

HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM

GYŐR MEGYEI JOGÚ VÁROS

2023-2027

GYŐR
2022. NOVEMBER 30.

Győr Megyei Jogú Város Helyi Esélyegyenlőségi Programja 2023-2027

MEGBÍZÓ

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata

Képviselője: Dr. Dézsi Csaba András, polgármester

MEGVALÓSÍTÓ

Szociális Projektinkubátor, Közösségi Akció és Kutatás Alapítvány

Székhely: 9024 Győr, Szent Imre út 26-28.

Képviselője: Dr. Tóbiás László, elnök

TERVEZŐK

Dr. habil Csizmadia Zoltán - egyetemi docens, szociológus, szakmai vezető

Dr. Bugovics Zoltán - egyetemi docens, szociológus

Csillag Attila – szociálpedagógus, emberi erőforrás tanácsadó

Dr. Nárai Márta - egyetemi docens, szociológus

Nits Lászlóné - emberi erőforrás tanácsadó

Oszter Bettina - PhD hallgató, közösségi és civil fejlesztő

Dr. Páthy Ádám - egyetemi adjunktus, szociológus

Pécsi Gertrúd – szociális munkás, közösségi és civil fejlesztő

Dr. Kóbor Krisztina - egyetemi adjunktus, szociálpolitikus, szociális munkás

Dr. Tóth Péter - egyetemi docens, szociológus

Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala részéről:

Hegedüs Tímea – Népjóléti Osztály, WHO munkatárs, esélyegyenlőségi felelős

Tartalomjegyzék

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	5
BEVEZETÉS	8
A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA	8
ÉRTÉKEINK, KÜLDETÉSÜNK	12
CÉLOK	12
A HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM HELYZETELEMZÉSE	14
1. JOGSZABÁLYI HÁTTÉR BEMUTATÁSA	14
1.1. A PROGRAM KÉSZÍTÉSÉT ELŐÍRÓ JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET RÖVID BEMUTATÁSA	14
1.2. AZ ESÉLYEGYENLŐSÉGI CÉLCSOPORTOKAT ÉRINTŐ HELYI SZABÁLYOZÁS RÖVID BEMUTATÁSA	14
2. STRATÉGIAI KÖRNYEZET BEMUTATÁSA	15
2.1. KAPCSOLÓDÁS HELYI STRATÉGIAI ÉS TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATI DOKUMENTUMOKKAL, KONCEPCIÓKKAL, PROGRAMOKKAL	15
2.2. A HEP TÉRSÉGI, TÁRSULÁSI KAPCSOLÓDÁSAINAK BEMUTATÁSA	28
2.3. A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZAT RENDELKEZÉSÉRE ÁLLÓ, AZ ESÉLYEGYENLŐSÉG SZEMPONTJÁBÓL RELEVÁNS ADATOK, KUTATÁSOK ÁTTEKINTÉSE, ADATHIÁNYOK KIMUTATÁSA	31
3. A MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK ÉS ROMÁK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE	33
3.1. JÖVEDELMI ÉS VAGYONI HELYZET	33
3.2. FOGLALKOZTATOTTSÁG, MUNKAERŐ-PIACI INTEGRÁCIÓ	34
3.3. PÉNZBELI ÉS TERMÉSZETBENI SZOCIÁLIS ELLÁTÁSOK, AKTÍV KORÚAK ELLÁTÁSA, MUNKANÉLKÜLISÉGHEZ KAPCSOLÓDÓ TÁMOGATÁSOK, ÉS IGÉNYBEVÉTELÜKRE VONATKOZÓ ADATOK BEMUTATÁSA	41
3.4. LAKHATÁS, LAKÁSHOZ JUTÁS, LAKHATÁSI SZEGREGÁCIÓ	43
3.5. TELEPEK, SZEGREGÁTUMOK HELYZETE	45
3.6. EGÉSZSÉGÜGYI ÉS SZOCIÁLIS SZOLGÁLTATÁSOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS	45
3.7. KÖZÖSSÉGI VISZONYOK, HELYI KÖZÉLET BEMUTATÁSA	48
3.8. A ROMA NEMZETISÉGI ÖNKORMÁNYZAT CÉLCSOPORTOKKAL KAPCSOLATOS ESÉLYEGYENLŐSÉGI TEVÉKENYSÉGE, PARTNERSÉGE A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATTAL	49
3.9. KÖVETKEZTETÉSEK: PROBLÉMÁK BEAZONOSÍTÁSA, FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK MEGHATÁROZÁSA	50
4. A GYERMEKEK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE, GYERMEKSZEGÉNYSÉG	52
4.1. A GYERMEKEK HELYZETÉNEK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI GYERMEKEK SZÁMA, ARÁNYA, ÉLETKORI MEGOSZLÁSA, DEMOGRÁFIAI TRENDK	52
4.2. SZEGREGÁLT, TELESZERŰ LAKÓKÖRNYEZETBEN ÉLŐ GYERMEKEK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE	56
4.3. A HÁTRÁNYOS, ILLETVE HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ, VALAMINT FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ GYERMEKEK SZOLGÁLTATÁSOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉSE	57
4.4. A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK, TANULÓK, VALAMINT FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ GYEREKEK KÖZNEVELÉSI LEHETŐSÉGEI ÉS ESÉLYEGYENLŐSÉGE	68
4.5. KÖVETKEZTETÉSEK: PROBLÉMÁK BEAZONOSÍTÁSA, FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK MEGHATÁROZÁSA	75
5. A NŐK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE	78
5.1. A NŐK GAZDASÁGI SZEREPE ÉS ESÉLYEGYENLŐSÉGE	78
5.2. A MUNKAERŐ-PIACI ÉS CSALÁDI FELADATOK ÖSSZEEGYEZTETÉSÉT SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁSOK FAJTÁI, JELLEMZŐI	81
5.3. CSALÁDTERVEZÉS, ANYA- ÉS GYERMEKGONDOZÁS TERÜLETE	83
5.4. A NŐKET ÉRŐ ERŐSZAK, KAPCSOLATI ERŐSZAK	84
5.5. KRÍZISHELYZETBEN IGÉNYBE VEHETŐ SZOLGÁLTATÁSOK	87
5.6. A NŐK SZEREPE A HELYI KÖZÉLETBEN	88
5.7. A NŐKET HELYI SZINTEN FOKOZOTTAN ÉRINTŐ TÁRSADALMI PROBLÉMÁK ÉS FELSZÁMOLÁSUKRA IRÁNYULÓ KEZDEMÉNYEZÉSEK	88
5.8. KÖVETKEZTETÉSEK: PROBLÉMÁK BEAZONOSÍTÁSA, FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK MEGHATÁROZÁSA	90
6. AZ IDŐSEK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE	92
6.1. AZ IDŐSKORÚ NÉPESSÉG FŐBB JELLEMZŐI, DEMOGRÁFIAI TRENDK	92

6.2. IDŐSEK MUNKAERŐ-PIACI HELYZETE	95
6.3. A KÖZSZOLGÁLTATÁSOKHOZ, KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉSHEZ, INFORMÁCIÓHOZ ÉS A KÖZÖSSÉGI ÉLET GYAKORLÁSÁHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS	97
6.4. AZ IDŐSEKET, AZ ÉLETKORRAL JÁRÓ SAJÁTOS IGÉNYEK KIELÉGÍTÉSÉT CÉLZÓ PROGRAMOK A TELEPÜLÉSEN	101
6.5. KÖVETKEZTETÉSEK: PROBLÉMÁK BEAZONOSÍTÁSA, FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK MEGHATÁROZÁSA.	104
7. A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE	107
7.1. A TELEPÜLÉSEN FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK FŐBB JELLEMZŐI, SAJÁTOS PROBLÉMÁI	107
7.2. FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK PÉNZBELI ÉS TERMÉSZETBENI ELLÁTÁSA, KEDVEZMÉNYEI	121
7.3. A KÖZSZOLGÁLTATÁSOKHOZ, KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉSHEZ, INFORMÁCIÓHOZ ÉS A KÖZÖSSÉGI ÉLET GYAKORLÁSÁHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS LEHETŐSÉGEI, AKADÁLYMENTESÍTÉS	123
7.4. FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐK SAJÁTOS IGÉNYEINEK KIELÉGÍTÉSÉT CÉLZÓ PROGRAMOK A TELEPÜLÉSEN	136
7.5. A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐKET HELYI SZINTEN FOKOZOTTAN ÉRINTŐ TÁRSADALMI PROBLÉMÁK ÉS A FELSZÁMOLÁSUKRA IRÁNYULÓ KEZDEMÉNYEZÉSEK	136
7.6. KÖVETKEZTETÉSEK: PROBLÉMÁK BEAZONOSÍTÁSA, FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK MEGHATÁROZÁSA	138
8. HELYI PARTNERSÉG, LAKOSSÁGI ÖNSZERVEZŐDÉSEK, CIVIL SZERVEZETEK ÉS FOR-PROFIT SZEREPLŐK TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSA	139
8.1. CIVIL, EGYHÁZI, KARITATÍV SZERVEZETI SZOLGÁLTATÓ ÉS ÉRDEKVÉDELMI SZERVEZETEK, ÖNSZERVEZŐDÉSEK FELTÉRKÉPEZÉSE.....	139
8.2. HELYI ÖNKORMÁNYZATI, NEMZETISÉGI ÖNKORMÁNYZATI, EGYHÁZI, CIVIL SEKTOR ÉS GAZDASÁGI SZEREPLŐK KÖZÖTTI PARTNERSÉG BEMUTATÁSA	142
8.3. A NEMZETISÉGI ÖNKORMÁNYZATOK CÉLCSOPORTOKKAL KAPCSOLATOS ESÉLYEGYENLŐSÉGI TEVÉKENYSÉGE	142
8.4. CIVIL SZERVEZETEK CÉLCSOPORTOKKAL KAPCSOLATOS ESÉLYEGYENLŐSÉGI TEVÉKENYSÉGE.....	143
8.5. FOR-PROFIT SZEREPLŐK RÉSZVÉTELE A HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI FELADATOK ELLÁTÁSÁBAN.	143
9. A HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM NYILVÁNOSSÁGA	143
HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM INTÉZKEDÉSI TERVE	144
1. A HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM INTÉZKEDÉSI TERVE (HEP IT) RÉSZLETEI.....	144
2. ÖSSZEGZŐ TÁBLÁZAT - A HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM INTÉZKEDÉSI TERVE (HEP IT)	151
3. MEGVALÓSÍTÁS.....	168
3.1 A MEGVALÓSÍTÁS ELŐKÉSZÍTÉSE	168
3.2 A MEGVALÓSÍTÁS FOLYAMATA	168
3.3 MONITORING ÉS VISSZACSATOLÁS.....	170
3.4 NYILVÁNOSSÁG	170
3.5 KÖTELEZETTSÉGEK ÉS FELELŐSSÉG	170
3.6 ÉRVÉNYESÜLÉS, MÓDOSÍTÁS	171
4. ELFOGADÁS MÓDJA ÉS DÁTUMA	172
FORRÁSJEGYZÉK	173
MELLÉKLETEK.....	177
SZEMÉLYES INTERJÚK KÉRDÉSEI	177
FÓKUSZCSPORTOS BESZÉLGETÉSEK KÉRDÉSEI	182
HEP INDIKÁTOROK – STATISZTIKÁK (2015-2021).....	185
HEP INDIKÁTOROK – VÁLOGATOTT ÁBRÁK (2015-2021).....	191

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A Helyi Esélyegyenlőségi Program (a továbbiakban: HEP) az önkormányzatok által öt évre szóló település szintű fejlesztési dokumentum. *Célja* a településen élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének feltérképezése és a feltárt problémák komplex kezelésre szolgáló (más települési programokkal összehangolt) intézkedési terv megalkotása, a helyben érintett szereplők bevonásával, szükség szerint a települések közötti együttműködések kialakításával. A HEP-ek nem csupán a felzárkózási stratégia településszintű megvalósításának alapegységei, hanem *fontos szerepet töltenek be* a kormányzati konzultációs rendszerben azzal, hogy megteremtik a lehetőséget a kormányzati célok társadalmasítására, a fejlesztési elképzelésekhez történő csatlakozásra és fordított irányban az alulról felfelé történő információáramlásban is lehetőséget biztosítanak a településszintű előrehaladás nyomon követésére és fejlesztési igények megfogalmazására a felzárkózási, esélyteremtési feladatokhoz kapcsolódóan.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata Esélyegyenlőségi Programban rögzíti az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat. Az önkormányzat *vállalja*, hogy az elkészült és elfogadott Helyi Esélyegyenlőségi Programmal összehangolja a település más dokumentumait, valamint az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények működtetését. Vállalja továbbá, hogy a HEP elkészítésébe bevonja partneri kapcsolatrendszerét, különös tekintettel a köznevelés állami és nem állami intézményfenntartóira. A *HEP megvalósításában* az önkormányzaton kívül kiemelt szerepe van a nemzeti önkormányzatoknak, a szociális szolgáltatást nyújtó szervezeteknek, a munkaügyi központoknak, a rendvédelmi szerveknek, a civil szervezeteknek, valamint a hátrányos helyzetű csoportok érdekvédelmi szervezeteinek.

Az önkormányzat a HEP elfogadásával *érvényesíteni kívánja* az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét, a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét, a diszkriminációmentességet, szegregációmentességet, valamint a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket.

A *helyzetelemzés* a HEP-ekben a társadalmi felzárkózás szempontjából kiemelt kockázatú célcsoportokra összpontosít, így a mélyszegénységben élők, romák, gyerekek, nők, idősek és fogyatékossgal élők életkörülményeit tárja fel. Továbbá megvizsgálja az adott település oktatási, foglalkoztatási, lakhatási, egészségügyi és szociális területen jelentkező problémáit abból a szempontból, hogy adott 5 éves periódusban milyen beavatkozás lenne a leginkább indokolt azok kezelésére. A beazonosított problémák célcsoportonként a következők:

Romák és/vagy mélyszegénységben élők	Gyermekek
Alacsony foglalkoztatottság.	SNI és BTM gyermekek és fiatalok továbbra is növekvő száma.
Rendszertelen iskolába járás.	Gyermek- és ifjúsági közösségi tér hiánya Újváros területén.
Droghelyzet romlása, beazonosíthatatlan szerek nyílt árulása közterületen, egyre több roma fiatal él tudatmódosító szerekkel.	COVID-19 járvány negatív hatásai.
Rossz egészségügyi állapot.	Rezsziárak emelkedésének szolgáltatásokra gyakorolt negatív hatása (szolgáltatások bezárása, elérhetőség csökkenése).
Rossz mentálhigiénés állapot, sok családi konfliktus.	Nem magyar állampolgárságú gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, az őket érintő jogszabályi környezet összehangolása.
Fiatalok alacsony önértékelése, depresszió, jövőkép nélkülség.	A jogszabályváltozások miatt rejtve maradó hátrányos helyzet és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek megtalálása.

Rendkívül rossz lakhatás, zsúfoltság.	Egyes városrészekben a feladatellátás helyettesítésével megoldott a szakemberhiány miatt (védőnő, házi gyermekorvos stb.)
Szakemberhiány minden szociális területen.	

Nők	Idősek
Munkaerő-piac nőket érintő szegmense: belső migrációból érkező női munkavállalók segítése.	Kapacitáshiány az idősek házi gondozásában.
Munkaerő-piac nőket érintő szegmense: külső migrációból érkező női munkavállalók segítése.	Megváltozott gondozási igények a nappali ellátásban, a demens idősek számának növekedése.
Lakhatási gondok.	Férőhelyek elégtelen száma a bentlakásos ellátásba.
Nőkkel szembeni erőszak, bántalmazás.	Kapacitásproblémák a háziorvosi ellátásban.
Programok, szolgáltatások pályázati projektekhez kötöttsége.	Lakhatási problémák.
	Az idősek közösségi tevékenységének, integrációjának erősítését célzó programok és az azokon részt vevők számának csökkenése.

Fogyatékossgal élők
A fogyatékosok nappali ellátására egyre nagyobb igény van, problémát jelent az oktatási intézményekből kikerülő fogyatékos fiatalok napközi otthonban való elhelyezése az intézmények maximális kihasználtsága miatt.
Az átmeneti gondozás hozzáférése is rendkívül szűkkörű, nagyobb igény lenne rá.
Továbbá problémát jelent az idősebb, a negyvenes, ötvenes korcsoportba tartozó sérültek családon belüli gondozása, sok esetben a szülők már életkoruk, egészségi állapotuk miatt egyre kevésbé tudják vállalni ellátásukat.
Információhiány, elérhető információk nem naprakészek.
Fogyatékossgban érintett személyek, családok körében „magára hagyottság”, elveszettség érzése.
Kevés, esetleg téves információk a fogyatékossggal élőkről.
Akadálymentesítés problémái, hiányosságok: bár az elmúlt időszakban jelentős fejlődés tapasztalható, még mindig nem teljesül számos területen a sérült emberek egyenlő esélyű hozzáférése.
A fogyatékossggal élő emberek számára nehezített a nyílt munkaerő-piacra történő bekerülés, megfelelő jövedelmek hiányában hiányt szenvednek szükségleteik ellátásában, kedvezőtlen jövedelmi viszonyok.

A HEP az intézkedési tervben (a továbbiakban HEP IT) az egyes célcsoportok tekintetében, a helyzetelemzés következtetése alapján feltárt problémákat megnevezve, azokhoz kapcsolódóan meghatározza a HEP céljait, valamint az azok elérését szolgáló intézkedéseket. Esélyegyenlőségi területenként bemutatja az egyes intézkedéseket, azok elvárt eredményeit, fenntarthatóságát, és a végrehajtáshoz szükséges legfontosabb erőforrásokat, valamint a végrehajtás ütemezését és felelősségét, valamint azokat az intézkedéseket, amelyek több település összefogásával valósultak meg.

Győr Megyei Jogú Város átfogó esélyegyenlőségi jövőképe, víziója: „A város minden lakosa kibontakoztathassa képességeit, sikeres és teljes életet élhessen egy részvételen és egyenlő bánásmódon alapuló, az esélyegyenlőséget, a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférést és a közösségi prosperitást támogató, diszkrimináció- és szegregációmentes, szociális biztonságot nyújtó, befogadó, részvételen alapuló, alkalmazkodóképes lakókörnyezetben, egy integrált és méltányos közösségi alapú helyi társadalomban, amely nélkülözhetetlen bázisa a hosszútávon fenntartható, innovatív és sikeres gazdasági-társadalmi fejlődésnek, jövőépítésnek”.

A HEP IT az alábbi konkrét *intézkedéseket* tartalmazza:

1. Mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége
1.1. Hátrányos helyzetben lévők foglalkoztatottságának elősegítése, képzésekkel, - csoportokkal szembeni munkaerő-piaci diszkrimináció csökkentése 1.2. Kedvezőtlen, zsúfolt lakhatási körülmények felszámolása 1.3. Egészségi állapot javítása egészségmegőrző programokon keresztül 1.4. Szerfogyasztást csökkentő programok szervezése
2. Gyermekesélyegyenlősége
2.1. Integrált nevelési programok biztosításának ösztönzése SNI-s és BTM-es gyermekek számára. 2.2. Professzionális közösségépítés gyermekek számára. 2.3. Jelzőrendszer és alapszolgáltatások, alapellátások működésének megerősítése. 2.4. Dinamikusan fejlődő városrészek helyi szolgáltatási rendszerének kialakítása.
3. Nők esélyegyenlősége
3.1. Nők munkaerő-piaci helyzetének javítása 3.2. Lakhatási biztonság növelése 3.3. Nőknek szóló programok bővítése- Családbarát szolgáltatások adatbázisának létrehozása, működtetése 3.4. Nők elleni erőszak problémájának kezelése
4. Idősek esélyegyenlősége
4.1. Bentlakásos ellátást nyújtó intézmények férőhelyeinek bővítése 4.2. Demenciával élők ellátását és gondozását biztosító intézményi hálózat bővítése 4.3. Az időskorúak lakhatási problémáinak enyhítése 4.4. A háziorvosi ellátásban tapasztalható kapacitáshiányok, illetve egyenlőtlenségek csökkentése 4.5. A szociális segítség és személyi gondozás adaptálása a megváltozott igényekhez
5. Fogyatékossággal élő személyek esélyegyenlősége
5.1. Személyes és intézményi szolgáltatások bővítése és differenciálása 5.2. Információhoz jutás és juttatás, szemléletformálás 5.3. Akadálymentesítés folytatása 5.4. A fogyatékosággal élő emberek munkához jutásának segítése és ösztönzése

BEVEZETÉS

Összhangban az Egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 2021. 06. 30-án módosított 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet alapján megjelent Belügyminisztérium „Módszertani útmutató a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szempontjaihoz és a program felülvizsgálatához” c. dokumentum szerint átdolgozva Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata (a továbbiakban önkormányzat) Esélyegyenlőségi Programban rögzíti az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat.

Az önkormányzat vállalja, hogy az elkészült és elfogadott Helyi Esélyegyenlőségi Programmal (a továbbiakban HEP) összehangolja a település más dokumentumait, valamint az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények működtetését. Vállalja továbbá, hogy a HEP elkészítésébe bevonja partneri kapcsolatrendszerét, különös tekintettel a köznevelés állami és nem állami intézményfenntartóira.

A társadalmi problémák összefüggenek egymással, ezért a hátrányos helyzetű emberek társadalmi részvételének javítása érdekében *komplex beavatkozásokra* van szükség. Nagy jelentősége van a foglalkoztatási, lakásügyi, az oktatási, az egészségügyi, a közbiztonsági és az esélyegyenlőségi problémák kezelésének, amelyben a hatékonyság érdekében minden érintett szereplő bevonása szükséges. A HEP megvalósításában az önkormányzaton kívül kiemelt szerepe van a nemzeti önkormányzatoknak, a szociális szolgáltatást nyújtó szervezeteknek, a munkaügyi központoknak, a rendvédelmi szerveknek, a civil szervezeteknek, valamint a hátrányos helyzetű csoportok érdekvédelmi szervezeteinek.

Az országos felzárkózáspolitikai településszintű részeként 2013-tól alakult ki a HEP-ek elkészítésének új rendszere. A HEP az önkormányzatok által sok éve elfogadott, bejáratott és ismertté vált öt évre szóló településszintű fejlesztési dokumentum. *Célja*: a településen élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének feltérképezése és a feltárt problémák komplex kezelésre szolgáló (más települési programokkal összehangolt) intézkedési terv megalkotása, a helyben érintett szereplők bevonásával, szükség szerint a települések közötti együttműködések kialakításával.

Annak érdekében, hogy a HEP célcsoportok helyzetének változása és problémáik kezelése érdekében tett önkormányzati intézkedések országos szinten is nyomon követhetők és összevethetők legyenek, a programokat a települési önkormányzat a jogszabályokban rögzített és a módszertani útmutatóban részletezett *egységes elvek és szempontok mentén* állította össze.

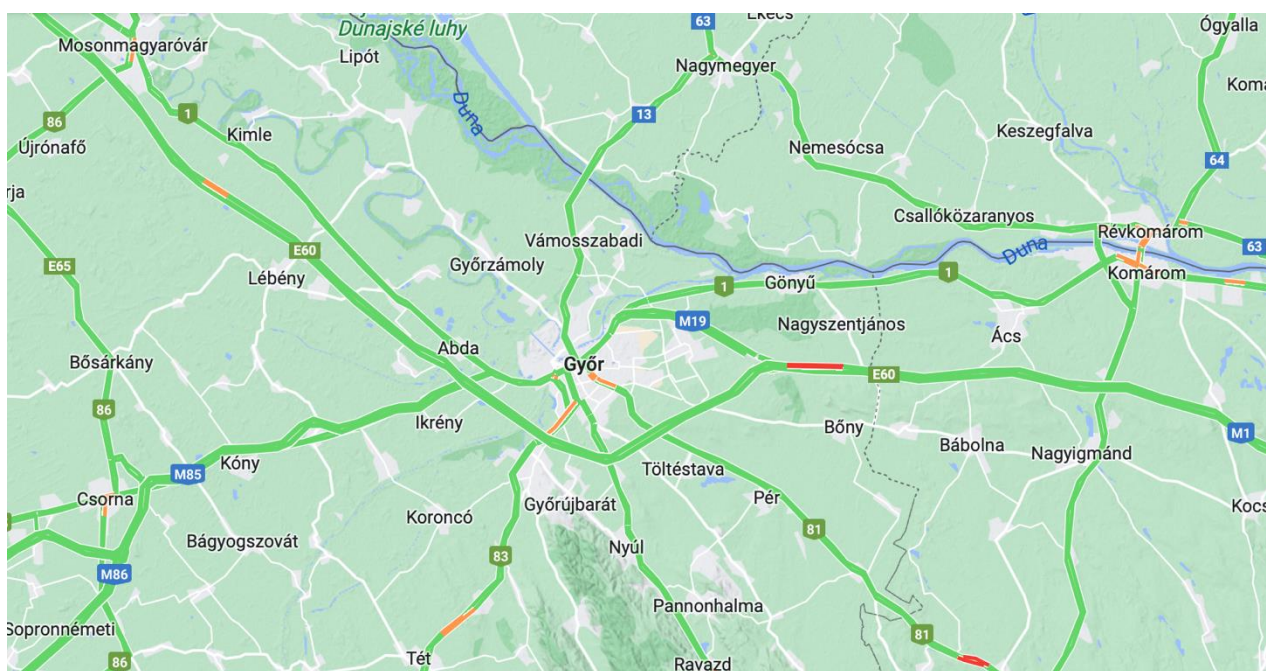
A *helyzetelemzés* a HEP-ekben a társadalmi felzárkózás szempontjából kiemelt kockázatú célcsoportokra összpontosít, így a mélyszegénységben élők, romák, gyerekek, nők, idősek és fogyatékkal élők életkörülményeit tárja fel. Továbbá megvizsgálja az adott település oktatási, foglalkoztatási, lakhatási, egészségügyi és szociális területen jelentkező problémáit abból a szempontból, hogy adott 5 éves periódusban milyen beavatkozás lenne a leginkább indokolt azok kezelésére.

A HEP az *intézkedési tervben* (a továbbiakban HEP IT) az egyes célcsoportok tekintetében, a helyzetelemzés következtetései alapján feltárt problémákat megnevezve, azokhoz kapcsolódóan meghatározza a HEP céljait, valamint az azok elérését szolgáló intézkedéseket. Esélyegyenlőségi területenként bemutatja az egyes intézkedéseket, azok elvárt eredményeit, fenntarthatóságát, és a végrehajtáshoz szükséges legfontosabb erőforrásokat, a végrehajtás ütemezését és felelősét, valamint azokat az intézkedéseket, amelyek több település összefogásával valósultak meg.

A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA

Győr Megyei Jogú Város Győr-Moson-Sopron megye és a Győri járás székhelye Magyarország Nyugat-dunántúli régiójának északi részén helyezkedik el, a Kisalföldön, a Győri-medencében, amit a Rába, a Rábca és a Mosoni-Duna folyók alakítottak.

0.1. ábra: Győr elhelyezkedése és környezete

Forrás: Google Maps

A város déli részein a Sokorói-dombság északnyugati vonulata található. Előnyös földrajzi elhelyezkedése miatt (átkelő a Dunán, szárazföldi és vízi utak találkozási pontja, kereskedelmi csomópont) már az ókorban lakott település található a mai város helyén. Európai kitekintésben Győr beleillik azon Duna menti városok sorába, amelyek fejlődése korábban a kereskedelemre, majd az iparra alapozódott.

Kimutatható a rokonság, a kulturális és városhálózati történelmi kapcsolat a Duna menti, közepes méretű ipari városok sorával, amely Regensburggal kezdődik, majd Linzen át Győrig tart. Győr ennek a várostípusnak a legkeletibb képviselője. Bécs, Pozsony és Győr alkotta régió az egyik legnagyobb intenzitással fejlődő közép-európai régió.

A város püspöki székhely, egyetemi és iskolaváros, kulturális és szolgáltatóközpont, amelynek vonzáskörzete túlnyúlik az ország határain, a Felvidéken is érezteti hatását. Közlekedési csomópont, a nemzetközi fontosságú Bécs–Budapest-vasútvonal halad keresztül a városon, amihez további regionális vonalak kapcsolódnak. A várost érinti az M1-es autópálya, a város agglomerációjában pedig hajókikötő és repülőtér is üzemel. A szlovák határ 14 km-re húzódik a településtől északra.

A város fejlődése, városrészeinek eltérő karaktere, helyi társadalmi és gazdasági funkcióváltások és a gazdasági szerkezetben végbement változások eredménye. A középkori katonavárosból 1743-ban újra szabad királyi város lett, aminek következtében megindult a polgárosodás: a város a 18-19. század fordulóján gabona és állatkereskedelmi központ, majd a vasút megjelenésével egyre inkább ipari központtá vált. A 20. században az ipari jelleg nem változott, csak a hangsúlyok helyeződtek át az ágazatok között (gépgyártás, textilipar, élelmiszeripar, könnyűipar, járműgyártás). Ennek folyamán a település lakossága a 19. századi 16 ezerről a 20. század elejére megduplázódott.

A város újabb fejlődési ciklusba lépett a II. világháború után, az államosított gazdaság és az egyipártrendszer kialakulása után. A gyári és üzemi nagy fejlődésen mentek keresztül, a város az ötvenes években kialakított új megyerendszerben Győr-Moson-Sopron megye székhelye lett, 1971-ben pedig megyei jogú városi rangot kapott. A városhoz csatolt települések és a más településekről beköltözők miatt Győr lakossága folyamatosan nőtt. A hatvanas évekre a lakosságszám elérte a 60 ezer főt, majd a rendszerváltás előtti időszakban elérte a 120 ezer főt. A város ipari szerkezetváltása, azon belül a járműipar meghatározó jellege és sikere mellett napjainkban a gaz-

daság új területeinek fejlesztése is előtérbe került. Az idegenforgalom, a sport- és egészségturizmus, illetve az új technológiákon alapuló szolgáltatások jelenléte is egyre inkább meghatározza a város arculatát az új évezredben.

A város állandó népessége az évtized közepétől enyhe csökkenő tendenciát mutat, míg a lakónépesség az évtized második felében növekedésnek indult.

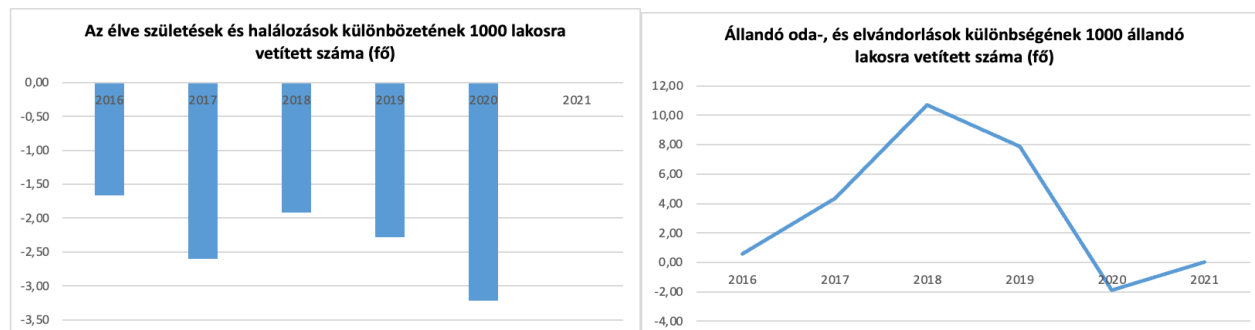
0.1. táblázat: Lakónépesség száma az év végén

Év	Fő	Változás
2016	129 301	bázis év
2017	130 094	100,61%
2018	132 038	101,49%
2019	133 946	101,45%
2020	132 735	102,65%
2021	132 111	102,17%

Forrás: TEIR, KSH-TSTAR

A régiós és országos tendenciákhoz képest Győr-Moson-Sopron megye egészének, a Győri járásnak és Győr városának is alacsonyabbak volt a népességfogyási rátái a vizsgált évtizedben. Győr vándorlási különbözete a vizsgált időszak mindegyik évében pozitív volt. Az elmúlt néhány évben növekedett Győr ideiglenes és állandó vándorlási többlete, ellensúlyozva a természetes fogyásból fakadó népességszám csökkenést.

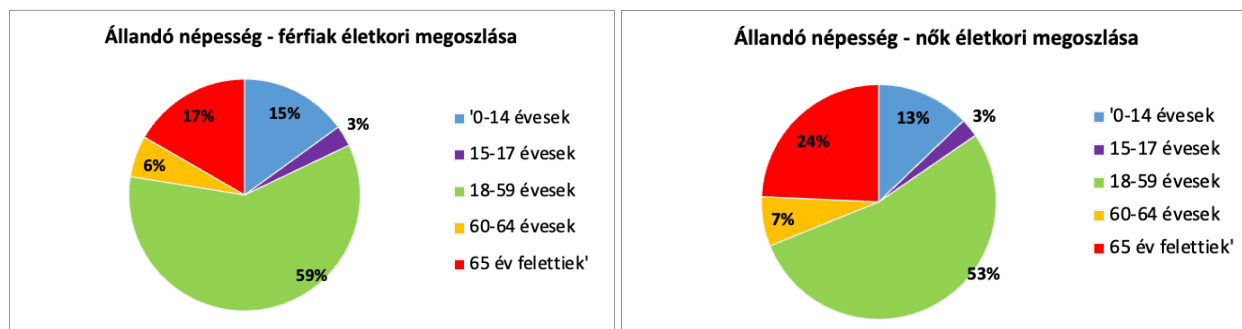
0.2. ábra: Népességváltozási tendenciák – szaporulat és vándorlás

Forrás: TEIR, KSH-TSTAR

A demográfiai folyamatok legkritikusabb pontja a városi társadalom egyre erőteljesebb ütemű elöregedése, korszerkezetének folyamatos eltolódása az idősödő, egyre inkább „öszülő” lokális korstruktúra irányába.

0.3. ábra: Állandó népesség összetétele nemek és korcsoportok szerint

Forrás: TEIR, KSH-TSTAR

A 65 év felettiek csoportjának helyi társadalmon belüli aránya 10 év alatt összesen 23 százalékponttal emelkedett, 2019-ben már csaknem 26 ezer fős korcsoportként a lakosság közel 21 százaléka tartozott az idősödő és idős korosztályhoz. Győrben jóval erőteljesebb az elöregedési folyamat, mint a Győri járásban, Győr-Moson-Sopron megyében vagy az ország egészében.

Győr és vonzáskörzetének foglalkoztatási rátája nagyon kedvező, alacsony a térség potenciális munkaerő-tartaléka, a különböző munkanélküliségi mutatók adatai alapján pedig nagyon kedvezően alakult az évtized második felében a foglalkoztatottság. Gyakorlatilag 2012-től kezdődően a regisztrált munkanélküliek számában, arányában, a tartós- és a pályakezdő munkanélküliek arányában is egy folyamatos csökkenési trend indult el, az évtized végére a városban 1-2 százalékosra zsugorodott a nyilvántartott álláskereső aránya. Jelentősen átalakult az álláskereső összetétele: 20 százalékuk már diplomával rendelkezik. Jelentős mértékben emelkedett a középkorú és idősödő álláskereső aránya is, gyakorlatilag a munkanélküliek 17 százaléka már 60 évesnél idősebb személy volt 2021-ben.

Győr mint regionális gazdasági és társadalmi központ, belső- és külső vonzáskörzetével együtt az ország egyik legfejlettebb térsége a fővárosi régió mellett. Ez nem csak a fenti foglalkoztatottsági és munkanélküliségi adatokban nyilvánul meg kedvező és folyamatosan javuló trendek és adottságok formájában, hanem az országos átlagnál jelentősen jobb jövedelmi viszonyokban és életminőségben is. A város népességének több mint fele adófizető, és egy évtized leforgása alatt az egy lakosra jutó nettó jövedelem értéke megduplázódott a településen, elérve a közel 1,7 millió forintot. Tíz év alatt a városon belüli adósávok tekintetében is egyre több kereső tolódott a magasabb adósávokba az emelkedő bérszínvonal miatt.

A pozitív vándorlási egyenleg és a lakásállomány dinamikus növekedési adatai alapján a háztartások számának emelkedése is folytatódott az elmúlt évtizedben. A lakások közműellátottsága nagyjából teljesnek mondható, a lakásállomány szinte teljes hányada hálózati vízvezetékkel ellátott és becsatlakozik a közcsatorna-hálózatba. Az elmúlt években végzett városi lakossági kérdőíves kutatások alapján megállapítható, hogy a megkérdezett győri lakosok mind az egyéni élethelyzetükkel, mind a város különböző adottságaival alapvetően elégedettek. A lakosság főként a vásárlási és sportolási lehetőségekkel, a kulturális élettel, városi programokkal a leginkább elégedett. Kedvezőtlenebb volt a megítélése az egyéni és háztartási anyagi helyzetének/életszínvonalnak, valamint a városi tömegközlekedés, köztisztaság és a közutak állapotának. Az idősebb korosztályok kritikusabban nyilatkoztak a szociális és egészségügyi ellátásokról is. A legmagasabb iskolai végzettség radikális átalakuláson ment keresztül a rendszerváltás óta eltelt évtizedekben megyei és városi szinten. Már 2011-re is a felére csökkent a térségben az általános iskolai végzettségűek aránya, míg a felsőfokú végzettséggel rendelkezőké megduplázódott. A magasabb kvalifikált iskolázottabb társadalmi rétegek aránya folyamatosan emelkedett a tágabb várostérségben és Győrben is. Győrben magasabb a diplomás és érettségizett lakosok aránya, míg az országos átlagnál jóval kisebb az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők csoportja. Győrben az országos átlagnál magasabb a szellemi foglalkozásúak aránya a foglalkoztatottak körében, a foglalkozási alapú rétegmodell fővárosi-nagyvárosi jellemzőket mutatott, amelynek fő sajátossága a vezető, értelmiségi és beosztott szellemi szolgáltató munkakörök koncentrációja. A

győri társadalom legmarkánsabb társadalmi rétegének továbbra is a szakképzett munkások, kisvállalkozók, majd a képzetlen munkás rétegek tekinthetők.

Természetesen Győr sem jelent kivételt az egyenlőtlenségek újratermelődésében. A helyi társadalom mobilitásának alakulása megfelelt az országos tendenciáknak: a jobb családi háttér, a diplomás szülők, a vezető beosztás jelentősen növeli a magasabb végzettség elérésének az esélyeit, továbbá erős a polarizáció a győri társadalomban és alacsony a foglalkozási mobilitás, jelentős „újratermelési tendenciák” figyelhetők meg a városban. Győr mellett a belső agglomerációs zónában volt magasabb a vezető beosztásúak, a szakértők, a szellemi foglalkozásúak és a vállalkozók aránya. Tehát a Győrhöz térben közelebbi agglomerációs övezetekben koncentrálódott a magasabb státuszú népesség, míg az alacsonyabb végzettséggel rendelkező fizikai foglalkozásúak és a munkanélküliek inkább a külső agglomerációs övezetekben jelentek meg magasabb arányban. A különböző társadalmi csoportokba tartozók lakókörnyezet, illetve városrész szerinti megoszlásában is jelentős különbségek figyelhetők meg. Bizonyos városrészek homogénebbek, kimutatható a relatív alacsony (pl. Újváros, Sziget, lakótelepek), illetve magas státuszú (pl. Révfalu, Szabadhegy, Győrszentiván) rétegekbe tartozók dominanciája. Több esetben viszont összetettebb, ambivalensebb képet mutat a város területi alapú társadalmi tagozódása.

ÉRTÉKEINK, KÜLDETÉSÜNK

A város földrajzi pozíciója és a városfejlődés történeti rétegei harmonikusan kiegészítik és erősítik egymást. Együtt szilárd alapot szolgáltatnak arra, hogy a városimázs és a győri identitás pillérei legyenek. A város lakossága tisztában van és erősen kötődik ehhez a múlthoz. A városban másfél évtizede elindított új településfejlesztési irányok: sportgazdaság, idegenforgalom hatásai, az itt elért sikerek mára érezhetők. Az így elért sportsikerek, sportdiplomáciai eredmények egyértelműen erősítik Győrhöz való kötődést, erősítik a városi identitást. Tovább kell folytatni a városrészi sportinfrastruktúra fejlesztését, illetve felújítását, amivel új közösségi tereket nyerhet a város. Az egyházi központi helyzetből, a szerzetesrendek jelenlétéből és színes vallási közösségi életből nem csak spirituális szempontból profitál a város, hiszen az oktatásban, a szociális ellátásban, idegenforgalmi és kulturális szempontból is fontos szereplői a fenti szervezetek a városnak.

A város civil szerveződései, illetve informális közösségei munkájukkal hatékonyan egészítik ki a város fejlesztéseit, programjait. Országos összevetésben támogatottságuk erősebb, mint a magyar átlag. Az egyetem nemzetköziesítési programja révén pedig új nemzetközi kapcsolatokkal bővíthet a város a jövőben. Győr külső és belső imázsának elemei olyan szimbólumok (címer, szlogen, logó, 750 éves városi múlt), amelyek magukba sűrítik mindazt a történeti hátteret, önmeghatározási folyamatot, amivel a város identifikálja magát saját lakossága és a külső érdeklődők számára. A győri városmárka, imázs esetében a folyók, a kultúra, a történelem, az együttműködés és a folyamatos megújulóképesség lehetőségei jelentik a hivatkozási pontokat.

CÉLOK

A HEP átfogó célja

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata a HEP elfogadásával *érvényesíteni kívánja:*

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet,
- szegregációmentességet, valamint
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szerveivel (tankerülettel).

A településen élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének feltérképezése és a feltárt problémák komplex kezelésre szolgáló (más települési programokkal összehangolt) HEP IT megalkotása, a helyben érintett szereplők bevonásával, szükség szerint a települések közötti együttműködések kialakításával valósul meg.

A HEP helyzetelemző részének célja

Elsődleges cél számba venni 321/2011 (XII. 27.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdésében nevesített, esélyegyenlőségi szempontból fókuszban lévő célcsoportokba tartozók (romák, mélyszegénységben élők, gyermekek és fiatalok, nők, idősek, fogyatékkal élők) számát és arányát, valamint helyzetét a településen. Emellett cél a célcsoportokba tartozókra vonatkozóan áttekinteni a szolgáltatásokhoz történő hozzáférésük alakulását, valamint feltárni az ezeken a területeken jelentkező problémákat. Továbbá fontos meghatározni az e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő feladatokat, és azokat a területeket, amelyek fejlesztésre szorulnak az egyenlő bánásmód biztosítása érdekében. A célok megvalósításának lépéseit, azok forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését a HEP IT tartalmazza.

A HEP IT célja

A HEP IT elkészítése során cél a helyzetelemzésre építve olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportokhoz tartozók helyzetének javítása érdekében. További cél meghatározni a beavatkozásokhoz kapcsolódó kommunikációt. Szintén célként kerül meghatározásra annak az együttműködési rendszernek a felállítása, amely a programalkotás és végrehajtás során biztosítja majd a megvalósítás, nyomon követés, ellenőrzés-értékelés, kiigazítás támogató strukturális rendszerét, vagyis a HEP Fórumot és a hozzá kapcsolódó tematikus munkacsoportokat.

A HEP jelentősége

A HEP-ek nem csupán a felzárkózási stratégia településszintű megvalósításának alapegységei, hanem fontos szerepet töltenek be a kormányzati konzultációs rendszerben azzal, hogy megteremtik a lehetőséget a kormányzati célok társadalmazására, a fejlesztési elképzelésekhez történő csatlakozásra és fordított irányban az alulról felfelé történő információáramlásban is lehetőséget biztosítanak a településszintű előrehaladás nyomon követésére és fejlesztési igények megfogalmazására a felzárkózási, esélyteremtési feladatokhoz kapcsolódóan.

A HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM HELYZETELEMZÉSE

1. JOGSZABÁLYI HÁTTÉR BEMUTATÁSA

1.1. A PROGRAM KÉSZÍTÉSÉT ELŐÍRÓ JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET RÖVID BEMUTATÁSA.

Az Alaptörvény 4. módosításával bekerült a XV. cikk (4) pontjaként, hogy „Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.” A HEP az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban Ebktv.) előírásai alapján készült. A program elkészítésére vonatkozó *részletszabályokat* a törvény végrehajtási rendeletei,

- a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról” szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet „2. A helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének szempontjai” fejezete és 2021.06.30-i módosítása
- a Belügyminisztérium honlapján megjelent „MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szempontjaihoz és a program felülvizsgálatához” alapján került alkalmazásra, különös figyelmet fordítva a
- a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban Mötv.)
- a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban Szt.)
- a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (a továbbiakban Flt.)
- a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (továbbiakban nemzetiségi törvény)
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban Eütv.)
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban Gyvt.)
- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban Nkntv.) tartalmazza.

1.2. AZ ESÉLYEGYENLŐSÉGI CÉLCSOPORTOKAT ÉRINTŐ HELYI SZABÁLYOZÁS RÖVID BEMUTATÁSA.

A HEP kidolgozása során felhasználásra kerültek az önkormányzat azon *hatályos dokumentumai*, amelyeknek egyes fejezetei az esélyegyenlőséggel, illetve a diszkrimináció valamely formájának megelőzésével és kezelésével kapcsolatos helyzetképet, megállapításokat vagy javaslatokat tartalmaznak. Ezen anyagok alapvetően a hasonló tematikájú, országos koncepciókra és stratégiákra építenek, illetve jelen program 1.1. fejezetében megjelölt jogszabályokban és ajánlásokban közvetlenül vagy közvetetten megjelenő értékeken és normákon alapulnak.

A HEP kidolgozásához felhasznált, az 1.1. fejezetben felsorolt jogszabályokban foglaltakkal is összhangban álló, két *helyi rendeletet* érdemes megemlíteni, mivel ezen szabályok a település szociális ellátórendszerének és lakásgazdálkodásának, a HEP célcsoportjai szempontjából is kiemelten fontos kérdéseivel foglalkoznak. Ezek közül elsőként a szociális igazgatás és szociális ellátások helyi szabályozásáról szóló 5/2015. (II. 27.) önkormányzati rendeletet kell megemlíteni, másodsorban pedig az önkormányzati tulajdonú lakások bérletéről, valamint a lakásvásárlás és -építés támogatásáról szóló 30/2018. (XII. 20.) önkormányzati rendeletet, amelyeknek rendelkezései biztosítják a HEP célcsoportjai számára a helyzetükből eredő hátrányok egy részét kompenzáló ellátásokat és szolgáltatásokat.

2. STRATÉGIAI KÖRNYEZET BEMUTATÁSA

A *felzárkózás politika* alapidokumentumaként Magyarország Kormánya 2011-ben fogadta el a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiát [1430/2011. (XII. 13.) Korm. hat.], majd 2014-ben annak frissítéseként a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II-t [1603/2014. (XI. 4.) Korm. hat.]. 2021-ben elkészült a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 (MNTFS 2030), amely a következő 10 évre alapozza meg a felzárkózás-politika fő irányait. A stratégiai fejlesztési és felzárkóztatási környezet további *alapidokumentumának tekinthető* az:

- Új Roma Stratégia (2019-2030)
- Nemzeti Ifjúsági Stratégia (2009-2024)
- „Legyen jobb a gyermekeknek” Nemzeti Stratégia (2007-2032)
- Időügyi Nemzeti Stratégia (2010-2022), (2023-2024)
- Országos Fogytékosságügyi Program (2015-2025).

A HEP-ekben leképeződik a felzárkózási stratégia szemlélete, így azok a felzárkózás politika helyi szintű részeként és a végrehajtás eszközeiként működnek. A helyi felzárkózás politika tervezési alapjaként épít a HEP-ekre a Pénzügyminisztérium összefogásában készült Nemzeti Fejlesztés 2030, Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció is.

Az Ebktv. 31. § (2) bekezdése értelmében a programalkotás során gondoskodni kell a HEP és a települési önkormányzat által készítendő egyéb fejlesztési tervek, koncepciók, továbbá a köznevelési esélyegyenlőségi terv, illetve a szakképzési esélyegyenlőségi terv és az integrált településfejlesztési stratégia antiszegregációs célkitűzéseinek összhangjáról.

2.1. KAPCSOLÓDÁS HELYI STRATÉGIAI ÉS TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATI DOKUMENTUMOKKAL, KONCEPCIÓKKAL, PROGRAMOKKAL.

A kapcsolódási pontok feltérképezése és vizsgálata során *célcsoportonként bontva kerülnek bemutatásra az eredmények*. Az egyes célcsoportoknál csak azok a helyi stratégiai és települési önkormányzati dokumentumok vannak feltüntetve, amelyek foglalkoznak az adott célcsoporttal. Az öt célcsoport vonatkozásában feltárt kapcsolódási pontok összefoglalója pedig egy mátrixban jeleníti meg az összes információt az alfejezet végén.

Mélyszegénységben élők, romák

Győr Megyei Jogú Város Településfejlesztési Koncepciója (2014-2030). Az anyagban a szolidaritás és befogadó társadalom, esélyegyenlőség biztosítása az alábbiak szerint jelenik meg a szegénység és roma tématerületek kapcsolatában: „A fenntartható társadalmi viszonyok alapkérdése, hogy a társadalom nem mondhat le a leszakadó vagy leszakadással fenyegetett csoportok – nők, mélyszegénységben élők, romák, fogyatékkal élők, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, idősek felzárkóztatásáról, életminőségének javításáról, társadalmi részvételének biztosításáról, ezekkel együtt egy mindenki számára elérhető „élhető” város megteremtéséről. Győr Helyi Esélyegyenlőségi Programja a 2013-2017 közötti időszakra vonatkozóan tartalmazza a szükséges intézkedéseket.” (Aczél-Márton-Szatmári, 2014, 14.)

Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció felülvizsgálata 2021. Etnikai vonatkozásban szolgáltatások területén mutatkozik változás, az éjjeli menedékhelyen és az átmeneti szállón emelkedett a roma nemzetiségűek aránya. Újváros városrész esetén cél a szegénység, a társadalmi és munkaerő-piaci hátrányok újratermelődésének megállítása, az egyéni és közösségi, valamint társadalmi integráció feltételeinek biztosítása. Fontos a veszélyeztetett városrészekben élők korábban említett területeken való integrációja és az újonnan a veszélyeztetett városrészekbe költöző családok részére preventív programok és szolgáltatások megszervezése.

Győr Megyei Jogú Város Klímastratégiája 2021-2030. „Czinka Panna az élhető jövőért” – Szemléletformálás fenntarthatósági tematikájú Zöld Standokkal Győr-Moson-Sopron Megye tele-

pülési rendezvényein tervez a roma alapítvánnyal, más összefüggés nem szerepel a kidolgozott anyagban.

Kreatív Győr - Győr Megyei Jogú Város kulturális és kreatív gazdasági stratégiája 2019-2028. Az anyag a HEP-re hivatkozva kifejti, hogy a mélyszegénységben élők és a roma nemzetiségűek számára számos program szerveződik, kiemelve a gyermek célközönséget, de a célcsoportokkal foglalkozó szakemberek azon hiányosságát is feltárja, ami elősegítené egy hatékony interprofesszionális jelzőrendszer működtetését és megerősítését. A fejlesztésnél kiemeli a kulturális intézmények munkatársainak kompetenciafejlesztését. Fontos a roma művészet bevonása különböző programokba.

Idősbarát Győr - Konceptió az idősök életminőségének javítására Győrben 2020-2024 a hatályos HEP vonatkozó passzusaira hivatkozik az alábbiak szerint: a helyi fejlesztési dokumentumok közül a legfontosabb kapcsolódási pontot Győr Megyei Jogú Város Helyi Esélyegyenlőségi Programja (2018-2023) jelenti. A HEP révén érvényesíteni szeretné az egyenlő bánásmód, az esélyegyenlőség, a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférést, a diszkriminációmentességet, a szegregációmentességet valamint a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és lakhatás területein felmerülő problémák összetett kezelését. A fenti célokat együttesen kívánják érvényesíteni a hátrányos célcsoportoknál, így a mélyszegénységben élők és a romák, esetében is.

Győri Járási Esélyteremtő Programterv 2015. A helyzetelemzés során jelentős szerepet kapott a járás településeinek Helyi Esélyegyenlőségi Programjának feldolgozása, mely alapján a program prioritásai meghatározásra kerültek. Ezen prioritások a roma/mélyszegénységben élő személyek társadalmi felzárkóztatása kapcsán a foglalkoztatás, oktatás és egészségmegőrzés területein jelentkeznek.

Győr Megyei Jogú Város Egészségképe 2021 egyetlen megállapítást tesz a célcsoportra vonatkozóan: „az éjjeli menedékhely és az átmeneti szálló esetében jelentősen emelkedett a roma nemzetiségűek aránya” (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió Felülvizsgálata, 2019, 26).

Győr Megyei Jogú Város Egészségfejlesztési Terve 2022-2026. Az anyag alapul veszi a HEP megállapításait és a helyi fejlesztési programok alapján hivatkozik a jogszabályi előírásoknak megfelelően a kiemelt célcsoportok helyzetére, azonosítja a problémákat és megfogalmazza azon feladatokat, intézkedéseket, melyek a mélyszegénységben élők és romákkal kapcsolatban a HEP-ben megjelenített kérdések. Ezek az alábbiak a mélyszegénységben élők és a romák esetében: a hatékonyabb tájékoztatás, a felvilágosítás, az egészségfejlesztéssel, egészségneveléssel kapcsolatos programok, szűrővizsgálatok megszervezése, azokon való részvétel ösztönzése.

Győr Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégia 2014-2020. Az Újváros városrészben történt felmérés és elemzés alapján a rossz lakhatási körülmények, a kedvezőtlen munkapiaci lehetőségek, alacsony jövedelem, adósságfelhalmozás szerepel a problémák hátterében, ami kiegészül az etnikai alapú szegregációval, rossz higiéniai viszonyokkal. Jellemző problémaforrás az eltérő szokásrendszer, a több generációs családi együttélési modellek jelenléte, a korai családalapítás, a házasság intézményének eltérései. A romák esetében esélyegyenlőségi kérdésként merült fel az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés és az intézményben nyújtott ellátások színvonala is.

Foglalkoztatási stratégia - A Győri Járási Foglalkoztatási Paktum foglalkoztatási stratégiájának és akciótervének elkészítése 2019. A hátrányos helyzetű csoportok alacsony foglalkoztatása, roma nemzetiséghez tartozók esélyegyenlőségének javítása a munkaerő-piacon témájának kérdésével foglalkozik az anyag.

Helyi foglalkoztatási együttműködés a Győri járásban TOP-6.8.2-16-GY1-2018-00001 (2019). A célcsoporttal összefüggésben a foglalkoztatással kapcsolatos intézkedések szükségessége jelenik meg a dokumentumban. A nők, a romák és az idősök esetében fogalmazódnak meg súlypontok, kiemelve az 50 és 60 év feletti korcsoportba tartozó személyek foglalkoztatásának javítását. Győr Megyei Jogú Város Roma Nemzetiségi Önkormányzatának bevonása az intézkedések során fontos feladat lenne. A munkavállalási nehézségeket az alacsony iskolázottság, a generációkon keresztül hátrányok, a munkaerő-piaci diszkrimináció, a roma nők esetében a gyerekek

száma is nehezíti. A foglalkoztatási paktum – összhangban a Győri Járási Esélyteremtő Programterv (2015) fejlesztési prioritásaival, intézkedéseivel – céljának tekinti a roma nemzetiségű lakosok foglalkoztatási integrációját, esélyegyenlőségük megvalósulását (kompetenciafejlesztésen, felzárkóztató képzéseken, tréningeken, szakmai oktatáson és támogató szolgáltatásokon keresztül). A roma nemzetiségű lakosoknál a munkanélküliség legfőbb oka az iskolai végzettség hiánya, ezért fontos, hogy lehetőség legyen, piacképes szakma megszerzésére, értékke váljon a tudás, csökkenjen a társadalmi diszkrimináció és erősödjének a családon belüli, családfői szerepvállalások.

Gyermekek

A stratégiák és koncepciók adatai, céljai, intézkedései összefoglalva az alábbiak szerint kapcsolódnak a HEP gyermekekre vonatkozó témaköréhez:

2.1. táblázat: *Stratégiai kapcsolódási pontok a gyermekek helyzete vonatkozásában*

Koncepció, stratégia megnevezése	Kapcsolódási pont ¹
TOP-6.8.2.-15-GY1-2016-00001 projekthez készült Megvalósíthatósági Tanulmány felülvizsgálata Győr, 2019. szeptember 30.	A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékossgal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése, ezen belül a gyermekek napközbeni ellátásához, bölcsődei ellátáshoz való hozzáférés segítése.
Foglalkoztatási stratégia. A Győri Járási Foglalkoztatási Paktum foglalkoztatási stratégiájának és akciótervének elkészítése 2019	Egészségfejlesztési, sport-, szabadidős és szünidős programokhoz való hozzáférés biztosítása.
Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági programja 2020-2025	A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékossgal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése. A fejlesztési program célja az ellátáshoz való hozzáférés javítása (férőhelyek bővítése), a szolgáltatások minőségének fejlesztése, pedagógiai tartalomfejlesztés, az épületek energiahatékonyságának növelése (a megújuló energiafelhasználás mértékének növelése).
Győr Megyei Jogú Város Egészségfejlesztési Terve 2022-2026	Egészségfejlesztési, sport-, szabadidős és szünidős programokhoz való hozzáférés; fogyatékossgal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése; 0-7 éves korúak speciális (egészségügyi) ellátási igényei.
Győr Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégia 2014-2020	Szegregált, telepszerű lakókörnyezetben élő gyermekek helyzete, esélyegyenlőségének elősegítése infrastrukturális és közösségi fejlesztésekkel. A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékossgal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek segítése infrastrukturális és közösségi fejlesztésekkel.
Győr Megyei Jogú Város Drogstratégiája 2021-2025	Egészségfejlesztési, sport-, szabadidős és szünidős programokhoz való hozzáférés.
Győr Járási Esélyteremtő Programterv 2015	A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékossgal élő gyermekek szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférése Győr járásban.

¹ A Helyi Esélyegyenlőségi Programok gyermekek témaköréhez jogszabályban előírt vizsgálandó területek alapján.

Koncepció, stratégia megnevezése	Kapcsolódási pont ¹
Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Ifjúsági Koncepciója 2019-2024	Egészségfejlesztési, sport-, szabadidős és szünidős programokhoz való hozzáférés. A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékossgal élő gyermekek, fiatalok szolgáltatásokhoz való hozzáférése.
Kreatív Győr, Győr Megyei Jogú Város kulturális és kreatív gazdasági stratégiája (2019-2028)	Egészségfejlesztési, sport-, szabadidős és szünidős programokhoz való hozzáférés.
Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata Sportkon- cepció (2021-2026)	Egészségfejlesztési, sport-, szabadidős és szünidős programokhoz való hozzáférés.
Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció Felülvizsgálata Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata 2021	A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékossgal élő gyermekek szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférése Győrött.

A Győri Térségfejlesztési és Projektmenedzsment Kft. TOP-6.8.2-15-GY1-2016-00001 projekthez készült Megvalósíthatósági Tanulmány felülvizsgálata önállóan támogatható, de nem kötelező tevékenységei között, a foglalkoztatási megállapodások programrészehez kapcsolódva, célként tűzi ki a GYES-ről, GYED-ről visszatérők, a kisgyermekes szülők munkaerőpaci helyzetét segítő, gyermekek elhelyezésének iskolán/óvodán kívüli lehetőségeit tartalmazó adatbázis felállítását, illetve az alacsony iskolai végzettségűek, a nem megfelelő végzettséggel rendelkezők és a pályaválasztók számára segítséget nyújtó térségi képzési térkép elkészítését, ami a hátrányos helyzetű gyermekek és családok számára a napközbeni ellátáshoz, bölcsődei szolgáltatásokhoz, valamint oktatási szolgáltatásokhoz való hozzáférés elősegítését jelenti. Az interaktív és a fiatalok érdeklődését felkeltő rendezvények (Szakmák Éjszakája, Szakmák Utcája stb.) mindenki számára nyitottak, ezzel segítve a megfelelő pályaválasztás mellett a hátrányos helyzetű fiatalok információval való ellátását, egyúttal az oktatásban való benntartását is. Ehhez a programsorozathoz csatlakozik a Mobilis által, a Széchenyi Egyetem segítségével megszervezett Gyermekegyetem, melyet a Foglalkoztatási Stratégia említ, mint a város egyik kiemelt eseményét. A tematikus tábor célja megismertetni a gyerekekkel a különböző műszaki és természettudományos tudományterületeket, betekintést nyújtani az egyetem, a hallgatók életébe, élménydús formában bemutatni az előttük álló tanulási és pályaválasztási lehetőségeket.

A Megvalósíthatósági Tanulmány felülvizsgálata ezzel egy időben hivatkozik a Győr MJV által végrehajtott, napközbeni gyermekellátási szolgáltatások fejlesztésére, melyet a város **Integrált Területfejlesztési Programja (2014-2020)** rögzít. Ennek keretében olyan infrastrukturális fejlesztésekre került sor, melyek a gyermekjóléti alapellátások napközbeni ellátásai közül a Kisdobos utcai bölcsődét, a Zöld utcai és a Cuha utcai bölcsődét érintették, valamint az egészségügyi alapellátások közül a József Attila úti rendelő felújítására és bővítésére került sor. Mindegyik bölcsődefejlesztés célja a kisgyermekes nők munkaerő-piacra történő visszatérésének segítése és a helyi igényeken alapuló leghatékonyabb megoldás kialakítása volt. Az egészségügyi alapellátórendszer infrastrukturális fejlesztésének célja egyúttal a hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklése is, különös tekintettel az alábbi célcsoportokra: várandósok, nők, gyerekek és fiatalok, fogyatékkal élők és idősek.

GYMJV Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2014-2020 az infrastrukturális fejlesztések mellett részletezi és hangsúlyt helyez a közösségfejlesztésre is. Mindez leginkább Győr Újváros városrészében jelentős, ahol 2023. február 28-ig meghosszabbítva városrész-rehabilitációs projekt zajlott. A projekt a szociális rehabilitáció keretein belül elsősorban az együttműködésre (a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése céljából) és a gyerekek iskolai felzárkóztatását segítő kiegészítő oktatási tevékenységekre és készségfejlesztésre koncentrált. Ezen témákra alapozva sport- és szabadidős tevékenységeket, valamint kulturális eseményeket szerveznek az akcióterületen jelen levő nevelési-oktatási, szociális és kulturális intézmények és

szolgáltatások az egymás megismerése és segítése jegyében (pl. Bringára fel!, Pedagógiai Kávéház, Sportos délelőtt, Szociális cirkusz stb.). A programok elsődleges célcsoportja a városrészben élő hátrányos helyzetű gyermekek és családok.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2020-2025 teljes egészében feltárja a városban fellelhető egészségügyi, szociális és gyermekjóléti ellátások rendszerét, foglalkozik az óvodai ellátással, köznevelés és kultúra helyzetével. Kiemeli, hogy az önkormányzat önként vállalt feladatként látja el a Győrújbaráti Gyermektábor fenntartását közel 95 millió Ft-ból. További, a 2020 és 2023-as évek közötti időszakban megvalósításra kerülő projekteket nevez meg, melyek célja az ellátáshoz való hozzáférés javítása (férőhelyek bővítése), a szolgáltatások minőségének fejlesztése, pedagógiai tartalomfejlesztés, az épületek energiahatékonyságának növelése (a megújuló energiafelhasználás mértékének növelése). Nagy hangsúlyt helyez a város az óvodás korosztály mozgásfejlesztésére. A nagycsoportos gyermekek szervezett formában vesznek részt úszásoktatásban, ovifoci, valamint oviolimpia foglalkozásokon. A cél a meglévő rendszer fenntartása és az indokolt területeken (nagy számú beköltöző, pl. Városerét) a bővítés, fejlesztés. A program feltárja, hogy az önkormányzat segíti a városban működő általános és középiskolákat is azzal, hogy szakmai tanulmányutakra, kiadványokra elkülönített keretet hozott létre számukra.

A legfrissebb koncepció **Győr Megyei Jogú Város Egészségfejlesztési Terve 2022-2026**. A dokumentum feltárja a gyermekekkel és fiatalokkal kapcsolatos egészséghez köthető problémákat, mely hatványozottan jelenik meg a hátrányos helyzetű gyermekek esetében. Különösen súlyosnak számítanak azok a problémák, amik a legjobban kiszolgáltatott, 0-6 éves korosztályt (a kora gyermekkor intervenció célcsoportját) érintik.

A koncepció által feltárt, a gyermekekre vonatkozó problémák a következők: elmaradt mozgásfejlődés óvodáskorban; elhízás; látásproblémák iskoláskorban; mentális problémák, az SNI-s (sajátos nevelési igény) és BTM-s (beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézség) gyerekek száma emelkedő tendenciát mutat; bántalmazás és agresszív viselkedés gyakorisága nő; nemi identitási zavarok; telefon- és online függőség növekszik; energiatalok fogyasztása emelkedő tendenciát mutat. Ezzel párhuzamosan a gyermek- és fiatal korosztályt érintő szolgáltatási hiányok is tapasztalhatók: egyes városrészekben a lakosságszám, kisgyermekes családok számának emelkedését nem követik a szolgáltatások, az újonnan kialakult, vagy nagy számú beköltözőt integráló városrészekben nem elérhetők egyes szolgáltatások (pl. Kisbácsa, házi gyermekorvosi praxis hiánya). Egyes esetekben pedig jelentős különbségek vannak a szolgáltatásokra jutó lakosságszámban, ami az egyenlő hozzáférési esélyeket csökkenti, hiszen megnövekszik a várakozási idő, egyes betegek kevesebb figyelem jut stb., ugyanakkor az orvosok leterheltsége is nő.

A fenti célokhoz kapcsolható **Győr Megyei Jogú Város Drogstratégiája 2021-2025** is. Bár a függőségekkel kapcsolatos előfordulási gyakoriság a városban, főként a fiatalok esetében, jelentősen csökkent egyes területeken (dohányzás, első alkoholfogyasztás, illegális drog kipróbálása, rendszeresen szert használók aránya), ugyanakkor az első részegségen túlesett fiatalok aránya, az alkoholfogyasztási gyakoriság, a gyakori lerészegedés, az alkoholfogyasztással kapcsolatos veszélyeszelés nem változott lényegesen, vagy akár romlott is. A függőségekkel kapcsolatos problémákat kezelő szolgáltatásrendszer kiépült a városban, több szinten (prevenció, intervenció, rehabilitáció), többféle intézmény nyújt ellátásokat, köztük – a koncepció szerint – az interszektoralis együttműködés megfelelő. A szolgáltatási piramis alján álló alacsonyküszöbű szolgáltatásokat jellemzően civil/nonprofit szervezetek nyújtják, amelyek a kedvezőtlen finanszírozás miatt folyamatosan a létfenntartásukért küzdenek. Mindez befolyásolja a szolgáltatás hatékonyságát és a hozzáférés esélyeit is a veszélyeztetett célcsoportok számára. A szolgáltatások közül hiányzó elem a drog-rehabilitációs otthon, amely tevékenysége során a medikális szemléletet szociális elemekkel egészíti ki (a megyében sem található ilyen intézmény).

Győr Járási Esélyteremtő Programterv (2015) a gyermekekkel kapcsolatos nehézségeket az általános iskolás és középiskolás korosztályra értelmezi elsősorban, így négy fő problémát azonosít: az általános iskolás korosztály nevelésével kapcsolatos nehézségeket, a középiskolás korosztály nevelésével kapcsolatos problémákat, a szabadidő hasznos eltöltését és a nem megfelelő egészségmegőrzési szokások kialakítását. A nehézségek megszüntetésére a programterv a társa-

dalmi felzárkóztatás, a fejlesztő típusú közösségteremtés, a pedagógusok eszköztárának növelése, a szülő-gyermek kapcsolat erősítése, a tudatos orientáció (pályaválasztásban, életpályában) eszközeit nevesíti. A koncepcióhoz Migrációs stratégia tartozik, amely a gyermekek esetében megállapítja, hogy alulreprezentáltak, mint célcsoport. Mivel mind a koncepció, mind a stratégia 2015-ös, az aktuális eseményekre érdemben reagálni nem tud.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Ifjúsági Koncepciója 2019-2024 megállapítja, hogy a győri fiatalok sok szempontból jobb helyzetben vannak, mint az ország másik felén élő társaik. A város stabil gazdasági helyzete lehetővé teszi a fiatalok számára is a munkavállalást, így anyagilag hamarabb függetlenednek szüleiktől; pozitívabban állnak a közülethez és a közéleti szerepvállaláshoz, mint a más városokban élő társaik; sportra fogékonyak, aktívan élő fiatal társadalom működéséhez adnak jó alapot; a korábbi koncepciókban és stratégiákban megfogalmazott célokkal párhuzamban kiugró igény mutatkozik a fiatalok részéről közösségi helyek kialakítására a városban. A koncepció négy specifikus célt tűz ki a fiatalokkal kapcsolatosan: folyamatos tanulás és fejlődési lehetőség biztosítása a nevelési-oktatási intézményekben; kreatív közösségi együttgondolkodás és cselekvés lehetőségeinek megteremtése, amihez a kreatív közösségi terek és keretek megteremtése is fontos; társadalmi integráció, amely egy önmagáért és a közösségért is cselekedni képes fiatalságot teremt; az egészségtudatos magatartás kialakítása, mely a prevenciós programok, sportprogramok folyamatos fenntartását és fejlesztését kívánja meg.

A fentiekben többször említett kreatív közösségek, terek megteremtése és működtetése, a szabadidő hasznos eltöltése céljához kapcsolódik a **Kreatív Győr, Győr Megyei Jogú Város kulturális és kreatív gazdasági stratégiája (2019-2028)**. A dokumentum felvázolja a gyermekek és fiatalok számára, a város által biztosított közösségi és kreatív tereket, szolgáltatásokat. Megjelenik a Generációk Háza Művelődési Központ, a Vaskakas Bábszínház, a Xantus János Állatkert, valamint a Kultúrafelfedező és Művészeti Nevelési Program. A szolgáltatások és a program kifejezett célja, hogy azokon kisgyermekes családok is meg tudjanak jelenni, hozzáférésük biztosított legyen. Cél, hogy biztosítsák a közösség számára a találkozás lehetőségét, illetve olyan programokat hozzanak létre, ahol a szociokulturális helyzetük miatt hátrányban levő gyermekek és fiatalok is részt tudnak venni (pl. Györkőc fesztivál, illetve a Kultúrafelfedező és Művészeti Nevelési Program alkotóműhelyei).

Több koncepcióban kap hangsúlyt a gyermekek és fiatalok tekintetében az egészségtudatos magatartás kialakításának fontossága, melynek egyik eszköze a rendszeres mozgás. **Győr Megyei Jogú Város Sportkoncepciója 2021-2026** célja az óvodás korosztálytól kezdve az egyetemi sporttevékenységekig megteremteni és fejleszteni a város által kínált sportolási lehetőségeket és tereket. Mivel az Egészségfejlesztési Terv kiemelte a legfőbb problémák között az óvodás korosztály mozgáskészségének fejletlenségét, különösen nagy a jelentősége a város által felkínált ingyenes sportági oktatásnak (korcsolya, labdarúgás). Az Ifjúsági Koncepció szintén kiemeli a város fiatalságának sportra való fogékonyságát, így az esélyegyenlőség jegyében felértékelődnek az ingyenesen igénybe vehető sportterek: Bercsényi Sportpark, Barátság Sportpark, Aranyparton kialakított futópálya. A koncepció felhívja a figyelmet, hogy a minél egészségesebb (fizikálisan és mentálisan is) társadalom építéséhez konkrét együttműködésekre van szükség az önkormányzat, a sportszervezetek és az oktatási szereplők részéről.

A HEP alapelveihez, céljaihoz szorosan kapcsolódik a **Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció és annak felülvizsgálata (2021)**. A koncepció feltárja a városban rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak számát, illetve a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek számát. Bemutatja a város által fenntartott és/vagy ellátási szerződéssel biztosított gyermekjóléti alapellátásokat és a Család- és Gyermekjóléti Központ Győr (a továbbiakban CSGYK) által végzett hatósági munkát.

A Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció 2021-es felülvizsgálata során megállapításra került, hogy:

- több bölcsődében történt infrastrukturális fejlesztés; a szakmai feltételekben beállt pozitív változások (BA végzettségű kisgyermeknevelők, bölcsődei dajkák) a szolgáltatás színvonalának emelkedését jelentették, szaktanácsadói munkakör került kialakításra, ami a haté-

konyabb képzésszervezést segíti elő, folyamatos a munkavállalók szakmai továbbképzésén való részvétele;

- a CSGYK tekintetében stabilan kiépült a Köznevelési Csoport által biztosított óvodai, iskolai szociális segítő tevékenység; a humánerőforrás hiány alternatív megoldásaként szorosan együttműködnek a Széchenyi István Egyetemmel és duális partnerintézményként sikeresen szerepelnek; szünidei napközis gyermekfelügyeletet biztosítanak; a szolgáltatások közé bekerült a fogyatékosügy tanácsadás; a további tervek között szerepel Győr-Újváros területén az előző években még hiányzó szolgáltatás, a közösségi tér kialakítása és működtetése; valamint az adományozás újragondolása és az adományok elhelyezéséhez megfelelő tér kialakítása;
- a feladat ellátási szerződés keretében biztosított gyermekek átmeneti gondozása esetében az elmúlt évek jelentős hatásai közé tartozik a COVID-19 járvány; a megnövekedett kiadásokat (védő- és tisztítószer, élelmiszer stb.) a normatív ellátás nagymértékű csökkenése miatt – mivel az ellátotti létszám átlagosan lényegesen alacsonyabb volt a járványügyi intézkedések következtében – az önkormányzat támogatása nélkül nem tudták volna fedezni; a szolgáltatással kapcsolatosan a legnagyobb gondot továbbra is a kiléptetési feltételek megteremtése okozza.

Összefoglalva elmondható, hogy az átvizsgált dokumentum közül a gyermekek témaköre 11 koncepcióban erőteljesen jelen van. Elsődlegesen a szolgáltatásokhoz való hozzáférés célja jelenik meg (kulturális, sport, gyermekjóléti, egészségügyi téren), de szintén fontos szerepet játszik a célcsoporttal kapcsolatosan a szabadidő hasznos eltöltése, a közösségépítés, a szakmai színvonal megtartása/emelése és a nyújtott szolgáltatások infrastrukturális fejlesztése, javítása.

Nők

Győri viszonylatban, a célcsoport tekintetében horizontális vizsgálatok a korábbiakban nem történtek. Egyes dokumentumok rögzítik a nemek közötti számbeli, életkorbeli, foglalkoztatásbeli különbségeket, azonban tényleges intézkedési, fejlesztési tervek specifikusan a nőkre irányulva nem kerültek kidolgozásra. Az **Európa 2020 dokumentum** az „Inkluzív növekedés – magas foglalkoztatás, valamint gazdasági, szociális és területi kohézió jellemezte gazdaság” esetében megjelennek olyan momentumok, mint a roma nők munkaerő-piacon való részvétele, valamint a magas gyerekszám, mint hátráltató tényező és a kulturális különbségek. A helyi stratégiák és koncepciók kidolgozásánál a nők és a gyermekvállalás egymásra hatása figyelhető meg, azok szoros kapcsolata, az anyaság alkotja a vizsgálatok tárgyát. A **Győri Járási Esélyteremtő Programterv 2015** szintén az anyaságra fókuszál a nők tekintetében és az életszakaszokat, melyek fizikai és mentális megterhelést jelentenek, szintén ehhez viszonyítja.

A Foglalkoztatási stratégia. A Győri Járási Foglalkoztatási Paktum foglalkoztatási stratégiájának és akciótevének elkészítése 2019 dokumentum alapján elmondható, hogy az anyasági ellátást igénybe vevők között csökkent az inaktívak száma olyan intézkedéseknek köszönhetően, amelyek segítik az édesanyák mihamarabbi visszatérését a munkaerő-piacra, amihez hozzájárul a gyermekek napközbeni ellátásának biztosítása. A dokumentum szerint a nők részfoglalkoztatottsága négyszer magasabb a férfiakénál, munkanélküliség tekintetében az adatok javultak. Az ebből megalkotott Foglalkoztatási stratégiában szorgalmazzák a nők részvételét a műszaki képzésekben a munkaerőhiány csökkentése érdekében. A **Győr Megyei Jogú Város Kulturális és Kreatív Gazdasági Stratégiája 2019-2028** tartalmazza a „vállalkozói szellem” erősítését érintő átfogó cél kapcsán a női startup vállalkozók/társalapítók támogatását, olyan célzott programok ösztönzését, amelyek segítik a nők vállalkozóvá válását, ennek eredményeként növelve a vállalkozók arányát a nők körében.

Győr MJV Területfejlesztési Konceptiója 2014-2030. A koncepció általánosságban jeleníti meg az idős népesség életkörülményeinek javítását célzó stratégiai intézkedéseket. Az időskorú népességet célzó átfogó intézkedések a város egésze élhetőségének javítását, biztosítását elősegítő stratégiai célok közé tagozódnak be. A koncepció az időskorú népességet célozva az életminőség javítását, illetve az aktívabb társadalmi részvétel elősegítését emeli ki.

Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió és annak éves felülvizsgálata, 2021. A koncepció tartalmazza az idős népesség helyzetének, főbb jellemzőinek rövid leírását, valamint részletesen kitér a szociális ellátások azon formáira, amelyeket teljes egészében, illetve nagy részben az idősek vesznek igénybe. A kapacitásokkal és az ellátások igénybe vevőinek számával kapcsolatos statisztikai adatokon túl bemutatja azokat a külső tényezőket is, amelyek hatást gyakorolnak az idősellátásra, illetve új kihívásokként jelentkeznek.

Idősek Egészségképe és Konceptió az idősek életminőségének javítására Győrben (2020-2024). A koncepció részletes áttekintést nyújt az időskorú népesség helyzetéről, illetve kiemelten az egészségi állapottal, egészségmagatartással, tevékenységszerkezettel kapcsolatos jellemzőkről. Áttekinti az idős korosztály esélyegyenlőségét, közösségi integrációját, életminőségének javítását támogató intézményi környezetet. A koncepció prioritásokat és azokhoz kapcsolódó intézkedéseket fogalmaz meg az idősek életminőségének javítása érdekében. A koncepcióban található főbb megállapításokról és intézkedési tervekről bővebb leírás található a 6. fejezetben.

Győr Megyei Jogú Város Sportkonceptiója 2021-2026. A koncepció prioritásként jelöli meg, hogy az időskorúak védelme, aktivitásuk, egészségük megőrzése, közös élmények biztosítása, életminőségük javítása érdekében is sportélményeket biztosító foglalkozásokat szükséges szervezni. Az időskorúak arányának növekedésével a helyi társadalom egyre jobban igényli a külön gondoskodást, az idősek aktivizálása értékekkel bír.

Győr Megyei Jogú Város Drogstratégiája 2021-2025. A drogstratégiában az időskorú népességre vonatkozóan az idős férfiak alkoholproblémái jelennek meg.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2020-2025. A gazdasági program az időskorú népességet kiemelten a szociális bérlakás programok, illetve az Egyesített Egészségügyi és Szociális Intézmény Győr (a továbbiakban EESZI) által nyújtott ellátások esetében nevesíti.

A listában nem megjelenített általános és ágazati koncepciókban és stratégiákban az intézkedések szintjén nem jelenik meg az idős korosztály, sok esetben csak a helyzetfeltárásokban történik hivatkozás az Idősügyi Konceptióra és a HEP-re a célcsoporttal kapcsolatban.

Fogyatékkal élő személyek

Foglalkoztatási stratégia. A Győri Járási Foglalkoztatási Paktum foglalkoztatási stratégiájának és akciótervének elkészítése 2019. A stratégiában határozottan megjelenik a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatásának kérdésköre mind a stratégiai célok, mind a megfogalmazott problémák és a fejlesztési alapelvek között. A dokumentum hét kiemelt szempontként kezelendő problémát azonosít a Győri járás munkaerő-piacának nehézségei között, ezek egyike (hatodikként megfogalmazott problémaként) a hátrányos helyzetű csoportok alacsony foglalkoztatása. A hátrányos helyzetű munkavállalók között megnevezi a stratégia a megváltozott munkaképességű személyeket is, akik foglalkoztatása még mindig nehézségekbe ütközik. A munkaerő-piacról való kiszorulás további negatív lelki folyamatokat generál, gyakran lelkileg sérült, a társadalomból kiszoruló fiatalokat, felnőtteket eredményez.

A stratégiában megfogalmazott célok között ötödikként szerepel a hátrányos helyzetű csoportok alacsony foglalkoztatási szintjének növelése, mely cél alatt három pontot fogalmaznak meg a stratégia alkotói:

- képzési akciók megvalósítása hátrányos helyzetűek számára;
- foglalkoztatástámogatási rendszer működtetése;

- megváltozott munkaképességűek foglalkoztatásának elterjesztése.

Ez utóbbi célt a vállalkozói szemlélet megváltoztatására, a hátrányos helyzetű csoportokkal szembeni felelősségvállalás elterjesztése irányuló érzékenyítő programokkal, tájékoztatókkal látják megvalósíthatónak. Ugyanakkor megfogalmazódik az is, hogy a foglalkoztatás támogatása mellett fontos lenne a hátrányos helyzetűek körében közösség kovácsolása és a lelki egyensúly biztosítása is. A megváltozott munkaképességűek foglalkoztatásának elterjesztésére irányuló akciópont támogatja a megváltozott munkaképességű személyek munkaerő-piaci részvételét munkalehetőség biztosítása révén is. A dokumentum horizontális alapelve az esélyegyenlőség, így a stratégia megvalósítása nem lehet kirekesztő egyetlen társadalmi csoporttal szemben sem. A dokumentumban többször is hangsúlyosan megjelenik a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokba tartozók munkaerő-piaci esélyegyenlősége javításának szükségessége, és a hátrányos helyzetűek körében mindig megjelennek a megváltozott munkaképességű személyek is. További általános alapelvként, illetve tematikus célként (9. tematikus cél) jelenik meg a társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység és a diszkrimináció elleni küzdelem, amely szintén érinti a vizsgált célcsoportot.

Helyi foglalkoztatási együttműködés a Győri járásban TOP-6.8.2-16-GY1-2018-00001 (2019.) Megvalósíthatósági tanulmány. A dokumentum a helyzetértékelés során kitér a megváltozott munkaképességűek, fogyatékkal élők foglalkoztatási helyzetének bemutatására megyei szinten, így például konkrét adatokkal szolgál a megváltozott munkaképességű regisztrált álláskeresők számára és például iskolai végzettség szerinti összetételére vonatkozóan. A projekt operatív céljai között szerepel a megváltozott munkaképességűek és fogyatékkal élők foglalkoztatásának támogatása. E cél a paktum három stratégiai célja közül „A térség inaktív és munkanélküli rétegének aktivizálása és munkaerő-piaci integrációja révén a gazdasági aktivitás növelése, a térség munkaerő-megtartó képességének növelése” célkitűzésbe illeszkedik bele. A paktum stratégiai célja, hogy az itt élő, gazdaságilag nem aktív (sok esetben hátrányos helyzetű) célcsoportokat aktivizálja és a tartósan munkanélküliekkel együtt célzott képzésekkel segítse munkaerő-piaci integrációjukat. A paktum kiemelt célcsoportja között tehát hangsúlyosan szerepel a megváltozott munkaképességűek köre. A dokumentum kifejti, hogy megfelelő előkészítés, érzékenyítés és a befogadó környezet kialakítása nélkül szinte lehetetlen a sikeres munkaerő-piaci integrációjuk. A győri járási foglalkoztatási együttműködés célja e célcsoport tekintetében elsősorban az, hogy biztosítsa az egészségi állapotuknak megfelelő munkavégzés feltételeit, segítse adaptációs készségük fejlesztését, és az állapotukból adódó hátrányok kiegyenlítését tartós foglalkoztatás keretében, vagy tranzit foglalkoztatás révén a nyílt munkaerő-piacra való visszavezetésüket próbálja elérni. Ennek érdekében olyan foglalkoztatók és munkahelyek kerülnek kiválasztásra és támogatásra, melyek a foglalkozási rehabilitáció megvalósításának feltételeit biztosítják, illetve a projekt során érzékenyítő rendezvények, tréningek segítségével lehetőséget teremtenek a munkaadók számára, hogy megismerkedhessenek az e célcsoportba tartozókban rejlő potenciállal.

Győri Járási Esélyteremtő Programterv 2015. Helyzetelemzés és stratégia. A Programterv a társadalmi felzárkóztatás szempontjából a helyi esélyegyenlőségi programokban foglaltak minél hatékonyabb megvalósulását kívánja szolgálni. A dokumentum megállapítja, hogy az esélyegyenlőség témája rendkívül szerteágazó, és hogy az egyes célcsoportok megközelítése, nehézségeik feltérképezése és megoldása többnyire nem lehetséges a teljes célcsoportra vonatkozóan. A fogyatékkal élőkkel kapcsolatosan az alábbi járási szintű (valamennyi fogyatékkal élő embert egyaránt érintő) gyakorlati problémákat emeli ki a dokumentum:

1. nehéz a társadalomba történő beilleszkedés,
2. nehézséget jelent a munkaerő-piacra történő beilleszkedés és bent maradás,
3. gyakran okoz nehézséget a mentális épség és szociális készségek kialakítása, megőrzése,
4. jellemzőek az önbizalommal, önértékeléssel kapcsolatos problémák.

A problémákra reagálva a programterv az egyes célcsoportokkal, így a fogyatékossgal élőkkel kapcsolatosan is komplett célrendszert fogalmaz meg. A fogyatékossgal élökre vonatkozóan a 4 általános célt jelöl meg:

1. beilleszkedés (integráció) segítése,
2. mentális és szociális készségek fejlesztése,
3. önbizalom, önértékelés normalizálása,
4. szükségletfelmérés készítése.

E négy általános célhoz rendelve 6 köztes és 14 konkrét célt, valamint az általános célrendszeren öt specifikus célt is megfogalmaz a dokumentum.

A specifikus célok között az alábbiakat találjuk: védett munkahelyek működésének támogatása, új védett munkalehetőség teremtése; mobilitás növelése, azaz a közlekedés és az épületek, közterületek stb. akadálymentesítése; egész életen át tartó vagy bizonyos élethelyzetek során szükséges célzott támogatás; sikerélmény megszerzése az adottságok, erőforrások figyelembevételével, azokra támaszkodva; egyéni / egyedi felkészítés (pl. munkába álláshoz vagy közösségi életbe történő bekapcsolódáshoz).

Győr Megyei Jogú Város Településfejlesztési Konceptiója 2014-2030. Győr átfogó fejlesztését szolgáló célok meghatározása során az első prioritás a szolidáris és befogadó társadalom, mely cél alatt szerepel az esélyegyenlőség biztosítása. Megfogalmazásra kerül, hogy a fenntartható társadalmi viszonyok alapkérdése, hogy a társadalom nem mondhat le a támogatásra szoruló csoportok, köztük a fogyatékossgal élők felzárkóztatásáról, életminőségének javításáról, társadalmi részvételének biztosításáról. Az esélyegyenlőség biztosítása, illetve a testileg és lelkileg egészséges társadalom kialakulásának elősegítése településfejlesztési alapelveként fogalmazódnak meg a demokratikus döntéshozatal, a közösséget összetartó szolidaritás és a terhek igazságos elosztása, továbbá a szegregáció elleni küzdelem mellett.

Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2021. A konceptió tartalmazza az egyes ellátotti csoportok, így a fogyatékos személyek sajátosságaihoz kapcsolódóan a speciális ellátási formák, szolgáltatások biztosításának szükségességét, illetve bemutatja a szolgáltatási rendszer struktúráját, legfontosabb jellemzőit. A fogyatékossgal élők számára a városban nappali ellátás az EESZI Fogyatékosok Napközi Otthonában és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat (a továbbiakban MMSZ) Gondviselés Háza Fogyatékosok Napközi Otthonában érhető el. Az utóbbi intézményben halmozottan fogyatékos személyek nappali ellátása történik. Mindkét intézmény teljes kihasználtsággal működik. A konceptió bemutatja a megyében működő fogyatékos személyek számára elérhető bentlakásos intézményeket is. A szociális szolgáltatási konceptió felülvizsgálata megállapítja, hogy folyamatosan nő az igény a fogyatékosok nappali ellátása iránt. Az ellátásra várakozók között jelentős arányú a közoktatásból a közelmúltban kikerült sajátos nevelési igényű, értelmi akadályozott vagy autista, súlyosan vagy súlyosan halmozottan sérültek száma. Az elkövetkezendő időszakban a kialakult helyzet szükségessé teszi a szolgáltatás bővítését, amelyre elvileg reális lehetőséget teremthetne bizonyos ingatlanok cseréje, illetve üresen álló ingatlan hasznosítása. 2018 óta a CSGYK keretein belül Információs és Koordinációs Pont működik, amely fogyatékossgügyi tanácsadás szolgáltatást nyújt. A tanácsadók (két fő) fontos feladata csoportok, klubok szervezése és bonyolítása, tanácsadás, segítségnyújtás (pl. munkaerő-piaci szolgáltatás, pénzügyi támogatás, hivatali ügyekben való eligazodás, segédeszközökkel kapcsolatos információnyújtás), de érzékenyítő és disszemináló feladatokat is ellátnak.

Kreatív Győr - Győr Megyei Jogú Város kulturális és kreatív gazdasági stratégiája 2019-2028. A dokumentum a 2018-2023-as HEP-et veszi alapul, a fogyatékossgal élők esélyegyenlőségével összefüggésben a HEP-re hivatkozva az akadálymentesítés hiányosságaira hívja fel a figyelmet: a kulturális intézmények alapvetően a mozgáskorlátozottakban gondolkodnak, más fogyatékossgai csoportokat jellemzően figyelmen kívül hagynak. Stratégiai célként fogalmazódik meg a kulturális intézményekben az egyenlő esélyű hozzáférés minél teljesebb körű biztosítása. A dokumentum kiemeli, hogy valamennyi kulturális intézmény megközelíthető akadálymentesen, ugyanakkor cél, hogy a kulturális intézményeket a mozgáskorlátozottakon kívül más fogyatékos-

sági csoportok is használni tudjanak. A kulturális értékekhez való hozzáférés lehetőségeinek bővítése érdekében az infrastruktúra-felújításoknál külön figyelmet kell fordítani a kommunikációs akadálymentesítésre (pl. digitalizációs tevékenység folytatása, távolról való hozzáférés biztosítása). Az új beruházások esetében pedig az egyenlő esélyű hozzáférés minél teljesebb körű biztosítására kell törekedni.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Ifjúsági Konceptiója 2019-2024. A koncepcióban megfogalmazott átfogó célok között negyedik célkitűzés az egészséges társadalom megteremtése, melynek elérése kapcsán fogalmazódnak meg olyan részcélok, intézkedések, melyek érintik a fogyatékkal élőket:

- Esélyegyenlőség: Integrált nevelési programok biztosításának ösztönzése, professzionális közösségépítés az ifjúság számára, helyi esélyegyenlőségi program folyamatos figyelemmel kísérése.
- Egészséges és sportos életmód: Az egészségtudatos magatartást és a sportos életmódot népszerűsítő programok támogatása, infrastrukturális feltételeinek bővítése. A fogyatékkal élőek egészségét, életminőségét támogató szolgáltatások elérhetőségének javítása.

Idősbarát Győr – Városi állapotfelmérés az idők helyzetéről - Idők egészségképe, Konceptió az idők életminőségének javítására Győrben 2020-2024. A győri önkormányzat már 2007 óta rendelkezik az idők életminőségének javítását célzó koncepcióval, amelyet ötévente megújít. A koncepció kiemeli az idők társadalmi sokféleségét, ahol a nemi, kulturális, etnikai, társadalmi-gazdasági állapotbeli eltérések mellett egészségi, fogyatékosági különbségek is vannak, azaz az idők csoportja nagyon differenciált. A szakanyagban az épített- és a társadalmi környezet sajátosságait tekintve megállapításra került az akadálymentesítés problémája, sok helyütt hiányzik vagy csak részlegesen megoldott, ami nemcsak a mozgáskorlátozott idősöket, de általában minden mozgáskorlátozottat érint, azaz túlmutat az idősügy kérdésén.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata Sportkonceptió (2021-2026). A dokumentum külön foglalkozik a fogyatékkal élők sportjával, megállapítja, hogy a város önkormányzata kiveszi a részét az egészségkárosultak sportolási lehetőségeinek bővítéséből. Győrben partnerségi alapon építkezve több szervezet segít a sérült emberek sportolási lehetőségeinek megteremtésében. A koncepcióban kiemelésre kerül a 2018-ban alapított EMBERsÉG Diáksport Egyesület, amely újszerű és dinamikus, sportolást szervező aktivitást nyújt a fogyatékkal élők számára. A dokumentum megfogalmazza, hogy egy teljesebb és élhetőbb város kialakítása által olyan környezetet kell megteremteni, amely segíti a fogyatékkal élő emberek sporton keresztüli inklúzióját. A város sporttal kapcsolatos jövőképe vizionálása során megállapításra került, hogy az egészségkárosultak társadalmi beilleszkedését legkönnyebben a sport segítheti elő. Szemléletváltásra van szükséges az egészségmegőrzés területén is, szükség van a fizikai aktivitás pontosabb meghatározására a fogyatékkal élők számára is, és egyaránt lehetőséget kell biztosítani a szabadidős és a versenysport gyakorlására. Fontos a sportlétesítmények akadálymentesítésének biztosítása, továbbá meghatározó a civil szervezetek szerepe is, a rehabilitáció és az egyéb szabadidős és versenyprogramok kapcsán szükséges, hogy együttműködések kezdődjenek a sportszervezetekkel. Meg kell találni azokat a sportvezetőket, sportszervezőket és szervezeteket, akik munkájukkal segítik a fogyatékkal élők sportjának megszervezését.

Győr Megyei Jogú Város Egészségfejlesztési Terve 2022-2026. A városi egészségfejlesztési tervezési folyamat során a célkitűzések megfogalmazásánál relevánsak az Egyesült Nemzetek Szövetsége (ENSZ) által megfogalmazott „Világunk átalakítása: Fenntartható Fejlődési Keretrendszer 2030” című dokumentum célkitűzései, melyek közül több érinti a fogyatékkal élő helyzetét is:

- Egyenlőtlenségek csökkentése: elősegíteni mindenkinek – korra, nemre, fogyatékoságra, faji és etnikai hovatartozásra, származásra, vallásra, illetve gazdasági, vagy más helyzetre való tekintet nélkül – a társadalmi felemelkedését és a szociális, gazdasági és politikai befogadását; egyenlő lehetőségeket biztosítani és az eredmények terén mutatkozó egyenlőtlenségek csökkentése, beleértve a diszkriminatív törvények, szakpolitikák és gyakorlatok

megszüntetését, valamint a megfelelő jogszabályok, szakpolitikák és tevékenységek elősegítését e tekintetben.

- Fenntartható városok és közösségek: a megfelelő, biztonságos és megfizethető lakhatáshoz és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára; különös tekintettel a kiszolgáltatott helyzetben levők, nők, gyermekek, fogyatékkal élők és idősek szükségleteire; a városok lakóit érő kedvezőtlen környezeti hatások csökkentése; egyetemes hozzáférés biztosítása a biztonságos, befogadó, könnyen megközelíthető zöld- és közterületekhez, különösen a nők és gyermekek, idősek és fogyatékkal élők számára.

A dokumentum felvázolja az egészségügyi és szociális ellátással kapcsolatos problémákat és kihívásokat, melyek között megjelennek pl. az egészségi állapotban tapasztalható egyenlőtlenségek: a fogyatékkal élők embereknek rosszabb az egészsége; ugyanakkor nincsenek pontos információk az érintettek számáról és a problémáik jellemzőiről. Hiányosságok vannak a szociális ellátás és az egészségügyi ellátás területén: pl. a fogyatékkal élők nappali ellátása, a házi segítségnyújtás, mely szintén érinti a fogyatékkal élőket, kapacitáshiánnyal küzd, a halmozottan sérültek, illetve az értelmi sérültek fogászati kezelése nem megoldott (az érintettek csak altatásban kaphatnak fogorvosi ellátást). Továbbá megjelenik a lakosság érzékenyítésének szükségessége is a sérültekkel és fogyatékkal élőkkel kapcsolatban. Valamint megállapítja a terv azt is, hogy bár a város az akadálymentesség szempontjából kedvező helyzetben van, vannak problémák e téren is, nem mindenütt megoldott, illetve néhány esetben nem megfelelő az akadálymentesítés. A dokumentum öt fő stratégiai célt jelöl meg, melyek között a Béke és biztonság alatt megfogalmazódott célkitűzések érintik a fogyatékkal élőket is: a társadalmi és egészségi egyenlőtlenségek (méltánytalanságok), esélyhátrányok mérséklésének elősegítése, a speciális helyzetű csoportok szükségleteinek feltérképezése, elősegítve az egészséget meghatározó társadalmi tényezők kedvező irányú változását, a békés és biztonságos életkörülmények kibontakoztatását.

Győr Megyei Jogú Város Klímastratégiája 2021-2030. A stratégia nem tartalmaz a fogyatékkal élőkre vonatkozóan releváns megállapításokat, sem a kihívások, problémák, sem a célkitűzések megfogalmazása során. Egyetlen kapcsolódási terület, hogy az Önkormányzat fenntartható energiagazdálkodási és fenntartható közlekedési projektjeinek felsorolásakor megadja a fejlesztések, projektek leírását, melyek között több olyan intézményfejlesztés is szerepel, ahol nemcsak energetikai korszerűsítés zajlott, energiahatékonysági, energiatakarékossági célok valósultak meg, hanem akadálymentesítésre való törekvés is. Ezek például óvodák és bölcsődék, illetve rendelőintézetek infrastruktúrafejlesztése során valósultak meg, továbbá a Vásárcsarnok átalakítása során kimondott cél volt, hogy az esélyegyenlőség jegyében az épületben a mozgáskorlátozottak közlekedését segítő liftet építsenek be, valamint akadálymentes mellékhelyiség és információs pult is került kialakításra, továbbá az épület környezetében a mozgáskorlátozottak számára parkolóhelyet alakítottak ki.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2020-2025. A program nem tartalmaz nevesítve a fogyatékkal élőkre vonatkozóan programpontokat, célkitűzéseket, probléma megfogalmazásokat. Ugyanakkor definiálja, hogy a 2021-2027-es időszakban az uniós beruházások öt fő szakpolitikai célkitűzés mentén valósulhatnak meg. Ezek közül az egyik célkitűzés a Szociálisabb Európa – Minőségi foglalkoztatás, oktatás, társadalmi befogadás és az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés, mely érinti a fogyatékkal élőket is.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Koncepciója 2018-2023. A civil koncepció nem fogalmaz meg konkrétan a fogyatékkal élőkre vonatkozóan célkitűzéseket, nem használja a fogalmat a dokumentum. Ugyanakkor definiálja, hogy az Önkormányzat elsősorban a társadalmi egyenlőtlenségek, hátrányok leküzdésének területén, a kialakult akut helyzetek javításában számít a civil szervezetek munkájára.

Összefoglalva elmondható, hogy a stratégiai dokumentumok többsége tartalmazott a fogyatékkal élők célcsoportjával kapcsolatos megállapításokat, észrevételeket, akár stratégiai célki-

tűzéseket is. Ugyanakkor van néhány olyan stratégiai fejlesztési dokumentum, amelyben csak közvetetten vagy egyáltalán nem jelenik meg e célcsoport.

A kapcsolódási pontok összefoglalója

A helyi stratégiai és települési önkormányzati dokumentumokkal, koncepciókkal, programokkal való kapcsolódási pontok részletes áttekintése alapján kirajzolódó kép a legtöbb célcsoport esetében kedvező. Az alábbi összefoglaló táblázat mátrix formában célcsoportonként jeleníti meg a kapcsolódási pontokat.

2.2. táblázat: Kapcsolódás helyi stratégiai és települési önkormányzati dokumentumokkal, koncepciókkal, programokkal

Dokumentumok	Mélyszegénység, romák	Gyermekek	Nők	Idősek	Fogyatékos-sággal élők
Foglalkoztatási stratégia. A Győri Járási Foglalkoztatási Paktum foglalkoztatási stratégiájának és akciótevének elkészítése (2019)	+	+	+		+
Győr Megyei Jogú Város Drogstratégiája (2021-2025)		+		+	
Győr Megyei Jogú Város Egészségképe (2021)	+			+	
Győr Megyei Jogú Város Egészségfejlesztési Terve (2022-2026)	+	+		+	+
Győr Megyei Jogú Város Ifjúsági Koncepciója (2019-2024)		+			+
Győr Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégia (2014-2020)	+	+			
Győr Megyei Jogú Város Klímastratégiája (2021-2030)	+				+
Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata Sport-koncepció (2021-2026)		+		+	
Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Koncepciója (2018-2023)					+
Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja (2020-2025)		+		+	+
Győr Megyei Jogú Város Településfejlesztési Koncepciója (2014-2030)	+			+	+
Győri Járási Esélyteremtési Programterv (2015)	+	+	+		+
Helyi foglalkoztatási együttműködés a Győri járásban Megvalósíthatósági Tanulmány felülvizsgálata, Győr (2019)					
Idősbarát Győr - Koncepció az idősek életminőségének javítására Győrben (2020-2024)				+	+
Idősbarát Győr - Városi állapotfelmérés az idősek helyzetéről - Idősek egészségképe (2019)	+			+	+
Kreatív Győr - Győr Megyei Jogú Város Kulturális és Kreatív Gazdasági Stratégiája (2019-2028)	+	+	+		+

Dokumentumok	Mélyszegénység, romák	Gyermekek	Nők	Idősek	Fogyatékos-sággal élők
Megalapozó vizsgálat Győr Megyei Jogú Város Településfejlesztési Konceptiójához és Integrált Településfejlesztési Stratégiájához (2014-2020)					
Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió Felülvizsgálata, Győr (2021)	+	+		+	+

Forrás: saját összeállítás.

2.2. A HEP TÉRSÉGI, TÁRSULÁSI KAPCSOLÓDÁSAINAK BEMUTATÁSA.

Járási szintű esélyteremtés, felzárkóztatás

A 2018-2022 között hatályos HEP térségi, társulási kapcsolódásainak bemutatása a *Győri Járási Esélyteremtő Programterv* vonatkozó elemzéseire, prioritásaira, célrendszerére, beavatkozási területeire és akcióira fókuszált. A 2015 szeptemberében elkészült dokumentum megújítására, aktualizálásra nem került sor, így továbbra is ez az egyetlen járási szintű programterv az esélyegyenlőség kapcsán. Az ÁROP-1.A.3-2014 azonosítószámú „Területi együttműködést segítő programok kialakítása az önkormányzatoknál a konvergencia régióban” című pályázat célja volt, hogy olyan fenntartható és a járás egészét érintő együttműködés alakuljon ki a Győri járáshoz tartozó települési önkormányzatok, a helyi önkormányzat intézményei, valamint a civil, egyházi és gazdasági szereplők között, mely a helyi esélyegyenlőségi programokban foglalt társadalmi felzárkóztatás minél hatékonyabb megvalósulását szolgálja.

A programterv a legfőbb megállapításait a Győri járáshoz vonatkoztatva adja meg, de a legtöbb esetben Győr városa van a fókuszban, a városban érzékelhető problémákkal foglalkozik bővebben. A program prioritásait az egyes kiemelt csoportokra külön-külön fogalmazták meg. Az egyes célcsoportokhoz problémafa és célfa készült. A célok alapján megfogalmazott *beavatkozási területek* a következők voltak a dokumentumban:

1. Akadálymentesítés
2. Informatikai ismeretek bővítése
3. Családon belüli erőszak
4. Közbiztonság
5. Egészségmegőrzés
6. Oktatás
7. Foglalkoztatás
8. Programszervezés időseknek
9. Gyermejjólét
10. Szociális ellátás
11. Helyzetfelmérés
12. Társadalmi elfogadás, érzékenyítés

Ezen beavatkozási területekhez 24 megoldás (akció) fogalmazódott meg, ami az intézkedési tervben került rögzítésre. Mindegyik célcsoport esetében a beavatkozási területeket prioritizálták a dokumentum készítői.

A *női célcsoport* esetében elsődleges szempontként a foglalkoztatás problematikája szerepelt, ahol kisgyermekes anyák munkaerő-piaci integrációja és az igényekhez kapcsolódó szakképzettség megszerzésének igénye merült fel, ezen keresztül a családi szerepek és a munkaerő-piaci aktivitás összeegyeztetésének végső célját elérendő. További szempontok voltak a családon belüli erőszakkal kapcsolatos tevékenységek és az egészségmegőrzés, azon belül az egészséges életmód kialakításának szükségessége. A *mélyszegénységben élők és a romák* célcsoport esetében a legfon-

tosabb szempont a társadalmi felzárkóztatás volt, ahol a célzott támogatások és az egyéni, ill. egyedi felkészítés mellett a sikerélmények fontosságát emelte ki a dokumentum. A foglalkoztatás és az egészségmegőrzés mint preventív eszközök jelennek meg ezen csoport kapcsán. A *hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok* célcsoportja kapcsán a gyermekjólét beavatkozási terület kapta a legnagyobb prioritást, ami mellett a társadalmi felzárkóztatás, az oktatás és az egészségmegőrzés szerepelt kiemelt területként. A *fogyatékossgal élők* esetében egyértelműen az akadálymentesítés területe szerepel a legfontosabb helyen. Emellett a foglalkoztatás (védett munkahelyek) és a szociális ellátás témái szerepelnek a csoportnál. Az *idősek* célcsoportjának legfontosabb beavatkozási területe a szociális ellátás, míg második helyen a közbiztonság, harmadik helyen speciálisan a célcsoport számára végzett programszervezés található. Fontos kitétel a célcsoport kapcsán, hogy külön kezelendő az aktív középkorúak és az idősek csoportja.

Ezen beavatkozási területekhez kapcsolódóan 24 akció került leírásra és azok megvalósíthatóságának leírása a dokumentum intézkedési terv részében. Ehhez egy cselekvési terv modul is kapcsolódott. A dokumentum külön kezeli a térséget érintő, belső migrációból fakadó bevándorlás problematikáját.

Megyei szintű esélyteremtés, felzárkóztatás

A *Győr-Moson-Sopron Megyei Esélyteremtő Paktum* (2021) az EFOP-1.6.3-17-2017-00017 azonosítószámú, „Győr-Moson-Sopron Megyei Felzárkózási Fórum létrehozása” című projekt keretében jött létre. A 2018 februárja és 2021 augusztusa között megvalósuló Európai Unió projekt elsődleges *célkitűzése* megyei szintű koordinációs és konzultációs rendszer kialakítása volt, annak érdekében, hogy a felzárkózás-politikai együttműködések megyei szinten is kialakuljanak, rendszeressé váljanak, és esélyteremtő módon hassanak vissza az egyes települések lakosságának életére, növelve a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. Kiemelt célként kezelte a projekt a hátrányos helyzetű célcsoportokat érintő beavatkozások megyei szinten történő összehangolását. Három *részcélt* fogalmazott meg a projekt:

- új együttműködések generálása területi szinten jelentkező, az esélyegyenlőséget és felzárkózást érintő speciális problémák megoldására, szolgáltatáshiányok kiküszöbölésére;
- megyei szinten a hátrányos helyzetű célcsoportokat érintő beavatkozások összehangolása;
- a megyék kapacitás és szervezetfejlesztése a felzárkózás-politika területi szintű koordinációjának kialakítása érdekében.

A *projektmegvalósítás* szerves része volt a félévente ülésező Megyei Felzárkózási Fórum létrejötte és működtetése, a Megyei Esélyteremtő Paktum elfogadása (2021), a Fórum által létrehozott járási munkacsoportok átfogó szakmai tevékenysége. Kidolgozásra került a megyei szolgáltatási út térkép, melynek célja a megyében meglévő szolgáltatások lakosság általi elérésének vizsgálata, főként a helyi szinten hiányzó szolgáltatások esetében, hozzájárulva az esélyegyenlőségi célcsoportok hátránykompenzációjához, minden résztvevő szemléletformálásához, társadalmi érzékenyítési folyamatok generálásához, a tartós és eredményes, helyi és megyei szintű közösségi együttműködések létrejöttéhez (Sajtóközlemény, 2021. október 28. Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat). A Paktum *problémafeltáró* részében a Győri járás munkacsoportja az alábbi összefoglalót adta az aktuális járási és megyei szintű problémákról és kihívásokról:

- „Nagyon fontosnak tartják a helyi értékekre alapuló közösségfejlesztést, amellyel a lokális kötődést is erősíteni tudják. Szintén a munkacsoport üléseken merült fel igényként a járás településeinek együttműködésének, a kistérségi társulásoknak, közös programok szervezésének fontossága. Több meghívott elmondta, hogy véleményük szerint a megyének, és főleg a Szigetköznek a legnagyobb problémát a betelepülők okozzák, akik „jogaikkal tisztában vannak, azonban kötelezettségeikkel nem”. A belső migráció következtében pedig szinte évente változik a lakosság összetételé, így nem tud egy stabil helyi közösség kialakulni, a helyieknek egyre kevésbé van kötődésük saját településükhöz, a betelepülők pedig jellemzően nem

mutatnak hajlandóságot, vagy nem is képesek a beilleszkedésre, az alkalmazkodásra. A felhíguló közösség mellett maga a növekvő lakosság is problémát jelent.

- Elhangzott továbbá a Győr melletti elhelyezkedés, amely legalább annyira jelent kezelendő problémát is, mint előnyt. A Győrön kívülre, de mégis közvetlen közelébe települők ugyanis a szolgáltatások nyújtását nagyvárosi szinten várják el, de ezzel párhuzamosan azt is, hogy a velük szemben támasztott elvárások „kistelepülési” legyenek.
- Egy másik fajsúlyos problémaként azonosították az idősokkal kapcsolatos nehézségeket. Kihangsúlyozták, hogy egy olyan problémáról van szó, amelyre, ha nem figyelnek oda a települések, „rájuk éghet”, amennyiben nem történik meg az ellátórendszer felkészítése és fejlesztése ahhoz a feladathoz, amely elé majd az elöregedés jelensége állítja. A nehézséget elsősorban az idős emberek megszokás miatti röghöz kötöttségében látják, így felvetődött olyan „vegyes” megoldások kidolgozása, amelyek legalább időszakosan meghagyják lakóhelyükön az időseket, azonban mégis megkönnyítik elérésüket és ellátásukat.
- A munkacsoport üléseken elhangzott a munkaerőhiány mérséklésének fontossága is, amelynek megoldását az átképzési programokban látják.
- Az alapszolgáltatások tekintetében hangsúlyos szükségletként merült fel az általános iskolák szükségessége helyben, amelyet a reggeli Győr felé történő közlekedés zsúfoltsága, valamint a győri iskolák túlterheltsége is indokolna. Sok helyen csak 1-4. osztály, vagy csak 1. osztállyal van 1-8. osztály, mivel nincs megfelelő épület.
- A közösségi tevékenységek területén problémaként merült fel a 12-18 éves korosztály számára programok biztosítása, amely a kistelepüléseken nem megoldott.
- Munkaerő-piaci szempontból a munkacsoport ülésen résztvevők az atipikus foglalkoztatásokat, 4-6 órás munkákat a kisgyermekes/visszatérő nők számára emelték ki.
- Az oktatási témakörben javasolták a résztvevők az iskolapszichológus foglalkoztatását a gyermekek növekvő stressz, szorongása miatt (elvált családok, iskolarendszer stb.)” Győr-Moson-Sopron Megyei Esélyteremtő Paktum 2021: 4-5. oldal).

A közös *problémamátrix* alapját a járási, települési esélyegyenlőségi dokumentumok, illetve a megye városainak területfejlesztési stratégiai dokumentumainak áttekintése biztosította. A legfontosabb nem-járásspecifikus, általános problémák a következők:

- a lakónépesség növekedése az idevándorlásból fakadóan;
- lokális társadalmi kohézió gyengülése;
- lakhatási nehézségek növekedése;
- szolgáltatásokat igénybe vevők számának növekedése;
- az egyes szolgáltatásokhoz való hozzáférés nehezebbé válása;
- a járási településeinek többsége 2000 főnél kevesebb lakosságszámú, így sok helyütt hiányoznak a szociális alapszolgáltatások és egyéb humán közszolgáltatások;
- a nagyvárosok vonzáskörzetében nagy számban jelennek meg a fiatal családok, így ezeken a településeken a gyermekes családok életét megkönnyítő szolgáltatások esélyegyenlőségét, különösen a 14 év alatti gyermeket nevelő nők családi és munkahelyi helytállásának összehangolását támogató eszközök megteremtését kell kiemelten kezelni;
- a megváltozott munkaképességű, valamint fogyatékkal élő emberek foglalkoztatását biztosító munkahelyek csak a városokban, és ott is csak korlátozottan vannak jelen.

Romák és/vagy mélyszegénységben élők: nehézséget okoz a megfelelő adatok, információk hiányában a célcsoport tagjainak beazonosítása és átfogó elemzése, alapvető problémaként azonosítható a magas munkanélküliség, az alacsony iskolai végzettség, a romló egészségi állapot, életviteli, életvezetési problémák, a társadalmi és területi szegregáció veszélye, adósságkezelési és a lakhatási nehézségek, a szegénység kultúrája.

Gyermekek: szinte minden településen problémaként merült fel a megfelelő adatbázisok és részletesebb információk hiánya, a célcsoport tagjainak beazonosítása, a hátrányos helyzet meghatározásának nehézsége. Az egyik legnagyobb probléma a hiányzó intézményi, szolgáltatási feltéte-

lek és adottságok települési szinten: pl. bölcsőde, családi napközi, gyermekfelügyelet, gyermekorvos, logopédus stb. Kevés a szabadidős lehetőség, a szervezett program, a deviáns magatartási formák fokozódnak, a szülők motiválatlansága és nehézkes mobilizálási lehetősége is számottevő.

Nők: a demográfiai alapú indikátorokon túl ennél a célcsoportnál sem tudható sok információ az alapvető társadalmi-, gazdasági paraméterekről, hiányoznak az ilyen irányú mélyebb elemzések, különösen a preferenciák, igények, szükségletek vagy éppen a krízishelyzetek területén. Kiemelt kérdés a célcsoport kapcsán a munkanélküliség, különösen a tartós munkanélküliség kockázata, a munkába állás és visszatérés nehézsége, a munkaerő-piaci hátrányos megkülönböztetés, a gyermeküket egyedül nevelő nők fokozottabb kiszolgáltatottsága, szegénységkockázata.

Idősek: minden járásban a lakosság elöregedése figyelhető meg, körükben problémás a szakosított ellátás hiánya, demencia kezelése, egészségügyi szolgáltatások elérése, helyben elérhető szűrővizsgálatok hiánya, tömegközlekedési nehézségek, mobilitási problémák, ellátások összehangolása nem megfelelő, rossz kapcsolat a szolgáltató szervezetek, intézmények között.

Fogyatékkal élők: a legtöbb ilyen fókuszú programban a célcsoport kisebb súlyt kap, a fő megállapítások az akadálymentesítés hiánya és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés nehézségei köré szerveződnek. A megfelelő csoport-specifikus adatok, információk ebben az esetben is korlátozottabbak, vagy teljesen hiányoznak, a megfelelő érdekképviselő- és védelem is gyakran megoldatlan.

A megye településeinek többségében jelentkező közös problémák, a fenti célcsoport-specifikus problémák kezelésére kidolgozott paktum *közös intézkedésmátrixa* (2.3. táblázat) megpróbál reagálni a legtöbb fenti pontra.

2.3. táblázat: A Megyei Esélyteremtő Paktum közös intézkedésmátrixa

Hátrányos helyzetű célcsoportok				
romák/mélyszegénységben élők	gyermek	nők	idősek	fogyatékkal élők
- célcsoport specifikus vizsgálatok - szakképzés biztosítása - képzés, munkába állás segítése személyre szabott mentorálás - életvezetési tanácsadás - szociális bérlakások biztosítása - adósságkezelési tanácsadás	- bölcsőde, családi napközi, gyermekorvos, logopédus - elérhetőségének biztosítása - felmérések, kimutatók készítése - elegendő pszichológus, szociálpedagógus, fejlesztőpedagógus szakember biztosítása az oktatási intézményekben - a nyári szünetben a gyermekek ellátásának biztosítása - biztonságos internethasználat - szülők ismeretbővítése - szülők bevonása a közösségi programokba - iskolai bejárás megkönnyítése - iskolabusz - települési szolgáltatáshiány megszüntetése: korai fejlesztés (fejlesztőpedagógus, logopédus) - speciális szükségletű, veszélyeztetett gyermekek intézményi ellátása - tanórán kívüli programok, felzárkóztatás (tanoda)	- gyermekek napközbeni ellátásának biztosítása - bölcsőde - a célcsoport alapvető gazdasági paramétereire vonatkozó ismeretek gyűjtése - munkába visszatérés személyre szabott segítése - családbarát munkahelyek, rugalmas munkavégzés népszerűsítése a vállalatoknál, önkormányzatoknál - átképzési, képzési lehetőségek biztosítása - gyermeküket egyedül nevelő nők - fokozott figyelemmel kísérése - családon belüli bántalmazás felismerésének és kezelésének elősegítése képzések információs anyagok által - szülői kompetenciák fejlesztése - tájékoztatás krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatásokról, a krízishelyzetet kezelni tudó szervezetek tevékenységéről	- szociális és egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása - betegszállítás, falugondnoki szolgálat, házi segítségnyújtás összehangolása - szűrővizsgálatok biztosítása helyben - áldozattá válás megelőző programok, tájékoztató anyagok eljuttatása célcsoport felé - informatikai ismeretek bővítésének lehetősége ingyenes tanfolyamok által - szabadidős aktivitások biztosítása - a szakosított ellátásra való törekvés, elsősorban a demencia kezelése során - az idősek részére a bentlakásos otthonok férőhelybővítése - elmagányosodás, társadalmi izoláció enyhítése - középiskolai önkéntes szolgálat	- fizikai és kommunikációs akadálymentesítés - csoport specifikus adatok gyűjtése - megfelelő érdekvédelem biztosítása - munkalehetőségek- munkaadók társadalmi érzékenyítése jó gyakorlatok bemutatásával

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Esélyteremtő Paktum 2021: 12. oldal.

2.3. A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZAT RENDELKEZÉSÉRE ÁLLÓ, AZ ESÉLYEGYENLŐSÉG SZEMPONTJÁBÓL RELEVÁNS ADATOK, KUTATÁSOK ÁTTEKINTÉSE, ADATHIÁNYOK KIMUTATÁSA.

A HEP helyzetelemző része *kiindulópontként* a Belügyminisztérium 2021. július 1-én módosított a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szempontjaihoz és a program felülvizsgálatához kapcsolódó Módszertani útmutatójának 1. számú mellékletében (Egységesen rendelkezésre álló statisztikai mutatók a HEP elkészítéséhez) felsorolt, elsősorban a Központi Statisztikai Hi-

vatal (a továbbiakban KSH) adatgyűjtéseiből származó *statisztikákra* támaszkodik. A HEP indikátorok 5 éves statisztikai idősorait tartalmazó összesített adattáblázat, illetve a kiemelt jelentőségű mutatók időbeli változási trendjeit megjelenítő diagramjai (TEIR - HEP Tabló online felület támogatásával) a mellékletekben találhatók.

A HEP célcsoportjaira vonatkozó adatfeltáró tevékenység elvégzése során kitűnt, hogy főként a mélyszegénységben élők, a romák, a fogyatékossgal élők esetében a vártnál nagyobb adathiánnyal kell számolni, mivel a kizárólagosan ezen csoportokra fókuszáló adatgyűjtések, részben a személyiségi jogok védelméről szóló jogszabály vonatkozó rendelkezései alapján nem megengedettek. Mindezek miatt a hiányzó adatok pótlására és a győri helyzet megbecsüléséhez *országos vagy regionális kutatásokból* származó, a célcsoportokkal foglalkozó szakirodalmakban szereplő adatsorok is felhasználásra kerültek. Győrben számos olyan szakpolitikai koncepció is született, amelyek többségét statisztikai adatgyűjtés vagy éppen kisebb vagy nagyobb mintán nyugvó helyi empirikus kutatás előzött meg. A HEP-ben nagy számban található ezen *kutatási jelentésekből vagy városi koncepciókból* származó adatok. A felhasznált városi stratégiák és koncepciók listáját jelen program forrásjegyzéke tartalmazza.

A fenti nehézségekből/hiányosságokból fakadóan *kiegészítő statisztikai adatok* (önkormányzattól, gyermekjóléti alapellátás intézményeitől, Oktatási Hivatal, Magyarországi Családi Bölcsődék Közhasznú Egyesülete, ÁNTSZ védőnői adatbázis, Győri Rendőrkapitányság éves beszámoló, Belügyminisztérium BSR) másodelemzésére, összesítésére is sor került. Az elmúlt időszakban lezajlott pályázatok összegyűjtése, *pályázati dokumentációk tartalomelemzése* is segítette a helyzetfeltárás pontosítását, elmélyítését (pl. Győri Térségfejlesztési és Projektmenedzsment Kft., Szülők Háza Győr Szíve Családi Központ, CSGYK, Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal, Mobilis Közhasznú Nonprofit Kft., Szent Cirill és Method Alapítvány, MMSZ).

A célcsoportok aktuális helyzetére és problémáira fókuszáló *primer információgyűjtés* is lezajlott személyes és csoportos interjú formájában 2022 júniusa és szeptembere között (2.4. táblázat). Összesen 53 szakértő mondta el a véleményét az esélyegyenlőség vonatkozásában célcsoport-specifikus formában interjú keretei között.

2.4. táblázat: Személyes és csoportos interjúk (fókuszcsoport) során megkérdezett szakértők száma célcsoportonként, fő (2022)

Célcsoport	Szakértői interjú típusa	Darabszám (fő)
Mélyszegénységben élők, romák	Személyes interjú	7 fő
Gyermekek	Személyes interjú	8 fő
Nők	Csoportos interjú (fókuszcsoport)	6 fő
	Személyes interjú	2 fő
Idősek	Személyes interjú	5 fő
Fogyatékossgal élő személyek	Fókuszcsoportos interjú (4 db)	25 fő
Összesen		53 fő

Forrás: saját összeállítás.

A mélyszegénységben élők, romák, a gyermekek és az idősek esetében kizárólag személyes interjúk készültek, amelyek részletesebb információ-tartalmat biztosítottak a célcsoportokról. A nők helyzetének vizsgálata során a két módszer kombinálódott. A fogyatékossgal élő személyek esélyegyenlősége kapcsán pedig fókuszcsoportos beszélgetésekre került sor, viszont szélesebb szakemberi bázisra építve.

3. A MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK ÉS ROMÁK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE

A mélyszegénységben élők és a romák helyzetére, esélyegyenlőségére vonatkozó helyzetelemzés *legnagyobb nehézsége* a célcsoport-specifikus lokális/települési szintű primer információk hiányos, esetleges vagy teljesen hiányzó volta. Ilyen fókuszú friss kutatások nem készültek a városban. A fejezet megírását szolgáló *információfeldolgozó munka* alapja a különböző háttéranyagok áttanulmányozása volt, mint például az önkormányzat által elfogadott stratégiai célok és intézkedések, koncepciók, valamint az ezekhez tartozó statisztikák áttekintése. Ezen anyagokban a témához szorosan kapcsolódó részek tüzetesebb áttekintése és a dokumentumok közötti párhuzamok kiemelése szintén e munka részét képezte. Ezt követte a szakirodalmi háttér és a vonatkozó jogszabályok. A vizsgálat részét képezte egy szakemberekkel végzett mélyinterjú-sorozat, amelyet e témakörben szociális munkásokkal, iskolai szociális munkásokkal és védőnőkkel készítettünk el, összesen hét alkalommal, 8 fővel. Az önkormányzati dokumentumok, a szakirodalmi háttér és az interjúk alapján történt a feldolgozás és a jelen anyag összeállítása.

3.1. JÖVEDELMI ÉS VAGYONI HELYZET

Az önkormányzat számos olyan koncepciót, stratégiát meghatározott az elmúlt években, amelyek hatással voltak a mélyszegénységben élők és a romák helyzetére. Kiemelendők azon dokumentumok, amelyek kifejezetten az esélyegyenlőség kérdését célozták, azt előmozdítani vagy alapvető módon fejleszteni kívánták. Ide tartozik a Győri Járás Foglalkoztatási Stratégiája, amely több ponton foglalkozik a fejezetben szereplő csoportokat érintő kérdésekkel.

Győr és térségének *gazdasági helyzetét* nagymértékben meghatározzák a külföldi közvetlen ke-befektetések, amelyek közül a járműipar és az ahhoz kapcsolódó beszállítói vállalkozások, szolgáltatások kiemelkedő szerepet játszanak. A térség legnagyobb foglalkoztatáspolitikai nehézsége a munkaerőhiány, s nem csupán a diplomások esetében, például mérnöki szakmákban, hanem a szakképzettséggel rendelkezők hiánya is aggasztó mértékű. Mindez munkaerő-piaci szempontból azt eredményezi, hogy a bérek emelkednek a szűkülő piaci hatás következtében a hiányszakmákban, s nem ritka, hogy a vállalkozások úgy próbálnak munkaerőt toborozni, hogy bérlicitbe bocsátkoznak. Emiatt a térségben nem csupán az alacsony munkanélküliségi, s ezzel párhuzamosan a magas foglalkoztatási ráta jellemző, hanem a kedvezőbb jövedelemstruktúra is. Ez abban is tetten érhető, hogy az SZJA adófizetők között folyamatosan csökken a 0-1 millió forintos jövedelmsávba tartozók aránya az állandó népességben, ahogy ezt a következő (3.1.) táblázat is mutatja.

3.1. táblázat: Az adófizetők aránya és a legalsó jövedelmsávba tartozók rátája az állandó népességben

Év	Az SZJA adófizetők száma	Az SZJA adófizetők közül a 0-1 millió forintos jövedelmsávba tartozók
	az állandó népesség %-ában	az állandó népesség %-ában
2016	51,94	28,21
2017	51,69	26,28
2018	51,50	24,23
2019	51,33	21,64
2020	51,63	21,43
2021	n.a.	n.a.

Forrás: TEIR, KSH-TSTAR

Az adatok alapján elmondható, hogy a SZJA adófizetők száma az elmúlt öt évben nem változott, ugyanakkor, a legalsó jövedelemsávba tartozók rátája tovább csökkent a 28%-os szintről egynegyedes arány alá. A romákkal kapcsolatos adatok okozzák talán a legtöbb problémát, ugyanis nem állnak rendelkezésre pontos számok, illetve a hozzáférhető értékek is régi, korábbi népszámlálás (2011.), EU Midis felmérés (2016.) vagy a mikrocenzus 2016. évi adataiból számíthatók.

A *romákkal foglalkozó kutatások és felmérések* (Havas Gábor, Teller Nóra, Policy Solutions, EU MIDIS II.) azt mutatják, hogy a roma népességen belül körülbelül kétharmados a mélyszegénység aránya, az EU országaiban pedig a romák 80%-a él a szegénységi küszöb alatt. Az EU MIDIS II kutatás eredménye szerint 2014-ben a romák 75%-a élt Magyarországon szegénységi küszöbérték alatt, ami akkor a teljes népességen belül 15%-os arány volt, azaz a romákat legalább ötször nagyobb mértékben fenyegette szegénység a kutatás konklúziója szerint.

Az *elvégzett szakértői interjúkból* leszűrhető az a következtetés, hogy az előbb jelzett arányok Győrben is érvényesek, azaz a roma népesség körülbelül kétharmada él mélyszegénységben. Ugyanakkor a mélyszegénység jelenléte a nem roma többségi társadalomban is kitapintható. Az interjúk alapján ide sorolhatók az évtizedek óta munka nélkül élők, a lakáshiteleiket visszafizetni nem képes (moratórium időszakán kívül) és egyéb hitelcsapdába kerülők, s a kisnyugdíjasok egy része. Ebbe a csoportba sorolhatók többségének alacsony az iskolai végzettsége, s jellemzően nincsen szakképesítése, illetve, ha van is, nem piacképes, mint például cipész vagy szövőnő. A mélyszegénységben élőkre jellemző, hogy rendszeres jövedelemmel nem rendelkeznek, vagy ha mégis, az rendkívül alacsony, s valamilyen szociális támogatással együtt is elmarad a létminimumtól.

Az interjúkban érintett *vagyoni helyzetről* a romák és mélyszegénységben élők esetében megállapítható, hogy kevés kivételtől eltekintve nem saját tulajdonú ingatlanban élnek, hanem szociális bérlakásban vagy rokonok fogadják be őket. A szakértők tereptapasztalata alapján a mélyszegénységben élők, illetve a romák esetében romlást nem tapasztaltak az elmúlt öt évben, s inkább stagnálással jellemezték a két társadalmi csoport helyzetét.

3.2. FOGLALKOZTATOTTSÁG, MUNKAERŐ-PIACI INTEGRÁCIÓ

A helyi önkormányzat a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény és a MötV-ben foglalt feladatai alapján a településünkre jellemző foglalkoztatottságot, munkaerő-piaci lehetőségeket elemzi az elmúlt évek változásainak bemutatásával, a különböző korosztályok, illetve nemek szerinti bontásban.

Foglalkoztatottak, munkanélküliek, tartós munkanélküliek helyzete

Győr kedvező gazdasági helyzetét jól tükrözik a *foglalkoztatottsági adatok*, amiket elsősorban az állandósult munkaerőhiány látszik beárnyékolni. Ebből az is következik, hogy a munkanélküliség, a nyilvántartott álláskereső aránya is kedvező értékeket mutat (3.2., 3.3. és 3.4. táblázat). A 15-64 éves korosztály esetében a nyilvántartott álláskereső aránya alacsony szintet mutat, ami az elmúlt öt év során alig változott. A férfiaknál alacsony bázisértékről indulva, a 2020-as évet leszámítva, szinte alig változott a nyilvántartott álláskereső aránya, ami az 1,04-1,21-es tartományban mozgott. A 2020-as évben – feltételezhetően a COVID-19 járvány okozta gazdasági hatások következtében – kilengett, de így sem érte el az 1,7%-ot. A nők esetében is kedvezőek az adatok, bár náluk enyhén magasabb bázisértékről beszélhetünk a 2016-os évet véve alapul: 1,6% a férfiak 1,15%-os értékéhez képest. A nőknél a következő esztendőben 1,3%-os szintig csökkent e mutató, majd itt is, feltételezhetően a COVID-19 járvány következtében növekedés tapasztalható 2020-ban, amikor az 1,84%-os arány elérésével tetőzött az érték, majd 2021-re ismét lecsökkent a COVID-19 járvány előtti évek szintjére. Az összesített adatok alapján elmondható, hogy a nyilvántartott álláskereső aránya alacsony volt Győrben az elmúlt öt évet vizsgálva, egyedüli kivételt a járvány időszaka jelentett, ami közel 40%-os növekedést okozott. Ugyanakkor hangsúlyozottan

figyelembe kell venni, hogy ez a növekedés rendkívül alacsony bázisértékről indult és vissza is tért az eredeti szintre 2021-re egy átmeneti kilengést követően.

3.2. táblázat: Nyilvántartott állás keresők rátája nemek szerint

Év	Nyilvántartott állás keresők aránya az állandó népességben a 15-64 évesek körében		
	Férfiak aránya	Nők aránya	Összesen
2016	1,15	1,60	1,38%
2017	1,15	1,33	1,24%
2018	1,04	1,23	1,14%
2019	1,21	1,35	1,28%
2020	1,67	1,84	1,76%
2021	1,21	1,38	1,30%

Forrás: TEIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

Korosztályi bontásban vizsgálva az összes nyilvántartott állás keresők számát és rátáját az elmúlt hat év során megállapítható, hogy a 2016-os bázisévvel számolva nagy többségben csökkenő tendencia figyelhető meg. Ez alól kivételt képez a 20 év alatti korosztály, továbbá a 26-30, 41-45, valamint a 61 éves, vagy a felettiek köre, akik az időszak végére magasabb állás keresési arányokkal jellemezhetők. Ezen kivételeken belül érdemes megjegyezni, hogy az időszakon belüli csökkenések és növekedések egyaránt megfigyelhetőek voltak, így a tendencia nem egyenletes. Figyelmet érdemel, hogy az arányok alacsony létszámokat takarnak, tehát a fiatal és középkorosztályok állás keresői esetében az 1-2%-os elmozdulások csupán néhány főt takarnak. A jelentős növekedés a nyilvántartott állás keresők esetében a legidősebb korosztálynál tapasztalható, hiszen itt 15,2%-os szintről 24,18%-ra növekedett arányuk, s ez azt jelenti, hogy 176-ról 250-re nőtt számuk a kategóriában, ami már komolyabb elmozdulási értéknek tekintendő.

3.3. táblázat: Nyilvántartott állás keresők száma korosztályok szerint

Nyilvántartott állás keresők száma összesen	Év	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Fő összesen	1 158	1 031	935	1 042	1 411	1 034
20 éves, vagy az alatti	Fő	40	20	26	15	39	35
	%	3,45%	1,94%	2,78%	1,44%	2,76%	3,38%
21-25 év	Fő	114	105	87	92	125	70
	%	9,84%	10,18%	9,30%	8,83%	8,86%	6,77%
26-30 év	Fő	104	106	86	117	147	100
	%	8,98%	10,28%	9,20%	11,23%	10,42%	9,67%
31-35 év	Fő	101	91	78	104	133	88
	%	8,72%	8,83%	8,34%	9,98%	9,43%	8,51%
36-40 év	Fő	132	122	98	116	135	91
	%	11,40%	11,83%	10,48%	11,13%	9,57%	8,80%

Nyilvántartott álláskeresők száma összesen	Év	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Fő összesen	1 158	1 031	935	1 042	1 411	1 034
41-45 év	Fő	128	121	114	148	189	119
	%	11,05%	11,74%	12,19%	14,20%	13,39%	11,51%
46-50 év	Fő	127	91	92	99,00	157	111
	%	10,97%	8,83%	9,84%	9,50%	11,13%	10,74%
51-55 év	Fő	103	104	87	76	129	84
	%	8,89%	10,09%	9,30%	7,29%	9,14%	8,12%
56-60 év	Fő	133	91	82	87	119	86
	%	11,49%	8,83%	8,77%	8,35%	8,43%	8,32%
61 éves, vagy afeletti	Fő	176	180	185	188	238	250
	%	15,20%	17,46%	19,79%	18,04%	16,87%	24,18%

Forrás: TEIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A 180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek aránya a 2016-os bázisához képest enyhén növekedett az időszak végére egy kezdeti (3 évnyi) csökkenést követően. A nők esetében a folyamat egyértelműen csökkenő tendenciát jelez, hiszen a 180 napon túl nyilvántartott álláskeresőkön belül csökkent az arányuk a 2016-os közel 59%-os szintről 53 % körülire a 2020-as 2021-es években.

3.4. táblázat: 180 napnál hosszabb ideje nyilvántartott álláskeresők aránya

Év	180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek aránya	Nők aránya a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresőkön belül
	%	%
2016	34,37	58,79
2017	33,75	58,91
2018	30,48	56,84
2019	29,27	54,75
2020	34,59	52,87
2021	35,01	53,04

Forrás: TEIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

Összességében megállapítható, hogy a foglalkoztatottak, munkanélküliek, tartós munkanélküliek helyzete a legutóbbi vizsgálathoz képest enyhén változott, s inkább a kedvező tendencia bontakozik ki az adatok elemzése alapján.

Az EU Midis II 2016-os vizsgálata kimutatta, hogy a *nagyon alacsony aktuális munkaintenzitású háztartásokban élő romák* aránya 27% volt, ami duplája az akkori össznépeségben belül alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők rátájának. Korábban idézett kutatásokból ismert az is, hogy mind a roma, mind általában a mélyszegénységben élők iskolai végzettsége alacsony.

A 3.5. táblázat azt mutatja, hogy az elmúlt hat év során *miként változott a regisztrált munkanélküliek és nyilvántartott álláskeresők megoszlása* összesen és az iskolai végzettség tekintetében. A 2016-os bázisét figyelembe véve 2018-ig csökkent, majd 2019-ben enyhén növekedett és a COVID-19 járvány megjelenésekor, 2020-ban 35%-kal megnőtt, egyértelműen a járványnak, illetve járványügyi intézkedéseknek köszönhetően. A szakmai interjúk alapján elmondható, hogy a járványügyi intézkedések inkább a nők esetében jelentett nehézséget a munkaerő-piacon, hiszen többségében olyan területeken léptek életbe korlátozások, amelyek női munkavállalók elbocsátásával vagy inaktívvá válásával jártak.

3.5. táblázat: Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma iskolai végzettség szerint

Év	Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők száma összesen	Regisztrált munkanélküliek/nyilvántartott álláskeresők megoszlása iskolai végzettség szerint					
		8 általánosanál alacsonyabb végzettség		Általános iskolai végzettség		8 általánosanál magasabb iskolai végzettség	
		Fő	%	Fő	%	Fő	%
2016	1158	34	2,94%	269	23,23%	855	73,83%
2017	1031	22	2,13%	222	21,53%	787	76,33%
2018	935	21	2,25%	185	19,79%	729	77,97%
2019	1042	15	1,44%	204	19,58%	823	78,98%
2020	1411	12	0,85%	257	18,21%	1142	80,94%
2021	1034	14	1,35%	198	19,15%	822	79,50%

Forrás: TEIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

Az *iskolai végzettség* tekintetében a megoszlás azt mutatja, hogy a 8 általánosanál alacsonyabb végzettséggel rendelkezők esetében 2021-ig csökkent a regisztrált munkanélküliek és nyilvántartott álláskeresők száma és aránya, 2021-ben viszont enyhe növekedés következett. Megjegyzendő, hogy e csoport esetében a bázisszámok alacsonyak voltak: 20-30 fő. Az általános iskolai végzettséggel rendelkező regisztrált munkanélküliek és nyilvántartott álláskeresők esetében is egyértelmű csökkenés figyelhető meg az elmúlt hat év során; a tendencia főként a járvány időszakában tört meg átmenetileg, mert 2021-re ismét a járvány előtti szint közelébe esett a számuk. Éves bontásban a vizsgált időszakban mindvégig a 8 általánosanál magasabb iskolai végzettségűek csoportja tette ki a regisztrált munkanélküliek és nyilvántartott álláskeresők többségét – a 2016-os évtől eltekintve – több, mint a háromnegyedét. Az adatok növekedő tendenciát mutattak, a 2020-as COVID-19 járvánnyal jellemezhető év volt a csúcspont majdnem 81%-os értékkel, ami 2021-re 80% alá esett.

Figyelembe kell ugyanakkor venni, hogy a munkanélküliek azért is jelennek meg nagyobb arányban a 8 általánosanál magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők körében, mert az ő társadalmi részarányuk eleve jóval magasabb, mint a másik két kategóriába sorolhatók esetében.

A *szakemberekkel készített interjúkból* e kérdéskörben kiemelhető, hogy a tapasztalatuk szerint az alacsony iskolázottságú fiataloknál jóval több a mentális probléma, az önértékelési zavar és a depressziós tünet. Szintén aggasztónak látják a rendszertelen iskolába járást, ami jogszabályok

szigorításával (pl. családi támogatás megvonása) nem látszik megoldhatónak. A szociális területen dolgozók egyöntetű véleménye szerint az alacsony iskolázottság együtt jár a mélyszegénységgel és az abból való kilábalás esélyének csökkenésével.

Közfoglalkoztatás, közfoglalkoztatásból az elsődleges munkaerő-piacra történő átlépés lehetőségei

Az előző HEP felülvizsgálatánál is látszott, hogy a *közfoglalkoztatás, mint rendszer* átalakul és csökken a résztvevők száma. Ennek egyik oka lehet a szakemberekkel folytatott interjúk szerint, hogy a cél egy része megvalósult, nevezetesen a munkaerő-piacról huzamosabb ideje távol levők többségét vissza lehetett vezetni a munkaerő-piacra. Ennek következtében a kezdeményezés már egyre kevesebb munka nélkül előtt tudott megszólítani. Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközökkel támogatottak száma (3.6. táblázat) a vizsgált időszak elejétől a járvány időszakáig csökkent, a járvány évében, 2020-ban az azt megelőző év tizenötszörösére növekedett, majd ismét visszaesett a korábbi évek szintjére. Az *aktív foglalkoztatás-politikai eszközök* hatékony intézkedésnek bizonyultak a járvány idején; képesek voltak áthidalni nehézségeket, különösen azon társadalmi csoportok esetében, akiknek a járványügyi intézkedések nyomán megszűnt a munkájuk. Ugyanakkor Győr gazdasági és így munkaerő-piaci kedvező helyzetét mutatja, hogy a munkaerő-piaci támogatási eszközök felhasználása csökkent. Kiemelendő ugyanakkor, hogy a foglalkoztatással kapcsolatos probléma a másik oldalon munkaerőhiány formájában jelentkezett.

3.6. táblázat: Foglalkoztatáspolitikai

Év	Aktív foglalkoztatás-politikai eszközökkel támogatottak száma	Közfoglalkoztatottak száma
	Fő	(éves átlag - Fő)
2016	782	582
2017	729	407
2018	420	267
2019	136	51
2020	2 109	22
2021	174	29

Forrás: TEIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyének mobilitási, információs és egyéb tényezői; közlekedés, potenciális munkalehetőségek, tervezett beruházások, lehetséges vállalkozási területek, helyben/térségben működő foglalkoztatási programok

A Győri Járási Foglalkoztatási Paktum *foglalkoztatási stratégiájának és akciótervének* elkészítésekor 2019-ben már fontos szerepet kapott az esélyegyenlőség. Célként szerepelt, hogy a kirekesztést, diszkriminációt száműzni kell a foglalkoztatáspolitikából: „Az alacsony iskolai végzettségűek, a 25 év alatti fiatalok, vagy 30 év alatti pályakezdő álláskereső, az 50 év feletti, a GYED-ről, GYES-ről, ápolási díjról visszatérők, vagy a legalább egy gyermeket egyedül nevelő felnőttek, a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők, a tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek, a megváltozott munkaképességű személyek, valamint a roma nemzetiséghez tartozó személyek munkaerő-piaci esélyegyenlőségének javítása továbbiakban is kiemelt szempont”.

Az egyik fő megállapítás, hogy „az alacsony iskolai végzettségűek esetében jobb a helyzet az országos átlagnál annak ellenére, hogy a hátránnyal induló foglalkoztatási csoportok számára kevés munkalehetőség van. A hátrányos helyzetű munkavállalók alkalmazásának volumenét a fog-

lalkoztatásukhoz kapcsolódó támogatások növelhetik.” (Foglalkoztatási stratégia felülvizsgálata, 2019.) E dokumentum további vonatkozó megállapítása szerint „a regisztrált álláskeresők számához képest magas a különböző nyilvántartásokban nem szereplő inaktív aránya” és „az inaktívakról nincsenek pontos, naprakész információk”, valamint „a hátrányos helyzetűek foglalkoztatása alacsony mértékű”. A vizsgálat kiemeli, hogy lényeges a tartós munkanélküliek és a roma nemzetiséghez tartozók esélyegyenlőségének javítása a kedvezőbb munkaerő-piaci helyzet kialakítása érdekében. Mint fogalmaz az írás: „Az esélyegyenlőség, mint horizontális alapelv alapján a stratégia megvalósítása nem lehet kirekesztő egyetlen társadalmi csoporttal szemben sem,” sőt hangsúlyt kell fektetni e csoportok munkaerő-piaci integrációjára.

Szintén hangsúlyos az esélyegyenlőségi koncepció alapelveihez illeszkedő Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció, amelyben az esélyegyenlőség és a győri Hajléktalanokat Segítő Szolgálat Győr kiemelten szerepel.

Győr Megyei Jogú Város Településfejlesztési Koncepciója 2014-2030 szintén előtérbe helyezi a szegregáció elleni küzdelmet és az esélyegyenlőség biztosítását a kiegyensúlyozott társadalmi viszonyok kialakítása érdekében. Ennek egyik eleme a befogadó társadalom jellemzőinek erősítése és fenntartása különös tekintettel a munkaerő-piac szem előtt tartásával.

A fiatalok foglalkoztatását és az oktatásból a munkaerő-piacra való átmenetet megkönnyítő programok a településen; képzéshez, továbbképzéshez való hozzáférésük

Győrben a nyilvántartott álláskeresők számához képest elenyésző a *nyilvántartott pályakezdők* aránya (3.7. táblázat), ami a vizsgált időszak elején még 7% körüli értéken állt 2021-re 3% körüli-re apadt. A 2020-as év, a COVID-19 járvány okán ebben a tényezőben is éreztette hatását, ugyanis a korábbi év (2019) duplájára nőtt, majd visszacsökkent 2021-re.

3.7. táblázat: Pályakezdő álláskeresők száma

Év	Nyilvántartott álláskeresők száma	Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma
	Fő	Fő
2016	1 158	75
2017	1 031	46
2018	935	52
2019	1 042	24
2020	1 411	57
2021	1 034	34

Forrás: TEIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A 2019-ben elfogadott Győri Járási Foglalkoztatási Paktum foglalkoztatási stratégiájának és akciótervének kiemelt célja a *fiatalok munkaerő-piaci lehetőségének* bővítése. Példa erre a lemorzsolódó diákok és hallgatók átfogó munkaerő-piaci integrációja vagy a műszaki és természettudományos pályák népszerűsítése a Győri járás fiataljai körében például a Győri Gyerekegyetem keretében. A hátrányos helyzetű csoportok alacsony foglalkoztatási szintjének növelése a 25 év alatti fiatalok és a 30 év alatti pályakezdő álláskeresők esetében kiemelt e programban csakúgy, mint az alacsony iskolai végzettségűek, a roma származásúak vagy a tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek körében.

Az akció fő elemei közé tartozik az elhelyezkedést segítő támogatások (bértámogatás és bérköltség támogatás nyújtása, lakhatási támogatás); önfoglalkoztatóvá válás támogatása (maximum

6 havi, a minimálbér összegével megegyező mértékű támogatás); egyéb munkaerő-piaci szolgáltatások és igénybevitelükhöz kapcsolódó támogatások (utazási, keresetpótló) biztosítása; foglalkozás-egészségügyi és képzési alkalmassági vizsgálatok és ezek költségeinek megtérítése.

Szintén lényegesnek tekinthető, hogy az Ifjúsági Garancia Program (GINOP-5.2.1.) 2015-2021 közötti időszakban a 25 év alatti nem dolgozó, iskolarendszerű oktatásban nem részesülő, képzésre nem járó fiatalokat célozta meg, s az új szakmát vagy a korábban félbehagyott szakképzést folytatni kívánóknak nyújtott támogatást.

A munkaerő-piaci integrációt segítő szervezetek és szolgáltatások feltérképezése, szakképzéshez, felnőttképzéshez és egyéb munkaerő-piaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés, helyi foglalkoztatási programok

Az előbbieken hivatkozott Győri Járási Foglalkoztatási Paktum foglalkoztatási stratégiája és akcióterve című dokumentum külön foglalkozik a *hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci integrációjával*. Pozitívként említi a stratégia, hogy a városban és környékén „alig van olyan vállalkozás, ahol az egyesült Győri Szakképzési Centrum tanulói ne képviseltetnék magukat”. A munkaanyag kiemel gyengeségeket, amelyek a képzés területét érintik, mint például a „regisztrált álláskeresők számához képest magas, a különböző nyilvántartásokban nem szereplő inaktívak arányát”, valamint azt, hogy az inaktívakról nincsenek pontos, naprakész információk. Hátrányként értékeli a stratégia, hogy Győrben nem jellemzőek az atipikus foglalkoztatási formák, márpedig a munkaerőhiány csökkentésének ezek lehetnek a potenciális eszközei. Szintén fontos megjegyzés, hogy a városban a hátrányos helyzetűek foglalkoztatása alacsony mértékű, s veszélyként értékelhető a város gazdaságában a nagy járműipari kitettség, ami „egylábon állást eredményez”. Az egyik legfőbb probléma a minden szakterületen állandósulni látszó szakemberhiány.

A mélyszegénységben élők és romák települési önkormányzati saját fenntartású intézményekben történő foglalkoztatása;

A kérdéskör tárgyalásához szükséges statisztikai adatokkal nem rendelkezik az Önkormányzat. A *szakértői interjúk* során ugyanakkor elhangzott, hogy a szociális területen dolgozók látókörébe több olyan roma család is került, akik a mély szegénységből úgy lábaltak ki, hogy önkormányzati tulajdonú cégeknél dolgoznak. A sikeres példák szinte mindegyike ilyen foglalkoztatáshoz köthető. A szakemberek szerint pozitívum, hogy azon roma családoknál, ahol a szülők elkezdtek dolgozni életvitelszerűen, gyermekeik oktatására is jobban odafigyeltek, az iskolába járás már nem volt rendszertelen, ezért a roma népesség esetében a foglalkoztatás bővítését kritikus elemnek tartják. Kiemelésre került, hogy a romák esetében tapasztalható diszkrimináció a vállalkozók esetében jelen van, s ezért elhelyezkedésük az önkormányzaton kívüli szférán korlátokba ütközik.

Hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén;

Az előző két fejezetben szereplő Győri Járási Foglalkoztatási Paktum foglalkoztatási stratégiája és akcióterve részletesen tárgyalja e kérdéskört. Kiemelt szerepet szán mindennemű *diszkrimináció megszüntetésének*. Ennek egyik fő eleme, hogy a vállalkozók szemléletmódját megváltoztassák a hátrányos helyzetű csoportokkal szemben tréningek, képzések és érzékenyítő foglalkozások indításával.

A *területtel foglalkozó szakemberekkel készített interjúk* alapján kivétel nélkül nehézségként merült fel a roma népességgel szemben meglévő előítéletet a vállalkozók részéről, sokszor alkalmas munkaerőt utasítva el a munkaerőhiány dacára.

Digitális ismeretek megszerzésének és hozzáféréseinek lehetőségei

A város *oktatási-képzési központja* a térségnek, s az itt működő közoktatási és szakképzéssel, továbbképzéssel, felnőttképzéssel foglalkozó intézmények és vállalkozások egyaránt rendelkeznek digitális ismereteket átadó képzésekkel, ami a mai oktatási rendszerben alapkövetelmény. Az önkormányzat ezen túl nem rendelkezik e kérdéskörben felhasználható adattal.

3.3. PÉNZBELI ÉS TERMÉSZETBENI SZOCIÁLIS ELLÁTÁSOK, AKTÍV KORÚAK ELLÁTÁSA, MUNKA-NÉLKÜLISÉGHEZ KAPCSOLÓDÓ TÁMOGATÁSOK, ÉS IGÉNYBEVÉTELÜKRE VONATKOZÓ ADATOK BEMUTATÁSA.

Az interjúkban megszólított szociális területen dolgozó szakemberek tapasztalata szerint a rászorultak megkapták a szükséges szolgáltatásokat a COVID-19 járvány időszakában. A népkönyvha, az átmeneti szálláshely és a hajléktalanszálló folyamatosan működött és ellátta a rászorulókat minden évszakban.

A *passzív foglalkoztatáspolitikai eszközök* közül az álláskeresői ellátásban részesülő nyilvántartottak száma és az összes nyilvántartott álláskeresőhöz viszonyított arányuk is növekedett 2016-hoz képest (3.8. táblázat). A növekedés üteme nem volt egyenletes, hiszen a COVID-19 járvány ráerősített az emelkedési tendenciára és az álláskeresői támogatásban részesülők száma 2020-ban kiemelkedően magas volt, majd 2021-re visszahúzódott az azt megelőző év szintjére. Az arány látszólag 2020-ban javult, de ez csalóka, hiszen ez a ráta az összes nyilvántartotthoz viszonyítja a számukat, viszont a nyilvántartott álláskeresők aránya 40%-kal nőtt ugyanebben az évben, ami torzítja a relációt.

3.8. táblázat: *Passzív foglalkoztatáspolitikai eszközök – Álláskeresői ellátásai I.*

Év	Nyilvántartott álláskeresők száma		Álláskeresői ellátásban részesülő nyilvántartott álláskeresők száma	
	Fő	15-64 év közötti népesség %-ában	Fő	Nyilvántartottak %-ában
2016	1 158	1,32%	487	42,06%
2017	1 031	1,17%	501	48,59%
2018	935	1,04%	486	51,98%
2019	1 042	1,15%	618	59,31%
2020	1 411	1,57%	688	48,76%
2021	1 034	1,13%	627	60,64%

Forrás: TEIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A passzív foglalkoztatáspolitikai eszközök másik csoportja azokat a nyilvántartott álláskeresőket célozta, akik a támogatásban vagy ellátásban részesültek (3.9. táblázat). A szociális támogatással érintettek száma már a bázisévben, 2016-ban is alacsony volt, s ez az érték csökkent a felére 2021-re. A foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek száma hasonlóan alacsony volt, de adatok csak a 2017-2020 időszakra állnak rendelkezésre. Az ellátásban szereplő nyilvántartott álláskeresők csoportja nem mutat nagy eltéréseket az elmúlt hat év során, hiszen 2016-ban kevesebb 600 felett voltak, míg 2021-ben éppen 700 fölé emelkedett számuk. Ugyanakkor itt is jelentkezett a COVID-19 járvány hatása, hiszen 2020-ban 780 fölé kúszott jelenlétük.

3.9. táblázat: Passzív foglalkoztatáspolitikai eszközök – Álláskereső ellátásai II.

Év	Szociális támogatásban részesülő nyilvántartott álláskereső száma		Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek átlagos havi száma		Ellátásban részesülő nyilvántartott álláskereső száma	
	Fő	Nyilvántartottak %-ában	Fő	Nyilvántartottak %-ában	Fő	Nyilvántartottak %-ában
2016	136	11,74%	n.a.	-	623	53,80%
2017	104	10,09%	156	15,13%	605	58,68%
2018	75	8,02%	100	10,72%	561	60,00%
2019	69	6,62%	88	8,45%	687	65,93%
2020	95	6,73%	104	7,37%	783	55,49%
2021	79	7,64%	n.a.	-	706	68,28%

Forrás: TEIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

Az egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatást szerettek havi átlagos száma szintén minimális változásokat mutat, kilengés nem volt tapasztalható (3.10. táblázat).

3.10. táblázat: Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás

Év	Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban részesítettek havi átlagos száma
	fő
2016	n.a.
2017	219
2018	211
2019	213
2020	205
2021	n.a.

Forrás: TEIR, KSH.

A passzív foglalkoztatáspolitikai eszközök közül a nyilvántartott álláskereső számára adott szociális támogatások köre az elmúlt hat évben folyamatosan elérhető volt a célcsoport számára, ami az összes nyilvántartott álláskereső kevesebb, mint 10%-át tette ki éves átlagban, leszámítva 2016-ot, amikor picit 10% felett volt ez az arány.

A *Hajléktalanokat Segítő Szolgálat Győr* a megyeszékhely területén élő hajléktalanok ellátásáért felel, az alábbi szolgáltatásokkal: éjjeli menedékhely, időszakos éjjeli menedékhely, népkonyha, étkeztetés, nappali ellátás, átmeneti ellátás, rehabilitáció, ápolás és gondozás, valamint egészségügyi alapellátás, azonban szükség esetén minden rászorulókat ellátnak. A hajléktalanszállón 20 éve még a roma ellátottak 3-4 fővel voltak jelen, ma már a lakók egyharmada cigány származású. A roma hajléktalanok számának növekedése, mint jelenség az elmúlt tíz évben erősödött fel, ami a szakemberek szerint azért meglepő, mert tapasztalatuk szerint a roma hagyományok és kultúra szerint az ilyen embereket a rokonaik befogadták.

A hajléktalanszállón teljeskörű szolgáltatást kapnak az ellátottak, teljesítik gyógyszer- és orvos igényüket, szükség esetén akár sebész is rendelkezésre áll. Szintén változás, hogy korábban csak

önellátásra képes személy vehette igénybe a szállást, ma már ez sem kritérium, s értelmileg sérült is van közöttük. Hiányzik e tekintetben olyan intézmény, ami a kórház és a hajléktalanokat ellátó közre illeszkedne, s folyamatos ápolási-gondozási szolgáltatást biztosítana.

3.4. LAKHATÁS, LAKÁSHOZ JUTÁS, LAKHATÁSI SZEGREGÁCIÓ

A lakhatás kérdéskörét is két szempontból közelíti meg az elemzés, egyrészt a szektorban dolgozó szakemberekkel készített interjúk, másrészt az elérhető statisztikai adatok alapján.

Az adatok azt jelzik, hogy Győrben a *lakásállomány* az elmúlt öt évben közel 7%-kal nőtt, s a lakások kicsit több mint a fele egy- vagy kétszobás ingatlan, míg az ivóvíz-hálózatba négy, a szennyvízgyűjtő-hálózatba bő 6%-uk nincs bekapcsolva. A közművesítetlen ingatlanok elhelyezkedése a városban egyenetlen, sporadikus. Amint a következő táblázatban (3.11.) látható, az épített lakások száma kiemelkedő volt 2020-ban, a 2016-os évet véve alapul eleinte enyhe növekedés, majd 2019-ben kis visszaesés volt jellemző.

3.11. táblázat: Lakásállomány és annak megoszlása Győrben, 2016-2021 (db és %)

Év	Lakásállomány (db) (TS 073)	Épített lakások száma (TS 077)	Épített lakások száma 1000 lakásra (TS 078)	1-2 szobás lakások aránya (TS 076)	A közüemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (TS 074)	A közüemi ivóvíz-vezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (TS 075)
	db	db	db	%	%	%
2016	59 507	592	9,95	53,32	93,87	96,05
2017	60 252	829	13,76	53,00	9,91	96,02
2018	61 079	893	14,62	52,70	94,03	96,11
2019	61 717	679	11,00	52,49	94,35	96,46
2020	62 924	1 223	19,44	52,30	93,57	95,62
2021	63 597	707	11,12	52,29	n.a.	n.a.

Forrás: TEIR, KSH TSTAR, Önkormányzati adatok

Az önkormányzati *bérlakásállomány* összetétele Győrben a 2022-es adatok alapján a következő: szociális bérlakás: 4165, piaci bérlakás: 79, előtakarékos lakások száma: 284, míg a nyugdíjasok házában lévő lakások száma: 207.

3.12. táblázat: Lakásállomány és annak megoszlása Győrben, 2016-2021 (db és %)

Év	Önkormányzati bérlakás	Lakott önkormányzati bérlakások száma	Összkomfortos	Komfortos	Félkomfortos	Komfortfokozat nélküli	Szükséglakás
	db	db	db	db	db	db	db
2017	4 391	3 923	2 521	1 378	237	241	14
2018	4 334	3 902	2 522	1 368	230	202	12
2019	4 293	3 890	2 532	1 345	224	182	10
2020	4 292	3 843	2 540	1 341	222	181	8
2021	4 240	3 785	2 537	1 325	205	165	8

Forrás: Önkormányzati adatok

A fenti táblázatból (3.12. táblázat) kiemelhető két lényeges tendencia a önkormányzati bérlakások számának alakulásával kapcsolatban: az egyik, hogy a számuk enyhén csökken, viszont a mi-

nőségük, komfortfokozatuk emelkedik. Ezen minőségi javulás háttérében kis mértékben jelenik meg az összkomfortos lakások számának növekedése, valójában az alacsony komfortfokozatú, illetve a fokozat nélküli és szükséglakások száma apadt le az elmúlt fél évtized során, amelyek egy részét kivonták a bérlakásállományból. Az összkomfortos bérlakások számának növekedéséhez közvetlenül hozzájárult, hogy Sáráson kerültek átadásra ilyen komfortfokozatú lakások, illetve erősítette e tendenciát a Kossuth utca rehabilitációjával az ott lévő lakások modernizációja.

A mélyszegénységben élők és romák esetében a *lakáshelyzet* két ponton kritikus; az egyik a lakások minősége, komfortfokozata, a másik pedig, hogy hányan élnek egy adott ingatlanban. A szociális szakemberek (beleértve az iskolai szociális munkásokat is) és védőnők egyöntetű véleménye szerint a roma népesség esetében jellemző, hogy kis alapterületű lakásokban zsúfolódnak össze úgy, hogy akár ötven-hatan élnek egy szobában. Ez a zsúfoltság különösen a COVID-19 járvány idején volt aggasztó jelenség a védőnők szerint, hiszen könnyebben terjedt ilyen szűk szobákban a vírus. A Kossuth utca felújítása során megfigyelhető volt, hogy a területéről elköltözött roma családok egy része ismét megjelent rokonoknál és ismerősöknél és még többen éltek alacsony komfortfokozatú lakásokba zsúfolódva, fokozva a vírus terjedésének lehetőségét. Az iskolai szociális munkások kiemelték, hogy az otthoni tanulás esélye is szűkül ilyen lakhatási körülmények között, hiszen a diákoknak nincsen saját íróasztala vagy zavartalanságot nyújtó helye, ahol gyakorolhatnának, házi feladatot írhatnak.

A romák *életviszonyai* változáson mennek át, hiszen új jelenség, hogy a hajléktalanszállón évről évre egyre több roma, roma család tagja jelenik meg a korábbi befogadó rokon hálózatokkal rendelkező roma népességben belül.

Lakhatást segítő támogatások

A lakhatást segítő támogatásokon belül az egyéb önkormányzati támogatásban részesítettek számát értjük (3.13. táblázat). Jelenlétük a 2017-es évhez képest 2020-ra megfeleződött az 1574 főből 772 részesült ilyen segélyezésben 2020-ban.

3.13. táblázat: Lakhatási támogatás adatai, 2017-2020 (fő)

Év	Lakhatási támogatásban részesülők száma (tűzifa, közüzemi díjak)	Lakbérttámogatásban részesülők száma
	fő	Fő
2017	1 435	1 504
2018	1 163	915
2019	992	797
2020	881	714
2021	963	630

Forrás: Önkormányzati adatok

A lakhatási támogatásban részesülők száma (3.13. táblázat) a vizsgált időszakban kétharmadára csökkent a bázisévhez képest, s tavaly már az 1000 főt sem érte el. A csökkenés tehát számottevő és egyenletes tendenciát mutat. Miután 2020 áprilisától emelkedett a lakhatási támogatás igénybeviteléhez szükséges jövedelemhatár, ennek következtében megtört a csökkenő tendencia. Ezt a jövedelemhatár-emelésre vonatkozó döntést a COVID-19 járványtól függetlenül hozta meg az önkormányzat. A kedvezőnek tekinthető tendencia mögött az is meghúzódik, hogy a városban

alacsony a munkanélküliség, s a jövedelemviszonyok alakulása is csökkenti a potenciális igénybevételi kör nagyságát.

A *lakbértámogatásoknál* is hasonló folyamat figyelhető meg ebben az időszakban (3.13. táblázat), annyi különbséggel, hogy ebben az esetben az igénybevétel erőteljesebben csökkent majdnem az egyharmadára: 1504-ről 630-ra. Ez is elsősorban a kedvező jövedelmi viszonyokkal magyarázható.

3.5. TELEPEK, SZEGREGÁTUMOK HELYZETE

Tipikus szegregátum Győr területén nem található, alacsony státuszú családok a Kossuth utcával párhuzamosan a Zúgó és Tűz utcák által közrezárt területen, a Kossuth utca környékén, Sárás egy részén találhatóak koncentráltabban, de ezek már a 2011-es népszámlálás során sem alkottak olyan mértékű elkülönülést, ami a szegregátum elnevezést indokolná. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a 2001-es népszámlálás során még léteztek ilyen telepek Győrben, de ezek a 2000-es évek során megszűntek. Ráadásul ezek a mélyszegénységgel jellemezhető sporadikusan látható lakóházak a városrész felújítások nyomán eltűnőben vannak. Az önkormányzat által felújított utcák vonzzák a befektetéseket és így természetes folyamatként kezd betelepülni új népesség a lakóövezetbe.

Tipikus romatelep nem található Győrben városrész szinten, ám egy-egy utca környékére korlátozódik ezek jelenléte, mint például a Bán A. utca, a Kossuth L. utca vagy a szintén imént említett Sárás. Újváros és Sziget néhány utcája alkotják azokat a roma és mélyszegénységgel jellemezhető területeket, amelyek még fennmaradtak foltszerűen.

3.6. EGÉSZSÉGÜGYI ÉS SZOCIÁLIS SZOLGÁLTATÁSOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS

Az egészségügyi alapszolgáltatásokhoz, szakellátáshoz való hozzáférés.

Az egészségügyi szolgáltatások a városban teljeskörűen elérhetőek, egyes szakmákból, mint például szociális szakemberből állandósult hiány mutatkozik. Ezeket a hiányokat képesítés nélküli alkalmazottakkal átmenetileg megoldják, elsősorban szociális ellátási területen.

Az *egészségügyi szolgáltatások száma* az elmúlt években alig változott (3.14. táblázat). A felnőttek és gyermekek részére szervezett háziorvosi szolgálat a városban elkülönített formában áll rendelkezésre, közös felnőtt és gyermekrendelő nincsen; 58-ról 53-ra csökkent a csak felnőttek részére szervezett háziorvosi szolgáltatások száma, míg a házi gyermekorvosok által ellátott szolgálatok mennyisége (26 db) nem változott. Hasonló a helyzet a gyógyszertárak esetében, ahol változatlanul 36 szolgáltató működik. Enyhe csökkenést mutat a közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma, mivel 2017-ben 2 341 fő volt ide sorolható, addig 2020-ra 2 138-ra csökkent ez az érték. Az alanyi jogú ápolási díjban részesítettek évi átlagos száma egyharmados arányban csökkent; a 2017-es 365 értékről 2020-ra 250-re esett vissza. A gyógyszertámogatást 2017-ben 141 fő igényelte 2020-ban már 163 fő, az ápolási támogatást 2017-ben 178 fő, amely 2020-ra 137-re csökkent. Az Önkormányzat az előbbieken említett ellátásokon túl – az arra rászorulókat részére – ápolási támogatást és gyógyszertámogatást is biztosít. A gyógyszertámogatást 2017-ben 141 fő igényelte 2020-ban már 163 fő, az ápolási támogatást 2017-ben 178 fő, amely 2020-ra 137-re csökkent.

3.14. táblázat: Adatok az egészségügyi ellátásról, 2016-2020 (db és fő)

Év	Felnőttek és gyermekek részére szervezett háziorvosi szolgáltatások száma	Csak felnőttek részére szervezett háziorvosi szolgáltatások száma	A házi gyermekorvosok által ellátott szolgáltatások száma	Gyógyszertárak és fiókgyógyszertárak száma	Közfogygyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma (alanyi és normatív alapon kiadott)	Ápolási díj, alanyi jogon: támogatásban részesítettek évi átlagos száma
	db	db	db	db	Fő	Fő
2016	0	58	26	36	n.a.	n.a.
2017	0	58	26	36	2 341	366
2018	0	57	26	36	2 257	345
2019	0	56	26	36	2 330	180
2020	0	56	26	36	2 138	250
2021	0	56	26	36	n.a.	n.a.

Forrás: TEIR, KSH TSTAR

Prevenációs és szűrőprogramokhoz (pl. népegészségügyi, koragyermekkori kötelező szűrésekhez) való hozzáférés

A szakértői interjúk kitértek arra, hogy a roma népesség egészségügyi és szociális szolgáltatások terén milyen nehézségekkel, esetleg hátrányos megkülönböztetéssel szembesül. A terepen dolgozó szociális munkások és védőnők szerint a *bizalmatlanság* a legjellemzőbb gátló tényező a romák egészségügyi szolgáltatásokat elutasító vagy megkerülő magatartásában. Amikor az újjáépítési rehabilitációs program keretében több egészségügyi szűrést szerveztek, hangsúlyosan kezelték a romák bevonását e programba és ez sikeresnek bizonyult. Ez is alátámasztja, hogy kellő figyelemmel, megfelelő kommunikációval, előítélet-mentes szakmai magatartással a romák bevonhatók olyan projektekbe, amelyek egyrészt segítik életminőségük javítását, másrészt fontosak a társadalom egészségének fejlesztése érdekében.

Fejlesztő és rehabilitációs ellátáshoz való hozzáférés

Mind az egészségügyi, mind a szociális szektor interjúalanyai esetében előkerült az *ukrán menekültekkel kapcsolatos probléma*, nevezetesen a többletfeladat, amit a szolgáltatásokat végzőkre róttak. Egyöntetűen említették meg a COVID-19 járvány okozta helyzetből fakadó nehézségeket, mint például azt, hogy feszültség jelentkezett a szolgáltatások nehezebb elérése miatt.

Közétkeztetésben az egészséges táplálkozás szempontjainak megjelenése

Kifejezetten a közétkeztetésben megjelenő *egészséges táplálkozás* vonatkozásában nem állt rendelkezésre Győrrel kapcsolatos adat és információ, így a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) által meghatározott szempontokat lehetett figyelembe venni. 2020 végén megjelent *közétkeztetéssel kapcsolatos közbeszerzések* fő célja a minőség javítása volt, s ezeket a szempontokat 2021. szeptember 1-től kellett alkalmazni. Ide tartoznak a következők:

- a rövid ellátási láncban beszerzett termékekből, illetve a helyi élelmiszer termékekből a kötelezően előírt aránynál nagyobb arányban használnak fel termékeket;
- a fogyasztói visszajelzéseket figyelembe veszik, azokat dokumentálják;
- az előírtnál többször adnak zöldséget és gyümölcsöt;

- diétás étkeztetés biztosítását is vállalják.

Drogprevenációs szolgáltatások

A Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2021-ben felhívta a figyelmet arra, hogy a CSGYK Alapszolgáltatási Csoport Újvárosi Irodája ellátási területén fokozódott a *kábítószer használat*, amely növelte az ehhez kapcsolódó bűncselekmények elterjedését. Ezzel összhangban a jelen kutatás során az interjúkban résztvevő, az adott területen dolgozó védőnők és szociális munkások két aggasztó tényezőt emeltek ki: a közbiztonság romlását és a kábítószer fogyasztás elharapódzását Újvárosban. Az *utcai kábítószer-kereskedelem* az elmúlt időszakban felerősödött a városrészben, s már az ott élők és dolgozók számára is zavaró tényezővé vált. A város drogprevenációs stratégiája megfogalmazta, hogy az igények felmérésének figyelembevételével és városrészenként próbálják elejét venni a tiltott szerek fogyasztásának. A megelőzés egyik fontos eseménye a győri Egészség - Piac, míg további drogprevenációs programok a város oktatási intézményeiben tanórai keretben zajlanak szakemberek bevonásával.

Hátrányos megkülönböztetés, az egyenlő bánásmód követelményének megsértése a szolgáltatások nyújtásakor

A város több stratégiájában is fontos célkitűzésként szerepel a *szegregáció elleni küzdelem*, az esélyegyenlőség biztosítása és a hátrányos megkülönböztetés megszüntetése. Erre nem csupán a Győri Járási Esélyteremtő Programterv jó példa, de hangsúlyos a Foglalkoztatási stratégiában és kiemelten jelenik meg az Integrált Városfejlesztési Stratégia Antiszegregációs programjában is. Szintén lényeges elem a Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió 2021-es felülvizsgálatában, ahol külön fejezet foglalkozik az esélyegyenlőség kérdésével. Mindezen elvek és célok mentén a város önkormányzata elhivatott a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemben azon intézkedéseket meghozni, amelyek szolgálják az esélyek egyenlőségét és az egyenlő bánásmód érvényesülését.

Előnyben részesítési (hátránykompenzáló) juttatások, szolgáltatások a szociális és az egészségügyi ellátórendszer keretein belül

Konkrét információt, adatokat e kategóriáról nem lehetett beszerezni, ám folynak olyan programok a város intézményeiben, amelyek célul tűzték ki a *hátrányok kompenzálását*. Ezek főként a tanácsadással, plusz információ átadásával próbálnak segíteni, nem csupán a roma népesség tagjainak vagy a mélyszegénységben élők helyzetén, de például a fogyatékosággal élőknek is igyekeznek iránymutatással szolgálni. Jó példa lehet erre a 2020-ban a HÍD Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda, amely anonim ellátás keretében 2 325 alkalommal állt a fiatalok rendelkezésére személyes, valamint telefonos, online tanácsadás és információ közvetítés, tréningek szervezésével.

Sportprogramokhoz való hozzáférés

A városban széles és színes skálán mozgott a *megrendezett sportprogramok* választéka. Számos családokat megcélzó sportesemény közül választhattak az itt- és a környék településein élők. Győr Ifjúsági koncepciójában, ami 2019-2024 közötti időszakra szól, célként szerepel a sportolás infrastruktúrájának fejlesztése. Több ezer diák számára érhető el a diákolimpia, amelyet asztalitenisz, atlétika, futsal, kézilabda, kosárlabda, labdarúgás, röplabda, torna, úszás sportágakban szerveznek. Alapfokú Városi Bajnokságon kézilabda, kosárlabda, röplabda, labdarúgás, asztalitenisz és torna sportágakban szintén több ezer diák vehet részt. Ezen kategóriákban nem csupán városi, hanem országos, sőt európai versenyeket is rendeztek Győrben. A főbb, önkormányzat által szervezett

sporttal kapcsolatos rendezvények a Tavaszi Családi Sport- és Egészségnap, az Oviolimpia, az Arrabona Futófesztivál, valamint az Őszi Sport- és Egészségnap voltak az elmúlt években.

Egy 2018-as győri ifjúságkutatási felmérés szerint hétvégéken a győri fiatalok 57%-a sportol valamit, ami több mint a duplája az országos 27%-os átlagnak. Az is fontos adat, hogy a megkérdezett győri középiskolások háromnegyede a kötelező iskolai tanórán kívül részt vesz valamilyen sportolási tevékenységben. Ezen adatok alapján tehát érdemes e sportolási lelkesedést kihasználni, hiszen az egészségmegőrzés és prevenció területén kiváló lehetőségnek mutatkozik a magas sportolási hajlandóság a fiatalok körében. Mindehhez jól illeszkedik a város ifjúsági koncepciójának intézkedési terve a sportolás és egészséges életmód terén: „Prevenációs tevékenységek erősítése, a tömegsport lehetőségeinek további támogatása, az intézmények közti kommunikáció elősegítése, koordinációja” előtérbe kell kerüln.

3.7. KÖZÖSSÉGI VISZONYOK, HELYI KÖZÉLET BEMUTATÁSA

A roma közösség viszonyait részben kultúrájuk és tradícióik, részben pedig a többségi társadalomhoz való viszonyuk alakítja. *Közösségeiket* elsörendűen a család alkotja a rokonsággal együtt, s szoros, hagyományaikkal átszőtt kötelék fűzi őket egybe.

Olyan programok, mint az újvárosi rehabilitáció vagy például kulturális események, mint az Újvárosi esték sorozat vagy a helyben működő Újvárosi Közösségi és Kiállítótér, az Újvárosi Művelődési Ház szervezésében a Családi nap a Bercsényi ligetben mind kiváló alkalmak a cél megvalósítására, hiszen a helyben élőket közelebb hozhatja egymáshoz kultúrától és etnikai hovatartozástól függetlenül.

A romák segítése szempontjából sok esetben gondot jelent az is, hogy a szakemberek a többségi társadalom kultúrája és elvárásrendje alapján gondolkodnak és falat építenek a kliensek és a szolgáltatók közé. Ezért fontos volna a szakemberek továbbképzése, ismereteik és kommunikációs készségük fejlesztése a romák, valamint a mélyszegénységben élők segítésében.

A közösségi élet színterei, fórumai

A Kreatív Győr, azaz Győr Kulturális és Kreatív Gazdasági Stratégiája meghatározza azokat a részcelokat, amelyek a *közösségi élet színtereit* ölelik fel, s egyben azok alapjául szolgálnak. Ide sorolható „a közösségekkel való találkozások lehetőségei infrastrukturális feltételeinek fejlesztése és bővítése”, valamint a „Polgárok közösségi részvételét igénylő, ebbéli motivációjukat erősítő és kompetenciáikat fejlesztő alkalmak, lehetőségek bővítése”.

Ingyenes belvárosi rendezvények közül kiemelhető az Édes Napok, a Bornapok, a Fröccsnapok és a Nép- és Világzenei Fesztivál, valamint az Adventi Vásár, ami különleges hangulatával vonzza az érdeklődőket.

Az *intézményi ellátottság* alapján Győrben több sportcsarnok és sportpálya áll rendelkezésre közösségek számára, akár az Olimpiai Sportpark, a Magvassy Mihály Sportcsarnok, a Városi Egyetemi Csarnok és az iskolai sportpályák köre is ide sorolható, amelyek közül sok műfüves borítással felszerelt. Tornateremmel vagy hasonló helyiséggel 47 közintézmény rendelkezik a városban. Több városrészben épült műsalakos futópálya és családi sportolásra alkalmas infrastruktúra. A közösségi életet szolgálják a települési könyvtárak, amelyek kihasználtsága mértékéül a táblázatban látható több százszázalékos kölcsönzési tétel a bizonyíték. A városban 37 közművelődési intézmény szolgálja a közösség kulturális igényeit.

3.15. táblázat: Intézményi ellátottság (2019)

Tornateremmel, tornaszobával ellátott köznevelési intézmények száma (intézmény székhelye szerint)	Sportcsarnok, sportpálya léte	A települési könyvtárak kikölcsönzött egységeinek száma	Közművelődési intézmények száma
db	van/nincs	db	db
47	igen	333 423	37

Forrás: TEIR, KSH TSTAR

Helyi közösségi szolidaritás megnyilvánulásai

A város kulturális és kreatív gazdasági stratégiája növelni célozza a fiatalok társadalmi felelősségvállalását, azon belül kiemelten a leszakadó társadalmi csoportok élethelyzete iránti érzékenységet. Ebben fontos helyet kap az *önkéntesség, a közösségi szolidaritásra nevelés* – az iskolai közösségi szolgálat mellett – kiváló eszköz arra, hogy az elesettek, mélyszegénységben élők és az etnikai kisebbségek problémái számára nyitottabbak, elfogadóbbak legyenek a felnövekvő generációk tagjai. A városban az önkéntesség kategóriájában két országos hálózathoz tartozó központ működött az elmúlt években: az egyik az MMSZ által működtetett Győr-Moson-Sopron Megyei Család Esélyteremtési és Önkéntes Ház a másik a Győri Egyetemért Közhasznú Egyesület Önkéntes Pontja. További példa erre a WHO Egészséges Városok Programiroda keretében működő „Beszélgető hálózat”.

A helyben élő nemzetiségek kulturális sokszínűségének bemutatása és kulturális identitásuk megőrzésének lehetőségei

A városban négy *nemzetiségi önkormányzat* működik: a roma, a lengyel, a német és az örmény. Valamennyi saját kulturális rendezvényekkel, nemzeti ünnepeik megtartásával igyekszik saját identitását fenntartani, közösségeit szolgálni. Az önkormányzat adatokkal e szervezetek ilyen jellegű tevékenységéről külön nem rendelkezik.

Helyi lakossági önszerveződések.

A város területén működő *polgárőr szervezetek* lehetnek példák arra, hogy a közbiztonságot a lakosság önszerveződő módon is próbálja segíteni a hivatalos szervek mellett. Az interjúk alapján e helyi önszerveződésekhez sorolhatók azok az ötletek, amelyek egyes területek lakossági erőből történő kitakarítását, adott helyszíneken szemétszedést vagy éppen faültetést kezdeményeznek.

3.8. A ROMA NEMZETISÉGI ÖNKORMÁNYZAT CÉLCSOPORTOKKAL KAPCSOLATOS ESÉLYEGYENLŐSÉGI TEVÉKENYSÉGE, PARTNERSÉGE A TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATTAL.

A városban a választási névjegyzék közel 1 200 roma nemzetiséghez tartozót számlál, s amennyiben hozzávesszük a gyermekek létszámát és a politikailag kevésbé aktív roma nőket ez körülbelül 3-4 000 főt jelenthet. Három cigány csoport képviselteti magát a városban: a romungró, beás és az oláh. Az oláh közösséghez tartozik az itt élő romák kétharmada, további egyötöde a romungrók, valamint egytizedük a beások közé sorolható.

A Roma Nemzetiségi Önkormányzat (a továbbiakban RNÖ) részéről nyilatkozók szerint a *győri roma közösség 8 000 főt* számlál. A RNÖ elnöksége és munkatársai rendszeresen tartják a kapcsolatot a helyi romákkal fogadóidejükben, igyekeznek problémáik megoldását segíteni. Feladatai

közé tartozik a jogszabályok alapján tájékoztatással, tanácsadással, hivatali ügyek intézésével segíteni a rászorulókat, s nem csupán a roma népesség tagjait. A pontos ügyfélszámról és az ügytípusokról nincsen adat. Az RNÖ irodát működtet és együttműködik a város közgyűlésével és a Megyei Kormányhivatallal is, továbbá a Megyei Rendőrkapitányság Bűnmegelőzési Osztályával. A roma önkormányzat fontosnak tartja a kulturális autonómia szolgálatát, azonban a pénzügyi források az elmúlt másfél évtized során jelentősen csökkentek.

Az RNÖ meginterjúvolt képviselői szerint létezik Győrben *roma szegregátum*, mégpedig két területen is: az egyik az úJVárosi temető mögötti zártkerti ingatlanok környékén, a másik az a Márvány és Köztelek utcák által közrefogott területen. Véleményük szerint az úJVárosi rehabilitáció miatt kiszoruló romák kényszerültek ezen helyeken összezsúfolódni.

Segítettek a közfoglalkoztatási programokon aktív korú romák toborzásában, valamint az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők számára tanfolyamokon a részvételt lehetővé tenni.

Az önkormányzat stratégiai céljaiban is szerepel a romák és hátrányos helyzetűek számára az esélyegyenlőség előmozdítása, az egyenlő bánásmód elérése, valamint a szegregáció felszámolása, s ebben funkciót kíván biztosítani a kisebbségek önszerveződő közösségei számára is.

3.9. KÖVETKEZTETÉSEK: PROBLÉMÁK BEAZONOSÍTÁSA, FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK MEGHATÁROZÁSA.

A korábbi HEP-ben beazonosított problémák egy része fennmaradt, más része átalakult, néhány esetben újabb jellemzőkkel. Az első a felnőttek kábítószerhasználatát csökkentő programok kidolgozása volt, ami mára annyiban módosult, hogy a fiatalok is érzékelhetően szélesebb körben élnek a szerhasználattal, s nyíltan vásárolják a kábítószer a közterületen, főleg ÚJVárosban. A szakember szerint ezek a szerek kétes összetételű, életveszélyes, olcsó próbaanyagok. Ennek folyamánként erősebb, határozottabb, látható a rendőri, polgárőri jelenlét ÚJVáros területén. Szintén felvetődött a korábbi vizsgálat során a roma ügyfelekkel kapcsolatba kerülő szakemberek képzése, amely igény részben továbbra is fenntartható elvárás. A 2018-as elemzésben a célcsoportokkal kapcsolatban álló intézmények közötti információáramlás hiányosságait kiküszöbölendő interprofesszionális jelzőrendszer kialakítása volt megjelölt cél, amely részben megvalósult. Ennyire hiányosságokat a szakemberhiány és az anyagi korlátok, valamint a hatáskörök jelentenek. Erre példa, hogy a rendőrség nem kellő hatékonysággal reagál olyan bejelentésekre, amelyek a kábítószer-kereskedelemre vonatkoznak.

Végül egy mentorhálózat kiépítését is megjelölte az előző kutatás; olyan, a roma népesség alacsony iskolai végzettségéből fakadó alulfoglalkoztatottságának okait megelőző rendszer kialakítását, amely elsősorban a roma fiatalok oktatási rendszerből való idő előtti kihullását fékezne meg, s célként az álláskereséshez szükséges ismereteket sajátíthassák el. Mára ez annyiban egészült ki az elmúlt években felhalmozott tapasztalatok alapján, hogy a szakképzettség vált elvárássá. A szakképzettséggel rendelkezők ugyanis kedvezőbb élethelyzetben élnek, mint az azzal nem rendelkező kortársaik. Az iskolázottság foglalkoztatottsághoz vezet, az pedig erősebb társadalmi felelősségvállalást eredményez és csökkenti a mélyszegénység újratermelődésének esélyét. Átgondolandó továbbá olyan munkaszervezés megvalósítása, ami váratlan események előfordulásakor nem terheli túl a rendszert. Erre példa a COVID-19 járvány idején vagy az ukrainai menekültek esetében a szociális és egyes egészségügyi szolgáltatásokat igénybevevők megnövekedett, olykor kezelhetetlen száma.

A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlőségének vizsgálata településünkön	
<i>beazonosított problémák</i>	<i>fejlesztési lehetőségek</i>
Alacsony foglalkoztatottság a mélyszegénységben élők és romák esetében, különösen az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők körében	Szaktudás, szakképzettség elérésének lehetőségét biztosítani ezen csoportoknál
Rendszertelen iskolába járás	Helyi sajátosságokat és a romák elvárásait figyelembe vevő pilot projekt indítása az oktatásban való részvétel előmozdítására
Droghelyzet romlása, beazonosíthatatlan szerek nyílt árulása közterületen, egyre több roma fiatal él tudatmódosító szerekkel	Nagyobb rendőri jelenlét Újvárosban, több preventív intézkedés
Rossz egészségügyi állapot romák és mélyszegénységben élők esetében	Külön szűrő és egészségfejlesztő program indítása
Rossz mentálhigiénés állapot, sok családi konfliktus	Mentálhigiénés szakemberek bevonása
Fiatalok alacsony önértékelése, depresszió, jövőkép nélkülség	Fiataloknak szóló, speciális korosztályt célzó programok, projektek, tehetséggondozási kezdeményezések
Rendkívül rossz lakhatás, zsúfoltság	Átgondolt lakókörnyezeti felméréseken alapuló, a romák kultúráját és igényeit összehangoló stratégia kidolgozása alapján konkrét tervek kialakítása
Szakemberhiány minden szociális területen	A szociális szakmák vonzóvá tétele nem oldható meg helyi szinten, viszont sajátos győri pilot program indítása
Szakemberek továbbképzése	Romákkal foglalkozó szakemberek képzése, hogy a kulturális különbségek iránti fogékonyságukat növeljék, például kommunikációs tréninggel
Folyamatos felügyeletet és ápolást igénylő hajléktalanok ellátását végző szolgáltató/szervezet	Szolgáltatás hajléktalanok folyamatos ápolására
Ukrán menedékkérők ellátása túlterheltséget okozott például a védőnői és szociális területen	Felkészülés a menedékkérőket kiszolgáló többletfeladatokra rendszerszinten a jövőben
COVID-19 járvány okozta gyakorlati feszültségek, többletfeladatok, nehézségek	Krízishelyzetre való felkészülés munkaerő átszervezéssel, feladatmegosztással stb.

Forrás: Saját szerkesztés az elemzés alapján

4. A GYERMEKEK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE, GYERMEKSZEGÉNYSÉG

4.1. A GYERMEKEK HELYZETÉNEK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI GYERMEKEK SZÁMA, ARÁNYA, ÉLET-KORI MEGOSZLÁSA, DEMOGRÁFIAI TRENDEK

Győr lakónépessége 2020. december 31-én 132 735 fő volt, ami a 2016-os adatokhoz viszonyítva nagyon enyhe, 0,9%-os csökkenést mutat. A város népességére vonatkozóan – így a 0-18 éves gyermekekre, fiatalokra sem – a vizsgált időszakban jelentős változás nem következett be. A demográfiai trendeket a 4.1. számú táblázat foglalja össze.

4.1. táblázat: A gyermekek helyzetének általános jellemzői, demográfiai trendek, 2018-2021 (fő)

Év	Lakónépesség száma adott év december 31-én	Állandó népesség száma adott év december 31-én	Állandó népességből 0-2 évesek száma	Állandó népességből 3-5 évesek száma	Állandó népességből 6-14 évesek száma	Állandó népességből 15-18 évesek száma	Összesen a 18 év alatti állandó népesség	Összesen a 18 év alatti állandó népesség
	fő	fő	fő	fő	fő	fő	fő	arány
2018	132 038	124 685	3 307	3 301	10 841	4 464	21 913	17,57%
2019	133 946	124 287	3 268	3 232	10 745	4 547	21 792	17,53%
2020	132 735	123 475	3 247	3 106	10 500	4 689	21 542	17,44%
2021	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: KSH, Éves településstatistikai adatok, Győr, 2022.

Veszélyeztetett és védelembe vett, hátrányos helyzetű, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, valamint fogyatékossgal élő gyermekek jellemzői, egészségügyi, szociális, lakhatási helyzete

Míg a *védelembe vett gyermekek* számában folyamatos csökkenés tapasztalható az elmúlt négy évben Győr városában, addig a *veszélyeztetett gyermekek* száma nő. Az előző program időszakában ez a tendencia ellentétes irányt mutatott, 2012 és 2017 között a védelembe vett gyermekek száma emelkedett és a veszélyeztetett gyermekek száma csökkent. A CSGYK 2021. évre vonatkozó, fenntartói ellenőrzéshez készített átfogó értékelésének indoklása szerint: „a védelembe vételi eljárások száma nem változott jelentősen, azonban ezen eljárásokon belül, a veszélyeztetettség kivizsgálását követően kevesebb esetben tesznek az esetmenedzserek javaslatot a védelembe vételre. A gyermekek veszélyeztetettség csökkenése/megszüntetése érdekében – a jelzőrendszeri tagokkal és a gyámhivatallal egyetértésben – elegendőnek találják az alapellátás keretén belüli szociális segítő munkát, tekintettel a családok együttműködési szándékára, valamint az alapellátás keretén belüli szoros, aktív, hatékony szakmai munkára.” (CSGYK Átfogó értékelése 2021.)

4.2. számú táblázat - Védelemben vett és veszélyeztetett kiskorú gyermekek, 2018-2021 (fő)

Év	Védelemben vett kiskorú gyermekek száma (fő)	Veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma (fő)
	fő	fő
2018	275	425
2019	259	478
2020	186	531
2021	207	589

Forrás: CSGYK Győr 2022.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma – jogszabályi változások miatt, az országos adatoknak megfelelően – csökkenő tendenciát mutat a városban. A törvényben meghatározott feltételek alapján a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermekek közül a jegyző 2018-ban még 219 fő esetében állapította meg a hátrányos helyzetet, és 48 fő esetében a halmozottan hátrányos helyzetet, 2021-ben viszont már csak 53 gyermek esetében a hátrányos helyzet, 10 gyermek esetében a halmozottan hátrányos helyzet fennállásáról adott ki határozatot. (GYMJV Polgármesteri Hivatala, Humánszolgáltatási Főosztály Népjóléti Osztályának adatszolgáltatása, 2022)

A fogvatékossággal élő gyermekek tekintetében elmondható, hogy számuk – a korábbi vizsgálatokhoz hasonlóan – nem becsülhető meg egyértelműen.

A 0-3 éveseknek korai fejlesztést nyújtó Gézengúz Alapítvány adatai 2018-2019-ben kiugró esetszámot (11 028 alkalom; 11 455 alkalom) és betegszámot mutatnak (912 fő; 820 fő). A 2020 és 2021-es éveket meghatározta ugyan a COVID-19 járvány, az ellátott gyermekek száma azonban alig esett vissza. 2020-ban 675 gyermeket láttak el, a terapeuta és a család 7 683 alkalommal találkozott. 2021-ben 756 gyermek esetében, összesen 9 744 alkalommal végeztek terápiát. Az Intézet adatai alapján kiemelkedő a neurológia problémával beutalt gyermekek száma, illetve jellemző, hogy a 2-2,5 éves korosztály esetében a beszédfejlődési zavarok kerülnek előtérbe.

A KSH TSTAR TEIR adataiból megállapítható, hogy az óvodai gyógypedagógiai csoportok száma 7-ről (2017) 5-re csökkent le (2020); a gyógypedagógiai oktatásban részesülő óvodás gyermekek száma az integráltan oktatott SNI gyermekek nélkül 2017-2020 viszonylatában 45 fő-ről 38 főre csökkent. Ezek a változások nem feltétlenül jeleznek negatív tendenciát, mivel feltételezhető, hogy az integrált oktatásban részesülő gyermekek száma emelkedett.

Az általános iskolás korosztály tekintetében a gyógypedagógiai osztályok száma 26-ról (2017) 28-ra (2020) emelkedett.

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők helyzete

A 4.3. számú táblázat megmutatja a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők számát 2017-2021 közötti időszakban. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak száma évről-évre csökken, amelynek oka, hogy a központi jogszabályban meghatározott jövedelemhatár évek óta nem változott, míg a minimálbér folyamatosan emelkedett.

4.3. táblázat: Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek évi átlagos száma (TS 111), 2017-2021 (fő)

Év	Fő
2017	1 295
2018	1 036
2019	906
2020	855
2021	200

Forrás: TEIR, KSH TSTAR, Önkormányzati adatok és GYMJV Polgármesteri Hivatala Humánszolgáltatási Főosztály Népjóléti Osztályának adatszolgáltatása, 2022.

2021-ben a szokásosnál is lényegesen alacsonyabb a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma, amelynek az az oka, hogy a KSH a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek száma adatszolgáltatásnál a tárgyévben megállapított támogatásban részesülők számát használja. Minden további részadat ez alapján került megállapításra.

A veszélyhelyzeti rendelkezések alapján a 2020. november 4. napja és 2022. június 30. napja között lejáró rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény jogosultságok egységesen 2022. augusztus 31. napjáig meghosszabbításra kerültek, ezért nem kellett új eljárást lefolytatni. A korábban fennálló jogosultságok újbóli megállapítására nem került sor, tehát 2021 évben az adatok csak a teljesen új jogosultságokat tartalmazzák és csupán erre az évre vonatkozóan. (GYMJV Polgármesteri Hivatala, Humánszolgáltatási Főosztály Népjóléti Osztályának tájékoztatása, 2022)

A Népjóléti Osztály tájékoztatása alapján elmondható, hogy állami normatívából a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény finanszírozására 2018-ban 12 688 e Ft-ot, 2019-ben 11 102 e Ft-ot, 2020-ban 10 514 e Ft-ot, 2021-ben pedig 11 123 e Ft-ot fordított a város.

A gyermek jogán járó helyi juttatásokban részesülők helyzete

A gyermek jogán járó helyi juttatásokat az önkormányzati szociális rendelet változása óta nehezebb nyomon követni. A támogatások összefoglaló nevet kaptak (települési támogatás), amelyben azonban nem csupán a gyermek jogán járó juttatások jelennek meg.

A Szociális Szolgáltatásszervezési Koncepció 2021-es felülvizsgálati dokumentuma felhívja a figyelmet, hogy az elmúlt években „szükségessé vált az önkormányzat hatáskörébe tartozó szociális ellátásokra vonatkozó szabályozás felülvizsgálata annak érdekében, hogy a rászoruló ügyfelek minél szélesebb körének támogatása megvalósulhasson. Indokolttá vált a jövedelemhatárok tényleges munkabérekhez, jövedelmekhez történő igazítása, mivel a nyugdíjminimum összege az elmúlt években nem változott, viszont a szociálisan rászorult személyek jövedelmét képező minimálbér minden évben emelkedett. A helyi rendelet 2020. április 1. napjától hatályos módosítása alapján a mindenkor minimálbér bruttó összegéhez kötött, százalékos mértékben meghatározott jövedelemhatárok meghatározásával vált biztosítottá a rossz anyagi helyzetben élő személyek részére a különböző ellátásokhoz való jogosultság meghatározása. A módosításnak köszönhetően az elmúlt évekhez képest az ügyfelek nagyobb összegben tudtak pénzbeli és természetbeni ellátásokat igénybe venni. A rendkívüli települési támogatás és az ápolási támogatás esetében került sor nagyobb összegű pénzbeli támogatás biztosítására. Tekintettel arra, hogy a jövedelemhatár módosulásával kapcsolatos tapasztalatok egy teljes évet megvizsgálva elemezhetők érdemben, annak eredményéről még nem áll rendelkezésre teljes körű elemzés, de az már most megállapítható, hogy érdemibbé vált az anyagi segítségnyújtás.” (GYMJV Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció felülvizsgálata, 2021)

A 4.4. számú táblázat összefoglalja az elérhető adatokat. Kifejezetten a gyermekek jogán járó juttatásokra nincsenek külön adatok, a Népjóléti Osztály tájékoztatása szerint ide csupán a szüni-dei gyermekétkeztetés tartozik. A Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció 2021 évi felülvizsgá-

lata 2020 évre vonatkozóan ad meg nevelési támogatásra és rendkívüli települési támogatásra adatokat, melyeket az alábbi táblázat tartalmaz.

4.4. táblázat: Helyi juttatásokban részesülők adatai, 2016-2021 (Ft és fő)

Év	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre fordított összeg	Nevelési támogatásra fordított összeg	Rendkívüli települési támogatásra fordított összeg	Rendkívüli települési támogatásban részesülők száma	Települési támogatásban részesültek (pénzbeli és természetbeni)
	e Ft	e Ft	e Ft	fő	fő
2016	18 728	0	89 382	3 427	5 514
2017	15 788	71	92 738	3 117	4 955
2018	12 688	85	92 501	2 614	4 114
2019	11 102	0	102 723	2 777	4 106
2020	10 514	168	114 474	3 341	4 136
2021	11 123	0	110 140	2 947	4 232

Forrás: TEIR, KSH TSTAR, Önkormányzati adatok és GYMJV Polgármesteri Hivatala Humánszolgáltatási Főosztály Népjóléti Osztályának adatszolgáltatása, 2022.

Ingyenes vagy kedvezményes iskolai étkeztetésben részesülők jellemzői

Az óvodákban és az általános iskolákban déli meleg főétkezést, tízórait és uzsonnát vehetnek igénybe a gyermekek, illetve az ebéd külön is igényelhető. Az étkeztetés vásárolt élelmiszerekkel kerül megoldásra.

Az intézményekben a törvényi szabályozásnak megfelelően a szociálisan rászorult gyermekek számára teljeskörűen biztosított az *ingyenes és kedvezményes gyermekétkeztetés*, illetve a szünidei gyermekétkeztetés is. (Átfogó értékelés GYMJV Önkormányzata 2020. évi gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatainak ellátásáról)

Magyar állampolgársággal nem rendelkező gyermekek helyzete

A magyar állampolgársággal nem rendelkező gyermekek számában az *ukrán háborús helyzet* miatt drasztikus emelkedés következett be 2022-ben. Az önkormányzat, az MMSZ, a Magyar Vöröskereszt és a Győri Egyházmegyei Katolikus Karitászt összefogásban biztosítja a gyermekek és családjaik lakhatását és élelmezését, a CSGYK-val a családok szociális segítségét, a Győri Tankerületi Központtal, valamint az Iskolakultúráért Esélyteremtésért Egyesülettel közösen a gyermekek, fiatalok oktatását.

A *lakhatás* a Cuha és a Hűtőház utcában, korábban munkásszállóként használt épületekben, illetve az Avar utcában önkormányzati tulajdonban álló konténer-házakban megoldott. A segítség-szervezetek és az önkormányzat gondoskodik a családok élelmezéséről, higiéniés eszközökkel és ruházattal való ellátásáról. Jellemzőek a sokgyermekes (8-10 gyermek/család) családok, ahol a nagyobb, akár serdülőkorú gyermekek sem érik el a koruknak megfelelő tudásszintet.

A tanköteles korú gyermekek számára mindegyik tankerületi általános iskola nyújt *alapfokú oktatást* tankerületi támogatással, a Magyar Vöröskereszt által biztosított tanszerekkel, és az Iskolakultúráért Esélyteremtésért Egyesület Győri Tankerületi Központ pedagógusain keresztül. (Az információk forrása: az elkészített interjúk.)

A menedékes családokra, gyermekekre a köznevelési törvény vonatkozik, a gyermekvédelmi törvény nem, ezért sok konfliktus forrása – a CSGYK igazgatója szerint – az iskolakerülés. Hiába jeleznek az intézmények a gyermekek igazolatlan hiányzásairól, a magyar állampolgárságú gyermekekre vonatkozó gyermekvédelmi jogszabály és intézkedések (családi pótlék megvonás, védelembe vétel) nem alkalmazhatók. Gyermekvédelmi szempontból szintén komoly kihívást jelent, hogy a családokban sok a rendezetlen jogviszony. A háborús helyzet következményeként (is) az

elmenekülni nem tudó családok gyermekeiket ismerősökre, távoli rokonokra bízta, akik magukkal hozták őket Magyarországra, de törvényes képviselővel nem rendelkeznek a gyermek felett. A magyar gyermekvédelmi alapelveknek és jogszabályoknak megfelelően az elsődleges cél a gyermek családi jogállásának rendezése. Mivel adatok, dokumentumok nem állnak rendelkezésre, a gyámhivatallal egyeztetve kialakult az a joggyakorlat, hogy a felnőttet a gyámhivatal bemondás alapján nevezi ki gyámnak, így biztosítva a gyermek jogait és érdekét a törvényes képviselőre. (CSGYK igazgatójával készített interjú alapján.)

Az *együttműködő szervezetek* célja, hogy a családokat integrálják olyan közösségekbe, ahol a felnőttek munkát találhatnak, a gyermekek pedig teljesíthetik tankötelezettségüket és új életet teremthetnek maguknak. A MMSZ eddig 40 ukrán anyanyelvű családot integrált, segített a konténerházak világából saját lakhatásuk megteremtésében, nemrégiben pedig a Magyar Vöröskereszt segítségével költözhetek családok Győrszemere községbe, Bányaszóvátra, Rábapordányba, Ene-sére és Győrszentivánra. A korábban 76 főt ellátó likócsi konténerekben jelenleg már csak 11 fő él. (CSGYK és Magyar Vöröskereszt megyei szervezete igazgatójával készített interjú alapján.)

Győr városában az állampolgársággal rendelkező, illetve magyar állampolgársággal nem rendelkező külföldről visszatért, hátrányos helyzetű családban élő gyerekekről nincs adat.

4.2. SZEGREGÁLT, TELEPSZERŰ LAKÓKÖRNYEZETBEN ÉLŐ GYERMEKEK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE

Győr Megyei Jogú Város mind koncepcióiban, mind pedig a gyakorlati munkában megjeleníti a szegregált lakókörnyezetben élő gyermekeknek szóló programokat, melyekkel esélyegyenlősé-güket segíti elő, illetve helyzetüket javítja. A korábbi HEP-ben hivatkozott Integrált Településfej-lesztési Stratégia 2014-2020 és a benne foglalt *Anti-szegregációs Program helyzetfelmérése, va-lamint célkitűzései* alapján a Győr-Újvárosra, mint a város legmarkánsabb szegregálódással veszé-lyezett területére koncentrálnak szociális városrehabilitációs komplex program 2023. február 28-ig meghosszabbításra került. A célterületen működő oktatási, szociális, egészségügyi intézmények és szolgáltatások továbbra is biztosítják az akcióterületen élők számára a szolgáltatásokat.

Ahogy a Győr-Újvárosban készült legfrissebb (2022), a 10-16 éves korosztályra koncentrálnak, *komplex szociális-egészségügyi felmérés* is mutatja, a szociális rehabilitáció során nyújtott szolgál-tásokra továbbra is szükség van. A gyerekek körében a járvány időszak alatt az online oktatás, a mozgásszegény életmód, a mindennapos testnevelés hiánya érzékelhető nyomokat hagyott. Az elhízás és a testi fitness hanyatlása országosan kimutatott a fiatalok körében, ez jellemzi az újváro-si gyermekeket és fiatalokat is. A dohányzás, az alkoholfogyasztás és a szerhasználat mértéke a magyar trendeknek megfelelően csökkenő tendenciát mutat. Ennek ellenére, az akcióterületen és azzal szomszédos városrészekben tapasztalható és kézzelfogható a szerhasználat minden formája. Szintén megnőtt, a haszontalan, céltalan tevékenységekkel képernyő előtt töltött idő és a szülők jelentős hányada nem tudja követni és ezáltal kontrollálni gyermekei online tevékenységét. Bár a rizikómagatartások klasszikus elemei kapcsán azok visszaszorulása tapasztalható, ehelyett egy új típusú függőség van kialakulóban, az infokommunikációs eszközök használata kapcsán. A terüle-ten szintén tapasztalható az aktív közösségek hiánya, és nagy hátrányt jelent, hogy a járvány idő-szaka megszakította a Kossuth Lajos Általános Iskola és a CSGYK Újvárosi Területi Irodája által korábban generált közösségépítő folyamatot. (GYMJ Város Győr-Újváros szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó társadalmi együttműködést erősítő komplex program, Akcióte-rületi komplex szociális-egészségügyi felmérés 2022)

A CSGYK 2021-es *Átfogó Értékelése* szerint „preventív célzattal 2021-ben folytatódott a TOP-6.9.1-15-GY1-2016-00001 számú „Győr-Újváros szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó tár-sadalmi együttműködést erősítő komplex program” keretében a családszervezési és közösségfej-lesztési programcsomag megvalósítása. Megszervezésre került a Családi piknik 43 fővel, két jel-zőrendszeri kerekasztal 21 fővel, cigány kultúra megismerésére irányuló oktató program 7 fő csa-ládsegítővel, szupervízió 7 fő családsegítővel, két hét napközis tábor 2x15 gyermekkel, két Roma Női program 2x4 fővel és a program alatt gyermekfelügyelet biztosításával, szünidei gyermek-

program keretén belül 85 fő gyermek számára szerveztek kulturális programot, kirándulást.” (CSGYK Átfogó értékelése 2021) Ugyanakkor az akcióterületen régóta tervezett közösségi tér létrehozása még mindig nem valósult meg. (CSGYK igazgatójával készített interjú alapján.)

A városrész szociális rehabilitációjához nagymértékben járul hozzá a *Kossuth Lajos Általános Iskola*, mely nem csak a szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó komplex programban vesz részt (szülői kompetencianövelő tréningekkel, Pedagógiai Kávéházzal, projekt- és egészségnapokkal stb.), hanem a például a lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények kiemelt projektjében (EFOP 3.1.5.) is. 2021-ben 63 tevékenységet valósítottak meg az iskolájukba járó – javarészt az újjáépített városrészben élő – gyermekek esélyegyenlősége, helyzetének javítása érdekében és a lemorzsolódás ellen (pl. Mobilis interaktív óra, KIP módszer, szakmai tanulmányutak, sportnapok stb.). Legnagyobb kihívásnak az utóbbi időszakban a lemorzsolódó tanulók számának csökkentését és az 50 órát meghaladó igazolatlanul hiányzók számának csökkentését tekintették. Míg a 2017/2018-as tanévben a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók aránya 39,3% volt, ez a szám 2021-re 5,9%-ra csökkent, 2022-ben pedig 1,8%-on állt meg, az intézmény tehát teljesítette a kihívást. Az iskola igazgatója azonban új veszélyekre hívta fel a figyelmet: Újvárosban egyre inkább terjed, főleg a fiatalok körében az eldobható elektromos cigaretta (Elf Bar); a városrészbe egyre több a betelepülő, sok az „ismeretlen arc”; illetve még mindig vannak a városrészben analfabéta szülők (arányukat 1-2%-ra teszi). A 2022-ben történt nagymértékű élelmiszer-áremelés is komoly befolyást gyakorol az iskolába járó gyerekek szüleire, és mindez megjelenik az étkezési befizetésekben is. Jelenleg 19.500,- Ft a teljes étkezési díj, és a néhány hete már elindult tanévhez képest a gyerekek fele még nincs befizetve az iskolai étkeztetésre. A probléma alapvető forrása, hogy ha a szülő dolgozik, kiesik a rendszeres gyermekvédelmi támogatásból (ami megoldaná az étkezést), viszont annyit nem keres, hogy a gyermeket be tudná fizetni az iskolai étkezésre. Az iskola ilyenkor tehetetlen, semmilyen módon nem tudja pótolni a gyermek étkezését. (Az adatok forrása: a Kossuth Lajos Általános Iskola igazgatójával készített interjú.)

4.3. A HÁTRÁNYOS, ILLETVE HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ, VALAMINT FOGYATÉKOSÁGGAL ÉLŐ GYERMEKEK SZOLGÁLTATÁSOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉSE

Védőnői ellátás jellemzői (pl. a védőnő által ellátott települések száma, egy védőnőre jutott ellátott, betöltetlen státuszok)

Győr városában az elmúlt négy év során a *védőnői ellátás* jellemzői nem változtak. 2022. szeptember havi adatok alapján, a 2018-as adatokkal megegyezően, 60 védőnői státusz van, ebből 40 státusz területi (14 telephelyen), 20 pedig ifjúsági védőnői státusz. Betöltetlen pozíció és ellátatlan terület nincs, köszönhetően a helyettesítési rendszernek, illetve az egészségügyi szolgálati jogviszonyról szóló 2020. évi C. törvény megszületésének, ami a terület bérrendezésével is együtt járt. A szakmai utánpótlás biztosítását az is garantálja, hogy a Széchenyi István Egyetemen 2021 őszétől védőnő alapképzési szak indult. A védőnői korösszetétel vegyes, részmunkaidőben is foglalkoztatnak védőnőket. A COVID-19 járvány alatt az iskolai védőnők feladatát csoportosítással dolgozták, például bevásároltak az időseknek. A védőnői szolgáltatással kapcsolatban a legnagyobb problémát az egyes városrészek dinamikus fejlődése okozza, ahol a szolgáltatás nyújtása nem tudja utolérni a lakosságszám emelkedést. Az újonnan megszülető városrészekben (pl. Viziváros) nem került kialakításra védőnői tanácsadó épület, vagy akár orvosi rendelő, emiatt az ide költöző kisgyermekes családoknak viszonylag nagyobb távolságra, a szomszédos városrész (Révfalu) tanácsadójába kell járni.

4.5 táblázat: Védőnői álláshelyek száma és átlagos gyermeklétszám védőnőnként, 2018-2022

Év	Betöltött védőnői álláshelyek száma (TS 109)	Átlagos gyermekszám iskolai védőnőnként (adott év január 1-én)	Átlagos gyermekszám területi védőnőnként (adott év január 1-én)
	db	fő	fő
2018	69	1 008	236
2019	72	996	242
2020	72	991	233
2021	60	990	220
2022	60	996	224

Forrás: TEIR, KSH TSTAR, Önkormányzati adatok; EESZI Győr adatai

A védőnői szolgáltatás igénybe vehető nem magyar állampolgárságú gyermekeknek, várandós nőknek is. A jelenlegi ukrán helyzet a védőoltások beadatásában, a várandós nők és a csecsemők, kisgyermek gondozásában, valamint a tanköteles korú gyermekek egészségügyi állapotának figyelemmel kísérésében érinti a szolgáltatást. Két védőnő érintett ezeknek az ellátásoknak a biztosításában. Legnagyobb kihívást a védőoltások pótlása jelenti, valamint az iskolát önkényesen elhagyó tanköteles kiskorúak egészségi állapotának figyelemmel kísérése.

Gyermekorvosi ellátás jellemzői (pl. házi gyermekorvoshoz, gyermek szakorvosi ellátáshoz való hozzáférés, betöltetlen házi gyermekorvosi praxisok száma)

A házi gyermekorvosok Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatával kötött feladatellátási szerződés alapján végzik munkájukat, a házi gyermekorvosi rendelőket az EESZI üzemelteti. Győrött 26 házi gyermekorvosi praxis van, jelenleg 22 nő és 4 férfi tölti be a státuszokat. Betöltetlen házi gyermekorvosi praxis nincs.

A házi gyermekorvosi ellátásra is jellemző, hogy megtörtént a bérrendezés, ezért nem volt kilépés és nincs munkaerő probléma, a szolgáltatás hozzáférhető. Általánosságban jellemző, hogy elidősödő a házi gyermekorvosi ellátás, így a COVID-19 járvány idején több mint 10 fő házi gyermekorvos nem tudta ellátni a teendőit.

Ahogy a védőnői szolgáltatásnál is, a házi gyermekorvosoknál is jellemző, hogy a legnagyobb problémát az egyes városrészek dinamikus fejlődése okozza, ahol a szolgáltatás nyújtása nem tudja utolérni a lakosságszám emelkedést. Új rendelők építésére nincs forrás, viszont több rendelő (József Attila utcai, Tihanyi Árpád úti, Kör téri) felújítása folyamatban van, illetve megtörtént az energetikai korszerűsítésük.

A házi gyermekorvosi szolgáltatás mellett Győrött főállású és szerződött iskolaorvosok is látnak el egészségügyi feladatot a gyermekek tekintetében. Ellátatlan iskola nincs, ahol nem főállású iskolaorvos lát el teendőket, ott az a szerződött orvos a kompetens, akinek a területéhez az iskola tartozik. Az iskolaorvosok jelentősége főként a középiskolai pályaválasztási vizsgálatoknál és a kötelező védőoltásoknál, legutóbb pedig a COVID-19 oltások beadásánál mutatkozott meg. (Az adatok forrása: EESZI igazgatójával készített interjú.)

4.6. táblázat: Házi gyermekorvosi ellátás, 2017-2022 (db és fő)

Év	Felnőttek és gyermekek részére szerve- zett házi orvosi szolgálatok száma (TS 107)	Csak felnőttek részére szervezett házi orvosi szolgál- tatások száma (TS 106)	A házi gyermekor- vosok által ellátott szolgálatok száma (TS 108)	Iskolaorvosi ellátás	Gyermekorvos által ellátott gye- rekek száma	Felnőtt házi orvos által ellátott gye- rekek száma
	db	db	db	db	fő	fő
2017	0	58	26	n.a.	n.a.	0
2018	0	57	26	n.a.	n.a.	0
2019	0	56	26	n.a.	n.a.	0
2020	0	56	26	n.a.	n.a.	0
2021	n.a.	n.a.	26	n.a.	n.a.	0
2022	n.a.	n.a.	26	4 fő főállású, 23 fő szerződött	n.a.	0

Forrás: TEIR, KSH TSTAR, Önkormányzati adatok és EESZI Győr adatok

0-7 éves korúak speciális (egészségügyi - szociális - oktatási) ellátási igényeire (pl. korai fejlesztés-re, rehabilitációra) vonatkozó adatok

Győr városában a korai fejlesztést a Gézengúz Alapítvány Győri Intézete és a Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Győri Tagintézménye végzi. A Gézengúz Alapítvány fő célja a központi és perifériás idegrendszeri sérült csecsemők és kisgyermekek összetett habilitációs/rehabilitációs programjának kialakítása és hosszú távú vezetése, kiegészítve a családot segítő szolgáltatásokkal. Továbbá a fogyatékos, az egészséges csecsemők, kisgyermekek mozgásos és értelmi képességeinek maximális kiaknázása, a stabil pszichés fejlődés háttérének megteremtése, a család integritásának, gyermek-anya pszichés egységének védelme a korai integráció tükrében.

A korai fejlesztés területén 2018-tól nagy előrelépés történt. A Gézengúz Alapítvány szolgáltatásai eddig csak az azt megfizetni tudóknak álltak rendelkezésre, ez évtől azonban az OEP finanszírozza a fejlesztést az arra rászorulóknak. Ahogy a fentiekben már jelzésre került, a 2018-as évtől – köszönhetően az OEP finanszírozásnak – az alapítvány kiugró esetszámmal dolgozik, heti szinten 200 gyermeket látnak el. Összesen 35 csoporttal dolgoznak, a főállású munkatársak száma 2022-ben 11 fő, ebből 8 fő terapeuta. Részmunkaidős kollégákkal együtt 16 fő dolgozik a szolgáltatásban, ebből 3 fő neurológus szakorvos. A gyermekek és családjaik javarészt Győrből és környékéről érkeznek, de néha más megyékből is keresik őket. Az alapítvány teljes kapacitáson működik, infrastrukturális adottságaik teljes mértékben kihasználtak, bővítésre nincs forrás.

2022-ben leginkább a rezsiköltségek emelkedése érinti a szolgáltatást negatívan. Az ebből keletkező költségvetési hiányt némileg áthárítják a szolgáltatást igénybevevő családokra (áremelés történt), de további költségemelés már nem bírnak el a rászorulóknak. Félő, hogy a megemelt díjazás azokat a csoportokat zárja ki a szolgáltatásból, akik a leginkább rászorulóknak lennének. (Az adatok forrása: Gézengúz Alapítvány győri intézetvezetőjével készített interjú.)

A KIRSTAT adatai szerint a Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Győri Tagintézménye gyógypedagógiai tanácsadást, korai fejlesztést, oktatást és gondozást 7 feladatellátási helyen, 183 fővel végzett a 2021-es évben.

Győr városa a gyermekjóléti alapellátásokhoz tartozó *család- és gyermekjóléti szolgáltatás* feladatát a CSGYK Alapszolgáltatási csoportján keresztül látja el. „Az Alapszolgáltatási Csoport feladatait tájékoztatás nyújtásával, szociális segítőmunkával, valamint más személy, illetve szervezet által nyújtott szolgáltatások, ellátások közvetítésével látja el. Cél: a szociális munka elveinek, módszereinek a felhasználásával megvalósuló kliensorientált szociális szolgáltatás biztosítása.” (CSGYK Átfogó értékelése 2021)

„Az elmúlt évekre (2018-2021) jellemző, hogy a jelzésekre, önkéntes igénybevételre induló családsegítői tevékenységekben csökken a rövidebb, tanácsadások vagy egyszeri esetkezelések száma, jelentősen emelkedik az intenzív, hosszabb szociális segítő munkát igénylő élethelyzetek száma. Kivizsgálást követő tanácsadás, rövidebb segítségnyújtás: 914 darab. Intenzív szociális segítő munka biztosítása: 1368 (988 alapellátás, 454 gyermekvédelmi gondoskodás keretéhez tartozó hatósági intézkedésben biztosított szociális segítő munka). (...) A beérkezett jelzések alapján az egészségügyi szolgáltatóknál mutatkozik meg leginkább, hogy egyre gyakoribbak a gyermekkorú és felnőttkorú lakosság mentális állapot romlásából adódó nehezített élethelyzetek. A köznevelési intézmények jelenléti oktatásra való visszatérésével a tankötelezettséggel kapcsolatos problémák újra megjelentek. Esetükben - az elmúlt évhez hasonlóan - továbbra is magas számot mutat a családi működési zavarokról, szülők életviteli problémáinak gyermekekre irányuló negatív hatásairól, gyermekek rossz mentális állapotáról, valamint a gyermekközösségekben megjelenő agresszív magatartási megnyilvánulásokról szóló jelzések száma. Jelentősen megemelkedett a rendőrségi jelzések száma, melyek a családi konfliktusok legtöbbször tettelegességgig fajuló megnyilvánulásairól, kapcsolattartási problémák miatti intézkedésekről szólnak. Megelőző évhez képest közel azonos számú jelzés érkezett az önkormányzattól, lakosságtól. Megjelentek emelkedő számmal egyesületek, alapítványok, közüzemi szolgáltatók, SZGYF Gyermekvédő hívószám, valamint olyan is, aki korábban nem élt jelzéssel, mint például: Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztálya. Jelentős emelkedést mutat a CSGYK által biztosított speciális szolgáltatásokból érkező jelzések száma is.” (CSGYK Átfogó értékelése 2021)

A *növekvő problémák* ellenére a CSGYK négy területi irodáján, speciális szolgáltatásain és köznevelési csoportján keresztül lefedi a gyermekek köréből érkező problémákat, a szolgáltatások városrész-specifikusan hozzáférhetők a rászorulóknak részére.

A gyermekjóléti alapellátásokon belül, az *esélyteremtő szolgáltatások* közül Győrben az Iskolakultúráért Esélyteremtésért Egyesület fenntartásában Tanoda működik. A Tanoda 2004 és 2018 között Európai Unió pályázati forrásból fenntartott szolgáltatás volt. 2018-tól működik a Magyar Államkincstár által ellenőrzött intézményként. Jelenleg a Gyárvárosi Iskola területén, a jogszabályi előírásoknak megfelelően elkülönített épületben működik. A Tanoda hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, illetve rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekeknek nyújt elsősorban szolgáltatást. Az elmúlt négy év során 96 fő halmozottan hátrányos helyzetű gyermeknek nyújtott segítséget. Jelenleg 42 fő gyermekkel foglalkoznak, melyből 23 fő érkezik egyszülős családból (5 család gyermekei). A gyermekek a Radnóti Miklós Általános Iskolából, a Fekete István Általános Iskolából és a Gyárvárosi Iskolából érkeznek. A szolgáltatást 6 fő nyújtja, tevékenységüket pedagógus, szociálpedagógus és gyógypedagógus gyakornokokkal és önkéntesekkel egészítik ki. Nagy hangsúlyt fektetnek a szociális, közösségépítő programokra is a korrepetálás mellett. Napközis tábor, kirándulásokat, családi eseményeket szerveznek. Legnagyobb problémájuk 2022-ben az emelkedő élelmiszerárak és az emelkedő rezsiköltségek. A Tanoda uzsonnát biztosít a rászoruló gyermekeknek, melynek megoldása sokáig gondot okozott. 2022-ben együttműködési megállapodást kötöttek a Magyar Vöröskereszttel, akik élelmiszercsomagokkal látják el a Tanoda „gyermekait” és családjaikat. A rezsiemelkedés azonban még mindig beláthatatlan, hogy milyen hatást gyakorol a szolgáltatásra. A Tanoda munkatársai (a korábban felvázoltak szerint) aktív szerepet vállalnak az ukrán menekült gyermekek oktatásában is.

Biztos Kezdet Gyerekház győri székhellyel nem működik. Győr környéki településeken az elmúlt évben három *gyerekház* nyitotta meg kapuit a Magyar Vöröskereszt fenntartásában (Győrszemerén, Rábacsécsényben és Farádon). Működési engedélyük kiterjesztése Győr-Moson-Sopron megyére folyamatban van, de addig sem utasítják el a Győrből esetlegesen érkező rászorultakat.

Gyermekek napközbeni ellátásai, bölcsődei ellátás

Győr Megyei Jogú Város területén a *bölcsődei ellátást* az Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat 13 bölcsődéje végzi, 690 férőhelyen. Az Intézményhálózat a város területéről és jelenleg 15 vidéki településről fogad gyermekeket (legnagyobb az igény Vámoszabadi, Töltéstava és Győrújbarát településekről). Az elmúlt évek során az Alapító Okiratból kikerültek a kistérségi települések, mert a legtöbb településen saját bölcsődét nyitott az önkormányzat. Ugyanakkor a kistérségi településeken megnyílt bölcsődékben alacsony a férőhelyszám, ezért több szülő továbbra is a győri bölcsődék egyikébe hozza a gyermekét.

4.7. táblázat: Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma (önkormányzati fenntartású helyek), 2017-2022 (db és fő)

Év	Működő, önkormányzati bölcsődei férőhelyek száma	Önkormányzati bölcsődébe beírt gyermekek száma
	db	fő
2017	635	n.a.
2018	644	621
2019	670	558
2020	690	597
2021	690	609

Forrás: Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat Győr adatai

Az elmúlt évek adatait tekintve az önkormányzati *bölcsődei férőhely számok* emelkedése látható. Több bölcsőde esett át energetikai korszerűsítésen, vagy akár teljes felújításon, így időszakosan zárva voltak. Ennek a ténynek, és a COVID-19 járványnak köszönhetően, a bölcsődébe beíratott gyermekek száma hullámozik (4.7. táblázat).

A bölcsődei ellátásban jellemző kor a 1,5-2,5 éves, a 2022-es év tendenciája viszont az, hogy megnövekedett az 1 éves kor alatti gyermekek száma, ezért számukra külön csecsemőcsoportot kellett indítani. 2018 év előtt még jellemző volt a 3 éven felüli gyermekek nagy száma is, ami azonban erősen lecsökkent a kötelező óvodai beíratások miatt (3 éves kortól). Csak az SNI kóddal rendelkező gyermekek maradnak a szolgáltatásban 3-6 éves koruk között. (Az adatok forrása az Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat Győr igazgatójával készített interjú.)

„Sajátos nevelési igényű gyermekeket több bölcsődében láttak el 2021-ben: az igény továbbra is magas volt. A Türr István utcai bölcsőde speciális csoportja továbbra is maximális kihasználtsággal működött, emellett teljes integrációban még tíz (tehát majdnem mindegyik) bölcsődében neveltek, gondoztak SNI-s, illetve korai fejlesztésre, gondozásra jogosult gyermekeket, összesen 25 főt. Egy gyógypedagógus segítette a kisgyermeknevelők munkáját, látogatásai során szakmai segítséget nyújtott, iránymutatást adott a gyermekek ellátásához. 44 gyermeket figyelt meg a kisgyermeknevelők jelzése, illetve saját észrevétele alapján. Az előző évnél lényegesen több, 27 fő vizsgálatát kezdeményezte a szülők beleegyezésével és előzetes megbeszélést követően a Szakértői Bizottságnál. Sajátos nevelési igényt alátámasztó szakértői vélemény kiadását követően a gyermekek korai fejlesztésben részesülhettek. A sajátos nevelési igényt főként a beszéd- és nyelvfejlődésben történő elmaradás, pszichológiai fejlődési zavar, pervazív fejlődési zavar, eltérő viselkedés, egy esetben mozgásszervi fogyatékoság támasztotta alá. Két kisgyermek esetében ütközött nehézségbe, akadályba a gyermekek vizsgálatra küldése a szülők ellenállása miatt. Némely megkért kérelemről nincs visszajelzés, ugyanis azon gyermekek időközben elmentek óvodába és a szakértői vizsgálat már óvodás korukban zajlik le. Óvodába 2021 szeptemberében 19 fő ment el

az SNI-sek közül: 17 fő normál óvodába, 2 fő speciális óvodába.” (Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat Győr Átfogó szakmai értékelése 2021)

A bölcsődei ellátást nem érintette előnyösen, hogy 2020-ban, a COVID-19 járvány ideje alatt, a feladatok erőteljes csökkenése és a finanszírozási nehézségek miatt megszüntették a bölcsőde orvosi pozíciót. Ettől az évtől kezdve a házi gyermekorvosok látják el a felmerülő egészségügyi feladatokat. Szintén változás történt abban, hogy a bölcsődékben már nem folyik korai fejlesztő tevékenység, ellenben főállású gyógypedagógust alkalmaztak, aki a megfelelő szolgáltatásokhoz tudta segíteni az arra rászoruló kisgyermeket.

Nagy problémát okoz a rezsi- és az élelmiszerárak növekedése. A csoportszobákban előírás a 25 Celsius fok, ezen spórolni nem tudnak. A külön kazános bölcsődék esetében a hőszabályozós radiátorok lejjebb állításával próbálnak takarékoskodni. Jelenleg saját főzőkonyhát üzemeltetnek, de tárgyalások folynak az étkeztetés kiszervezéséről. A felnőttekre már nem főznek, a takarékoskodást némileg így tudják megvalósítani. Az elmúlt időszak során két esetben emeltek térítési díjakat, ezek további emelése már nem megvalósítható, illetve egyre több gyermek családjának okozna így nehézséget a díjak megfizetése. (Az adatok forrása az Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat Győr igazgatójával készített interjú.)

„Térítési díjkedvezményben 2021 során a 372 étkező gyermekek közül 157 fő részesült, 42%. Azon belül rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek száma 6 főre nőtt, a jövedelem alapján 85 fő, három vagy többgyermekes 42 fő, tartós betegség alapján 22 fő, nevelésbe vett gyermek 2 fő volt, aki ingyenes étkezésben részesült. Hátrányos helyzetű kisgyermek 1 fő volt, halmozottan hátrányos helyzetű az év folyamán nem volt.” (Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat Győr Átfogó értékelés 2021)

Az önkormányzat által fenntartott bölcsődei intézményhálózat szolgáltatásait egészítik ki a *forprofit és nonprofit, valamint egyházi szolgáltatók által fenntartott családi bölcsődék* Győrben (4.8. táblázat). Az internetes keresés alapján elmondható, hogy a nem önkormányzati fenntartású bölcsődék speciális szolgáltatásokkal igyekeznek magukhoz vonzani a szülőket (pl. kétnyelvű bölcsődék, Montessori módszer stb.), illetve a város egész területén jelen vannak.

A TOP-6.2.1-19-GY1-2019-00001 számú projekt keretében a Győri Református Egyházközség által fenntartott új, egyházi, két csoportszobás, 24 férőhelyes bölcsőde épül, mely a mai kor elvárásainak megfelelően energiatakarékos és akadálymentesített is lesz. A Győri Református Bölcsőde Győr-Újvárosban, a Bálint Mihály utcában épül meg. A tervezett épület huszonnégy fő 3 éven aluli gyermek napközbeni bölcsődei ellátását biztosítja, két, 12 fős csoportban. Az új épület építése mellett a projekt része eszközbeszerzés, játszóudvar kialakítása, babakocsi tároló létesítése, parkoló-férőhely és akadálymentes parkoló-férőhely fejlesztése, kialakítása.

4.8. táblázat: Bölcsődék és bölcsődébe beíratott gyermekek száma, 2017-2021 (db és fő)

Év	Működő munkahelyi bölcsődei férőhelyek száma (TS 126)	Munkahelyi bölcsődébe beírt gyerekek száma (TS 122)	Működő családi bölcsődei férőhelyek száma (TS 125)	Családi bölcsődébe beírt gyerekek száma (TS 121)	Működő mini bölcsődei férőhelyek száma (TS 127)	Mini bölcsődébe beírt gyerekek száma (TS 123)	Működő (összes) bölcsődei férőhelyek száma (TS 124)	Bölcsődébe (összes) beírt gyermekek száma (TS 120)
	db	fő	db	fő	db	fő	db	fő
2017	0	0	80	86	0	0	635	680
2018	0	0	85	88	0	0	644	669
2019	0	0	92	90	0	0	644	664
2020	0	0	87	76	0	0	613	587
2021	0	0	120	116	0	0	646	606

Forrás: TEIR, KSH TSTAR

Gyermekevédelem

A CSGYK Hatósági Csoportjának esetenmenedzserei 2021-ben az egyes ügyek tekintetében – továbbra is – a koordinálás, közvetítés, tanácsadás, szükség esetén kontroll/következmény alkalma-

zásával kísérték végig és támogatták a segítő folyamatokat, valamint dokumentálták azt. Gyámhivatali megkeresésre induló ügyek tekintetében megvizsgálták a gyermekek veszélyeztetettségét – esetkonferencia, családlátogatás, személyes meghallgatások, telefonos konzultációk, a családdal kapcsolatban álló személyek /szakemberek írásos véleményén keresztül – és magas színvonalú, megalapozott javaslatok készültek, melyek a visszajelzések alapján gyorsan és hatékonyan tudták segíteni a Gyámhivatali döntéseket.

Hasonlóan az előző évhez, számos, korábban még elő nem fordult esettel/ helyzettel találkoztak az esetmenedzserek, melyek megoldását a Hatósági Csoport vezetőjével és a Gyámhivatallal egyeztetve közösen kellett megkeresni, figyelembe véve a gyermek mindenek felett álló érdekét és a törvényes képviselők érdekét/véleményét/élethelyzetét is.

A gyámhivatallal, rendőrséggel és a befogadó intézményekkel, az ideiglenes hatályú elhelyezések összetett és problémás volta miatt, vezető szintű egyeztetések is történtek az eljárásrendek megújítása céljából. Nehézséget jelentenek továbbra is a kapcsolattartási ügyek, ahol nehéz megtalálni, mi a leginkább előre vivő gyermekvédelmi intézkedés.

A *gyermekvédelmi nyilvántartási rendszer* (Gyermekeink Védelmében Rendszer, GYVR) digitalizációjának bevezetésére 2021. július 1-től került sor a Család- és Gyermekjóléti Központok vonatkozásában. Az esetmenedzserek számára így – a napi feladatellátás mellett – az év második felében plusz kihívást jelentett a szakmai munka dokumentálásának újragondolása, a szakmai szempontok, határidők figyelembevétele és mindezek összehangolása a rendszer adta lehetőségekkel.

A Hatósági Csoportból 7 kolléga *esetmenedzseri feladatellátása* érinti Győr járás településeit. Az esetmenedzserek és településen dolgozó családsegítő kollégák együttműködése a 2021-es év folyamán is megfelelő volt az egyes ügyek tekintetében, ahol nem, ott pedig személyes egyeztetések történtek, a szakmai munka gördülékenységének fenntartása érdekében. Emellett elengedhetetlen volt a jogszabályban is meghatározott folyamatos szakmai támogatás nyújtása, mely – tekintettel a járványügyi helyzetre – csak néhány alkalommal tudott megvalósulni személyes jelenlétű járási szakmai tanácskozás formájában, emellett információnyújtás, együttműködések átbeszélése, esetelemzések, egyéni konzultációk történtek telefonon és személyesen, illetve, ahol szükség volt rá, ott a szakmai feladatellátás gyakorlati megvalósítása tekintetében is, egyéni-kiscsoportos képzés, tanácsadás zajlott.

A nevelésbe vétel alatt álló gyermekek száma 2021-ben kismértékben csökkent, az ideiglenes hatályú elhelyezett gyermekek száma nem változott, de nem jelentős (6 fő). Az utógondozott gyermekek száma viszont 2016 óta folyamatosan emelkedik. Míg 2016-ban 4 gyermek került haza a nevelésbe vételt követően, 2021-ben már 28 gyermekről beszélhetünk, akik esetében a saját családjukba történő visszahelyezés megvalósulhatott, vagy tágabb családjukban, rokonnál történő családba fogadással, de megszüntethető volt a nevelésbe vétel.

A nevelésbe vett gyermekek magas számához képest ez nem tűnhet soknak, de a tapasztalatok szerint nem a hazagondozás sikertelenségét mutatja, hanem azt, hogy a gyermekek családból történő kiemelése csak a legvégső esetben valósul meg, olyan esetekben, ahol a szülővel már semmilyen együttműködést nem lehet megvalósítani vagy magatartása, életvitele súlyosan veszélyeztető, és sajnos ezek a nevelésbe vételt követően sem változnak. A szülők nem tartják a kapcsolatot a központtal, megkeresésekre nem reagálnak vagy elutasítják azt, sajnos sokszor gyermekeikkel sem tartanak kapcsolatot és kevésbé motiválhatók a változtatásra.

A család- és gyermekvédelmi feladatellátás struktúraváltása után eltelt 4 év adatait összehasonlítva az a tapasztalat, hogy néhány évig nem változott lényegesen a védelembe vett gyermekek száma (259-275 közötti tartományban mozogtak). 2019-ben is csak kisebb csökkenés volt megfigyelhető.

Azonban a 2020-as év rendkívülinek volt mondható, a védelembe vett gyermekek alacsony számát tekintve, mely összesen 186 fő volt. 2021-ben a védelembe vett gyermekek száma ehhez képest csak némi emelkedést mutat, az okok változatlanok.

2021-ben tovább emelkedett azon gyermekek száma, akik kapcsán fizikai (68-ról 86-ra) és szexuális (9-ről 12-re) bántalmazás megvalósulása merült fel, emellett továbbra is magas a lelki bán-

talmazások száma, 2021-ben 163 gyermek tekintetében kellett ennek figyelembevételével meghatározni a szükséges gyermekvédelmi intézkedéseket.

Ez utóbbinak az emelkedése, tapasztalatok szerint azzal áll összefüggésben, hogy az elmúlt évben a családon belüli kapcsolati problémák, agresszió, szülők, illetve együtt élő egyéb családtagok közt megvalósuló fizikai bántalmazások – melyeknek a gyermekek szemtanúi, elszenvedői voltak – a korábbi évekhez képest gyakrabban valósultak meg a járvány okozta bezártság, összezárttság, és az azóta felerősödő egzisztenciális bizonytalanságok, családi traumák miatt.

A gyermekek családon belüli lelki és fizikai elhanyagolása is emelkedő tendenciát mutat, sok szülőnek se ideje, se energiája/türelme nincs gyermekeivel, illetve gyermeke tanulmányaival, egészséges testi-lelki-érzelmi fejlődésével foglalkozni, a mindennapi életkihívások és/vagy családi konfliktusok felemésztik őket. E téren ezért támogatást, útmutatást, megoldási stratégiákat szükséges nyújtani.” (CSGYK Átfogó értékelése 2021)

Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások

A városban a Szt. Cirill és Method Alapítvány tartja fenn az önkormányzattal kötött feladatátvállalási szerződés alapján a Gyermekek- és Családok Átmeneti Otthonát, mely *krízishelyzetben nyújt bentlakásos szolgáltatást* 3-18 éves korú gyermekek számára, illetve szülő és 0-18 éves korú gyermeke(i) számára. Az intézmény összesen 40 főnek tud ellátást biztosítani, ebből 12 főt a Gyermekek Átmeneti Otthonában, 28 főt (10 családot) pedig a Családok Átmeneti Otthonában tud fogadni.

Az intézmény adatai szerint, a beköltözők számát és az intézmény kihasználtságát tekintve a 2020. év, a COVID-19 járvány kezdete súlyos válságot okozott. A tesztelési és oltottsági előírások azt eredményezték, hogy alacsony kihasználtságon működött az intézmény, mindösszesen 16-20 fővel (gyermekek és családok átmeneti otthona adatai összesítve). 2020 évben a gyermekek átmeneti otthona mindössze 26%-os, míg a családok átmeneti otthona 61%-os kihasználtsággal működött.

Kifejezetten a gyermekek számára, krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatás a *gyermekek átmeneti otthona*, mely a korábbi évekhez hasonlóan alacsony kihasználtsággal működött/működik továbbra is. 2019-ben 39,6%, 2020-ban 26,5%, 2021-ben pedig 38,8% az intézmény telítettsége. Korcsoporti megoszlás szerint továbbra is a 6-17 éves korosztály jellemző, kamasz túlsúllyal. Az elmúlt három év során összesen 2 fő 4-5 éves gyermek volt a gyermekek átmeneti otthonában.

A beköltözési problémaként főként az alábbiakat jelölték meg a szülők: a szülő lakhatási problémái, családi konfliktusok, iskolai- és magatartásproblémák. A legtöbb gyermek meglehetősen rövid időt, 0-3 hónapot töltött az intézményben az elmúlt években, és családba került vissza (van, aki más rokonhoz családba fogadással). Ugyanakkor a szolgáltatás forgalmához képest meghatározó azoknak a gyermekeknek is a száma, akik gyermekvédelmi szakellátásba kerülnek, évente átlagosan 3-4 gyermek. Szinte minden évben akad olyan fiatal, aki az intézményből nagykorúvá válása után távozik.

Ahogy a *kihasználtsági adatok* is mutatják, az intézményben nincs várólista, minden rászoruló tudni fogadni. A legnagyobb kihívásokkal a járvány idején szembesültek, amikor karanténban kellett tartani a bent lakókat, illetve sokan döntöttek úgy – akár gyermekük érdekében ellentétben –, hogy távoznak az intézményből. A higiénés és az egészség megőrzését segítő eszközök megvásárlása is jelentősen megterhelte az intézmény költségvetését. (Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermekek- és Családok Átmeneti Otthona Szakmai beszámoló 2019, 2020, 2021. évről)

Az intézmény vezetőjével készített interjú alapján elmondható, hogy a 2022-es év kihívása a rezsiköltségek kigazdálkodása. Jelenleg a gázáremelés jelenti a legnagyobb gondot, mivel az intézményben csecsemők is vannak, így a fűtésen való spórolás nem lehet megoldás.

Az élelmiszerárak emelkedése szintén gondot okozhat, egyelőre azonban az Élelmiszerbankkal kötött megállapodásuk alapján a Dunacenter bevásárlóközpontban levő ALDI üzletből elhozható és évente egyszer adományként gyűjtött élelmiszer (több mint 1 300 kg), vagy a belvárosi KFC-

ből kapott élelmiszeradományok lehetővé teszik, hogy a kötelezően vásárolt élelmezésen kívül (gyermekek számára meleg ebéd biztosítása ily módon valósul meg) az intézményi igényeket ki-
elégítsék.

Győr Megyei Jogú Város a CSGYK Speciális csoportján keresztül biztosítja a *Készenléti szolgálatot*. „A nyitvatartási időn kívül felmerülő krízishelyzetekben történő azonnali segítség, tanácsadás vagy tájékoztatás nyújtása érdekében a CSGYK gyermekvédelmi jelzőrendszeri készenléti szolgáltatást tart fenn. A készenléti szolgálat egy ingyenesen hívható telefonszám biztosításával lett megszervezve úgy, hogy a készenléti szolgálatban lévő munkatárs szakszerű segítséget tudjon nyújtani, vagy ilyen segítséget tudjon mozgósítani.” (CSGYK Átfogó értékelése 2021 évről)

2018-ban 39 alkalommal, 2019-ban 43 alkalommal, 2020-ban 51 alkalommal, 2021. évben pedig összesen 53 alkalommal fogadott segítséget kérő hívást a készenléti szolgálat. (CSGYK Átfogó értékelése 2018, 2019, 2020, 2021 évről). A szolgáltatás ismertsége tehát nő, egyre inkább ki-
használt.

Nem szolgáltatásként, de fontos juttatásként említhető meg a különleges krízishelyzetekben, a CSGYK Területi Irodáiban igényelhető *krízissegély*. Maximum 30 ezer forintig terjedő összege azonnal kifizethető a kérelmező részére. Nem túl gyakori juttatás, és a családsegítő szakember döntésén múlik, milyen helyzetben tartja alkalmazhatónak. Az utóbbi évek tapasztalata az, hogy közüzemi számla kifizetésére, váratlan betegség (főleg, ha gyermeket érint), kórházba kerülés esetén javasolják a kollégák. Elsősorban nem a készpénzes kifizetés preferált, hanem a természetbeni megoldás (pl. a családsegítők befizetik a villanyszámlát, megvásárolják belőle a kórházi tartózkodáshoz szükséges dolgokat stb.).

Egészségfejlesztési, sport-, szabadidős és szünidős programokhoz való hozzáférés

A programokhoz való hozzáférés vizsgálata során megállapítható, hogy Győr város aktuális koncepciói közül több is átfedést, kapcsolódási pontot mutat a témakörrel. A Győri Térségfejlesztési és Projektmenedzsment Kft. TOP-6.8.2-15-GY1-2016-00001 „Helyi foglalkoztatási együttműködések a győri járásban” projekthez készült Megvalósíthatósági Tanulmány felülvizsgálata interaktív és a fiatalok érdeklődését felkeltő rendezvényekre hívja fel a figyelmet (szakmák éjszakaija, Cégek és szakmák utcája stb.), amelyek mindenki számára nyitottak, ezzel segítve a megfelelő pályaválasztás mellett a hátrányos helyzetű fiatalok információval való ellátását, egyúttal az oktatásban való benntartását is. Ehhez a programsorozathoz csatlakozik a Mobilis által, a Széchenyi Egyetem segítségével megszervezett Gyerekegyetem, melyet a Foglalkoztatási Stratégia említ, mint a város egyik kiemelt eseményét. A tematikus tábor célja megismertetni a gyermekekkel a különböző műszaki és természettudományos területeket, betekintést nyújtani az egyetem, a hallgatók életébe, élménydús formában bemutatni az előttük álló tanulási és pályaválasztási lehetőségeket. A szabadidő hasznos eltöltése céljához kapcsolódik a Kreatív Győr, Győr Megyei Jogú Város Kulturális és Kreatív Gazdasági Stratégiája (2019-2028). A koncepció felvázolja a gyermekek és fiatalok számára, a város által biztosított közösségi és kreatív tereket, szolgáltatásokat. Megjelenik a Generációk Háza Művelődési Központ, a Vaskakas Bábszínház, a Xantus János Állatkert, valamint a Kultúrafelfedező és Művészeti Nevelési Program. A szolgáltatások és a program kifejezett célja, hogy azokban, azokon kisgyermekes családok is meg tudjanak jelenni, hozzáférésük biztosított legyen. Cél, hogy biztosítsák a közösség számára a találkozás lehetőségét, illetve olyan programokat hozzanak létre, ahol a szociokulturális helyzetük miatt hátrányban levő gyermekek és fiatalok is részt tudnak venni (pl. Györköcfesztivál, illetve a Kultúrafelfedező és Művészeti Nevelési Program alkotóműhelyei). Több koncepcióban kap hangsúlyt a gyermekek és fiatalok tekintetében az egészségtudatos magatartás kialakításának fontossága, melynek egyik eszköze a rendszeres mozgás. Győr Megyei Jogú Város Sportkonceptiója 2021-2026 célja az óvodás korosztálytól kezdve az egyetemi sporttevékenységekig megteremteni és fejleszteni a város által kínált sportolási lehetőségeket és tereket. Mivel az Egészségfejlesztési Terv megállapítja a legfőbb problémák között az óvodás korosztály mozgáskészségének fejletlenségét, különösen nagy a jelentősége a város által felkínált ingyenes sportági oktatásnak (korcsolya, úszás, labdarúgás). Az Ifjúsági Kon-

cepció szintén kiemeli a város fiatalságának sportra való fogékonyságát, így az esélyegyenlőség jegyében felértékelődnek az ingyenesen igénybe vehető sportterek: Bercsényi Sportpark, Barátság Sportpark, Aranyparton kialakított sportpálya.

Az egészségfejlesztési, sport és szabadidős programokhoz való hozzáférés biztosítását a CSGYK is célul tűzi ki, és Speciális, valamint Köznevelési csoportján keresztül valósítja meg. Megszervezi a Sziget-kék Klubot, mely „heti három alkalommal várja a kisgyermekes családokat klubfoglalkozásokra, melynek célja a szülői kompetenciák támogatása, anya és gyermek érzelmi kapcsolatának erősítése, kulturális érték és mintaközvetítés, információ közvetítés, életvezetési és nevelési tanácsadás. A fiatal édesanyák számára egy olyan közösségi tér biztosítása, ahol hasonló élethelyzetben lévőkkel ismeretséget, kapcsolatokat alakíthatnak ki, tarthatnak fenn.” (CSGYK Átfogó értékelése 2021)

A Speciális csoport ezen túl olyan csoportokat, programokat működtet a Sziget-Kék közösségi térben, melyek a hasznos szabadidős és szünidei elfoglaltságot jelentik.

A CSGYK a szünidőkre több turnusban napközis táborokat szervez a rászoruló gyermekek részére.

2020-ban az önkormányzat támogatásának köszönhetően a CSGYK által fenntartott Közösségi Kávézó új helyszínt kapott, Adyváros szívében. „Modern, minden igényt kielégítő, célcsoportot vonzó közösségi hely létrehozása volt a cél, mely sokoldalúan és hosszú távon is jól használható, vonzó környezetet biztosít az elérendő célközönség rétegeinek (fiataloknak, családoknak, nyugdíjasoknak). 2021-ben összesen 1276 megjelenés került regisztrációra a Kávézóban zajló programokra és tevékenységekre. A Közösségi Kávézóban heti rendszerességgel tartanak foglalkozásokat. Ilyenek a Süssünk, süssünk valamit... családok részére, Apró percek kisgyermekek részére, Nagymamáink sütődéje a szép korúaknak, Amigurumi klub felnőtt és idősebb korosztály részére, kézműves foglalkozások és Bútorfestő workshop felnőtt korosztály részére. E mellett vannak alkalmi foglalkozások, melyek ünnepekhez, alkalmakhoz kötődnek. Ezek szintén a családokat vagy a felnőtt korosztályt célozzák meg. Ilyen volt a tavalyi évben a Halloween party vagy az őszi, majd karácsonyi dekorációkészítő foglalkozás. Hetente 7-8 program megszervezésre kerül. (...) A Fogytékosok Napközi Otthonával is szoros együttműködés alakult ki, alkalmanként 15-18 fő látogatja meg a Kávézót kikapcsolódás, közös beszélgetés, teázós-kávézós délelőtti program gyanánt. Itt lehetőségük van megkülönböztetés nélkül a szocializációs készségeik gyakorlására. (CSGYK Átfogó értékelése 2021)

A 2022-es év egyik legnagyobb kihívása a rezsiárak emelkedése. A CSGYK igazgatójával folytatott interjú alapján elmondható, hogy a takarékoskodásra való felhívás egyik első áldozata a Közösségi Kávézó és a közösségi terek által működtetett programok, mint az intézmény által pluszban vállalt szolgáltatások.

Gyermekétkeztetés (intézményi, hétvégi, szünidei)

A GYMJV Polgármesteri Hivatala Humánszolgáltatási Főosztály Népjóléti Osztálya tájékoztatása szerint 2018-2021 között a *szünidei étkeztetés adatai* a következőképpen alakultak: 2018-ban a szünidei étkeztetésben részesült gyermekek száma 57 fő volt, 2019-ben 46 fő, 2020-ban 223 fő és 2021-ben 73 fő. A szünidei étkeztetésben részesült gyermekek száma 2020-ban jelentősen eltér a korábbi évek és a 2021-es mértéktől is. A kiugró érték hátterében az áll, hogy a COVID-19 járvány tavaszi időszakában felhasznált szabadság miatt, a nyári gyermekfelügyeletet sok szülő nem tudta megoldani, ezért, igénybe vették az önkormányzat által biztosított szünidei gyerekfelügyeletet és az ehhez kapcsolódó gyermekétkeztetést. A gyermek felügyeletére és az étkezés biztosítására többen szorultak ebben az időszakban.

Az *intézményi étkeztetéshez* a bölcsődei, óvodai, iskolai és bentlakásos gyermekintézményi étkeztetési formák tartoznak. Általánosságban jellemző, hogy az intézményi étkeztetést vásárolt élelmiszerrel oldják meg az intézmények, illetve az önkormányzat. A bölcsődékben nincs kiszereződött szolgáltatás (egyelőre), a célcsoport speciális kora miatt, itt még mindig főzőkonyhák mű-

ködnék. A megemelt élelmiszerárakból adódó plusz költségeket úgy próbálják csökkenteni, hogy megszüntették a felnőtt étkeztetést, csak a gyermekekre főznek.

A Gyermekek- és Családok Átmeneti Otthona főzőkonyhával nem, csak melegítőkonyhával rendelkezik. A tanév időtartama alatt a meleg étkeztetést óvodán, iskolán keresztül biztosítják a gyermekeknek, hétvégén és szünidőben pedig vásárolt szolgáltatással. Ugyanakkor az Élelmiszerbank adományai és a gyűjtött élelmiszer lehetővé teszik a gyermekek és családok számára a minőségi étkezések biztosítását.

Eltérő kultúrájú, vagy a hátrányos és nem hátrányos helyzetű gyermekcsoportok közötti programok

Az eltérő kultúrájú, illetve hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű gyermekcsoportok közötti programok tárházát kínálja a város a TOP-6.9.1-15-GY1-2016-00001 számú „Győr-Újváros szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó társadalmi együttműködést erősítő program” keretében. A programok (sportprogramok, családi napok, szünidei gyermekprogramok stb.) első sorban a CSGYK vagy a Kossuth Lajos Általános Iskolán keresztül valósulnak meg.

Céljai és működése alapján a társadalmi integráció, azaz az eltérő kultúrával és szociokulturális háttérrel rendelkező gyermekcsoportok találkozási helye a Fablab barkácsműhely is, mely 2020 nyarától működik Győrben.

A TOP-7.1.1-16-H-044-4 azonosító számú helyi pályázati felhívás nyomán, a Győri Helyi Községi Fejlesztési Stratégia cselekvési tervében szereplő „Sokszínű közösségek” elnevezésű, négyes számú intézkedés célkitűzéseinek megvalósítása érdekében, a Győri Helyi Akciócsoport 10 darab, a közösségek közti együttműködések segítő pályázatát támogatott, melyek programjai (pl. Közösségben Győrben projekt Civil Piknik eseménye, vagy a GYEKE programjai) az eltérő kultúrájú, illetve a hátrányos és nem hátrányos helyzetű gyermekek találkozását, közös programjait segítették elő.

Hátrányos megkülönböztetés, az egyenlő bánásmód követelményének megsértése a szolgáltatások nyújtásakor

Ahogy a korábbi vizsgálatok során sem, úgy ebben a programozási időszakban sincs adat hátrányos megkülönböztetésről, vagy az egyenlő bánásmód követelményének megsértéséről a szolgáltatások nyújtása során. Egyik vizsgálati formában megkérdezett szakember sem számolt be ilyen jelenségről Győr városában.

Előnyben részesítés, hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások az ellátórendszerek keretein belül

Győr város az önkormányzati tulajdonú lakások bérletéről, valamint a lakásvásárlás és -építés támogatásáról szóló 30/2018. (XII. 20.) önkormányzati rendelete 6. §-ban meghatározza, hogy előnyben kell részesíteni az önkormányzati lakások iránt benyújtott kérelem elbírálásánál azokat a családokat, amelyeknél a család bármely tagja:

- által a saját háztartásban nevelt gyermek, valamint ellátott tartós beteg, súlyos fogyatékos és mozgáskorlátozott személy van,
- nagykorúságát közvetlenül megelőzően állami gondoskodás alatt álló, tartós nevelt volt,
- lakhatási körülményére tekintettel védelembe vett gyermek él.

Ez a szabályozás hátránykompenzálásnak minősül, és a gyermekek mindenképp felett álló érdekét veszi figyelembe.

Civil szervezetek által működtetett szolgáltatás 2020 nyarától az „ügynevezett Fabrication Laboratory, vagy röviden FabLab, egy olyan barkácsműhely, amely a legújabb gépeket és techno-

lógiaikat teszi elérhetővé a fiatalok számára, megfelelő szakmai segítséggel együtt. A FabLab-ban lehetőség van 3D-s nyomtatót vagy lézervágó gépet használni, megtanulni, hogyan lehet ezeket programozni, valamint a fiatalok tervezhetnek és létrehozhatnak innovatív eszközöket, eljárásokat, tárgyakat. Ilyen műhely több európai országban működik már nagy sikerrel. A FabLab a társadalmi integráció helyszíne is, ahol a különböző társadalmi háttérű gyerekek, fiatalok közösen dolgozhatnak, ötletelhetnek, és ilyen módon köthetnek ismeretségeket, barátságokat egymással.

A Volkswagen Alapítvány támogatásával a Terre des Hommes Alapítvány és a Pressley Ridge Magyarországi Alapítványa Győrben hozta létre az első magyarországi FabLab-jét, és bocsátotta a hátrányos helyzetű gyerekeket oktató általános és középiskolák rendelkezésére. A FabLab használata számukra ingyenes, és a műhelyfoglalkozások beépíthetők az iskolai, oktatási programba. A FabLab foglalkozásokat személyiségfejlesztő terápia is kiegészíti, ami segíti a gyerekek iskolai beilleszkedését, tanulásukat, támogatja a számukra legmegfelelőbb szakma kiválasztását, és megelőzheti a lemorzsolódást (kifejezetten a középiskola első két évfolyamában).” (FabLab magyar nyelvű tájékoztató)

A FabLab projekt két éve fut Győrben remek eredményekkel. Szociálpedagógus és mérnök áll a gyermekek rendelkezésére a programok során, illetve a Széchenyi István Egyetem önkéntesei segítik munkájukat. Nem csupán az oktatási intézmények, de a gyermekjóléti alapellátás intézményei, szolgáltatásai (Tanoda, Szt. Cirill és Method Alapítvány, Gyermekek- és Családok Átmeneti Otthona stb.), valamint a gyermekvédelmi szakellátás helyi intézményei (Bagolyvár Gyermekotthon, Befogadó Otthon stb.) is együttműködő partnereik. A program 2022. december 31-ig került meghosszabbításra, fenntarthatósága érdekében helyi gesztor szervezetet tervez bevonni a működésbe.

4.4. A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK, TANULÓK, VALAMINT FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ GYEREKEK KÖZNEVELÉSI LEHETŐSÉGEI ÉS ESÉLYEGYENLŐSÉGE

A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek/tanulók óvodai, iskolai ellátása, a köznevelési intézménybe és más településen található fejlesztő programokra való eljutás módja, lehetőségei

A korábban leírtakkal összhangban, a köznevelés egyes szintjei szerint bontott táblázatokban is az látható, hogy a jogszabályi környezet változása miatt *a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma* mind az óvodai, mind az iskolai ellátásban jelentősen csökkenő tendenciát mutat. 2017 és 2020 között az óvodai, általános iskolai és középiskolai ellátásban felére csökkent a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok száma.

4.9. táblázat: Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű óvodás gyermekek

Év	Óvodába beírt gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (TS 087)	Hátrányos és halmozottan hátrá- nyos helyzetű óvodás gyermekek száma (gyógy- pedagógiai neveléssel együtt) (TS 092)	Hátrányos és halmozottan hátrá- nyos helyzetű óvodás gyermekek aránya az óvodás gyermekek belül (TS 093)
	fő	fő	%
2017	4 599	65	1,41
2018	4 630	64	1,38
2019	4 574	31	0,68
2020	4 342	30	0,69
2021	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TEIR, KSH TSTAR

4.10. táblázat: Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók, 2017-2021 (fő és %)

Év	Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatás- ban	Hátrányos és halmozottan hátrá- nyos helyzetű általános iskolai tanulók száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) (TS 094)	Hátrányos és halmozottan hátrányos hely- zetű tanulók aránya az általános iskolai tanulókon belül (TS 095)
	fő	fő	%
2017	n.a.	257	2,29
2018	n.a.	227	2,04
2019	n.a.	112	1,01
2020	n.a.	120	1,10
2021	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TEIR, KSH TSTAR, Önkormányzati és intézményi adatgyűjtés

4.11. táblázat: Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet a középszintű oktatásban, 2017-2021 (fő és %)

Év	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gim- náziumi tanu- lók száma (TS 096)	Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanu- lók aránya a gimnáziumi tanulókon belül (TS 097)	Hátrányos és halmozottan hátrányos hely- zetű szakközép- iskolai tanulók és hátrányos helyzetű szakis- kolai és kétségfejlesztő iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (TS 098)	Hátrányos és halmozottan hátrányos hely- zetű szakközép- iskolai tanulók és hátrányos helyzetű szakis- kolai és kétségfejlesztő iskolai tanulók aránya a tanu- lók számához viszonyítva (TS 099)	Hátrányos és halmozottan hátrányos hely- zetű szakgimná- ziumi tanulók száma (TS 100)	Hátrányos és halmozottan hátrá- nyos helyzetű tanulók aránya a szak- gimnáziumi tanu- lókban belül (TS 101)
	fő	%	fő	%	fő	%

2017	10	0	49	2	98	1
2018	8	0	48	2	33	0
2019	0	0	21	1	7	0
2020	3	0	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2021	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TEIR, KSH TSTAR

4.12. táblázat: Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet, 2017-2021 (fő)

Év	Megállapított hátrányos helyzetű gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek száma (TS 114)	Megállapított halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek száma (TS 113)
	fő	fő
2017	179	75
2018	212	48
2019	190	35
2020	209	49
2021	n.a.	n.a.

Forrás: TEIR, KSH TSTAR

Győr városban sokáig az Eötvös József Általános Iskola, valamint a Kossuth Lajos Általános Iskola töltötte be a hátrányos helyzetű, beilleszkedési, magatartási problémákkal küzdő, túlkoros gyerekek és fiatalok oktatási intézményeinek szerepét. Mindkét iskola Győr-Újváros területén helyezkedik el. Az Eötvös József Általános Iskolát 2020-tól a Radnóti Miklós Általános Iskolához integrálták, és ettől az időponttól kezdve a tagiskolába nem vesznek fel gyermeket, azaz kimenő rendszerben végzik a tanulmányaikat az iskola tanulói.

A Kossuth Iskola tanulói összetétele megfelel az esélyegyenlőségi arányoknak. A korábban már említett jogszabályi változásoknak köszönhetően a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók számában jelentős csökkenés következett be az elmúlt években. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók száma még mindig magas, 75-80%. A iskola továbbra is folytatja a Pressley Ridge módszert, illetve más szakmai utakat is keresnek (Békes Iskola Program, KIP módszer stb.) tanulók segítésére. Az iskola létszáma nő (2017-ben 115 fő, 2022-ben 146 fő a tanulói létszám), továbbtanulási arányuk 100%-os, minden tanulót az első helyen megjelölt középfokú oktatási intézménybe vesznek fel.

Győrben az általános iskolák között több intézményben találhatók fogyatékkal élő, SNI-s és BTM-es tanulók, javarészt integrált nevelési-oktatási rendszerben. Ezen gyermekek és fiatalok száma azonban, a korábbi HEP-ben leírt tendenciát követve, növekvő arányt mutat a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekkel és fiatalokkal szemben.

A tanulásban akadályozott, tanköteles tanulók nevelését, oktatását, értelmileg akadályozott gyermekek fejlesztését integrált formában, csoportban, tanköteles korú autista fiatalok és ép értelmű, súlyos nyelvi- és kommunikációs zavarral rendelkező tanulók oktatását végzi a Radó Tibor Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény. Az intézmény integrált nevelést nyújtó, oktatást segítő gyógypedagógiai módszertani intézményegység is. Így feladata az iskolákban, óvodákban integrált keretek között oktatott, nevelt SNI-s gyermekek gyógypedagógiai, szurdo-, tiflo-, szomatopedagógiai megsegítése. Az iskolában 2021-ben 161 fő volt a gyógypedagógiai oktatásban, nevelésben részesülő gyermekek száma, ebből 47 fő lány. A 2016/2017-es tanévben regisztrált 114 főhöz képest ez jelentős emelkedést mutat. Az intézmény utazó gyógypedagógusi és utazó konduktori hálózatot működtet 28 fő munkatárssal, akik a 2021-es évben 548 fő gyermek esetében nyújtottak segítséget. (KIRSTAT 2021)

A Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola és Kollégium a speciális nevelési szükségletű, középsúlyos értelmileg sérült gyermekek és fiatalok elsősorban óvodai nevelését, alapfokú gyógypedagógiai oktatását és nevelését látja el, valamint az alapoktatásból kikerülő fiatalok készségfejlesztő speciális szakiskolai fejlesztését. A 2016/2017-es tanév során 148 volt az oktatott SNI tanulók száma, ebből középsúlyos értelmi fogyatékos 121 fő, 27 az autista tanuló. 2021-ben a KIRSTAT adatok szerint az intézmény négy feladatellátási helyen (kollégium kivéte-

lével) összesen 161 fő tanuló gyógypedagógiai oktatását, nevelését látta el, amiből a lányok száma 62 fő volt. Óvodában 17 fő, általános iskolában 70 fő, szakiskolában 57 fő, fejlesztő nevelés-oktatás tevékenységben 17 fő volt a létszám, ami összességében 40 fővel több az öt évvel ezelőtti tanulólétszámhoz viszonyítva.

Ezen a két általános iskolán kívül a Győri Tankerületi Központ által fenntartott összes közoktatási intézményben végeznek integráltan gyógypedagógiai oktatást-nevelést, átlagosan intézményenként 30-40 fő gyermek ellátását vállalva fel. Kifejezetten SNI-s tanulók száma intézményenként 0-6 fő között mozog. (KIRSTAT 2021)

2015. július 1-én Győrben két szakképzési centrum alakult, a Győri Műszaki Szakképzési Centrum és a Győri Szolgáltatási Szakképzési Centrum. 2019. augusztus 1-jétől a két centrum együtt működik tovább Győri Szakképzési Centrum néven. A Győri Szakképzési Centrum fő célkitűzése, hogy megfelelő számú és minőségű képzett munkaerőt biztosítson a térség vállalkozásai, kis- és nagyvállalatai számára. A szakképzésért felelős miniszter a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény 23. § c) bekezdése szerint fenntartói jogkörében eljárva döntött a Győri Szakképzési Centrumhoz tartozó állami szakképző intézmények átalakításáról. Ennek értelmében 2020. július 1-jétől a Centrumhoz összesen 19 intézmény tartozik Győrben és Mosonmagyaróváron. A Győri Szakképzési Centrum – 2022 októberi adatok szerint – összesen 12 843 tanuló számára biztosít oktatást. Ebből 668 fő BTM, 1119 fő SNI (összesen közel 14%) besorolású. A Győri Szakképzési Centrum igazgatójának tájékoztatása szerint az iskolába járási esély megadása és a rugalmas tanulási-nevelési utak biztosítása a céljuk minden fiatal, fiatal felnőtt és akár felnőttkorú számára is. A hozzájuk tartozó intézményekben ezért az alapfokú végzettség megszerzésétől a rész- és teljes szakmák megszerzéséig mindenkinek esélyt biztosítanak.

Az alap- és középfokú oktatást nem csupán a Győri Tankerületi Központ és a Győri Szakképzési Centrum intézményei biztosítják Győr Megyei Jogú Városban. Egyházi, civil szervezeti és a Széchenyi István Egyetem által fenntartott intézmények is működnek mind az alapfokú, mind a középfokú oktatásban. Ezen intézmények alapító okiratuk szerint tudnak fogadni SNI és BTM besorolással rendelkező tanulókat.

A közneveléshez kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások (pl. iskolára/óvodára jutó gyógypedagógusok, iskolapszichológusok száma stb.)

Az óvodai *speciális, gyógypedagógiai csoportok* száma csökkenő tendenciát mutat a városban (4.13-as táblázat). Ez a tendencia az általános iskolai osztályok esetében fordított, a gyógypedagógiai oktatásban nő az általános iskolai osztályok száma (4.14. táblázat).

4.13. táblázat: Óvodai nevelés adatai, 2017-2021 (fő és db)

Év	Óvodai gyermekcsoportok száma - gyógypedagógiai neveléssel együtt (TS 085)	Óvodai férőhelyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (TS 090)	Óvodai feladatellátási helyek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (TS 088)	Óvodába beírt gyermekek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) (TS 087)	Óvodai gyógypedagógiai gyermekcsoportok száma (TS 086)	Gyógypedagógiai oktatásban részesülő óvodás gyermekek száma az integráltan oktatott SNI gyermekek nélkül (TS 091)	Egy óvodai gyermekcsoportra jutó gyermekek száma (TS 089)
	db	db	db	fő	db	fő	fő
2017	218	6 030	48	4 599	7	45	21
2018	220	6 131	48	4 630	6	44	21
2019	219	6 136	48	4 574	6	42	21
2020	214	6 123	48	4 342	5	38	20
2021	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TEIR, KSH TSTAR, Önkormányzati adatgyűjtés

4.14. táblázat: Általános iskolák adatai - osztályok, gyógypedagógiai osztályok, feladat-ellátási helyek, 2017-2021 (db, fő, %)

Tanév	Az általános iskolai osztályok száma a gyógypedagógiai oktatásban (a nappali oktatásban) (TS 080)	Az általános iskolai osztályok száma (a gyógypedagógiai oktatással együtt) (TS 081)	Általános iskolai feladat-ellátási helyek száma (gyógypedagógiai oktatással együtt) (TS 079)	Egy általános iskolai osztályra jutó tanulók száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt) (TS 082)	Más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya a nappali oktatásban (TS 084)
	db	db	db	fő	%
2017	26	489	34	22,96	18,44
2018	27	481	34	23,18	19,06
2019	26	474	34	23,38	19,05
2020	28	471	33	23,15	18,64
2021	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Forrás: TEIR, KSH TSTAR

Fontos adat, hogy a 8. évfolyamot nappali oktatásban sikeresen befejezők száma is növekedést mutat a városban annak ellenére, hogy az „utolsó esély iskolájának” is nevezett Eötvös Iskola megszűntetésre került, már csupán kimenő rendszerben látja el a feladatokat.

4.15. táblázat: A 8. évfolyamot eredményesen befejezők a nappali oktatásban, 2017-2021 (fő)

Tanév	A 8. évfolyamot eredményesen befejezte a nappali oktatásban (TS 083)
	fő
2017	1 461
2018	1 498
2019	1 481
2020	1 645
2021	n.a.

Forrás: TEIR, KSH TSTAR

A Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Győrben 4 feladatellátási helyet működtet (Márvány utca, Cirkeli út, Török István utca és Kodály Zoltán utca), az általa fenntartott összesen 16 feladatellátási helyből. A Szakszolgálat összesen 215 fő munkatárssal dolgozik, 183 fő teljes munkaidős, 13 fő részmunkaidős és 19 fő óraadó. A KIRSTAT nyilvántartás szerint 2021-ben a következő tevékenységeket végezték:

- logopédiai ellátás 8 feladatellátási helyen, 4 081 fővel,
- nevelési tanácsadás 12 feladatellátási helyen, 4 188 fővel,
- szakértői bizottsági tevékenység 10 feladatellátási helyen, 7 072 fővel,
- gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés, oktatás és gondozás 7 feladatellátási helyen, 183 fővel,
- továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás 1 feladatellátási helyen, 187 fővel,
- konduktív pedagógiai ellátás 1 feladatellátási helyen 15 fővel,
- gyógytestnevelés 8 feladatellátási helyen,
- iskola- és óvodapszichológiai ellátás 4 feladatellátási helyen, 28 fővel,
- kiemelten tehetséges tanulók gondozása 3 feladatellátási helyen, 237 fővel. (KIRSTAT 2021)

Pszichológiai és gyógypedagógiai tanácsadás és fejlesztés a CSGYK Speciális Csoportjának tevékenységei közt is elérhető. „Az intézmény pszichológiai tanácsadás szolgáltatása, a szociális vagy mentálhigiénés, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok

számára nyújtott szolgáltatás, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési készség megőrzése céljából. A pszichológiai tanácsadásra 2021 évben összesen 943 alkalommal került sor, az összes ellátott száma 374 fő volt. A CSGYK szakmai feladatának részeként hetente három alkalommal, heti 10-10 órában teljesített fejlesztő pedagógusi feladatokat két gyógypedagógus végzettségű, megbízási szerződéssel foglalkoztatott munkatárs. 2021 évben a fejlesztőpedagógiai szolgáltatáson 26 gyermek összesen 492 alkalommal jelent meg.” (CSGYK Átfogó értékelése 2021)

Hátrányos megkülönböztetés és jogellenes elkülönítés az oktatás, képzés területén, az intézmények között és az egyes intézményeken belüli szegregációs jelenségek

Nincs konkrét adat hátrányos megkülönböztetésről és jogellenes elkülönítésről az oktatás, képzés területén sem az intézmények között, sem pedig az egyes intézményeken belül.

Az intézmények között a tanulók iskolai eredményességében, az oktatás hatékonyságában mutató eltérések

Nincs konkrét adat az intézmények közötti, a tanulók iskolai eredményességére és az oktatás hatékonyságában mutató eltérésre vonatkozó adat.

Előnyben részesítés, hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások

A CSGYK Köznevelési Csoportja a Győri járásban köznevelési, szakképzési intézménybe beiratkozott gyermekekhez kapcsolódóan látja el az *óvodai- és iskolai szociális segítő tevékenységet* a gyermek családban nevelkedésének elősegítése, illetve veszélyeztetettségének megelőzése érdekében. Az óvodai- és iskolai szociális segítők Győrben és a járási településeken látnak el feladatot, 163 helyszínen:

Győrben:

- 42 óvodai ellátási helyszín
- 22 általános iskolai ellátási helyszín
- 12 középiskolai ellátási helyszín
- 1 kollégiumi ellátási helyszín
- 3 többcélú: általános és középiskolai ellátási helyszín
- 11 többcélú: középiskolai és kollégiumi ellátási helyszín
- 5 többcélú: óvodai-, általános-, középiskolai és kollégiumi ellátási helyszín

Járási településen:

- 37 óvodai ellátási helyszín
- 29 általános iskolai ellátási helyszín
- 1 többcélú: általános és középiskolai ellátási helyszín. (CSGYK Átfogó értékelése 2021)

A szociális segítő egyéni, csoportos és közösségi tevékenységet végez a gyermekek, szülők, pedagógusok körében. A szülők 2021-ben 1042, a gyerekek 2 774 alkalommal éltek az egyéni fogadóóra lehetőségével. (CSGYK Átfogó értékelése 2021)

4.16. táblázat: Óvodai-, iskolai szociális segítők által biztosított egyéni tanácsadásra hozott problémák

Egyéni tanácsadásra hozott problémák jellege	Problémák száma
Szociális problémák, ebből:	56

Egyéni tanácsadásra hozott problémák jellege	Problémák száma
Anyagi nehézség	6
Lakhatási problémák	7
Családon kívül történő nevelés	3
Egyéb: szociális problémák	40
Iskolai nehézségek, ebből:	942
Tanulási nehézségek	251
Magatartási, beilleszkedési nehézségek	356
Iskolai konfliktushelyzetek	221
Iskolai hiányzás	11
Egyéb: iskolai nehézségek	103
Pszichés problémák, ebből:	660
Életkori változásokból adódó lelki nehézségek pl. iskolakezdés, serdülőkor	306
Veszteségek (pl. válás, gyász)	116
Egyéb: pszichés problémák	238
Családi konfliktus, ebből:	246
Szülők közötti konfliktus	49
Szülő-gyermek konfliktus	95
Nevelési problémák	32
Bántalmazás	25
Egyéb: családi konfliktus	45
Családi életvitelben jelentkező problémák, ebből:	53
Elhanyagolás	6
Betegség, fogyatékosság	14
Szülő külföldi munkavállalása, családba fogadás	2
Egyéb: családi életvitelben jelentkező problémák	31
Addiktológiai problémák, ebből:	13
Addiktológiai problémák	13

Forrás: CSGYK Átfogó értékelése 2021

„A csoportos foglalkozások módszerei az adott gyermekcsoport korához, szükségleteihez igazodók. Jellemzően interaktív foglalkozások, melyek a szociális csoportmunka eszközeit a mese, a kreatív technikák, társas- és drámajátékok, élménypedagógia eszközeivel ötvöztve valósulnak meg. A foglalkozások szervezése során a segítő társszakmákkal (védőnő, rendőrség, pártfogók stb.)

való együttműködésre törekszik. 3 298 csoportfoglalkozásra került sor, összesen 59 702 gyermek, 131 szülő és 568 pedagógus részvételével (halmozott adat). A 2020/21 tanév tavaszi félévében a szolgáltatási tervekben rögzített feladatokat nem tudták a segítők maradéktalanul teljesíteni, az online oktatás, a gyakori karantén az osztályközösségekben nehezítik a szervezést és a megvalósítást. A közösségi munka keretében az óvodai- iskolai segítő támogatja, katalizálja a köznevelési intézményhez köthető közösségek szerveződését, fejlődését. A közösségi tevékenységek során jellemzően a köznevelési intézmény rendezvényeihez kapcsolódik a segítő, akár szervezési feladatokkal, akár saját programelemmel. A közösségi programok jellemző témái az egészség, a pályorientáció, illetve egyéb évszakhoz köthető vagy kulturális esemény. Községi eseménynek számít továbbá a nevelőtestületi és szülői értekezlet is, valamint a diákönkormányzatok működésének támogatása.

A tanszünet idejére eső intézményi nyári napközi idején a szociális segítők részt vettek a gyermekfelügyeletben és szociális készségfejlesztő foglalkozásokat tartottak az általános iskolákban.

A *közösségi tevékenységek* a járványügyi helyzetből fakadóan kevésbé dominálnak, 632 esemény valósult meg 19 011 fő részvételével (halmozott adat).” (CSGYK Átfogó értékelése 2021)

Kifejezetten a COVID-19 járvány alatt a Széchenyi István Egyetem 57 önkéntese nyújtott online korrepetálási lehetőséget 100 fő tanuló részére a CSGYK Köznevelési Csoportjával együttműködve. A programba szülői beleegyezéssel, és a technikai háttér (tablet, számítógép vagy okostelefon) biztosításával kerülhettek be a gyerekek és fiatalok. Összesen 168 tárgyat korrepetáltak az önkéntesek, 3 esetben előztek meg évismétlést. (Széchenyi István Egyetem és CSGYK Győr Köznevelési csoport adatai 2020)

4.5. KÖVETKEZTETÉSEK: PROBLÉMÁK BEAZONOSÍTÁSA, FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK MEGHATÁROZÁSA

A Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023 között *négy fő problémát* azonosított a gyermekek és fiatalok célcsoportját tekintve:

- Autista gyermekek és fiatalok növekvő számát,
- SNI és BTM gyermekek és fiatalok növekvő számát,
- Gyermek- és ifjúsági közösségi terek hiánya,
- Győr-Újvárosi gyermekek és fiatalok növekvő drogabúzusa.

A fenti négy probléma tekintetében több *előrelépés* is történt a városban:

- integrált napközbeni ellátások fejlődése tapasztalható (bölcsődei férőhelyszám növekedés),
- kifejezetten gyógypedagógiai csoportok csökkenő száma az óvodai ellátásban,
- gyógypedagógiai oktatás - nevelés minden iskolában integráltan valósul meg, speciális iskolákban növekvő létszámszükséglet kielégítése jellemző,
- Tanoda intézménnyé fejlődött, egyre több gyermek ellátására vállalkozik,
- egyre több közösségi tér születik a városban, egyre több közösségi programmal együtt,
- KEF finanszírozással szünidei prevenciós programok, kerekasztalok valósulnak meg a drogabúzus visszaszorítása érdekében.

Az elmúlt évek azonban olyan *krízishelyzeteket* teremtettek, melyekre egyik szolgáltatás sem volt felkészülve, de amelyek minden ellátást, legyen szó köznevelési, szociális/gyermejjóléti vagy egészségügyi, elértek.

A *COVID-19 járványhelyzet* hatásai mind a szolgáltatások, mind a gyermekek célcsoportja esetében mai napig éreztetik hatásukat. Köznevelésben van olyan iskola, melyben az igazolt hiányzások száma nőtt meg drasztikusan, mert a szülők félnek a fertőzéstől, ezért nem akarják gyermekeiket közösségbe, iskolába engedni. Egyes szolgáltatások (gyermekek napközbeni ellátása, bölcsődék; gyermekek átmeneti gondozása, gyermekek átmeneti otthona; védőnői, gyermek háziorvosi szolgáltatás; óvodai/iskolai szociális segítség) alapvető működését lehetetlenítette el a járvány, hi-

szen a szülők akár gyermekeik kifejezett érdeke ellenére nem engedték őket intézménybe. Közben a családokban megnőtt a feszültség az összezártág, vagy sokak esetében az anyagi-egészségügyi nehézségek miatt, ami a bántalmazások, konfliktusok kiéleződését és gyakoribbá válását eredményezte. Ezek a problémák aztán a CSGYK Alapszolgáltatási Csoportjánál csapódtak le.

A másik krízis, ami a 2022-es évben következett be, a *rezsiárak emelkedése*. A legtöbbször a fűtés alapját adó gázárak oly mértékű emelkedése következik be, mely a szociális és gyermekjóléti/gyermekvédelmi intézményeket, egészségügyi szolgáltatásokat, valamint köznevelési szolgáltatásokat, intézményeket akár csődbe is viheti amellet, hogy telephelyek, épületek bezárására kerülhet sor, ami a szolgáltatás elérésének lehetetlenné válását idézi elő. Jelenleg veszélyeztetett a gyermekjóléti szolgáltatás, a bölcsődei ellátás, a gyermekek esélyteremtő szolgáltatásai (Tanoda), a gyermekek átmeneti gondozása, a sporttevékenységet biztosító intézmények, a közösségi szolgáltatásokat nyújtó ellátások.

Az alábbi táblázat összefoglalja azokat a főbb, gyermekeket és fiatalokat érintő problémákat, melyeket a fentiekben részletezett kutatásból kinyert adatok támasztanak alá.

A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
<i>beazonosított problémák</i>	<i>fejlesztési lehetőségek</i>
SNI és BTM gyermekek és fiatalok továbbra is növekvő száma.	Speciális lehetőségek fejlesztése (Gézengúz Alapítvány, Pedagógiai Szakszolgálat által nyújtott ellátások fejlesztése; Tanoda fejlesztése; speciális oktatási módszerek bevezetése (KIP módszer, Pressley Ridge módszer stb.) az azt nem használó iskolákba, a közoktatás módszertani fejlesztése).
Gyermek- és ifjúsági közösségi tér hiánya Újváros területén.	CSGYK működtetésében közösségi tér létrehozása Győr-Újváros területén a szociális városrehabilitáció keretei között.
COVID-19 járvány negatív hatásai.	Online (és/vagy hibrid) szolgáltatási rendszerek megalapozása a gyermekjóléti, gyermekvédelmi munkában, illetve az óvodai/iskolai szociális segítő tevékenységben.
Rezsiárak emelkedésének szolgáltatásokra gyakorolt negatív hatása (szolgáltatások bezárása, elérhetőség csökkenése).	Menedékes program a rezsi áremelkedéssel és élelmiszer áremelkedéssel sújtott szolgáltatások számára, melyek kötelező feladatai közé tartozik a gyermekek ételmezése és a meghatározott hőmérséklet biztosítása.
Nem magyar állampolgárságú gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, az őket érintő jogszabályi környezet összehangolása.	A számukra nyújtott egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatásokban dolgozó szervezetek képviselőinek kerekasztala, protokoll kidolgozása az ügymenetet tekintve.
A jogszabályváltozások miatt rejtve maradó hátrányos helyzet és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek megtalálása.	A jogszabályváltozások miatt rejtve maradó hátrányos helyzet és halmozottan hátrányos helyzet felfedését és kezelését segítő szolgáltatások (családsegítők munkája) megerősítése anyagi eszközökkel.

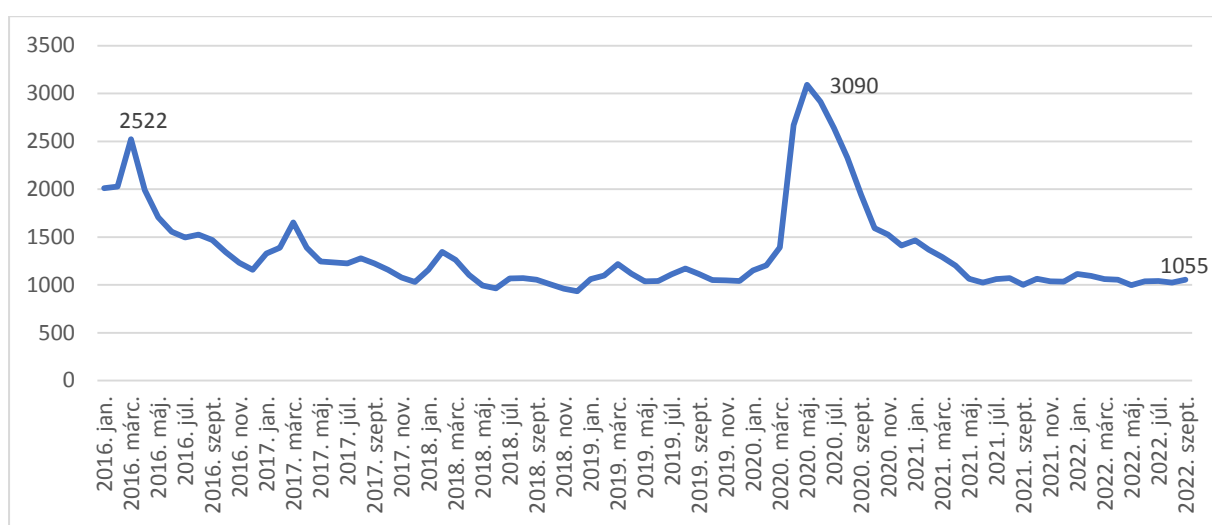
A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
<i>beazonosított problémák</i>	<i>fejlesztési lehetőségek</i>
Egyes városrészek szolgáltatáshiánya (védőnő, házi gyermekorvos stb.)	A lakosságszám és gyermekszám szempontjából dinamikusán fejlődő városrészek helyi szolgáltatási rendszerének kialakítása.

5. A NŐK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE

5.1. A NŐK GAZDASÁGI SZEREPE ÉS ESÉLYEGYENLŐSÉGE

Az ország, azon belül Győr-Moson-Sopron megye és a megyeszékhely *munkaerő-piaci helyzete* is jelentősen megváltoztatta a 2020-as járványhelyzetet. Az álláskeresők számának fokozatos csökkenése volt tapasztalható 2010 óta mind a megyében, mind Győr városában. Az időszakos hullámszerű, szezonális változások mellett (év elején rendszerint magasabb az álláskeresők száma, ami a márciusi tetőzés után a nyár folyamán csökken és az év vége felé eléri az éves legalacsonyabb értéket) az álláskeresők száma 2018 év végén, decemberben érte el a legalacsonyabb értéket a vizsgált időszakban a városban. A 2019-es stagnálás után, a lezárások kezdetével, 2020 márciusától kezdődően szokatlan magasra emelkedett az álláskeresők száma, ami ezen év májusában tetőzött, a csúcspont óta pedig folyamatos csökkenés tapasztalható (5.1. ábra).

5.1. ábra: Nyilvántartott álláskeresők számának változása Győrben 2016. január - 2022. szeptember között (fő)

Forrás: Innovációs és Technológiai Minisztérium (ITM) adatai alapján saját szerkesztés

A munkaerő-piacon a *foglalkoztatási veszteség* jelentős része ebben az időszakban nem is feltétlenül a munkahely elvesztése miatt történt meg, a helyzethez a jelentős mértékben megnövekedett inaktivitás is hozzájárult. A világjárvány, illetve a jelenleg fennálló gazdasági recesszió következményei veszélyeztették és veszélyeztetik a nemek közötti egyenlőség kapcsán kialakult helyzetet is. A *munkanélkülivé válás veszélye* ugyanis sokkal nagyobb volt a járványidőszakban a nők esetében, aminek oka az, hogy ebben az időszakban a gazdasági visszaesés és az elbocsátások azon ágazatokat (turizmus, vendéglátás, személyes szolgáltatások) érintették, ahol magasabb a női foglalkoztatottság. Az alábbi országos trendek is érintették a városban élő nők életét. A járvány kapcsán elrendelt korlátozások negatív hatással voltak a fizetetlen gondozási tevékenységekre, aminek döntő többségét a nők látják el. A járvány elleni küzdelemben kiemelkedő jelentőségű ágazatokban (egészségügy, szociális ellátás) a dolgozók jelentős hányada (országosan: 86%-a) nő, akikre jelentős többletterhelés hárult ebben az időszakban. A fenti folyamatokat tetézte továbbá az otthoni fizetetlen munka mértékének növekedése a lezárások időszakában, ami szintén a nőkre rótt további terheket.

Az 5.1. táblázat ennek a folyamatnak a lenyomataként is értelmezhető. A *nyilvántartott álláskeresők* arányának változása 100 főnyi 15-65 év közötti férfira vagy nőre vetítve jól mutatja azt a folyamatot, ahol az álláskeresői növekmény a női oldalon jelentkezett erősebben a 2020-as év folyamán és a 2021-es év adatai szerint a visszarendeződés is lassabb folyamat volt az esetükben. A legmagasabb arány értékeket a járvány ideje alatt Győr város esetében mérték a nők szempontjából, ahol 100 aktív korú nőre 1,84 nyilvántartott női álláskereső jutott. A 2019-es állapotokhoz

képest a legnagyobb változást ebben a tekintetben a megyei értékek jelentik a nők esetében, itt 47%-os volt az arány változása ebben az időszakban, míg Győrben csupán 36%. Győr és a megye speciális helyzetét azonban jól mutatja, hogy ezek az arányok jócskán a magyar arányok alatt maradtak, igaz a változás az országot nem érintette olyan jelentős mértékben, mint a megyét és azon belül Győr városát. Ezzel szemben a visszarendeződés a megyében és a városban is jóval gyorsabb volt az országos folyamatokhoz képest.

5.1. táblázat: Nyilvántartott állás keresők aránya a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva 2016-2021 (100 főnyi 15-65 évesre vonatkoztatva nemenként)

		2016	2017	2018	2019	2020	2021
Győr	férfiak	1,15	1,15	1,04	1,21	1,67	1,21
	nők	1,6	1,33	1,23	1,35	1,84	1,38
Győri járás	férfiak	1,15	1,01	0,96	1,12	1,53	1,11
	nők	1,56	1,28	1,18	1,29	1,73	1,27
Győr-Moson-Sopron megye	férfiak	1,06	0,97	0,95	1,06	1,45	1,08
	nők	1,23	1,06	1,02	1,12	1,65	1,16
Magyarország	férfiak	4,02	3,69	3,48	3,44	4,24	3,51
	nők	4,08	3,91	3,81	3,73	4,72	3,91

Forrás: KSH T-STAR alapján saját szerkesztés.

Győr város munkaerő-piaci helyzete a fenti nehézségek ellenére meglehetősen gyorsan helyreállt a járvány okozta válság befejeztével, 2022 szeptemberére az állás keresők száma visszaállt a 2019 év szeptemberi szintre. Kérdés, hogy a háború és az energiaválság okozta komplex problémakör miként hat az év végi munkaerő-piaci helyzetre, hiszen már a szeptemberi adatok is enyhe emelkedést mutatnak. Még fontosabb kérdés, hogy a 2023-as év elején kezdődő szezonális hatás erejét és idejét mekkora mértékben emeli meg a válság.

A hosszú távú, 180 napon túl nyilvántartott állás keresők csoportjával kapcsolatosan is él az általános trend: rendre magasabb a nők aránya a férfiakénál. Győr és a Győri járás tekintetében ez az eltérés a vizsgált időszakban szintén nagyobb, mint a megyei és az országos arányok. A győri és az országos arányok közötti jelentős eltérés 2016 és 2021 között azonban jelentősen csökkent, sőt 2021-re az országos és a győri arány megegyeztek (53%). A megyei arányok pedig közelítik a fele-fele arányt férfiak és nők esetében. A győri statisztikák 2021-ben 192 nőt és 170 férfit tartottak nyilván ebben a csoportban, a Győri járásban pedig összesen 274 nő és 253 férfi tartozott a 180 napon túli nyilvántartottak közé.

5.2. táblázat: Nők aránya a 180 napon túli nyilvántartott állás keresőkön belül 2016-2021 (%)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Győr	58,79	58,91	56,84	54,75	52,87	53,04
Győri járás	58,33	60,7	56,13	54,38	53,77	51,99
Győr-Moson-Sopron	53,65	54,31	51,15	51,38	52,13	50,13
Magyarország	52,74	52,71	53,38	53,33	53,41	53,1

Forrás: KSH T-STAR alapján saját szerkesztés.

A fentiekből is látható, hogy a település és vonzáskörzetének munkaerő-piaci helyzete kiegyensúlyozottnak mondható. Sőt, egyes szakmákban *munkaerőhiány* tapasztalható. Tekintettel az álláskeresőkre ilyen alacsony számára az átképzési és egyéb munkaerő-piaci reintegrációs programokra is sokkal kisebb mértékben van igény, mint az ország munkaerő-piac szempontjából hátrányosabb helyzetben lévő térségeiben. Az interjúkból kiderült, hogy a városba érkező, az ukrán háború elől menekülő nők számára sem volt sok esetben szükség integrációs programokra, mert a városban működő cégek maguk vették fel velük a kapcsolatot és ajánlottak fel számukra munkalehetőséget.

2022 augusztusában Győrben összesen 1 025 főnyi álláskeresőt tartottak nyilván, ebből 571 fő volt nő és 454 férfi, vagyis az álláskeresők 55,7%-a volt nő. Ez az arány rosszabb, mint ugyanezen hónapban mért országos (52,9%) és megyei (53,4%) arányok, ami a város munkaerő-piacának, kínált munkahelyeinek, foglalkoztatási szerkezetének maszkulin mivoltát támasztja alá. A városban továbbra sem magas a női munkavállalók számára fontos atipikus, és rugalmas foglalkoztatási formák aránya, a helyben működő vállalatok esetében elszigetelt és egyedi kezdeményezésekkel találkozhatunk, amelyek a női munkaerő megtartását és bővítését szolgálják (rugalmas munkakezdei idő, gyermekfelügyelet, home office engedélyezése, több műszakos állások egy műszakosra csökkentése.)

A város kedvező munkaerő-piaci helyzetét alátámasztja az is, hogy a *közfoglalkoztatásban részt vevők* száma, a havi adatok éves átlagát számolva a 2016-os 582 főről 2021-re fokozatosan 29 főre apadt, ami elenyésző számnak mondható a város lakosságszámához viszonyítva. A csökkenés országosan is kimutatható, de annak mértéke Győrben jóval nagyobb, mint országosan.

A nők munkaerő-piaci helyzetének javításával és az esélyegyenlőség megteremtésével kapcsolatosan indítani kívánt *programok kivitelezését* és megvalósítását a járványhelyzet részben vagy egészben megghiúsította. Sok esetben csak a korábban, 2016-ban elkezdett pályázati beavatkozások kései befejezéséről adhatunk számot.

A Szülők Háza Győr Szíve Családi Központ és a CSGYK által elnyert EFOP-1.2.9-17 *Nők a családban és a munkahelyen* című pályázat, mely keretében Család és Karrier Pontot hoznak létre Győrben, a Gárdonyi Géza u. 3. szám alatt a Belvárosban. A projekt 2020. október 31-én zárt. A járvány ideje alatt, főleg bölcsődés gyerekek számára indítottak digitális projektet *Szülők Háza Digibölcsi* néven². A projekt zárásig ingyenesen voltak elérhetők az alábbi szolgáltatások: képzések, fejlesztési programok, álláskeresői tanácsadás, mentálhigiénés tanácsadás, workshopok, tájékoztató napok az atipikus munkavállalási lehetőségekről. Napjainkban a helyszín családi bölcsődéként, és játszóházaként üzemel.

A TOP-6.8.2-15-GY1-2016-00001 „*Helyi foglalkoztatási együttműködések a Győri járásban*” projekt 2019. szeptember 30-án zárult. A projekt konzorciumi partnerei a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal, Győri Térségfejlesztési és Projektmenedzsment Kft., a Mobilis Közhaszú Nonprofit Kft., a Szent Cirill és Method Alapítvány és a MMSSZ voltak. A projekt egyik fő dokumentuma a Győri Járási Foglalkozási Paktum. A paktum kitűzött céljainak elérését különböző munkacsoportok munkáján keresztül szervezték meg. Az egyik ilyen elérendő cél a hátrányos helyzetű csoportok támogatása, rugalmas foglalkoztatási formák ösztönzésével, inaktívak (köztük 50 év feletti nők) munkaerő-piacra való visszajuttatásával és képzésekkel.

A fenti projekt folytatásaként indult el a TOP-6.8.2-16-GY1-2018-00001 „*Helyi foglalkoztatási együttműködés a Győri járásban*”, ahol Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata volt a kedvezményezett, a konzorciumi partnerek pedig megegyeztek a korábbi projekt partnereivel. A projekt hivatalosan 2021. szeptember 30-án zárt, a járvány miatt azonban a programok megvalósítása egy éves csúszást szenvedett. A hátrányos helyzetű álláskeresők társadalmi (re)integrációja érdekében a paktum keretében – a hagyományos munkaerő-piaci eszközök mellett – komplex munkaerő-piaci szolgáltatások nyújtását tervezték el. A program célcsoportjai az alábbiak voltak: alacsony iskolai végzettségűek, 25 év alatti fiatalok, vagy 30 év alatti pályakezdő álláskeresők, 50 év feletiek, GYED-ről, GYES-ről, ápolási díjról visszatérők, vagy legalább egy gyermeket egyedül neve-

² <https://digitalisbolcsode.hu/>

lő felnőttek, foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők, tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek, megváltozott munkaképességű személyek, roma nemzetiséghez tartozó személyek, inaktív személyek, közfoglalkoztatottak.

A projekt fizikai megvalósításának meghosszabbítása történt 2022. december 31-ig a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal vezetésével a Belügyminisztérium és a Digitális Jólét Nonprofit Kft. konzorciumi partnerségével indított országos programban is, aminek helyi megvalósításában a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal érintett. A GINOP 6.1.1-15 „*Alacsony képzettségűek és közfoglalkoztatottak képzése*” című kiemelt projektben továbbá a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat által finanszírozott *Közfoglalkoztatásból a versenyszférába* című program keretében képzéseket, szakmai segítőket, juttatásokat, helybe vitt szolgáltatásokat biztosítanak a hátrányos helyzetű csoportok, köztük nők részére. 2021-től az alábbi képzéseket tervezték beindítani (ezen képzések egy része 2022-ben valósult meg a járvány miatt): betanított festő-mázoló, betanított szociális segítő, betanított takarító, bio- és zöldhulladék hasznosítás, komposztálás, kiskerti növénytermesztő, település karbantartó.

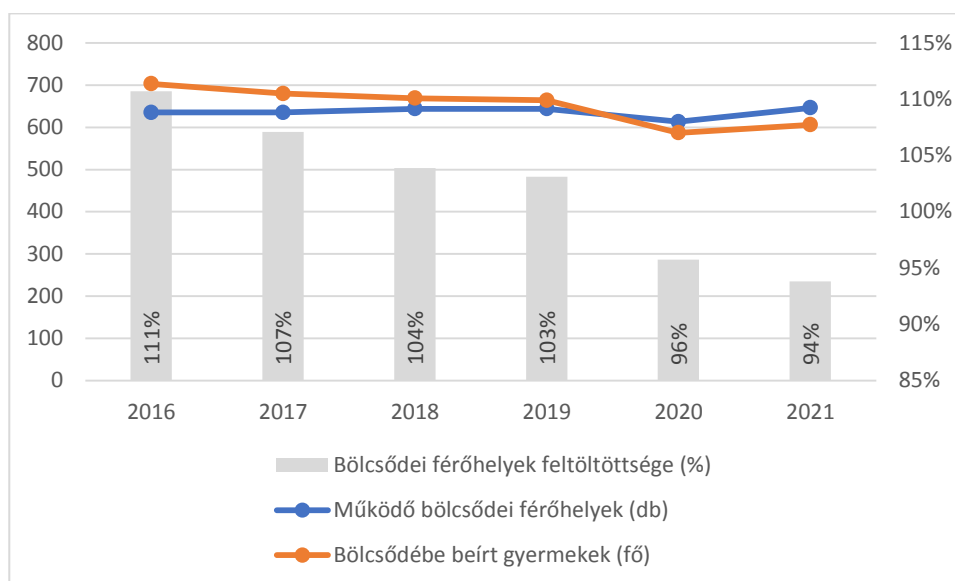
A kormányhivatal a GINOP 5.1.1 „*Út a munkaerő-piacra*” és a GINOP 5.2.1 „*Ifjúsági Garancia Program*” keretében 2020-ban indította óvodai dajka képzését. A tanfolyam ideje alatt keresetpótló juttatást biztosított a résztvevők számára.

A győri nők foglalkoztatottsága kapcsán elmondható, hogy az országos trendeknek megfelelően felülreprezentáltak az álláskereső körében, de arányaiban ez a különbség már nem olyan jelentős mértékű. A járvány időszaka a női munkavállalók szempontjából sokkal több negatív hatást eredményezett, azonban a munkaerő-piac visszarendeződése Győrben és vonzáskörzetében sokkal gyorsabban ment végbe, mint általában Magyarországon. A nőket megcélzó munkaügyi programok a közel teljes foglalkoztatottság mellett sokkal kisebb létszámmal működnek, azonban a női munkavállalók speciális igényeire reagálni tudó vállalatok aránya még mindig alacsonynak mondható. Szükséges a különböző pályázati projektek során kialakított együttműködések és jó gyakorlatok továbbvitele a pályázati elszámolása utáni időszakban is.

5.2. A MUNKAERŐ-PIACI ÉS CSALÁDI FELADATOK ÖSSZEEGYEZTETÉSÉT SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁSOK FAJTÁI, JELLEMZŐI

Győrben a munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások önkormányzati és civil szervezetek összefogásában, illetve szolgáltatásain keresztül valósulnak meg. Az Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat a 2021-es évben 12 bölcsődét működtetett 646 férőhellyel. (Az engedélyezett férőhelyek száma az Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat szerint 490 volt 2016 és 2022 között.) A vizsgált időszakban a *bölcsődei férőhelyek* feltöltöttsége a járványhelyzet kialakulásáig teljesnek volt mondható, 2020-ban esett a helyek feltöltöttsége 100% alá. Ebben az évben a betölthető helyek száma is 30-cal csökkent, mivel felújítási munkákat végeztek az egyik intézményben, ebben az évben 613 helyen 587-en vették igénybe a szolgáltatást. A kisebb kihasználtság 2021-ben is érvényes volt úgy, hogy mind a helyek, mind a jelentkezők száma növekedett ebben az évben (5.2. ábra). A bölcsődék átlagos éves kihasználtsága 73%-os, ahol a maximum kihasználtság 90%-ot ért el egy bölcsődében. A járványhelyzetben ez a kihasználtság is csökkent és nagy fluktuációkat mutatott a karanténba került csoportok miatt. 2020. március 17-től ügyeleti rendszer volt érvényben a nevelés-gondozás tekintetében, ahol azon szülők gyermekeinek ellátását oldották meg, akik nyilatkoztak arról, hogy a gyermekük felügyeletét semmilyen más módon nem tudják megoldani. 2020. május közepétől júniusig fokozatosan nyitottak ki az intézmények: elsőként a központok, majd fokozatosan a további intézmények.

5.2. ábra: Az önkormányzat fenntartásában lévő bölcsődei helyek és a beíratott gyermekek számának változása 2016-2021 között Győrben (fő/hely/fő)³

Forrás: KSH T-STAR alapján saját szerkesztés.

Az Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat nem csak a győri családok gyerekei számára nyújt szolgáltatásokat. A 2020-as évektől a vidéki ellátottak száma növekedésnek indult, 2021-ben átlagosan 50 gyermeket fogadtak 15 településről, úgy, hogy ezen települések mindegyikén működik bölcsőde. A Győrből a környéki településekre költöző fiatal párok esetében a munkába jutás és a gyermek elhelyezésének megfelelő logisztikája indokolja ezeket az igényeket, hiszen az agglomerációban élők jelentős hányada ingázik be Győrbe a munkahelyére. A legnagyobb igény a Győr közvetlen közelében található települések, Vámoszabadi, Töltéstava, Győrújbarát felől tapasztalható.

Az önkormányzati fenntartású bölcsődék mellett *családi bölcsődék* is nyújtanak bölcsődei, illetve alternatív napközbeni ellátást gyermekeknek Győrben. Mini- és munkahelyi bölcsőde nem működik a városban. 2017-től a statisztikai nyilvántartás a családi bölcsődéket külön is számon tartja. 2018-tól a városban működő családi bölcsődei csoportok száma 13-ról 2021-re 18-ra emelkedett, az ide beíratott gyermekek száma pedig 86-ról 116-ra nőtt ugyanezen időszak alatt. A 18 családi bölcsődei csoportot négy különböző szervezet működteti, amelyek a következők:

- Égig Éró Fa Kétnyelvű Montessori Családi Bölcsőde
- Kölyökcentrum Családi Bölcsőde Hálózat
- Kölyökvár Családi Bölcsőde
- Szülők Háza Győr Szíve Családi Központ és Játsszóház

A legtöbb csoporttal, az Égig Éró Fa Kétnyelvű Montessori Családi Bölcsőde rendelkezik. Hat csoport tartozik hozzájuk a győrszentiváni, újvárosi és a belvárosi városrészekben. A Montessori mellett a Kölyökvár Közhasznú Egyesület és a Kölyökcentrum Családi Bölcsőde Hálózat csoportjai nyújtják szolgáltatásaikat angol nyelven is a belvárosban. A Szülők Háza Győr Szíve Családi Központ és Játsszóház szolgáltatásai között szerepel az alternatív napközbeni ellátás is, szintén a belvárosban.

³ Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.) 2017. január 1-től hatályos módosítása értelmében a kisgyerekek napközbeni ellátásait új struktúrával lehet megszervezni. Az intézményi ellátások és szolgáltatások tartalma és formája, ennek következtében az adatszolgáltatás módja is alapvetően megváltozott, ezért az idősoros adatok összehasonlítása a korábban a témában rendelkezésre álló adatokkal nem, vagy csak korlátozottan lehetséges.

Az *óvodai ellátás* szintjén a 3-5 éves gyerekek egy óvodai férőhelyre jutó aránya a városban évek óta változatlan: 0,5 fő, míg ugyanez az arány a Győri járásban és Győr-Moson-Sopron megyében 0,7 fő, országosan pedig 0,8 főt takar. A győri óvodák kihasználtsága fokozatosan csökkent az elmúlt egy évtizedben, amelynek oka a csökkenő gyerekszám mellett a Győr vonzáskörzetében található településeken fejlesztett óvodák megjelenése.

A Családbarát Munkahely címet először 2000-ben hirdették meg Magyarországon. 2011-ben megújult a díj, ami a magyar munkaadók azon csoportját emeli ki és díjazza, ahol felismerik a családbarátság előnyeit, odafigyelnek a munkavállalók ezzel kapcsolatos igényeire és ennek kapcsán különböző intézkedéseket terveznek meg és visznek végig. Vagyis, ha olyan körülményeket biztosítanak, amellyel elősegíti, hogy a szervezetnél dolgozó munkavállalók minél hatékonyabban össze tudják egyeztetni a munkavállalást a családi teendőikkel, a családi illetve magánéletükkel, és ezzel mind a munkában, mind a családban az életük minél inkább kiteljesedjen. A szervezetek által kínált családbarát kezdeményezések négy fő típusba sorolhatók: (1) rugalmas munkatípusok bevezetése, (2) szabadsággal kapcsolatos újítások, (3) gyermekgondozási lehetőségek, (4) támogatások. Az elmúlt három év során az alábbi győri cégek, intézmények kapták meg a Családbarát Magyarország Központ Nonprofit Közhasznú Kft. által kiadott *Családbarát munkahely* tanúsítványt a sikeres auditálás után (zárójelben a cím odaítélésének éve):

- Győri Nemzeti Színház (2020)
- Győr-Moson-Sopron Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet (2022)
- MELECS EWS GmbH Magyarországi Fióktelepe (2022)
- Trenkwalder Recruitment Kft. (2022)
- Széchenyi István Egyetem (2020, 2022)
- Vaskakas Bábszínház (2019, 2020)

Emellett több nagy, országos lefedettséggel bíró cég is jelen van a városban, akik szintén díjazottak, mint például a Praktiker Kft., a Tesco-Globál Áruházak Zrt., bankok, illetve a Telekom Nyrt. A Széchenyi Egyetem ezen felül kapcsolódott 2022-ben a Három Királyfi, Három Királylány Mozgalom kezdeményezéséhez is, amelynek győri partnere a Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata és Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala, illetve a Védőnői Szolgálat.

A díj mellett a Széchenyi 2020 pályázat TOP-6.2.1-15, illetve TOP-6.2.1-16 „*Családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztése*” elnevezésű projektekből 4-4 darab futott a városban. A 2016-ban, illetve 2018-ban indult pályázatok keretében a városban működő nyolc bölcsőde felújítására került sor. További, családbarát szolgáltatások kialakításával kapcsolatos pályázatok csak a konvergencia régiókban kerültek meghirdetésre, így a győri cégek ezekre a GINOP projektekre nem adhattak be pályázatot.

A járványhelyzet miatt a munka-család vonatkozásában észlelhető elmozdulások felemás helyzetre világítanak rá. Az időszak egyrészt az atipikus foglalkoztatás elismertségének növeléséhez és elterjedéséhez járult hozzá az otthonról végezhető munka engedélyezésével a lezárások időszakában, ami a járványhelyzet elmúltával is maradandó nyomot hagyott a munka világában. Ezen új lehetőségek elterjedése azonban főleg a magasabb presztízsű, fehér galléros munkakörökben volt lehetséges. A női munkavállalók esetében ez a lehetőség egyben a munka-család viszony ártrendeződését is jelentette, ahol a munka és a munkán kívüli tevékenységek összekeveredtek ebben az időszakban, tetéztve továbbá azzal, hogy az otthon maradó további családtagok miatt a nem fizetett háztartásban végzett munka mennyisége is nőtt ebben az időszakban.

A másik oldalon pedig azok a szakmák, munkakörök állnak, ahol az alternatív munkavégzés formái nem voltak reális alternatíva ebben az időszakban sem. Ebben az esetben a munka-család viszonyrendszer összeegyeztetése még nagyobb akadályokba ütközött az lezárások idején.

5.3. CSALÁDTERVEZÉS, ANYA- ÉS GYERMEKGONDOZÁS TERÜLETE

2022-ben a január 1-i statiszták alapján 60 védőnői státusz működik Győr városában, amiből 40 területi státusz, további 20 pedig ifjúsági védőnői státusz, ami a város közoktatási intézményeiben

ellátott feladatokat takarja. A területi pozíciók 14 telephelyen működnek a városban. Területi védőnők vállalnak ifjúsági védőnői feladatokat is. A 2022-es adatok alapján a területi védőnők összesen 8 998 ügyféllel és további 478 ifjúsági ügyféllel, míg az ifjúsági pozícióban dolgozók 19 923 közoktatásban tanuló fiatallal foglalkoznak. A területi ügyfelek 7,6%-a, 681 fő várandós kismama. A területi ügyfelek megoszlása közel sem egyenletes, az ügyfél átlag az összes területre vetítve 225 fő, a legtöbb ügyféllel az egyik révfalusi körzet bír, ahol 342 főt kell a védőnőnek ellátnia, míg a legkevesebb ügyfél az egyik újvárosi körzetben található, ahol az ellátottak száma csupán 100 fő. Az ifjúsági pozíciókban az ellátottak átlaga ennél jóval magasabb, 996 gyerek jut egy védőnőre. Ebben az esetben az egy védőnőre eső legmagasabb gyerekszám 1 151, míg a legalacsonyabb 878 fő. A védőnői helyek betöltöttsége változó, a kieső helyeket helyettesítéssel oldják meg a kollégák.

A védőnők napi munkájuk mellett aktív szerepet vállalnak a városszerte megvalósuló „Egészség-piac” programokban, melyeken előadásokat, szűréseket, tanácsadást tartanak. Szintén szerveznek területenként, érdeklődés függvényében baba-mama klubokat, szülésre felkészítő tanfolyamokat vagy ún. anyatejes napokat.

A védőnői hálózaton kívül említendő a családtervezés, anya- és gyermekgondozás területén a 2005 óta működő Győriek Egészségéért Közhasznú Egyesület, mely legutóbb, 2017-ben elnyert és 2020-ban a járvány idején online környezetben lezárt EFOP-1.3.5-16-2016-00470 *Légy Ott! – Az önkéntesség jegyében* projektje, amely megújította a 2004 óta működő Női Információs Központot, bővítette az önkéntes tanácsadók körét és a szakmai szolgáltatásokat.

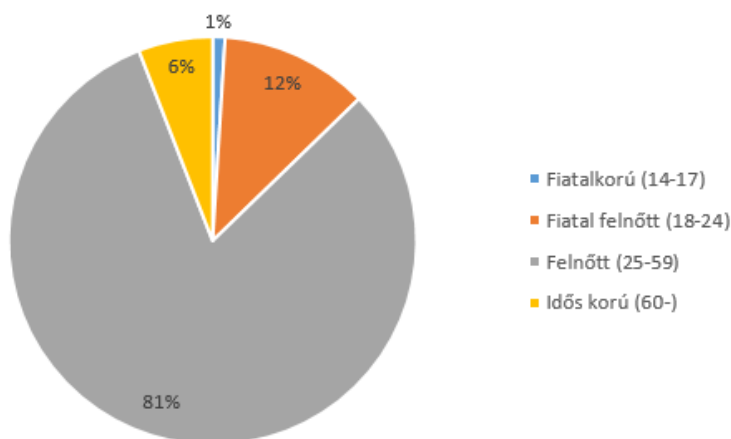
Az egyesület a korábbi évekhez hasonlóan 2021-ben is biztosította a pénzügytechnikai háttérrel a szülésre felkészítő tanfolyamnak. A 10 alkalomból álló, folyamatosan újra induló foglalkozássorozat a várandósság ideje alatt nyújtott segítséget a várandósság egészséges szemléletű viseléséhez, a szülésben aktív és tudatos részvételre való felkészüléshez, valamint a születendő gyermekkel való szorosabb kapcsolat kialakulásához. A szülésre felkészítéssel kapcsolatosan az utóbbi években több magán- és civil kezdeményezés is indult a városban, amit élő és online formában is el lehet végezni. Emellett számtalan alulról jövő kezdeményezés, önszorgú csoport működik online módon, a közösségi oldalak segítségével.

5.4. A NŐKET ÉRŐ ERŐSZAK, KAPCSOLATI ERŐSZAK

A kapcsolati erőszakról nincsen rendszerezett statisztikai adatgyűjtés Magyarországon, a téma kutatásához a Belügyminisztérium által kezelt Bűnügyi Statisztikai Rendszerben (a továbbiakban BSR) található adatok, illetve a Rendőrkapitányságok éves jelentései nyújthatnak segítséget. Emellett a krízisotthonok és a CSGYK statisztikái adhatnak további információt a jelenség árnyalásához. A BSR-ben található adatok megyei bontásban, sértettek, elkövetések és regisztrált bűncselekmények száma szerint adják meg az adatokat, míg az éves jelentésekben az adott településen történt bejelentések esetszámáról kaphatunk képet. A téma kapcsán kijelenthető, hogy nagyon magas látenciával kell számolnunk, hiszen valós, regisztrált ügy, csak az esetek töredékéből lesz.

Erőszakos közösülés, mint regisztrált bűncselekmény a BSR adatai szerint 1 volt 2018 második félévétől 2022-ig bezárólag Győr-Moson-Sopron megyében. Szemérem elleni erőszak nincsen feljegyezve a megyében ugyanebben az időszakban. A kapcsolati erőszak esetében az esetszámok már jóval magasabbak, 2018 második féléve és 2022 augusztusa között a regisztrált bűncselekmények között 116 esetet jegyeztek fel a megyében. Az elkövetők döntő többsége, a teljes létszám egyötöde, a 25-59 éves korosztályból kerül ki (5.3. ábra). A kapcsolati erőszak bűncselekményt az ügyek döntő többségében férfiak követik el, esetünkben a megyei összes esetszám 95%-ban férfi volt az elkövető.

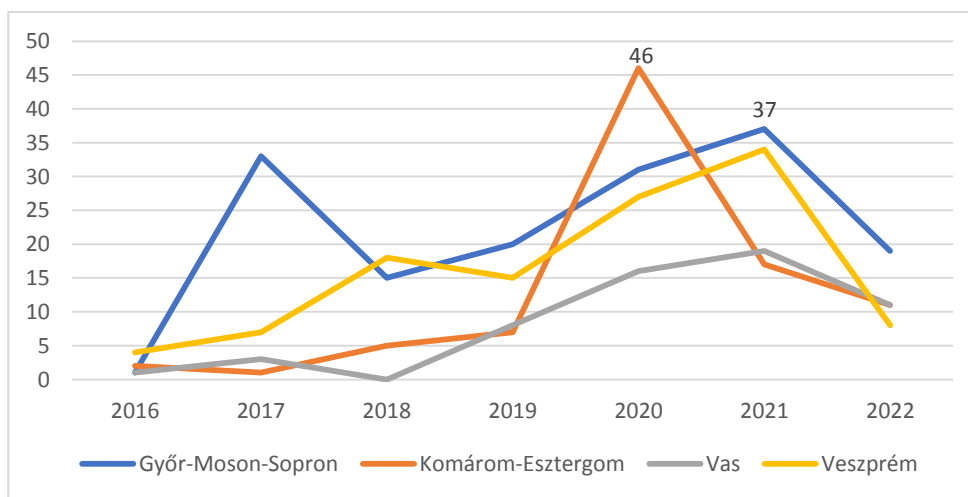
5.3. ábra: Kapcsolati erőszak esetek megoszlása az elkövető kora alapján Győr-Moson-Sopron megyében 2018-2022 között (% n=106)

Forrás: BSR alapján saját szerkesztés

A járványhelyzet elemzésekor a statisztikák a kapcsolati erőszak növekedését mutatták ki, ami a kényszerű összezárttság és az ebből kialakuló fokozott stresszhelyzetekből fakadt. Országosan 66%-kal emelkedett a kapcsolati erőszakkal kapcsolatos esetek száma 2019 és 2020 között, ami 2020 és 2021 között már csupán 16%-kal emelkedett tovább. Ez az emelkedés a Győr-Moson-Sopron megyei adatokban is kimutatható ebben az időszakban, ahol az emelkedés mértéke 2019 és 2020 között 55%-os volt, 2020 és 2021 között pedig 19%. Az összes kapcsolati erőszakkal kapcsolatos bűncselekmény 2021-ben 757 volt, ennek 5%-a (37 cselekmény) volt a megyéhez köthető (5.4. ábra). Ezen statisztikákkal a megye országosan a középmezőnyben szerepel, a kapcsolati erőszakban a keleti, illetve déli megyék szerepelnek a listák elején.

5.4. ábra: Kapcsolati erőszak esetek száma négy megyében 2016-2022 között (db)

Forrás: BSR alapján saját szerkesztés

A fentiekben a megye kapcsán bemutatott folyamatot a Győri Rendőrkapitányság 2020-as évről szóló beszámolójában leírtak is alátámasztották: „A hozzátartozók közötti erőszak tekintetében megállapítható, hogy Győr város területén növekedett azon rendőri intézkedések száma, melyek családi erőszakkal kapcsolatosak voltak, emiatt az intézkedő járőrnek vizsgálnia kellett az ideiglenes megelőző távoltartás alkalmazásának feltételeit. A nézeteltérés általában volt házastárs, élet-társ között alakult ki, főként a gyermek láthatása, anyagi függőség vagy alkohol probléma miatt. Az elrendelt ideiglenes megelőző távoltartásra általában visszatérő fizikai bántalmazás, valamint veszélyhelyzet miatt kerültek sor. A járványhelyzet miatt kialakult veszélyhelyzet miatt több rendőri intézkedést kellett végrehajtani, mely a kijárási korlátozás elrendelésére vezethető vissza. A

családok jóval több időt töltöttek egymással és a bezártság miatt vélt és valós sérelmek gyakrabban előtérbe kerültek.” (Beszámoló 2021:11)

A CSGYK Győri Alapszolgáltatási Csoportjának 2020-as esetszámai között is megjelenik a probléma megnövekedése, hiszen míg 2019-ben a családokkal végzett szociális munka kapcsán elsődleges problémaként csupán 19 esetben került bejegyzésre a családon belüli bántalmazás, addig ez a szám 2020-ra 29-re nőtt. A testi és vagy lelki bántalmazások száma háromszorosára nőtt ebben az időszakban. (CSGYK Átfogó értékelés 2021, 7)

Győrben a Szt. Cirill és Method Alapítvány 2005 óta nyújt bántalmazott emberek számára Krízisotthon szolgáltatást. Jelenleg a szolgáltatás külső, titkos telephelyen valósul meg, 4 fő számára, minisztériumi finanszírozással. 2018-ban és 2019-ben sor került a telephely felújítására, újabb bútorok és háztartási gépek beszerzésére. A Krízisotthon szakmai protokollja alapján a beköltözés csak az OKIT-on (Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat) keresztül valósulhat meg, és helyi rászorulókat csak különleges esetben helyeznek el lakóhelyén.

A vizsgált időszakban az esetszámok nem, azonban az elhelyezett személyek száma növekedést mutat, ami a nagyobb elhelyezett gerekszámból adódott 2021-ben (5.3. táblázat).

5.3. táblázat: Szt. Cirill és Method Alapítvány Krízisotthon szolgáltatást igénybe vevők 2019-2021

	Esetszám	Fő	Egyedülálló nő	Nő gyerekkel	Gyerekek száma
2019	22	33	11	11	11
2020	15	33	1	14	18
2021	18	45	4	14	27

Forrás: Szt. Cirill és Method Alapítvány Krízisotthon, Győr

A Krízisotthonban a maximális ellátási idő 30+30 nap. Az alábbi táblázat a kiköltözési lehetőségeket mutatja. A Krízisotthonban töltött idő tekintetében az alapítványi adatok azt mutatják, hogy aki valóban ki akar lépni a bántalmazó kapcsolatból, az végig igénybe veszi az ellátást, majd családok átmeneti otthonába, albérletbe költözik. Aki nem kész a bántalmazó kapcsolatból való végleges kilépésre, az általában két héten belül távozik, ismeretlen helyre vagy vissza a bántalmazóhoz. A két kilépési mód uralja az elmúlt időszak statisztikáit is a győri krízisotthon tekintetében (5.4. táblázat).

5.4. táblázat: Szt. Cirill és Method Alapítvány Krízisotthon kiköltözésre vonatkozó adatok 2019-2021

	Ismeretlen hely	Ismerős vagy rokon	Bántalmazóhoz	CSÁO	Hajléktalanszálló	Albérlet vagy munkásszálló
2019	5 eset	6 eset	2 eset	3 eset	1 eset	4 eset
2020	2 eset	2 eset	4 eset	eset	0 eset	1 eset
2021	6 eset	0 eset	6 eset	3 eset	0 eset	3 eset

Forrás: Szt. Cirill és Method Alapítvány Krízisotthon, Győr

Az MMSZ EFOP-1.2.1-15-2016-00517 számú, „Családi Kör” elnevezésű projektjének egyik rész céljaként a kapcsolati erőszak áldozatává vagy elkövetőjévé válás megelőzése volt megnevezve. A projekt 2017 és 2020 között futott Győr városában, aminek keretében a Győri Rendőrkapitánysággal közösen a város középiskoláinak 16-19 éves tanulóinak érzékenyítése történt meg a téma kapcsán 12x3 órás tréning keretében.

A Széchenyi István Egyetem Egészség- és Sporttudományi Kara 2021-től védőnői képzést indított, egészségügyi gondozás és prevenció alapszak elnevezéssel. Az új képzés részeként a Győri

Rendőrkapitányság bűnmegelőzési szakterületének vezetője is rész vesz előadóként, ahol a rendőrségi tapasztalatok, szakmai ismeretek átadására kerül sor a családon belüli erőszak hatékony kezelésének témaköre kapcsán.

Összefoglalva az elmúlt időszakban tapasztalható változásokat: a járványhelyzet országosan így Győr városában is a családon belüli erőszak különböző megjelenési formáinak növekedését eredményezte. Bár a járványhelyzet elmúlt, azonban a gazdasági recesszió a jövőben hasonló stresszhelyzetek elé állíthatja a családokat, veszélyeztetve megélhetésüket, fokozva a hétköznapi problémákat, aminek következtében a járvány során tapasztalt jelenség visszatérte prognosztizálható.

5.5. KRÍZISHELYZETBEN IGÉNYBE VEHETŐ SZOLGÁLTATÁSOK

Az önkormányzat 2001 óta biztosítja a Szt. Cirill és Method Alapítvánnyal kötött ellátási szerződés keretében, a gyermekek és családok átmeneti ellátását. A Családok Átmeneti Otthona 10 család, összesen 28 fő számára tud elhelyezést biztosítani.

Folyamatosan magas kihasználtsággal működik, korábban várandós, egy gyermekes édesanyák vették igénybe a szolgáltatást, az utóbbi években megnőtt a több gyermekesek aránya. A járvány komoly kihívások elé állította az intézményt, az új beköltözőktől kéthetes karantént kértek beköltözés előtt, aminek működtetéséhez speciális védőeszközök beszerzésére volt szükség a kollégák számára. Ez a helyzet a kihasználtságra is rányomta bélyegét, a veszélyhelyzet időszaka alatt csökkent az intézmény telítettsége, majd a veszélyhelyzet elmúltával, 2021 januárjától újra 100%-ra ugrott fel a kihasználtság. A kihasználtságban az évszakok szerinti ingadozások mutathatók ki, hiszen télen, a fűtési szezonban nő meg jelentősen az érdeklődők száma minden évben. Az átlagos éves kihasználtság 80-90% között mozog (5.5. táblázat). Amennyiben az érdeklődők száma magasabb a rendelkezésre álló helyeknél, akkor a kérelmező várólistára kerül. Várólista alkalmazására egyedül 2020-ban a járvány évében nem volt szükség. A várólistán általában 2-3 család szerepel, ez a szám a fűtési időszakban 5-6 családra emelkedik, de mire sorra kerülnének, megoldják a lakhatási problémájukat, így a legtöbbször a várólistáról való beköltözés meghiúsul.

A családok a CSGYK ajánlására érkeznek, illetve egyes esetekben a hajléktalan ellátásban, ill. egészségügyi intézményekben kapják meg az információt. A bekerülés oka az esetek döntő többségben a szülő nem megfelelő lakáskörülményei.

5.5. táblázat: Szt. Cirill és Method Alapítvány Családok Átmeneti Otthona szolgáltatást igénybevevők 2019-2021

	2019	2020	2021
Befogadott családok száma (db)	25	20	23
Gyermekek száma (fő)	47	44	36
<i>Ebből fiú (fő)</i>	31	28	17
<i>Ebből lány (fő)</i>	16	16	19
Kiköltöző családok száma (db)	17	18	14
Éves kihasználtság (%)	86	61	89

Forrás: Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermekek- és Családok Átmeneti Otthona, Győr

Az elmúlt időszakban tovább zajlottak azok a fejlesztések, amikkel az egészségügyi ellátórendszer és az átmeneti gondozás közti kapcsolat javítható, ami mára egymás munkájának megismerését és jó jelzőrendszeri és problémamegoldási együttműködést eredményez.

5.6. A NŐK SZEREPE A HELYI KÖZÉLETBEN

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata 22 fős közgyűléssel rendelkezik. A 2019-es önkormányzati választásokon a 16 választókerületből egy, míg a hat kompenzációs helyre szintén egy nő szerzett mandátumot. A *női képviselői pozíciók* nominális száma tehát nem változott a korábbi időszakhoz képest, maradt 2 fő. Jelentős fejleményként értékelhető azonban, hogy 2019-től az egyik alpolgármesteri pozíciót egy nem képviselő nő látja el, ezzel is növelve a hölgyek arányát a közgyűlésben. A Közgyűlés bizottságainak száma 2019 óta eggyel nőtt, jelenleg hét bizottság működik. Az egyes bizottságokban a nők által betöltött szerepeket az 5.6. táblázat foglalja össze.

A bizottságok létszáma 9-16 fő között mozog, ebből 0-6 fő női tag. Egy bizottságban, a Szociális, Egészségügyi és Lakásügyi Bizottságban tölti be az elnöki posztot nő, míg egy másik bizottságban (Oktatási, Kulturális, Sport és Turisztikai Bizottság) az egyik alelnök nő. Mindkét bizottságban felülreprezentáltak a nők létszám szempontjából. Ki kell emelnünk még emellett a 2019-ben újonnan létrehozott Környezetvédelmi Bizottságot is, ahol a külsős tagok között találhatóak nagyobb arányban nők.

5.6. táblázat: Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának bizottsági összetétele 2022-ben

	Nők száma a bizottságban	Elnök vagy alelnök nő-e?	Képviselő tagok között nők száma	Nem képviselő tagok között nők száma
<i>Gazdasági és Tulajdonosi Bizottság (11 fő)</i>	0	nem	0	0
<i>Környezetvédelmi Bizottság (11 fő)</i>	3	nem	1	2
<i>Közigazgatási és Közrendvédelmi Bizottság (9 fő)</i>	0	nem	0	0
<i>Oktatási, Kulturális, Sport és Turisztikai Bizottság (16 fő)</i>	6	igen	1	4
<i>Pénzügyi Bizottság (9 fő)</i>	3	nem	1	3
<i>Szociális, Egészségügyi és Lakásügyi Bizottság (11 fő)</i>	5	igen	0	3
<i>Városstratégiai Bizottság (11 fő)</i>	1	nem	0	1

Forrás: <https://gyor.hu/varoshaza/onkormanyzat/bizottsagok/> letöltés időpontja 2022. 09. 10.

2014 óta a Győr-Moson-Sopron Megyei Kereskedelmi és Iparkamara *Női Vállalkozói Klubot* alapított 20 taggal. Napjainkban 44 fős klubként szervezik programjaikat. A Klub évente 15-20 programot szervez, melyek között szerepel játékoskodás, kapcsolatépítés, információátadás vagy éppen kulturális élmények.

5.7. A NŐKET HELYI SZINTEN FOKOZOTTAN ÉRINTŐ TÁRSADALMI PROBLÉMÁK ÉS FELSZÁMOLÁSUKRA IRÁNYULÓ KEZDEMÉNYEZÉSEK

A fenti elemzések összefoglalásaként az alábbi *társadalmi problémakörök* kapcsán mondható el, hogy helyi szinten fokozottabban érintik a női lakosságot.

- Győr város esetében a női álláskeresők aránya az aktív korú nők körében magasabb, mint a járásban, illetve a megyében, de jóval alacsonyabb, mint az országos átlag.

- A járványhelyzet által okozott munkaerő-piaci átalakulás nagyobb hatást gyakorolt a Győrben és térségében dolgozó nőkre, mint amit az országos trendekből kiolvashatunk. A regisztrált álláskeresők száma ebben az időszakban Győr városában és a megyében nagyobb arányban nőtt, mint az országos átlag. Ehhez azt is hozzá kell tennünk, hogy a járvány utáni visszarendeződés is gyorsabb ütemben ment végbe, mint országosan.
- A járvány időszaka alatt jelentkező problémák (dupla teher, családi élet és munka összeegyeztethetősége, munkahely elvesztésének valószínűsége) jóval erősebben érintették a nők csoportját. Ezen belül pedig az idénymunkában résztvevőket, az alacsonyabb iskolázottságú és a hátrányos helyzetű női csoportokat.
- Az atipikus foglalkoztatási formák terén a járvány hatására új lehetőségek nyíltak meg és terjedtek el (home office, távmunka), de az ebben rejlő lehetőségeket főleg a szolgáltató szektorban dolgozó női munkavállalók tudták csak kiaknázni.
- Belső migráció keretében érkező családok esetében a nők munkakeresése sokáig tart, nehezebben találnak munkát a férfiakhoz képest, ami a város ipari szerkezetéből, az itt elérhető foglalkozások férfias jellegéből is adódhat.
- A belső migráció mellett a háború miatt külső migráció keretében a városba érkező családok, azon belül nők elhelyezkedése is problémákat vethet fel, ahol a nyelvi ismeretek hiánya, illetve egyéb készségek hiánya is nehézségeket okoz az elhelyezkedésben.
- Óvodák nyitva tartása nem igazodik a munkavállalói szükségletekhez, illetve a munkaadók nehezen váltanak a családanyák szempontjából fontos atipikus foglalkoztatási formák irányába.
- A járványidőszak alatt jelentősen megnőtt a nők ellen elkövetett bántalmazások száma. A kapcsolati erőszak növekedéséről több forrásból is értesülhetünk a jelzőrendszer több pontján. Az előttünk álló gazdasági recesszió hasonló, a fenti folyamat újraindulásához elegendő stresszhelyzet kialakulását segítheti elő.
- A lakáshoz jutás nehézsége, a lakhatási problémák egyre jobban érintik a Győrben letelepedni vágyókat, az itt családot alapítani kívánókat. Különösen igaz ez a külső migrációval az ukrán háború előtt a városba érkező és itt hosszabb távon berendezkedni kívánó, jelenleg egyszülős családokra.
- Szintén problematikus a lakhatás megszervezése az átmeneti gondozásból kikerülő családok esetében.

A fenti problémák többsége nem újkeletű, már a korábbi HEP megállapításai között is szerepelt szinte mindegyik. A járványhelyzet kapcsán a korábban érzékelt problémák egy része még nagyobb jelentőségre tett szert, erre a legjobb két példa a munkaerő-piaci átrendeződés és a kapcsolati erőszak kiugró emelkedése a városban. A járványhelyzetben visszaszorultak a nőket érintő, nőket segítő alulról jövő kezdeményezések, megszakadt több pályázati program kivitelezése, eltolódott lezárásuk. Ezek újraindítása és menedzselése nagy erőfeszítést igényel az egyes szervezetektől még napjainkban is.

Az atipikus, rugalmas munkavállalási formákat egyes vállalkozások már elkezdték szorgalmazni, látván a városban tapasztalható munkaerőhiányt, illetve a járvány miatt kényszerültek olyan megoldásokra, ami atipikus foglalkoztatásként értelmezhető. Ehhez a folyamathoz kapcsolódva több pályázat is futott az elmúlt időszakban, ezek közül a megkezdett munka folytatásként a TOP-6.8.2-16-GY1-2018-00001 „*Helyi foglalkoztatási együttműködés a Győri járásban*” projekt tekinthető a városban. Folyamatosan és dinamikusan nő a győri illetőségű, Családbarát Munkahely tanúsítványt megszerző vállalatok száma, ami jó példaként szolgálhat további cégek számára.

A 2018-2022 között érvényes HEP szerint Győr városában rendeződni látszott a korábbiakban kiemelt, a gyermek születése előtti információhiány, a gyermek születése utáni családi konfliktusok és a munkahelyre való visszatérés problémái a családok körében. Ebből a szempontból is visszalépést jelentett a járványidőszak, hiszen a személyes találkozásoknak gátat szabott az elmúlt két év. A védőnők napi munkáján túli aktivitása mellett egyes önkormányzati és civil szervezetek végeznek ezen a téren munkát a városban. (CSGYK Speciális Csoport, Győriek Egészségéért Közhasznú Egyesület, MMSZ Családi Kör, Győr Szíve Szülők Háza stb.).

A korábbi HEP említést tett a bérezésben megjelenő foglalkoztatási szegregációról, aminek kapcsán adatgyűjtést irányzott elő a téma jobb megismerése érdekében. Ilyen jellegű kimutatások és felmérések a győri munkaerő-piac kapcsán nem készültek, így a szakértői információkon kívül továbbra sincsen átfogó és pontos kép a probléma mélységéről és tényleges nagyságáról.

5.8. KÖVETKEZTETÉSEK: PROBLÉMÁK BEAZONOSÍTÁSA, FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK MEGHATÁROZÁSA

A korábbi HEP-hez hasonlóan továbbra is négy nőket érintő problémás terület azonosítható Győr városában.

Munkaerő-piac nőket érintő elemei

Győr városa évtizedek óta a munkaerő-piac fejlődése szempontjából kiemelt település, a győri álláskeresők alacsony száma a helyi munkaadók számára munkaerőhiányt teremtett, aminek következtében a Győrben megtelepedett cégek elsőként az ország más településeiről, majd külföldről próbálnak plusz munkaerőhöz jutni. Tekintettel a városban megtelepedett cégek profiljára, a kínált állások túlnyomó többsége olyan, aminek betöltésére főként férfiakat várnak. A családegyesítés céljából a városba érkező nők elhelyezkedése és integrációja már sokkal problematikusabbnak mondható folyamat. A városban jelentős, a fentiekben felsorolt civil és önkormányzati erőforrások biztosítják a nők munkaerő-piaci integrációját, adott esetben reintegrációját. Az erőforrás tehát adott, csupán a helyi sajátosságoknak megfelelő belső migrációs gond kezelésére szükséges speciális programot kidolgozni és működtetni.

Külön kiemelendő ezen csoportok közül a városba érkező és itt munkát szerezni kívánó külföldiek csoportjainak problémaköre, illetve ezen belül speciális esetként a külföldről érkező nők munkaerő-piaci helyzete, amennyiben tartózkodásukat hosszabb ideig tervezik a városban.

Lakhatási problémák

A munkaerő-piac működése hatással van a lakhatásra is. A munkaerő-piaci kínálat által meghatározott szakmák többségében főként férfiakat fogad a város, akiknek elhelyezéséről legtöbb esetben maga a munkáltató gondoskodik fizető magánszállásokon, munkásszállásokon, vagy több munkatárs bérel albérletet közösen. Amennyiben a munkavállaló családja családegyesítés céljából a munkavállaló után költözik, úgy számukra a lakhatás megoldása problematikus, mivel a város ingatlanpiaci helyzete (lakásárak, albérletárak) ezt jelentősen megnehezíti. Különösen problémás ebből a szempontból az egyszülős családok helyzete. A megoldás ebben az esetben a megfizethető árú, önkormányzati bérlakásrendszer bővítése lehetne.

Bántalmazás

Krízisambulancia létrehozásának igénye minden HEP esetén felvetésre került Győr városa kapcsán. A krízisambulancia létrejöttét az elmúlt öt évben a CSGYK esetkezelésében megjelenő, családon belüli bántalmazásos esetek növekedése indokolta, amit a járványidőszakban megerősítettek a Győri Rendőrkapitányság és a bűnügyi statisztikák beszámolóí is.

Regionális krízisambulancia az Ökomenikus Segélyszervezet hálózatában Mosonmagyaróváron, a Pápai Sarokkő Baptista Gyülekezet működtetésében működik Győr városához a legközelebb. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma EFOP-1.2.5-16 jelű, *Biztos Menedék* elnevezésű pályázatán, amely krízisambulanciák létrehozását támogatja, elindult a Szt. Cirill és Method Alapítvány is, de pályázata sikertelen volt.

A bántalmazás és a lakhatási problémák együttes kezelésekor kell szembesülni a bántalmazott nők reintegrációja során a hosszabb távú lakhatás és ellátás lehetőségei megteremtésének proble-

matikájával is. Az ún. félutas házak létrehozására is a fent említett EFOP pályázat keretében került sor. A Mosonmagyaróváron létrehozott, Pápai Sarokkő Baptista Gyülekezet által üzemeltetett két lakásban a családi erőszak elől menekülő családok 4-4,5 évig tartózkodhatnak. Ottlétük alatt a lakók további szakmai – jogi, pszichológiai és szociális segítséget kaphatnak, amennyiben azt a rászorulóik igénylik. A fenti szolgáltatás kihasználtsága nagy valószínűséggel hamar eléri a maximális szintet, a jövőben a megyeszékhelyen is szükség lenne a már itt működő Családok Átmeneti Otthonát ilyen szolgáltatással bővíteni a kapacitáshiány csökkentése érdekében.

Programok, szolgáltatások

A programok és a szolgáltatások áttekintése kapcsán jól látható, hogy a nőkkel kapcsolatos programok hullámszerűen jelennek meg és követik egymást annak következtében, ahogy a pályázatok által előírt megvalósítási terv szerint szerveződnek. Ennek következtében vannak olyan időszakok, amikor az adott szolgáltatás vagy programsorozat nem elérhető, nem szerveződik, máskor pedig párhuzamosságok érzékelhetők a programok megvalósításakor. A programok összcsoportjának lehettünk tanúi a járványidőszak végétével is. A pályázati időszak lezárultával vagy sokkal szerényebb módon folytatódnak a programok, vagy teljesen el is hálnak. A bevált programelemek háttérül szolgáló források megteremtésével állandósíthatók lennének olyan kezdeményezések, amik fontossága és fenntarthatósága indokolt hosszabb időtávon is.

A nők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
<i>beazonosított problémák</i>	<i>fejlesztési lehetőségek</i>
Munkaerő-piac nőket érintő szegmense: belső migrációból érkező női munkavállalók segítése	Munkaerő-piaci programok, speciális beavatkozási terv készítése és végrehajtása
Munkaerő-piac nőket érintő szegmense: külső migrációból érkező női munkavállalók segítése	Nyelvi kompetenciák fejlesztése, munkaerő-piaci programok, kidolgozott eljárásrend, speciális beavatkozási terv
Lakhatási gondok	Önkormányzati bérlakásrendszer fejlesztése, Félutas Házak létrehozása
Nőkkel szembeni erőszak, bántalmazás	Krízisambulancia létrehozása
Programok, szolgáltatások pályázati projektekhez kötöttsége	Jó gyakorlatok átültetése és fenntarthatóvá tétele a projektek befejezése után is.

6. AZ IDŐSEK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE

6.1. AZ IDŐSKORÚ NÉPESSÉG FŐBB JELLEMZŐI, DEMOGRÁFIAI TRENDEK

Az *időskorú népesség arányának növekedése* az elmúlt fél évtized folyamán is folytatódott Győrben, viszont már nem tapasztalhatunk gyorsuló tendenciát a növekedésben; míg 2011 és 2016 között a 60 év feletti népesség száma mintegy 3 500 fővel növekedett, addig 2017-2021 között ez már csak mintegy 100 főt tett ki. Ebben a trendben jelentős szerepe van a koronavírus-járvány okozta többlethalálozásnak, amely az idős népesség körében jelentős mértékű volt; 2019 és 2021 között a 60 év feletti népesség száma csökkent a városban. Egy másik jól érzékelhető tendencia az idős népesség *korszerkezetének* átalakulása, amely az idős népesség átlagéletkorának növekedésében mutatkozik meg, illetve abban, hogy az időskorúak közé „belépő” kohorszok létszáma évről évre kisebb. A 6.1. táblázatból látható, hogy a 60-64 éves korosztály létszáma stabil és jelentős mértékű az elmúlt fél évtizedben. Az időskorú népességen belül mutatkozó nemi eloszlás tekintetében nem mutatkoznak jelentős változások, a 60 év felettiak körében a nők aránya a férfiakhoz képest nagyjából másfélszeres.

6.1. táblázat: A 60 év feletti népesség számának és arányának alakulása Győrben 2016-2021

Év		60-64 évesek		65-x évesek		60 év felettiak együtt	
		fő	%	fő	%	fő	%
2016	nők	5 279	8,0	14 594	22,2	19 873	30,2
	férfiak	4 029	6,8	9 098	15,3	13 127	22,1
	együtt	9 308	7,4	23 692	18,9	33 000	26,4
2017	nők	5 060	7,7	14 984	22,9	20 044	30,6
	férfiak	3 948	6,7	9 258	15,6	13 206	22,3
	együtt	9 008	7,2	24 242	19,4	33 250	26,7
2018	nők	4 809	7,3	15 379	23,5	20 188	30,8
	férfiak	3 728	6,3	9 546	16,1	13 274	22,4
	együtt	8 537	6,8	24 925	20,0	33 462	26,8
2019	nők	4 446	6,8	15 872	24,3	20 318	31,1
	férfiak	3 410	5,8	9 837	16,7	13 247	22,5
	együtt	7 656	6,3	25 709	20,7	33 565	27,0
2020	nők	4 037	6,2	16 249	25,0	20 286	31,3
	férfiak	3 173	5,4	10 001	17,1	13 174	22,5
	együtt	7 210	5,8	26 250	21,3	33 460	27,1
2021	nők	3 781	5,9	16 419	25,5	20 200	31,4
	férfiak	3 051	5,2	10 066	17,3	13 117	22,5
	együtt	6 832	5,6	26 485	21,6	33 317	27,2

Forrás: KSH T-STAR

Az időskorú népesség arányának lassuló növekedéséből nem következik az *öregedési index* növekedésének lassulása, ami elsősorban annak köszönhető, hogy a fiatal korcsoportok létszámcsökkenése jelentős mértékű és stabil tendenciát mutat. Az öregedési index 2011-2016 közötti mintegy 10 százalékpontos növekedése az elmúlt öt évet tekintve megduplázódott, 2021-re az öregedési index mértéke meghaladta a 160%-ot (6.2. táblázat).

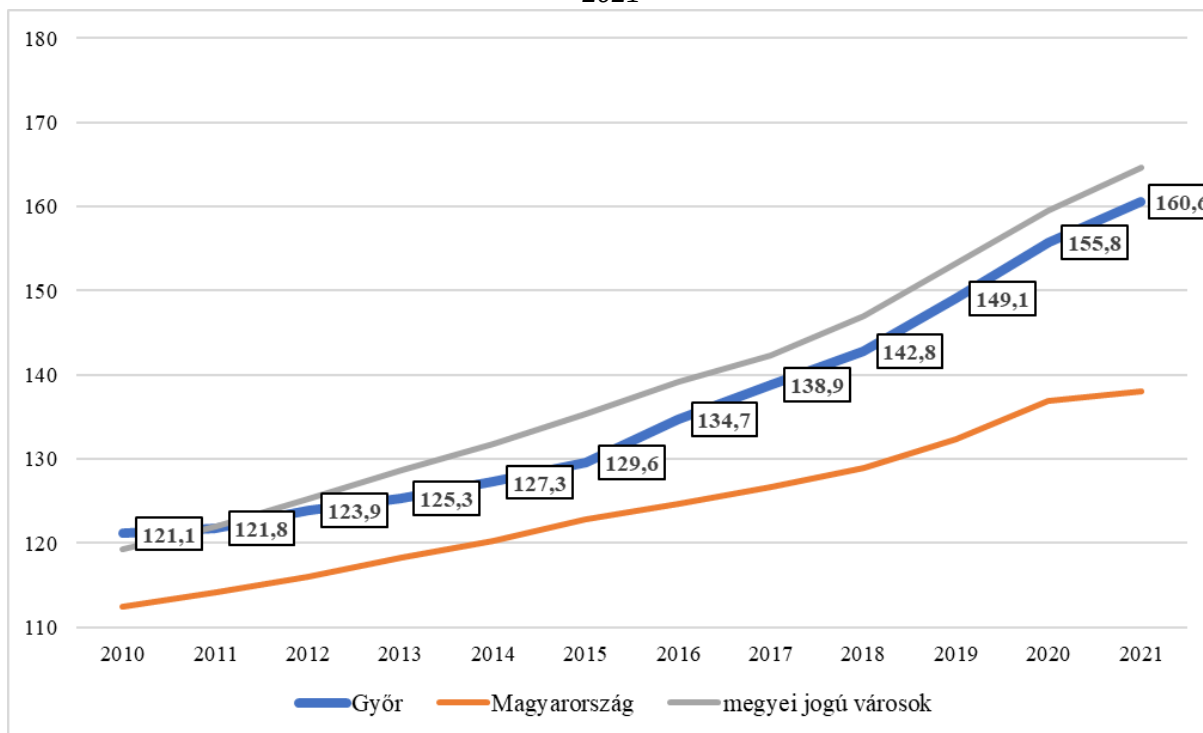
6.2. táblázat: Az öregedési index alakulása Győrben 2016-2021

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő)	Öregedési index %
2016	23 692	17 591	134,68%
2017	24 242	17 457	138,87%
2018	24 925	17 449	142,84%
2019	25 709	17 245	149,08%
2020	26 250	16 853	155,76%
2021	26 485	16 493	160,58%

Forrás: TEIR, KSH T-STAR

Az öregedési index győri mutatójának országos adatokkal való összehasonlítása azt mutatja, hogy nemcsak az index magasabb értéke jellemző Győrrre, hanem az elmúlt fél évtizedet tekintve az országos mutatótól való relatív távolság folyamatosan növekszik, ellentétben a 2010-es évek első felének stagnáló tendenciájával. Elmondható azonban, hogy a többi megyei jogú városhoz képest a Győrrre jellemző öregedési index tartósan alacsonyabb (6.1. ábra).

6.1. ábra: Az öregedési index alakulása Győrben, a megyei jogú városokban és Magyarországon 2010-2021

Forrás: TEIR, KSH T-STAR

A győri időskorú népesség *családi állapot szerinti összetétele* azt mutatja, hogy a 60 év felettiek több mint fele (57%) él házasságban. A nemi arányok jelentős különbséget mutatnak; míg a férfiak háromnegyede házas, addig a nők körében ez az arány mindössze 44%. Ennek elsődleges oka a férfiak és nők élettartama közötti jelentős eltérés, amelynek következtében a nők körében a

férfiakhoz képest háromszoros az özvegyek aránya. Következésképpen az egyedül élő idősök aránya magas és az életkor előrehaladtával növekszik (6.3. táblázat).

6.3. táblázat: A 60 év feletti népesség számának és arányának alakulása Győrben 2016-2021

Korcsoport	Özvegyek aránya		Egyedül élők aránya	
	nők	férfiak	nők	férfiak
60-69	16,9%	6,5%	24,4%	11,9%
70-79	47,7%	12,2%	41,5%	14,4%
80-89	64,9%	31,1%	60,4%	24,4%
90 és afelett	65,0%	40,0%	61,1%	29,4%
Együtt	37,0%	12,8%	37,2%	14,9%

Forrás: Lakossági kérdőíves felmérés Győr Megyei Jogú Város időügyi koncepciójának megalapozásához

Az időskori eltartottsági ráta mutatójának folyamatos növekedése az elmúlt fél évtizedre is jellemző, 2021-ben 33,3 volt az értéke, ami azt jelenti, hogy egy időskorúra három aktív korú jut Győrben. 2017 és 2021 között a ráta relatív növekedése 12% volt, amely megegyezik az országos mutató növekedésével.

6.4. táblázat: Az időskori eltartottsági ráta (65 év feletti aránya a 15-64 éves korú népességhez viszonyítva) Győrben és Magyarországon 2016-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Győr	28,3	29,2	30,3	31,6	32,7	33,3
Magyarország	26,8	27,3	28,2	29,4	30,2	30,7

Forrás: TEIR, KSH T-STAR

Az idősödéssel, a korszerkezet átalakulásával kapcsolatos tendenciákat összegezve megállapítható, hogy az időskori életminőség javításával, az idősök esélyegyenlőségének biztosításával kapcsolatos kihívások, az enyhítendő problémák súlya és kiterjedtsége egyre jelentősebb erőforrásokat igényel.

A nyugdíjban, illetve nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma az elmúlt fél évtizedet tekintve enyhe csökkenést mutat, mértéke 3%. A csökkenés az ellátási formák összes kategóriájában megfigyelhető, viszont amennyiben nemi bontásban vizsgáljuk az adatokat, azt láthatjuk, hogy az öregségi nyugdíjban részesülő nők száma növekedett az elmúlt fél évtizedben (6.5. táblázat), folytatva a 2010-es évek első felének trendjét. Továbbra is megfigyelhető az a tendencia, miszerint az összes nyugdíjszerű ellátásban részesülőn belül emelkedik az öregségi nyugdíjasok aránya, 2020-ban ez már 86%-ot tett ki. Az özvegyi és szülői nyugdíjasok számában jelentős csökkenés mutatkozik 2016 és 2020 között, míg az időskorúak járadékában részesülők száma stagnál.

6.5. táblázat: Nyugdíjban és nyugdíjszerű ellátásokban részesülők száma Győrben 2016-2020

Év	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő férfiak száma	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő nők száma	Összes nyugdíjas
2016	12 596	20 930	33 526
2017	12 464	20 811	33 275
2018	12 284	20 701	32 985
2019	12 403	20 790	33 193
2020	12 031	20 602	32 633

Forrás: TEIR, KSH T-STAR

6.6. táblázat: Nyugdíjban és nyugdíjszerű ellátásokban részesülők száma Győrben 2016-2020

Év	Életkoron alapuló ellátásban részesülő férfiak száma	Életkoron alapuló ellátásban részesülő nők száma	Öregségi nyugdíjban részesülő férfiak száma	Öregségi nyugdíjban részesülő nők száma	Özvegyi és szülői nyugdíjban részesülő férfiak száma	Özvegyi és szülői nyugdíjban részesülő nők száma	Időskorúak járadékában részesítettek havi átlagos száma
2016	466	92	10 037	18 003	40	457	n.a.
2017	453	88	9 967	18 017	56	436	34
2018	463	75	9 884	18 108	47	380	31
2019	425	64	10 080	18 329	48	347	31
2020	429	57	9 798	18 242	44	330	34

Forrás: TEIR, KSH T-STAR

6.2. IDŐSEK MUNKAERŐ-PIACI HELYZETE

Munkaerő-piaci státusz, munkanélküliség

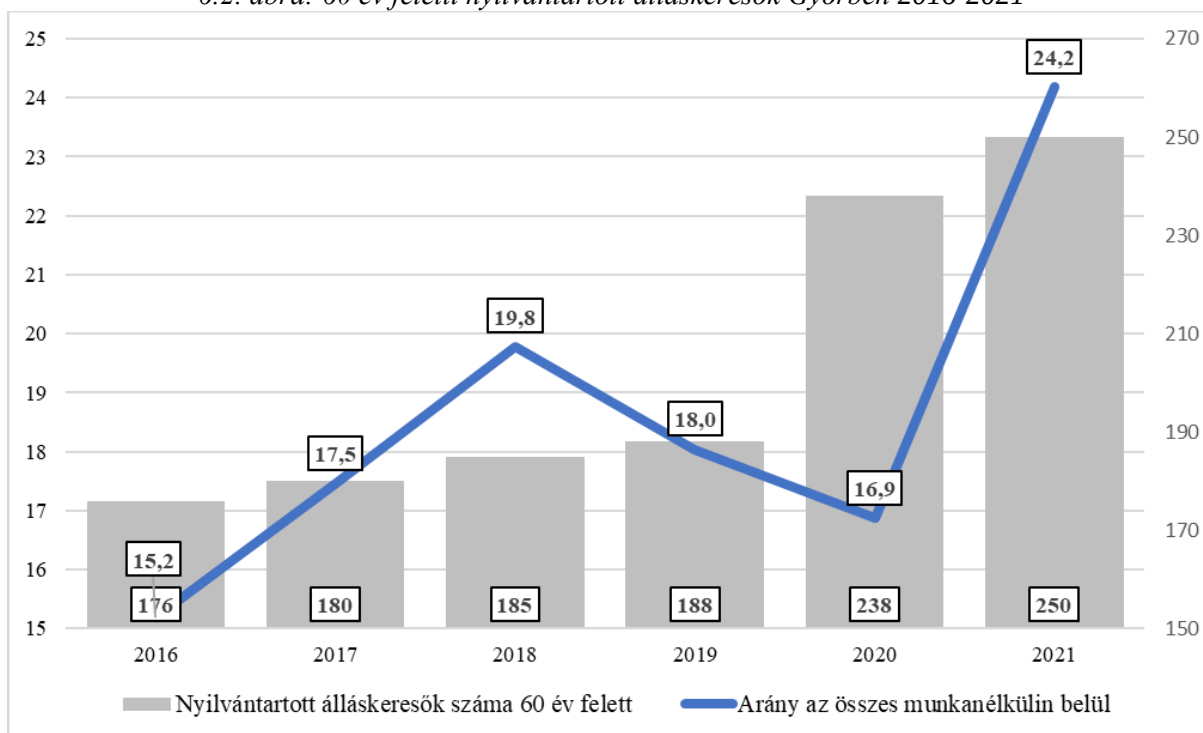
A munkanélküliségi adatok vizsgálata során kitűnik, hogy az a 2010-es évek elejétől megfigyelhető trend, miszerint a 60 év feletti álláskeresők száma, illetve az összes munkanélkülin belüli aránya növekszik, töretlen (6.2. ábra). 2021-ben a 60 év felettiak már az összes álláskereső mintegy negyedét tették ki (ez 5 százalékponttal haladja meg az országos mutatót). A megfigyelhető *növekedési trend* alapvetően két tényezőre vezethető vissza. Jelentős szerepet játszik a korszerkezet átalakulása; a győri népesség előregedésével párhuzamosan az idős korosztályokban a potenciális munkavállalók száma is magasabb. Nem hagyható figyelmen kívül azonban a foglalkoztatási biztonság, illetve a munkaerő-piaci reintegráció kérdése sem, amely az idősebb korosztályok esetében komoly problémaként jelentkezik. Ezt mutatja az is, hogy Győrben is érvényesül az az országos tendencia, amely a koronavírus-járvány közvetlen foglalkoztatási hatásaihoz kapcsolódik. Az aktív korú népesség egészére vonatkozóan a munkanélküliségi ráta 2020-as megugrását a következő évben csökkenő trend követi; a munkanélküliség mértéke visszaáll a járvány előtti szintre. Nem láthatjuk viszont ugyanezt a trendet a 60 év feletti körében; mind a munkanélküliek abszolút száma, mind pedig a korcsoportnak megfelelő munkanélküliségi ráta tovább növekszik 2021-ben, illetve a trend folytatódik 2022 első két negyedében is. Ebből arra következtethetünk, hogy azoknak az időseknek, akik a járvány időszakában kiszorultak a munkaerő-piacról, jelentős hányada már nem került vissza oda.

6.7. táblázat: Nyilvántartott álláskeresők száma Győrben korcsoportonként 2016-2021

Nyilvántartott álláskeresők száma összesen	Év Fő összesen	2016 1 158	2017 1 031	2018 935	2019 1 042	2020 1 411	2021 1 034
41-45 év	Fő	128	121	114	148	189	119
	%	11,0%	11,7%	12,2%	14,2%	13,4%	11,5%
46-50 év	Fő	127	91	92	99	157	111
	%	11,0%	8,9%	9,8%	9,5%	11,1%	10,7%
51-55 év	Fő	103	104	87	76	129	84
	%	8,9%	10,1%	9,3%	7,3%	9,1%	8,1%
56-60 év	Fő	133	91	82	87	119	86
	%	11,5%	8,8%	8,8%	8,3%	8,4%	8,3%
61 éves, vagy afeletti	Fő	176	180	185	188	238	250
	%	15,2%	17,5%	19,8%	18,0%	16,9%	24,2%

Forrás: TEIR, NMH

6.2. ábra: 60 év feletti nyilvántartott álláskeresők Győrben 2016-2021

Forrás: KSH T-STAR

Időskori foglalkoztatás

Az idősügyi koncepció megalapozását szolgáló lakossági kérdőíves felmérés eredményei alapján a 60 év feletti népesség közel 10%-át teszi ki azok aránya, akik nem nyugdíjasok, ők túlnyomó többségben a 60-64 év közötti korcsoportból kerülnek ki, itt a vonatkozó arány 40% (6.8. táblázat).

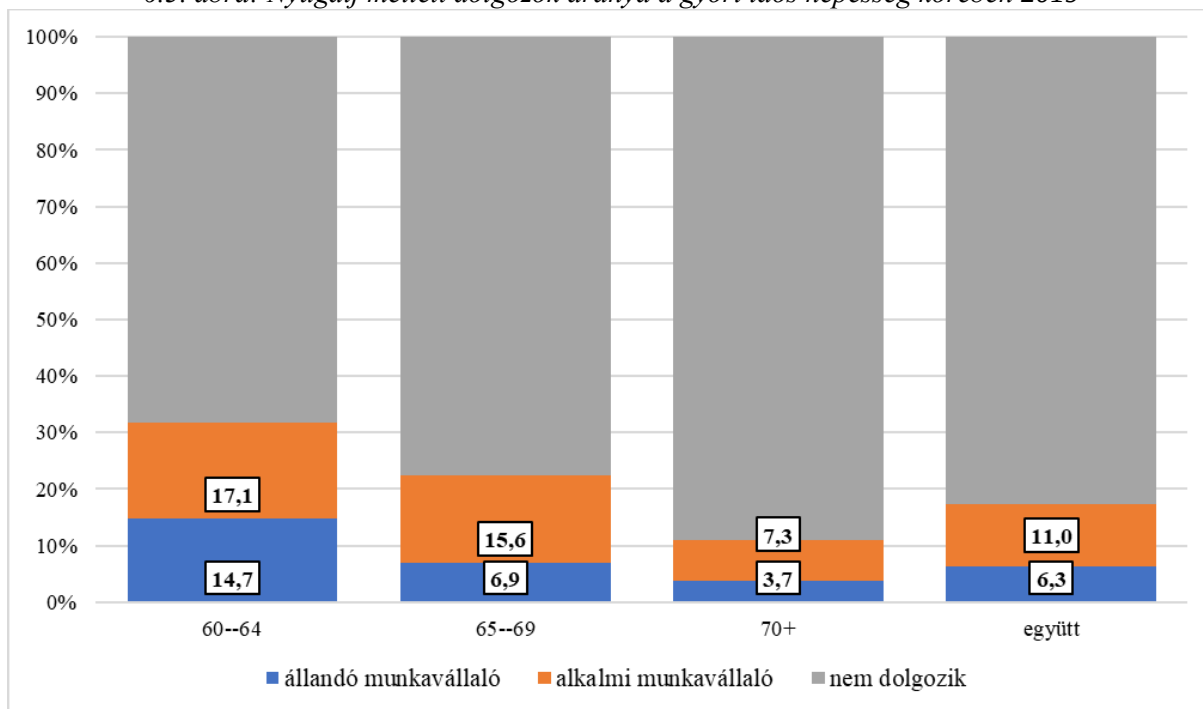
6.8. táblázat: A győri időszerű népesség megoszlása a foglalkoztatottság jellege szerint, százalék 2019

	Nem nyugdíjas		Nyugdíjas		nem dolgozik
	foglalkoztatott	nem foglalkoztatott	állandó munkát végez	alkalmi munkát végez	
60-64 éves	32,5	7,4	8,2	9,5	38,1
65-69 éves	0,0	0,4	6,9	15,5	72,2
70 éves és afeletti	0,0	0,6	3,7	7,2	88,5
Együtt	8,0	2,2	5,7	9,9	74,2

Forrás: Lakossági kérdőíves felmérés Győr Megyei Jogú Város idősügyi koncepciójának megalapozásához

A nyugdíjasok körében a nyugdíj melletti munkavégzés egyre inkább elterjedt; 17%-uk vállal állandó vagy alkalmi munkát (6.3. ábra).

6.3. ábra: Nyugdíj mellett dolgozók aránya a győri idős népesség körében 2019

Forrás: Lakossági kérdőíves felmérés Győr Megyei Jogú Város idősügyi koncepciójának megalapozásához

Az időskorúak nyugdíj melletti munkavégzésének, visszafoglalkoztatásának lehetőségét 2017-től teszik lehetővé a jogszabályok; 2017 és 2019 között ezt a feladatot szövetkezeti formában lehetett végezni, oly módon, hogy a nyugdíjasok a szövetkezet tagjaivá váltak és kölcsönzött munkae-
rőként közvetítették őket a munkáltatókhoz. 2019 januárjától annyiban változott a rendszer, hogy a jogosultsági időt szerzett nyugdíjasok közvetlen foglalkoztatására is megnyílt a lehetőség. Győrben a legjelentősebb szövetkezeti formában munkae-
rőt közvetítő szervezet az Északi Szomszédok Nyugdíjas Szövetkezet, amely mintegy 150 nyugdíjas foglalkoztatását biztosítja a városban. Az időskorú munkavállalók esetében leginkább a részmunkaidős, rugalmas munkavégzési formák a népszerűek. Az időskori munkavállalás motivációi közül a leginkább jellemző az alacsony jövedelem kiegészítésére való törekvés, de nem hanyagolható el a közösségben töltött időre, a hasznosságérzet megőrzésére való törekvés sem.

6.3. A KÖZSZOLGÁLTATÁSOKHOZ, KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉSHEZ, INFORMÁCIÓHOZ ÉS A KÖZÖSÉGI ÉLET GYAKORLÁSÁHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS

Szociális ellátásokhoz való hozzáférés

A nappali ellátási formákban részesülő idősök száma mind az időskorúak nappali ellátása, mind pedig a házi segítségnyújtás esetében enyhén csökkenő tendenciát mutat az elmúlt fél évtizedben (6.9. táblázat).

Az időskorúak nappali ellátását az EESZI által fenntartott idősök klubjai biztosítják. A klubok napközbeni tartózkodásra, közös programokban való részvételre, társas kapcsolatok kialakítására és ápolására, valamint alapvető higiénés szükségletek kielégítésére biztosítanak lehetőséget. Jelenleg 12 klub működik Győrben, a férőhelyi kapacitás 378 fő, amely a 2016-os 360 főhöz képest kismértékű növekedést jelent. Az Otthon utcai klub differenciált ellátást nyújt, ahol 28 fő demens személy ellátását biztosítják. A demens időskorúak nappali ellátása 2018 óta működik, a szolgáltatásra jelentős igény van, várólista alakult ki. Az EESZI részéről a szolgáltatásfejlesztés tekintetében kiemelt cél, hogy a demens időskorúak nappali ellátásának lehetőségét több telephelyre is kiterjessze.

Az időskorúak nappali ellátásában részesülők számának 2021-re mutató jelentős mértékű csökkenésében elsősorban a járványhelyzet, illetve annak következményei játszanak szerepet. A klubok 2020 tavaszán ideiglenesen bezárásra kerültek, majd a júniusi újranyitást követően korlátozó intézkedések kerültek bevezetésre, amely megváltoztatta a klubok munkarendjét. 2020 decemberében a klubok által helyben nyújtott szolgáltatások újra felfüggesztésre kerültek a járványügyi adatok kedvezőtlen alakulásának következtében.

Az időskorúak nappali ellátását igénybe vevők számának folyamatos csökkenése, a szolgáltatás iránti kisebb mértékű igény visszavezethető az időskorú népesség belső struktúrájának átalakulására. Az általánosságban romló egészségi állapot sok esetben nem teszi lehetővé a klubokba való bejárást (szállítás csak a demens nappali ellátás esetében biztosítható). Általános tapasztalat, hogy az idős korosztályokba belépők körében már kevesebb az érdeklődés a nappali ellátás iránt. A járványhelyzet a nappali ellátásban részt vevők számára is negatív hatással volt, valamint az is tapasztalható, hogy ebben az időszakban, amíg nem volt lehetőség közösségbe járni, a gondozottak egészségi és mentális állapotában általánosan érzékelhető romlás következett be. A gondozottak átlagos életkorában, egészségi állapotában tapasztalt változások a klubok mindennapi működésére is hatással vannak, főként a külső programok szervezése okoz nehézségeket. Az idős nappali ellátásban nem tapasztalható munkaerőhiány, a távozó, nyugdíjba vonuló alkalmazottak pótlása megoldott, sok esetben az EESZI-n belüli áthelyezéssel.

Étkeztetést ugyancsak az EESZI biztosít, ennek keretében a szociálisan rászoruló személyek napi egyszeri alkalommal jutnak meleg ételhez, továbbá a HSSZ is működtet népkonyhát. Étkeztetés igénybe vehető helyi fogyasztással, illetve kiszállítással is. Étkeztetés tekintetében nincs kapacitáskorlát; a szolgáltatást igénybe vevők számában 2020-ban tapasztalható jelentős növekedés, amely ugyancsak összefüggésben van a koronavírus-járvánnyal. Az étkeztetésre való jogosultság az életkoron, illetve az egészségi állapoton alapul, a kérelmeket a gondozási központok vezetői bírálják el.

A koronavírus-járvány időszakában az étkeztetést igénybe vevők számának növekedésén túl bekövetkező másik jelentős változás az volt, hogy jelentősen lecsökkent azok száma, akik nem otthonban vették igénybe a szolgáltatást (helyben étkezés, elvitel), az étkeztetés nagyrészt kiszállítással kerül megoldásra.

Házi segítségnyújtást két formában – szociális segítség, személyi gondozás – lát el az EESZI. A házi segítségnyújtás szolgáltatásban ellátható személyek száma Győrben 690 fő. A 6.9. táblázatban látható adatok alapján az igénybe vevők száma nem éri el a szolgáltatási kapacitás korlátját, viszont mivel az adatok az adott év december 31. napján rögzített állapotot tükrözik, nem adnak valós képet, az év folyamán összesen a szolgáltatást igénybe vevők száma magasabb, a kapacitáskihasználtság teljes. A szolgáltatást igénylők száma évről évre növekszik, viszont elsősorban a szakképzett munkaerő hiánya és fluktuációja miatt a kapacitások nem bővíthetők, ezért várólista alakult ki. A népesség folyamatos előregedése, illetve az időskorú népesség korszerkezetének belső átalakulása további ellátási nehézségeket okoz. A házi segítségnyújtást igénybe vevők többsége olyan egyedül élő idős személy, akik nem, vagy csak korlátozott mértékben számíthatnak hozzátartozóik segítségére. A magasabb gondozási szükséglettel rendelkezők száma gyorsuló ütemben növekszik, a szolgáltatást igénylők között egyre nagyobb arányban vannak különösen rossz egészségi, illetve mentális állapotban lévő idősök. A fentiek következtében az egy ellátottra jutó gondozási idő növekszik.

Az EESZI munkatársaival készített interjúk során is megerősítésre kerültek a fent jelzett problémák; a házi segítségnyújtással kapcsolatban elsődleges problémaként merült fel a munkaerőhiány. A házi segítségnyújtást biztosító három gondozási központ esetében általánosságban elmondható, hogy a szolgáltatás biztosításához korlátozottan rendelkezésre álló munkaerő miatt az ellátás biztosítása kihívást jelent. A munkaerőhiány elsődleges oka az ellátásban foglalkoztatottak előregedése. A nyugdíjba vonuló munkatársak helyett egyre nehezebb utánpótlást találni, amelynek oka egyrészt az, hogy nem megfelelő a szociális szakmában sem az anyagi sem pedig a társadalmi megbecsültség. A munkaerőhiány kialakulásához hozzájárul másrészt az is, hogy a szakképzésben jelenleg nincs alapszolgáltatási gyakorlat, így a fiatalok nem rendelkeznek információval, illetve

nem is érdeklődnek az ellátási terület iránt. A munkaerőhiánynak nem csak az a következménye, hogy nem bővíthetők a kapacitások a házi segítségnyújtásban, hanem abban is korlátozza a szolgáltatást biztosító intézményt, hogy a megfelelő gondozási időt tudják biztosítani. Ez a napi gondozási idő csökkenését jelenti, valamint azt, hogy hétvégén csak korlátozottan biztosítható az ellátás.

Fontos azt is megjegyezni, hogy az ellátásban részesültek korszerkezeteinek, illetve általános egészségi állapotának változása jelentős mértékben átalakítja a szolgáltatási igényeket. A rosszabb fizikai, illetve mentális állapotban lévő gondozottak arányának növekedése plusz terheket ró az ellátásban dolgozókra. Elmondható, hogy a házi segítségnyújtásban részesülők között egyre többen vannak olyanok, akik bentlakásos ellátást igényelnének, viszont ehhez nem áll rendelkezésre megfelelő kapacitás

A *jelzőrendszeres házi segítségnyújtást* a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság és az önkormányzat feladatellátási megállapodása alapján az EESZI végzi. Az ellátási kapacitás hosszú ideje nem változott, 500 készülék kihelyezésére van lehetőség. A szolgáltatáshoz tartozó kapacitás teljes mértékben kihasznált, a korábban jelentősnek mondható várólista a járvány időszakában lecsökkent.

6.9. táblázat: Nappali ellátási formákban részesülők száma Győrben, 2016-2021

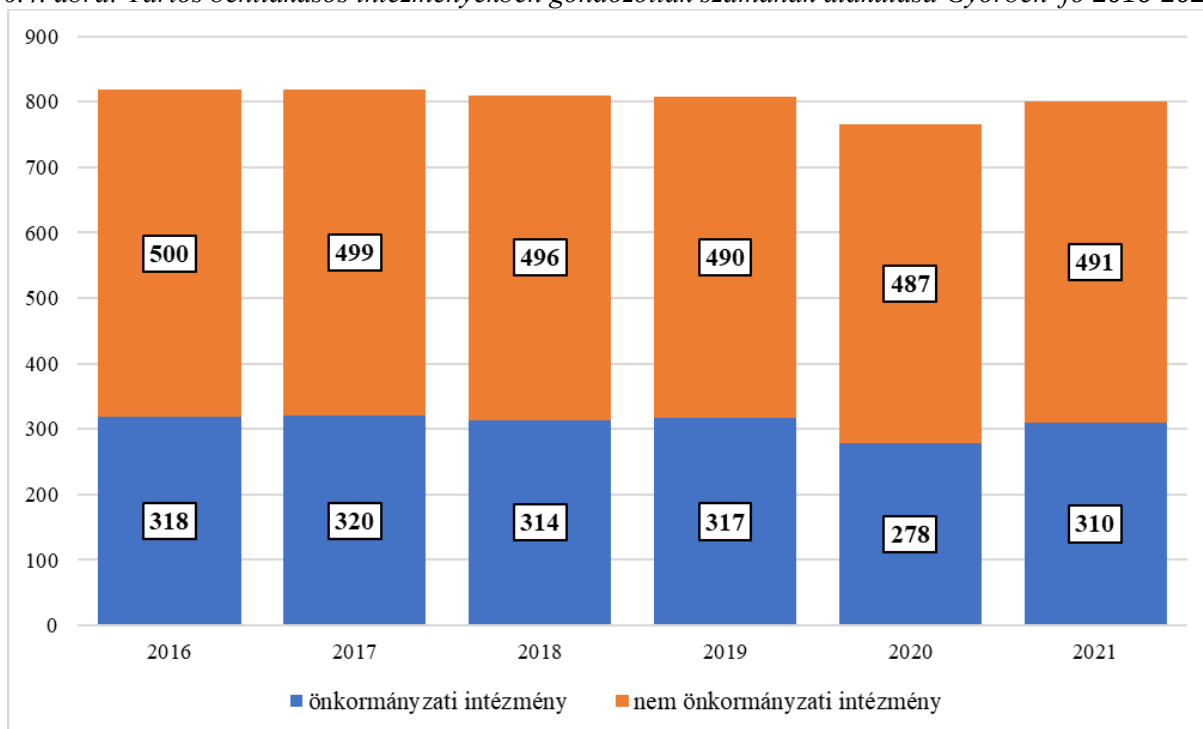
Év	65 év feletti lakosság száma	Nappali ellátásban részesülő időskorúak száma	Házi segítségnyújtásban részesülők száma	Jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők száma	Szociális étkeztetésben részesülők száma
2016	23 692	351	573	500	1 520
2017	24 242	326	553	455	1 460
2018	24 925	332	557	451	1 509
2019	25 709	342	545	449	1 590
2020	26 250	308	534	450	1 943
2021	26 485	284	488	454	1 833

Forrás: TEIR, KSH T-STAR

Az *időskorúak bentlakásos ellátásában* két alapvető forma, az idősök otthonában való elhelyezés, valamint az átmeneti gondozás áll rendelkezésre a rászoruló idősök számára. Az idősök otthonai tartós, végleges elhelyezést nyújtanak azon időskorúak számára, akik önmaguk ellátására nem, vagy csak folyamatos segítséggel képesek, illetve azok számára, akik elérték a nyugdíjkorhatárt, de nem igényelnek rendszeres fekvőbeteg ellátást, illetve kezelést. Az időskorúak gondozóházai átmeneti ellátást nyújtanak azok számára, akik önmagukról otthonukban időlegesen nem képesek gondoskodni. Az idősök gondozóházában nyújtott ellátás legfeljebb egy évre vehető igénybe, amely különösen indokolt esetben orvosi javaslatra még egy évvel meghosszabbítható.

Idősök otthonában történő elhelyezést önkormányzati, illetve egyházi fenntartású intézmények biztosítanak Győrben. A férőhelyi kapacitás hosszú ideje változatlan, az idősök otthonai 782 gondozottat tudnak ellátni a városban. A kapacitáskihasználtság teljesnek mondható, az idősök otthonaiban jelentősek a várólisták.

6.4. ábra: Tartós bentlakásos intézményekben gondozottak számának alakulása Győrben fő 2016-2021

Forrás: KSH T-STAR

Az EESZI négy telephelyen biztosít idősök otthonában, míg két telephelyen idősök gondozóházában való elhelyezést, előbbi 232, utóbbi 43 férőhellyel rendelkezik. A nappali ellátáshoz hasonlóan az elmúlt évek tapasztalata a bentlakásos ellátás esetében is az ellátotti kör átalakulása. Az élettartam és az átlagéletkor növekedése nem jár együtt az életminőség, illetve az egészségi állapot javulásával, ennek következtében a bentlakásos ellátásban jelentősen megnőtt a nagyon rossz egészségi állapotban lévők, súlyos demenciával, illetve pszichiátriai betegségekkel küzdő idősök aránya. Az ápolást – gondozást nyújtó intézményi ellátást az intézmény ellátási területén élő, jogszabályban meghatározott gondozási szükséglettel rendelkező, önmaguk ellátására nem, vagy csak folyamatos segítséggel képes személyek, akik a rájuk irányadó nyugdíjkorhatárt betöltötték, de rendszeres fekvőbeteg gyógyintézeti kezelést nem igényelnek, illetve – a hatályos jogszabályokban meghatározott feltételek mellett – ellátást igénylővel együtt élő házastársa, élettársa, testvére és fogyatékos hozzátartozója veheti igénybe. Az ellátottak egészségi állapotának változása a gondozási feladatokat is átstrukturálja, egyre több egészségügyi végzettségű dolgozóra lenne szükség, viszont kevés a jelentkező, a bentlakásos ellátásban a munkaerőhiány az ápolók körében a leg súlyosabb.

Az EESZI által üzemeltetett otthonokban a várólista mintegy 450 főt tesz ki, a várakozók egyharmada demenciával küzd. A férőhelyi kapacitás az elmúlt évtizedben nem növekedett, az engedélyezés nehézségei, valamint a munkaerőhiány nem is teszi lehetővé a bővítést.

Egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés

Korcsoportos bontású adatok nem állnak rendelkezésre az egészségügyi ellátás egyik formájával – házi orvosok, járóbeteg szakellátás, fekvőbeteg ellátás – sem, így az egészségügyi ellátás időseket érintő jellemzőinek, problémáinak vizsgálata során elsősorban *lakossági véleményekre*, illetve *szakértői információkra* lehet szorítkozni. Az idősügyi koncepció megalapozása során elvégzett lakossági kérdőíves vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy az idős korosztály körében a házi orvosi ellátás minőségének, elérhetőségének megítélése alapján véve kedvező, ugyanez viszont nem mondható el a járóbeteg szakellátásról, illetve a kórházi ellátásról. A szakellátásokban a leg-

komolyabb problémát a hosszú várólisták jelentik, a probléma a járvány időszakában tovább súlyosbodott.

Az *egészségmagatartással, egészségtudatossággal* kapcsolatos felvilágosító, támogató programok kiemelten fontos szerepet játszanak az időskorú népesség életminőségének javításában, ezek részletesen a 6.4. fejezetben kerülnek bemutatásra.

Kulturális, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférés

A kulturális és közművelődési intézményrendszerrel, azok szolgáltatásaival, valamint igénybevételeivel kapcsolatos statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre korcsoport szerinti bontásban, a 6.10. táblázatban a Győrre vonatkozó teljes adatsorok láthatók. Azon programok, lehetőségek bemutatása, amelyek a *kultúra és közművelődés* területén specifikusan az időskorú népességet célozzák meg, a 6.4 fejezetben található.

6.10. táblázat: Kulturális és közművelődési intézmények, szolgáltatások és az azokat igénybe vevők 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Nyilvános könyvtárak száma</i>	8	8	8	8	9
<i>Nyilvános könyvtárak egységeinek száma</i>	686 860	628 739	631 407	623 729	122 116
<i>Közművelődési intézmények száma</i>	31	33	40	37	38
<i>Muzeális intézmények száma</i>	12	12	12	11	11
<i>Múzeumok látogatóinak száma</i>	80 317	93 386	69 495	71 506	36 234
<i>Kulturális rendezvények száma</i>	1 343	1 756	2 297	2 237	929
<i>Kulturális rendezvényeken részt vevők száma</i>	372 740	515 059	586 769	677 358	224 521

Forrás: KSH T-STAR

6.4. AZ IDŐSEK ÉLETKORRAL JÁRÓ SAJÁTOS IGÉNYEINEK KIELÉGÍTÉSÉT CÉLZÓ PROGRAMOK A TELEPÜLÉSEN

Győr MJV Önkormányzatának időügyi intézmény- és intézkedésrendszere

Győrben 2007 óta működik az *Időügyi Tanács*, amely az önkormányzat mellett működő konzultatív, javaslattevő testületként funkcionál. A tanács tagjai önkormányzati képviselők, az időügyi szervezetek delegáltjai, valamint az idősellátásban kulcsszerepet betöltő EESZI igazgatója. Állandó meghívottként vesznek részt a munkában az önkormányzat azon osztályainak munkatársai, amelyek szakterülete kiemelten kapcsolódik az időskorú népességhez, valamint az egyházak képviselői. A tanács éves munkaterv alapján végzi munkáját, költségvetését az önkormányzat biztosítja. Az időügyi tanács létrehozása az első alkalommal 2007-ben elkészített, idősek életminőségének javítását célzó koncepcióhoz kapcsolódott, a koncepció által azonosított problémák enyhítését, megoldását célzó intézkedések végrehajtását koordináló, azokat nyomon követő testületként.

Az *idősek életminőségének javítását célzó koncepció* ötévente megújul, elkészítését a WHO Egészséges Városok Programiroda koordinálja. A koncepció megalapozását egy olyan helyzet- és állapotfelmérés szolgálja, amely a statisztikai és intézményi adatokon, valamint a különböző szakterületek képviselőitől begyűjtött információkon túl közvetlenül, lakossági kérdőíves felmérés során vizsgálja a győri időskorú népesség életkörülményeit, egészségi állapotát, valamint szolgáltatási igényeit. A koncepcióban megfogalmazott intézkedések végrehajtása éves feladattervek alapján történik. A jelenleg hatályban lévő, 2020-2024 közötti időszakra vonatkozó koncepció prioritás- és célrendszere a 6.11. táblázatban látható.

6.11. táblázat: Az idősek életminőségének javítását célzó koncepció prioritás- és célrendszere

Prioritások	
1. Idősbarát környezet megteremtése Győrben	
2. Az aktív idős kor minőségi megélését támogató kreatív és innovatív szolgáltatások fenntartása, továbbfejlesztése	
3. A szociális ellátások terén jogszabályilag előírt feladatok teljesítéséhez szükséges feltételek biztosítása	
Alapelvek	Átfogó célok minden idős korú esetében
- Az idős emberek alapvető, más korosztályokkal egyenrangú értéket, fontos humán erőforrást jelentenek a társadalom számára	- Hogy minél hosszabb időn keresztül önálló és aktív életet tudjon élni
- Az életkor miatti diszkrimináció, szegregáció, izoláció megengedhetetlen és törvényileg is tiltott	- Hogy figyelmet fordítson az egészsége megtartására, a szabadidő aktív eltöltésére
- Az egészséget ösztönző beavatkozások még magas életkorban is lehetségesek és szükségesek; nem lehet kizárni az idősebb korosztályokat az ilyen célzatú megelőző programokból és szolgáltatásokból	- Hogy közösségben éljen és ne magányosan
- A méltányosság jegyében, az élet kései szakaszában felmerülő egészségi egyenlőtlenségek kezelését és az idősek életét jellemző társadalmi-gazdasági meghatározókat kell a tevékenységek középpontjába állítani	- Hogy a társadalom és szűkebb környezete hasznos tagjának érezze magát
- Az egész életút során lényeges az önrendelkezés és a személyes irányítás az emberi méltóság és integritás megőrzése érdekében	- Hogy tudja, hogy biztonságban van és egy jól működő védelmi háló veszi körül
- Minden embernek lehetőséget kell kapnia az önfejlesztésre, és a részvételre az őt érintő döntések meghozatalában	- Hogy a közösségi támogatások és szolgáltatások elérhetőek és megfelelő színvonalúak, hatásfokúak
- Az aktív idősödés minden lehetséges eszközzel történő támogatása, az élethosszig tartó tanulás, a hosszabb ideig folytatott munka, a későbbi nyugdíjba vonulást követő aktív élet előmozdítása	- Hogy részese legyen az élethosszig tartó tanulásnak, a készségek-képességek fejlesztésének
- A képességfokozó és készség fenntartó tevékenységekben való részvétel biztosítása	- Hogy örömmel élje meg az adott életszakaszát és tudjon élni az önmegvalósítás lehetőségével
- Az idős emberek minél sokoldalúbban használhassák fel képességeiket, tudásukat más emberek, szűkebb vagy tágabb közösségek hasznos szolgáltatója, gazdagítására, tevőlegesen befolyásolhassák környezetük és tágabb közösségük életét	

Forrás: Idősbarát Győr – Koncepció az idősek életminőségének javítására Győrben 2020-2024

Az idős korúakat érintő programok és fejlesztések

Szociális ellátás

- Az idősek nappali ellátásában megvalósult legjelentősebb fejlesztés a 28 demens személy nappali ellátását biztosító központ, amely az Otthon utcai idősek klubjának telephelyén valósult meg a TOP 6.6.2. intézkedésének támogatásával megvalósuló szociális alapszolgáltatások fejlesztését célzó projekt keretében.
- A 2017-2021 között az EFOP 5.2.4. intézkedése keretében megvalósított Interprofesszionális Demencia Alapprogramban az EESZI konzorciumi partnerként vett részt. A program céljai közé tartozott a demenciával élők életminőségének javítása az

egyéni élethelyzetekre és szükségletekre adott reakciókon és válaszokon keresztül, valamint a hozzátartozók támogatása a családi gondoskodás erősítése érdekében. Központi eleme volt még a projektnek a társadalmi érzékenyítés, a demencia, mint probléma iránti fogékonyság növelése.

- A 2017.01.01. - 2019.12.31. között megvalósuló Age-friendly Region – Idősbarát Régió (ATHU 0012) című, osztrák-magyar határon átnyúló együttműködés az időskori magas életminőség biztosítása érdekében. A projektben olyan intézkedéseket és módszertanokat dolgoztak ki a megvalósításban részt vevő szervezetek, melynek segítségével a két ország szomszédos régióiban lakó idősök és hozzátartozóik magas színvonalú életkörülmények között, a lehető legtovább önállóan a megszokott környezetükben maradhassanak.
- Az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program SKHU/WETA/2101/4.1/004 - Gondoskodjunk közösen projekt 2022.01.01. - 2022.04.30. között valósult meg. A projekt megalapozta és előkészítette azt a szemléletbeli és cselekvési tervekben megvalósuló változási folyamatot, amely képessé teszi a partnereket, hogy minőségi változást érjenek el az idősekről való gondoskodás területén. A két ország területén létrejövő együttműködés lehetővé teszi, hogy a különbségek, az eltérő működési gyakorlatok megismerésével a projekt szakemberei új megközelítést és megoldási modelleket valósítsanak meg, melyek pozitív hatása a határ mindkét oldalán érezhető lesz.
- Az Alzheimer Café – Magyarországon az első ilyen jellegű kezdeményezés – 2014-ben jött létre Győrben. Olyan rendszeres találkozó sorozat, amelyen demenciával élők, családtagjaik és gondozók vesznek részt. A találkozók célja az, hogy szakértők bevonásával információkat nyújtsanak a demens betegségek orvosi és pszichoszociális aspektusairól, valamint nyílt dialógus alakuljon ki a demenciával kapcsolatban. Az Alzheimer Café ugyancsak fontos szerepet játszik a betegek, illetve hozzátartozóik szociális izolációjának enyhítésében.

Lakáshelyzet, lakhatás

- Az önkormányzat és az MMSZ együttműködésben működteti az idősbarát lakásprogramot, amelynek elsődleges célja, hogy az idős emberek saját otthonukban tudják önálló életvitelüket folytatni a lehető leghosszabb ideig. A pályázat során igényelhető támogatás olyan műszaki átalakításokat és akadálymentesítési eljárásokat finanszíroz, amelyek biztonságosabbá, illetve a rossz egészségi állapotban lévő idősök speciális életviteli igényeihez jobban alkalmazkodóvá teszik a lakásokat.
- A nyugdíjasok házában történő elhelyezésre több helyszínen van lehetőség olyan idősök számára, akik képesek önmaguk ellátására. A Rónay Jácint utcai nyugdíjasházban 79, míg a Győr-Szol Zrt. beruházásában 2012-ben átadott Semmelweis utcai garzonházban 32 lakás, a Winter Ernő utcában pedig 39 nyugdíjas garzon áll rendelkezésre. A Kálóczy téren pedig 79 garzonlakás található. Hasonló ellátást biztosít a Szent Anna otthon is, amely 155 lakóegységgel rendelkezik.

Egészségtudatosság, sport

- Az Egészség - Piac lakossági egészségmegőrző programsorozatot a WHO Egészséges városok program keretében, az Egészség világnapjához kapcsolódóan 1994 óta rendezik meg Győrben. A programok és szolgáltatások a különböző városrészekben évi egy-egy napon hozzáférhetők. A program keretében szűrővizsgálatokat végeznek a városrészek lakosság által könnyen megközelíthető pontjain, illetve egészségtudatossággal, életmóddal kapcsolatos tanácsadás vehető igénybe.

- Az időskorúak fizikai aktivitásának fenntartását és az egészségmegőrzést szolgálja a Szépkorúak tornája, amely 2003-ban indult a Széchenyi István Egyetemen. Az azóta eltelt időben a foglalkozások száma bővült, jelenleg 13 helyszínen működik a városban.
- A város önkormányzata a Győriek Egészségéért Közhasznú Egyesülettel közösen az EFOP 1.3.5. alprogramja támogatásával lezajló „Légy ott” projekt keretében gyalogló klubok megalakítását támogatta, amelyek elsősorban az idős korosztály egészségmegőrzését hívták segíteni. 2017-ben 6 klub alakult a városban, amelyek heti 1-2 alkalommal rendeznek másfél órás közös sétákat, önkéntes vezetők irányításával.
- Ugyancsak a „Légy ott!” projekt támogatásával alakultak meg a Szenior örömtánc csoportok, amelyek a fizikai aktivitás mellett a szellemi frissesség megőrzésében is segítenek, valamint közösségi tevékenységként az elmagányosodással és az ebből következő depresszióval szemben is hatékony prevenciós eszközként szolgálnak.
- Az Erasmus+ pályázat PreHealth projektjének keretében az önkormányzat és a Széchenyi István Egyetem 2019-ben kifejlesztett Egészség Útvonal applikációja az egészségmegőrzésben és a város felfedezésében segít. A telefonos alkalmazás, amellyel, hogy információkat szolgáltat az útvonalon található látnivalókról, olyan feladatokat és gyakorlatokat tartalmaz, amelyek fizikai aktivitással és testmozgással járnak. A választható négy útvonal eltérő nehézségű, a fizikai aktivitás különböző szintjeit követeli meg.

Kulturális és közösségi élet

- 2010-ben indult a Széchenyi István Egyetemen a Pannon Nyugdíjas Szövetség és a Kisalföld közreműködésével a Nyugdíjas Egyetem, amely szolgálja az élethosszig tartó tanulást, illetve a szellemi frissesség megőrzését. Az előadások népszerűsége kiemelkedő volt, a beiratkozottak száma 2000 fő környékén alakul. A Nyugdíjas Egyetem működése a járványhelyzeti korlátozásokkal párhuzamosan felfüggesztésre került.
- Az önkormányzat és a Győriek Egészségéért Közhasznú Egyesület szervezésében 2009 óta működik a Beszélgető hálózat, amelynek keretében önkéntesként dolgozó nyugdíjasok heti egy alkalommal felkeresnek egy egyedül élő idős embert, segítő beszélgetésre. A beszélgetések célja a magány, az elszigeteltség érzésének oldása, amely védelmet nyújthat a depresszió kialakulásával szemben. A hálózatban feladatot vállaló önkéntesek felkészítő tréningeken vesznek részt, amely a segítő beszélgetésekkel kapcsolatos ismereteket és készségfejlesztést tartalmaz. A program indulása óta több mint 100 önkéntes kiképzése történt meg. A tapasztalatok és visszajelzések alapján jelentős az igény az időskorúak körében a szolgáltatásra.
- A Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi tér a 65 év feletti vagy mozgásukban korlátozott győri lakosok számára házhoz rendeléssel biztosít könyvkölcsönzést.
- Az Alkotó Nyugdíjasok kiállítása 13 éve biztosít lehetőséget a győri idősök számára, hogy bemutassák művészeti tevékenységüket.

6.5. KÖVETKEZTETÉSEK: PROBLÉMÁK BEAZONOSÍTÁSA, FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK MEGHATÁROZÁSA

Az elmúlt öt éves időszakra vonatkozó HEP-ben az időskorúak helyzetével, esélyegyenlőségével kapcsolatos problémák köre kis mértékben alakult át. Bizonyos problémák enyhítése esetében jelentős előrelépések történtek (ilyen például az idősök foglalkoztatásában mutatkozó kapacitáshiányok csökkenése a jogszabályi változásoknak köszönhetően, vagy a tömegközlekedés területén a helyijáratú autóbuszpark jelentős részének lecserélése akadálymentesített, alacsonypadlós járművekre), azonban sok tekintetben, főként az ellátórendszerek kapacitásproblémáinak tekintetében nem történt számottevő előrelépés. Kiemelendő az elmúlt öt év tekintetében, hogy a 2020 tavaszától kezdődött koronavírus-járvány több tekintetben is más korosztályoknál súlyosabban érintette az időseket, felerősítve olyan problémákat – általános egészségi és pszichikai állapot romlása,

elmagányosodás – amelyek a pandémiát megelőzően is széles körben érintették az időskorúakat. A 6.12. táblázat összefoglalja a megelőző öt évre vonatkozó Helyi Esélyegyenlőségi Programban az idősokkal kapcsolatosan azonosított fő problématerületekkel kapcsolatos változásokat.

6.12. táblázat: Fő problématerületek és azok változásai

Beazonosított problémák	Változás az elmúlt öt év során	
	<i>pozitív</i>	<i>negatív</i>
<i>Kapacitáshiányok az idősök otthoni ellátásában, az önálló életvitelt segítő szolgáltatások körében</i>	– az idősbarát lakásprogram folytatása	– munkaerőhiány a házi segítségnyújtásban, a várólisták növekedése
<i>Férőhelyek alacsony száma a bentlakásos ellátásban</i>		– a férőhelyek száma nem bővült az elmúlt öt évben
<i>Munkaerőhiány a szociális gondozásban, idősellátásban</i>		– bizonyos ellátások tekintetében súlyosbodott a munkaerőhiány, a megnövekedett gondozási igények nehezen láthatók el
<i>Az időskori foglalkoztatás problémái, információhiány a lehetőségekkel kapcsolatban</i>	– a jogszabályi változások következtében a visszafoglalkoztatás lehetőségei bővültek, nyugdíjas szervezetek alakultak, illetve 2019-től a vállalkozások számára is kedvező feltételek állnak rendelkezésre a nyugdíjasok foglalkoztatásában	
<i>Munkaerő-piaci diszkrimináció az idősökkel szemben</i>	– az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a munkáltatók szívesen foglalkoztatnak időseket, emellett bővültek a lehetőségek az időskorúak igényeihez jobban illeszkedő részfoglalkoztatási és rugalmas foglalkoztatási formákban	– a foglalkoztatás COVID-19 járvánnyal kapcsolatos csökkenése során az volt tapasztalható, hogy az idősök nagyobb arányban szorultak ki a munkaerő-piacról és kisebb mértékű volt körükben a reintegráció
<i>Túlterheltség a háziorvosi ellátásban</i>		– a háziorvosok száma tovább csökkent Győrben az elmúlt öt évben, az egy háziorvosra jutó betegek száma tovább növekszik
<i>A közösségi közlekedés feltételeinek hiányosságai</i>	– az elmúlt öt év során a helyi tömegközlekedés járműparkja jelentős mértékben korszerűsödött, a forgalomba állt új autóbuszok alacsonypadlósak, akadálymentesek	

Az időseket érintő problémák hátterében az alábbi fő tényezők azonosíthatók:

Az idők helyzet, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
<i>beazonosított problémák</i>	<i>fejlesztési lehetőségek</i>
Kapacitáshiány az idők házi gondozásában	A házi segítségnyújtáshoz kapcsolódó tárgyi feltételek további javítása a szolgáltatásszervezés, a gondozottakhoz való eljutás lehetőségeinek fejlesztése
Megváltozott gondozási igények a nappali ellátásban, a demens idők számának növekedése	Demens csoportok kialakítása, az ellátás feltételeinek megteremtése több idősklubban
Férőhelyek elégtelen száma a bentlakásos ellátásban	Demens otthon kialakítása
Kapacitásproblémák a háziiorvosi ellátásban	A háziiorvosi körzetek felülvizsgálata, az aránytalanságok csökkentése
Lakhatási problémák	Nyugdíjas garzonlakások számának bővítése, lehetőség biztosítása a nagyméretű lakásokban egyedül élő idők számára kisebb lakásba való költözésre
Az idők közösségi tevékenységének, integrációjának erősítését célzó programok és az azokon részt vevők számának csökkenése	A programokról szóló információk széles körben való terjesztése, az eljutás feltételeinek javítása

7. A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE

7.1. A TELEPÜLÉSEN FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK FŐBB JELLEMZŐI, SAJÁTOS PROBLÉMÁI

Az érintett *célcsoport számosságáról* továbbra sem állnak rendelkezésre pontos adatok helyi szinten. A fókuszcsoporthoz tartozó interjúkon jelenlévő széles körű szakmai kör (civil szervezetek, szociális intézmények képviselői) még becsülni sem próbálta az érintettek számát. Az egyes civil szervezetek taglétszámára vonatkozóan rendelkezünk adatokkal, de a velük kapcsolatba kerülő fogyatékos emberek nem fedik le a teljes érintetti kört. 2022-ben a Mozgáskorlátozottak Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesületének taglétszáma 2 828 fő, kb. 1 700 a győri tagok száma; a Vakok és Gyengénlátók Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete 344 tagot számlál, közülük megközelítőleg 260 fő a győri illetékességűek száma. Az Értelmileg Sérültek és Segítőik Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesületének 1300 tagja van; becslésük szerint a megyében 2 500 értelmileg sérült ember él, a Győrben élők száma ebből kb. 1 400 fő. A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége (a továbbiakban SINOSZ) Győr-Moson-Sopron Megyei Szervezete és a SINOSZ Győri Helyi Szervezete adatszolgáltatása alapján megyei szinten 400 tagjuk, győri szinten 267 tagjuk van. A CAMELOT Mozgássérült Fiatalok Győri Egyesületének taglétszáma 35 fő, de nem csak mozgássérültek, hanem más fogyatékossgal élők vagy éppen nem sérültek is csatlakoztak a szervezethez. A Más, de nem kevesebb - Olivér Alapítvány 30-50 olyan családdal van kapcsolatban, ahol autizmussal élő gyermeket, fiatalot nevelnek. A hajléktalan szállón is élnek mozgáskorlátozott, illetve más fogyatékossgal bíró személyek, számukat 70 főre becsülték.

Országos viszonylatban a *fogyatékossgal élő személyek számáról* a 2016. évi Mikrocenzusból nyerhetünk adatokat, eszerint hazánkban a népesség 4,1%-a, 408 021 fő él valamilyen fogyatékossgal. A fogyatékossgal élők közel fele (48%) mozgássérült, valamint kiemelhető az a korosztályi sajátosság is, hogy többségük az idősebb korosztályokba tartozik, 55%-uk 60 évesnél idősebb (ksh.hu/stadat). Valószínűsítjük, hogy hozzávetőlegesen Győrre is érvényesek ezek az arányszámok. Amennyiben feltételezzük, hogy kb. a lakosság 4%-a lehet érintett, a jelenlegi népességszám mellett ez 5 500 főt jelenthet. Nagy bizonyossággal városunkban is a mozgásában korlátozott személyek vannak relatíve legnagyobb arányban, és magas az idős korosztályok érintettsége. A város Sport koncepciójában (2021-2026) találhatunk becsült adatot, a dokumentum megközelítőleg 15 ezer főre teszi az egészségi állapotából fakadóan korlátozottak számát a településen (i.m. 26. o.), ugyanakkor nem tér ki arra, hogy mi alapján becsli ennyi főre az érintettek létszámát.

Fontos annak meghatározása is, hogy kikről beszélünk a fogyatékossgal élők célcsoportja alatt, kiket is értünk ide. A hagyományos *fogyatékosági típusok* (mozgáskorlátozottak, látássérültek, hallássérültek, értelmi sérültek, mentálisan [pszichésen] sérültek, beszédzavar fogyatékossgalban érintettek, halmozottan sérültek, autisták) mellett elkülönítjük a súlyos belszeri problémával küzdő személyeket, illetve gyermekek esetében ide sorolhatjuk az SNI, ADHD-s gyermekeket. Felnőttek esetében a fogyatékossgal kategória mellett a megváltozott munkaképesség fogalmát használjuk még e célcsoport leírására. A szakmai körökben nagyjából egyetértés mutatkozott az említett utóbbi két csoport fogyatékossgal élőkkel történő együtt kezelésében.

A gyermekek érintettségére viszonylag megbízható adatokat nyerhetünk az oktatási-nevelési intézmények statisztikáiból (a fogyatékos gyermekekre vonatkozó információkat lásd a 4.3. és a 4.4. fejezetben). A megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesülők számáról is rendelkezünk pontos adatokkal. Ezt az ellátást azok a 15. életévüket betöltött személyek kaphatják meg, akinek az egészségi állapota a komplex minősítés alapján 60%-os vagy kisebb mértékű, és a jogszabályban meghatározott egyéb jogosultsági feltételekkel is rendelkeznek. Az érintett személyek a komplex minősítés keretében megállapított rehabilitációs javaslattól függően rehabilitációs ellátást vagy rokkantsági ellátást kapnak.

2016 és 2020 között jelentős mértékben (19,7%-kal) csökkent a *megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesülők* száma Győrben, 2020-ban összesen 2 646 fő kapott ilyen ellátást

(7.1. táblázat). Ez a csökkenő tendencia már az előző időszakban (2012-2016) is megfigyelhető volt. A csökkenés gyakorlatilag szinte azonos mértékben következett mind a női, mind a férfi ellátottak körében, ami azt eredményezi, hogy a vizsgált időszakban nagy állandóságot mutat a két nem aránya: a megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesülők több mint fele nő (55,3-55,6%).

7.1. táblázat: Megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesítettek számának alakulása Győrben 2016-2020 között, nemi bontásban (fő)

Év	Megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesített férfiak száma	Megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesített nők száma	Összesen
2016	1 464	1 832	3296
2017	1 378	1 752	3130
2018	1 293	1 616	2909
2019	1 233	1 530	2763
2020	1 182	1 464	2646

Forrás: TEIR, KSH TSTAR.

7.1. ábra: Megváltozott munkaképességű személyek ellátásaiban részesülők száma nemenként, 2016-2020

Forrás: TEIR, KSH T-Star.

Nemcsak a fogyatékossgal élők létszámára vonatkozóan nem áll rendelkezésre elegendő információ, de a *fogyatékossgal élő emberek különféle szükségleteiről* sem, ez pedig megnehezíti a célcsoportra szabott intézkedések, tervek megvalósítását. Primer kutatásra és adatgyűjtésre lenne szükség a sérült emberek, illetve családjaik körében az információhiány megszüntetése érdekében. Ez az információhiány országosan is jellemző, erre hívja fel a figyelmet az Országos Fogyatékosügyi Program (2015-2025) is. Jelen munka során az információgyűjtés elsősorban a fogyatékos embereket támogató, számukra szolgáltatásokat is nyújtó, illetve érdekeiket képviselő civil szervezetek (egyesületek, alapítványok), szociális intézmények, nevelési-oktatási intézmények, védett foglalkoztatást nyújtó szervezetek képviselői és szakemberei körében zajlott. A fogyatékos embereket tömörítő, illetve képviselő civil szervezetek véleménye szerint az elmúlt idő-

szakban sok minden változott kedvező irányba, összességében azonban úgy érzik, hogy rosszabb lett a sérült emberek helyzete. Ennek kifejtésére az alábbi alfejezetekben kerül sor.

Fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatásának lehetőségei, foglalkoztatottsága, védett foglalkoztatás, közfoglalkoztatás

A fogyatékossgal élők *foglalkoztatási adataira* nem állnak rendelkezésre lokális szintű adatok, így nem tudjuk, hogy a célcsoport mekkora hányadának van munkaviszonya, kereső tevékenysége. Országos szintű adatokról a 2011-es népszámlálásból nyerhetünk információkat, ez alapján megállapítható, hogy a fogyatékossgal élő személyeknek 2011-ben csupán hetede (14,4%-a) volt foglalkoztatott, vagy a nyílt munkaerő-piacon volt jelen, vagy védett foglalkoztatásban dolgozott. A gazdaságilag aktívak aránya ennél némileg magasabb, mivel kiegészül a felméréskor munkanélküli státuszban lévőkkel (3,5%), de így is összességében a fogyatékossgal élők kevesebb, mint ötöde tartozott tíz éve a gazdaságilag aktívak csoportjába. Egészségi állapotuk, speciális igényeik mellett negatívan befolyásolja foglalkoztatottságukat, hogy kedvezőtlenek a célcsoport iskolázottsági mutatói: 54,5%-uk maximum az általános iskola 8. osztályát fejezte be, ötödük szerzett érettségit, és kevesebb, mint tizedük (9,2%) végzett felsőfokú tanulmányokat és van diplomája, frissebb adatokkal e téren sem rendelkezünk. Képzettségi szintjük jelentős mértékben elmarad a társadalom egészére jellemző mutatóktól.

Az Országos Fogyatékosügyi Program (2015-2025) a fogyatékos és megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatása terén a nyílt munkaerő-piacon való minél nagyobb arányú elhelyezkedést tűzi ki célként. Ugyanakkor ennek feltételei vannak, mind a munkaadók, mind a munkavállalók (megváltozott munkaképességű és nem megváltozott munkaképességűek esetében egyaránt) oldaláról. Támogatni kell pl. az elhelyezkedést segítő speciális eszközök beszerzését, illetve az akadálymentes munkába jutás lehetőségeit (pl. a támogató szolgálatok fejlesztése útján); érdekeltté és alkalmassá kell tenni a munkaadókat a megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatására; az érintett személyek sok esetben egyéni munkarendet és munkakörnyezetet igényelnek. Kulcsfontosságú mind a foglalkoztatók, mind a munkavállalók megfelelő ösztönzése és felkészítése az ilyen típusú foglalkoztatásra, illetve munkavállalásra. Ehhez szemléletformálásra is szükség van.

A fogyatékossgal élő, illetve megváltozott munkaképességű személyek nagy része fogyatékossguk mértéke, egészségi állapota miatt nem integrálható a nyílt munkaerő-piacra, ők ún. *védett foglalkoztatásra* jogosultak. A munka fontossága vitathatatlan, számos esetben terápiás eszköz is, az állapotromlás elkerüléséhez szükséges 'fejlesztő' tevékenység, de a társadalomba való integrálásnak is az eszköze, nem mellesleg a megfelelő életkörülményeik kialakítását, önálló életvitelüket lehetővé tevő jövedelemforrás. Ugyanakkor nem minden érintett személy alkalmas, illetve tehető alkalmassá még a védett foglalkoztatásban való részvételre sem.

A *fókuszcsoporthoz* interjún jelenlévő oktatási és szociális szakemberek, valamint a fogyatékossgal élők különböző civil szervezeteinek képviselőinek többsége szerint a jelenlegi munkaerő-piaci jellemzők mellett irreális, túlzott elvárás a célcsoportba tartozók nyílt munkaerő-piacon való foglalkoztatásának előtérbe állítása. A fogyatékossgal élők, megváltozott munkaképességűek túlnyomó hányadának állapota nem teszi lehetővé a nyílt munkaerő-piacon való foglalkoztatást egyéni segítség (pl. mentorálás) nélkül, sokszor még azzal sem. A hallássérülteket képviselő szervezet emelte ki egyedül, hogy több nyitott munkaerő-piaci hely kellene, hogy mindennapos munkakörnyezetben dolgozhassanak a sérült emberek, ne csak a védett foglalkoztatásban találjanak állásra. Ugyanakkor többen is észrevételezték, nemcsak a civil szervezetek, hanem a védett foglalkoztatást biztosító szervezetek közül is, hogy számos olyan eset van, amikor a nyílt munkaerő-piacra integrált megváltozott munkaképességű/fogyatékos személy rövid időn belül inkább visszatér a védett foglalkoztatásba, mivel a munkáltató elvárásait nem tudja hosszú távon teljesíteni, vagy a biztosított feltételek nem megfelelőek számára, sokszor negatív tapasztalatok érik. Általában az is jellemző, hogy a védett foglalkoztatásban lévők nem akarnak, nem mernek a nyílt munkaerő-piacon munkát vállalni, gyakran mentálisan sem alkalmasak arra, hogy a nyílt munkaerő-

piacon dolgozzanak. Nagyon fontos, hogy magát a fogyatékos munkavállalót is fel kell készíteni arra, mit jelent a nyílt munkaerő-piacon való munkavállalás, hogyan kell beilleszkedni egy munkahelyi közösségbe.

A védett foglalkoztatást megvalósító szervezetek a munkavállalás lehetőségének biztosítása mellett számos formában segítik munkavállalóik boldogulását, így például:

- tájékoztatást nyújtanak számukra a megváltozott munkaképességgel összefüggő szociális, munkaügyi, egészségügyi, oktatási rendszerrel és jogszabályi előírásokkal kapcsolatban;
- segítségnyújtás hivatali ügyintézés során, pl. szociális (fogyatékosági támogatás, szociális étkeztetés igénylése, szociális lakáspályázatok benyújtása) és egyéb ügyek (pl. adóvisszatérítés) intézésével kapcsolatban;
- segítségnyújtás egészségi problémáikkal kapcsolatos ügyintézésben: pl. időpontok egyeztetése szakorvosi vizsgálatokra, soros felülvizsgálatra;
- segítségnyújtás különböző nyomtatványok kitöltésében;
- segítségnyújtás a munkavégzéssel kapcsolatos problémák területén, közreműködés esetleges munkahelyi konfliktusok, sérelmek, feloldása, illetve megszüntetése érdekében;
- jogi tanácsadás szervezése, jogi ügyek intézésében való közreműködés;
- kapcsolattartás segítő szervezetekkel a munkavállaló érdekében (pl. Vöröskereszt, MMSZ);
- kapcsolattartás családdal, gyámság esetén gyámhatósággal, hajléktalanság esetén hajléktalanszállóval, életvezetési problémák esetén családsegítővel;
- életvezetési tanácsadás;
- segítő beszélgetés biztosítása stb.

Győrben a fogyatékosággal élők és megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása tekintében kedvező helyzetet teremt, hogy a városban több olyan szervezet is jelen van, amely *védett/rehabilitációs foglalkoztatásra* ad lehetőséget, illetve valósít meg akkreditált védett munkahelyként. A legnagyobb ilyen foglalkoztató az önkormányzat tulajdonában lévő Esély Győri Rehabilitációs és Foglalkoztatási Közhasznú Nonprofit Kft., amely 1985 óta működik, 2006 óta nonprofit formában. Tevékenységi körük kiterjed a teljes körű nyomdai szolgáltatásra, varrodát működtetnek, illetve egy központi műhely részlegük van, ahol kézzel végezhető betanított munkára (pl. összeszerelés, csomagolás, címkézés, borítékolás) van lehetőség különböző cégek megbízásából. Foglalkoztatottjaik elsősorban az ötvenes és a negyvenes korosztályból kerülnek ki, mindegyik fogyatékosági csoportból vannak munkavállalók, de legnagyobb arányban az értelmi sérültek, illetve a hallássérültek vannak, valamint a pszichiátriai betegek számának fokozatos emelkedése tapasztalható az utóbbi években (7.2. táblázat). A szervezetnél szociális szakemberek is dolgoznak, hogy minél teljesebb körűen és szakszerűen tudjanak segítséget nyújtani a védett foglalkoztatás sérülékeny és sokproblémás célcsoportjába tartozó munkavállalóknak.

7.2. táblázat: Megváltozott munkaképességű és fogyatékkal élő munkavállalók létszámának alakulása az Esély Győri Rehabilitációs és Foglalkoztatási Közhasznú Nonprofit Kft.-nél, 2018-2022 (fő)

Vizsgált év/ létszámadatok	2018	2019	2020	2021	2022
Megváltozott munkaképességű munkavállalók létszáma	115	118	122	121	120
Megváltozott munkaképességű női munkavállalók száma	70	67	63	62	64
Megváltozott munkaképességű férfi munkavállalók száma	45	51	59	59	56
Életkori bontásban					
20-30 éves korosztály	3	3	5	5	6
31-40 éves korosztály	21	20	22	21	17
41-50 éves korosztály	38	42	40	39	42
51-60 éves korosztály	43	44	48	49	49
60 év felett	10	9	7	7	6
Fogyatékoság, megváltozott munkaképesség alapján való bontás					
Értelmi sérült	30	30	31	29	29
Mozgássérült	4	4	4	5	5
Hallássérült	12	12	11	11	11
Látássérült	5	5	5	5	5
Pszichiátriai beteg	12	13	14	19	22
Halmazottan sérült	5	6	6	6	6
Egyéb szervezeti károsodás	47	48	51	46	42

Forrás: Esély Győri Rehabilitációs és Foglalkoztatási Közhasznú Nonprofit Kft. adatszolgáltatása alapján (2022).

Az Esély Nonprofit Kft. mellett akkreditált védett munkahelyet működtet még a városban a Győri Egyházmegyei Karitás, a Mozgáskorlátozottak Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete, a budapesti Főkefe Közhasznú Nonprofit Kft., valamint a Győri Egyházmegye Püspöki Vagyonkezelő által működtetett Café Collis kávéház, mely 2022. június 25-én nyitott meg. A Café Collis létrehozásában az egyház nem a vendéglátásban való szerepvállalást látja, hanem elsődlegesen a szociális gondoskodás lehetőségét, a kávéházban kizárólag megváltozott munkaképességű (középsúlyos értelmi fogyatékos) személyek dolgoznak. A különböző korosztályokba (huszonévestől a negyvenes korosztályig) tartozó munkavállalók körében találunk Down-szindrómás, Asperger-szindrómás, pszichiátriai beteg, mozgássérült személyt is, de többségük egyéb neurológiai károsodás kapcsán vált fogyatékosá. A Karitásnál dolgozó megváltozott munkaképességű személyek elsődlegesen betanított munkát végeznek (pl. csomagolási tevékenység), foglalkoztatottjaik között többségben vannak a pszichiátriai betegséggel élők. 2019 óta az Apór-műhelyük akkreditált védett munkahely, 2020 óta állami bértámogatással működnek, 2022 januárjától pedig bővítésre is sor került és a Büchl Hungária Kft.-vel közösen működtetnek egy másik, szintén megváltozott munkaképességű embereket foglalkoztató műhelyt. A Mozgáskorlátozottak Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete által szervezett védett foglalkoztatásban főként mozgássérültek dolgoznak, és

elsődlegesen betanított munkákat végeznek (csomagolás, borítékolás, ékszerkészítés, nyomdai munkák).

E szervezetek által összességében közel 200 fő védett foglalkoztatására nyílik lehetőség Győrben, ez az előző időszakhoz képest érdemben nem változott.

7.3. táblázat: Védett foglalkoztatást megvalósító szervezeteknél dolgozók száma, Győr, 2022

Szervezet	Megváltozott munkaképességű foglalkoztatottak száma (fő)
<i>Esély Győri Rehabilitációs és Foglalkoztatási Közhasznú Nonprofit Kft.</i>	120
<i>Mozgáskorlátozottak Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete</i>	26 (30 főre emelhető)
<i>Győri Egyházmegyei Karitás</i>	13+12
<i>Cafe Collis</i>	10
<i>Főkefe Közhasznú Nonprofit Kft. győri részlege</i>	15
Összesen	196

Forrás: Szervezetek adatszolgáltatása alapján (2022).

Győrben a nyílt munkaerő-piacon foglalkoztatott *fogyatékossgal élő vagy megváltozott munkaképességű személyek számáról* nincs adatunk. Ugyanakkor számos cég alkalmaz sérült ember(ke)t, így például: Decathlon, Spar, Tesco, McDonald's, Auchan, Magyar Posta, EESZI, Nolato, Ikea. A munkáltatók nagy része viszont nem alkalmaz fogyatékos, illetve megváltozott munkaképességű embereket, terhet lát ebben, nem lehetőséget, adott esetben félnek ettől a helyzet-től, és nem tudják vagy nem akarják vállalni az ehhez szükséges speciális feltételek, körülmények kialakítását. Ennek hátterében gyakran az áll, hogy nem ismerik a célcsoportba tartozókat. Ezen változtatni egyrészt szemléletformálással, másrészt a munkafeltételek átalakításában nyújtott központi (állami, önkormányzati) támogatással (mind szakmai, mind pénzübeli-eszközübeli támogatá-sokkal) lehet.

A fogyatékos személyek munkához juttatása kapcsán a *fókuszcsopartos interjú*n több szervezet is kiemelte, hogy különösen a fiatal munkavállalók esetében tapasztalják azt, hogy a szülők a védett foglalkoztatást nem tekintik rendes munkahelynek, sok esetben inkább, mint napközi otthonra tekintenek, és nem mint munkaviszonyra, melynek kötöttségei, kötelezettségei vannak fogyatékos gyermekük számára, így fontos a szülők ez irányú szocializációja is, megértetni velük, hogy gyermeküknek munkahelye van, amely elvárásokat támaszt vele szemben.

A fókuszcsopartos interjúk során a foglalkoztatás kérdéskörét érintően előkerült egy másik aspektusa is a foglalkoztatási problémáknak, nehézségeknek, ez pedig a sérült gyermeket, fiatal-t vagy akár felnőttet gondozó szülő, általában elsősorban az édesanya munkavállalásának ellehetet-lenülése. Gyakori, hogy a fogyatékos gyermeket gondozó családokban az egyik szülő, általában az anya kénytelen állását feladni, vagy csak atipikus munkavállalási formában (pl. részmunkaidő-s állás) tud elhelyezkedni. Ez rontja a család jövedelmi viszonyait, ugyanakkor a segédeszközök, gyógyszerek, speciális kezelések, orvosi és egyéb ellátások költségei plusz terheket rónak anyagi-lag ezekre a családokra.

Munkavállalást segítő lehetőségek

Az önálló életvitel biztosításához az önálló jövedelemmel bírás alapvető feltétel, ugyanakkor a fogyatékossgal élő, illetve megváltozott munkaképességű emberek számára, mint látható az előző alfejezetből, a munkavállalás lehetősége mellett számtalan más támogatásra, szolgáltatásra is szükség van a sikeres munkavégzéshez, a mindennapi boldoguláshoz. A nyílt munkaerő-piac munkáltatói általában nincsenek felkészülve ezekre a plusz „elvárásokra”.

A Győri Járási Foglalkoztatási Paktum (2019) foglalkoztatási stratégiája *hét kiemelt szempont-ként kezelendő problémát* azonosít a Győri járás munkaerő-piacának nehézségei között, ezek egyi-ke a hátrányos helyzetű csoportok alacsony foglalkoztatása. A hátrányos helyzetű munkavállalók között többek között megnevezi a stratégia a megváltozott munkaképességű személyeket is, akik

foglalkoztatása még mindig nehézségekbe ütközik. A dokumentum kiemelt, stratégiai célként kezeli a hátrányos helyzetű csoportok alacsony foglalkoztatási szintjének növelését, melyet képzési akciókkal, foglalkoztatás-támogatási rendszer működtetésével és a megváltozott munkaképességek foglalkoztatásának elterjesztésével kíván megvalósítani. Ennek fontos elemei a következők:

- a) Képzési akciók megvalósítása hátrányos helyzetűek számára
 - A célcsoportot érintő képzéshez kapcsolódó tevékenységek ellátása: az akció keretében az álláskereső személyeknek, adott üres álláshely betöltését fókuszba állító, célzott képzésnek támogatása történik.
 - Képzéshez kapcsolódó egyéb támogatások biztosítása (utazási támogatás, keresetpótló juttatás).
- b) Foglalkoztatás-támogatási rendszer működtetése
 - Elhelyezkedést segítő támogatások (bértámogatás és bérköltség támogatás nyújtása, munkába járáshoz, munkatapasztalat-szerzéshez kapcsolódó utazás támogatása, lakhatási támogatás).
 - Önfoglalkoztatóvá válás támogatása (maximum 6 havi, a minimálbér összegével megegyező mértékű támogatás).
 - Egyéb munkaerő-piaci szolgáltatások, és igénybevételekhez kapcsolódó támogatások (utazási, keresetpótló, gyermekfelügyelet vagy más hozzátartozó ápolása/gondozása) biztosítása.
 - Foglalkozás-egészségügyi és képzési alkalmassági vizsgálatok és költségeinek megtérítése.
- c) Megváltozott munkaképességűek foglalkoztatásának elterjesztése
 - A vállalkozói szemlélet megváltoztatására, a hátrányos helyzetű csoportokkal szembeni felelősségvállalás elterjesztése érzékenyítő programok, tájékoztatók lebonyolításával.
 - A foglalkoztatás támogatása mellett a hátrányos helyzetűek körében közösség-kovácsolása és a lelki egyensúly biztosítása is kiemelt szempont. Ennek eszközei a különféle foglalkozások, képzések (Foglalkoztatási stratégia 2019: 3-4).

A b) és c) pontokban foglaltak gyakorlatban való megvalósulását segítette egészen az elmúlt időkhig például az EFOP-1.1.1-15 „Megváltozott munkaképességű emberek támogatása” kiemelt projekt szakmai tevékenysége, amely megváltozott munkaképességű ügyfelek álláskeresőségét tanácsadói hálózat működtetésével biztosította. Számos civil szervezet, Győrben például a Munkaerő-piacon Maradás Egyesület, illetve a Szt. Cirill és Method Alapítvány biztosított ún. foglalkozási rehabilitációs segítői tevékenységet, illetve támogatott foglalkoztatás szolgáltatást, melynek során mind az érintett célcsoportba tartozó személyeknek, mind a cégeknek, intézményeknek személyre szabott segítséget, támogatást biztosítottak a nyílt munkaerő-piacon való foglalkoztatáshoz. A Szt. Cirill és Method Alapítvány 2005 óta nyújtott támogatott foglalkoztatás szolgáltatást, mely tulajdonképpen egy speciális munkaközvetítő szolgáltatás, amely az aktív korú (16-65 éves) megváltozott munkaképességű, fogyatékossgal élő és/vagy tartósan egészségkárosodott álláskereső számára kínált segítséget a nyílt munkaerő-piaci elhelyezkedéshez, az egyéni szükségleteiknek megfelelő munkakör megtalálásához és betöltéséhez. Mind az álláskereső, mind a munkáltatók esetében szolgáltatásuk minden olyan segítséget magában foglalt, ami szükséges a munkába álláshoz és a hosszú távú munkában maradáshoz (pl. pályaválasztási tanácsadás, felkészítés, betanulás és a munkahelyi beilleszkedés támogatása, mentorálás, kapcsolattartás). 2022. július 1-jétől a támogatott foglalkoztatás szolgáltatás központilag megszűnt. Ez feltehetőleg kedvezőtlenül fogja érinteni a megváltozott munkaképességű egyének nyílt munkaerő-piacon való foglalkoztatását, mivel sok esetben egyéni munkarendet, speciális munkakörnyezetet, személyes mentorálást igényelnek, ennek megoldását magára vállalta a támogatott foglalkoztatás szolgáltatást nyújtó civil szervezet és nem a munkáltatónak jelentett plusz terhet.

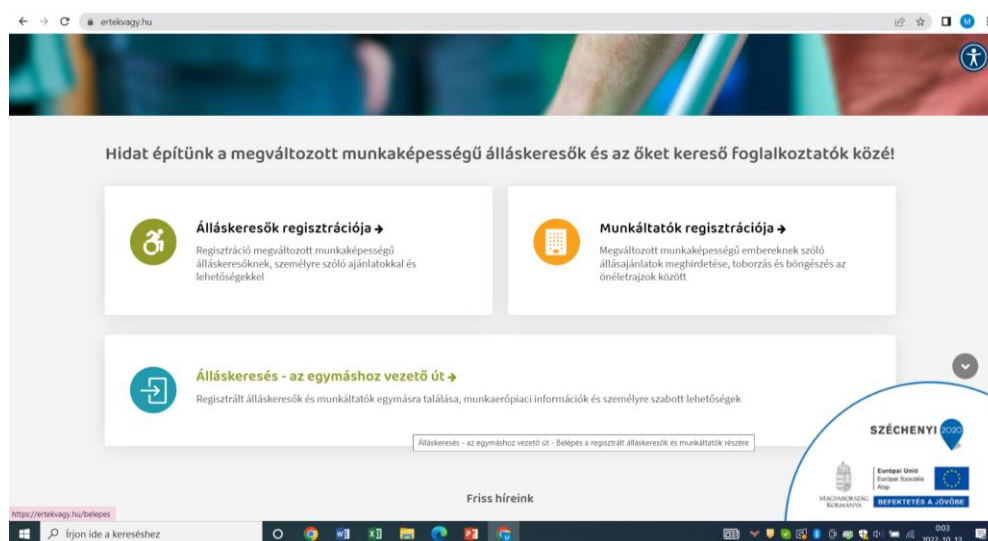
Munkavállalást segítő pozitívumként említhető például, hogy a SINOSZ győri helyi szervezete kapcsolatban áll 6 munkáltatóval tagjai foglalkoztatása érdekében (pl. Decathlon, Tesco, McDonald's, Auchan, Magyar Posta), országos szinten pedig saját weboldaluk van a siket és nagyothalló emberek nyílt munkaerő-piacon való elhelyezkedésének elősegítésére. Az Akadályugrás

elnevezésű honlapon lehetőség van álláshirdetések megosztására, a sérült emberek számára segítenek a kapcsolatfelvételben, a munkáltatók számára az alábbi szolgáltatásokat kínálják: toborzás, kiválasztás, szaktanácsadás, szemléletformáló tréningek, jelnyelvi tanfolyamok kiszervezése, kommunikációs akadálymentesítés, jelnyelvi tolmácsszolgálat szolgáltatásainak igénybevételi lehetősége, videó alapú tolmácsszolgáltatás (KONTAKT tolmácsszolgálat), jelnyelvi adaptációk (<https://akadalyugras.hu>).

Pozitívum Győr első fogyatékos emberekkel működtetett kávéházának gyakorlata is, a Cafe Collisban felszolgáló és pultos munkakörben dolgozó sérült emberek szakmai tudásokkal való felvértezését, vendéglátóipari alapismereteinek bővítését a Győri SZC Krúdy Gyula Turisztikai és Vendéglátóipari Technikum szakoktatói önkéntes munkaként segítik rendszeres oktatással, munkafázisok betanításával.

Országos szintű kezdeményezés az EFOP-1.9.3-VEKOP-17 projekt keretében készült Érték Vagy! portál, amely azzal a céllal jött létre, hogy a dolgozni akaró megváltozott munkaképességű személyek és az őket foglalkoztatni akaró munkaadók minél könnyebben egymásra találhassanak. A portálon regisztrálhatnak a munkát kereső sérült emberek és a megváltozott munkaképességű személyeket foglalkoztatni kívánó munkáltatók (7.2. ábra). Térképes keresésre is van lehetőség (Daczi 2022).

7.2. ábra: Az Érték Vagy! portál nyitó oldala

Forrás: ertekvagy.hu

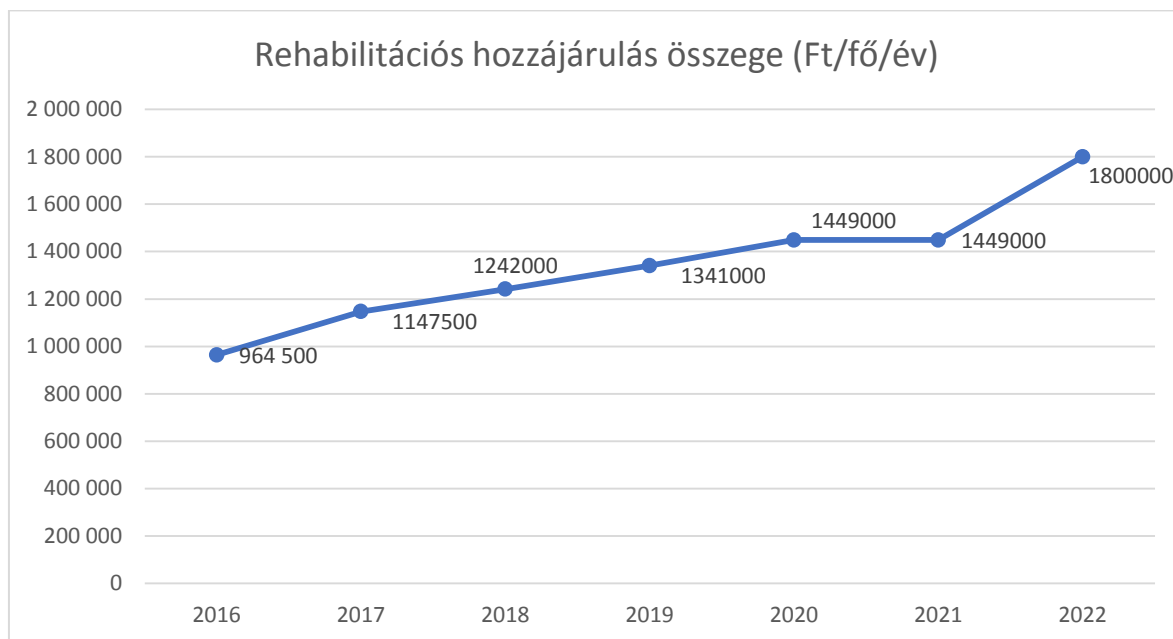
A munkáltatók számára a megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatására „ösztönző”, azt elősegítő tényező lehet a *rehabilitációs hozzájárulás*⁴ mértékének folyamatos emelkedése, mely 2016 óta szinte megkétszereződött, 2022-ben fejenként már 1 800 000 Ft rehabilitációs hozzájárulást kell fizetnie annak a cégnek, intézménynek, amelyik nem alkalmaz a foglalkoztatotti létszámának megfelelő számú megváltozott munkaképességű személyt. Az emelkedés mértékét mutatja a 7.3. ábra. Az Érték vagy! portálon elérhető rehabilitációs hozzájárulás kalkulátor, melyel a munkaadók kiszámolhatják, mennyit kell fizetniük, ha nem foglalkoztatnak az előírásoknak megfelelő számú fogyatékossgal élő személyt.

Igazából megoldást a problémára a *szemléletformálás* jelentene, annak elfogadása, belátása, hogy a nyílt munkaerő-piac szereplőinek is felelősségük van a fogyatékossgal, sérültségekkel élő emberek helyzetének megváltoztatásában foglalkoztatásuk elősegítésével, megoldásával. Emellett úgy tűnik, hogy az egyre nyomasztóbb általános munkaerőhiány egyes területeken el-

⁴ Rehabilitációs hozzájárulást kell fizetnie minden, 25 főnél nagyobb létszámmal működő munkáltatónak amennyiben nem foglalkoztat a teljes foglalkoztatotti állományának 5 százalékát elérő számban megváltozott munkaképességű személyt.

mozdította a cégeket a megváltozott munkaképességűek nagyobb mértékű foglalkoztatási hajlandósága felé (<https://ado.hu>).

7.3. ábra: Rehabilitációs hozzájárulás összegének változása, 2016-2022 (Ft/fő/év)

Forrás: Az egyes évek adatai alapján saját szerkesztés.

Hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén

Mint a korábbi alfejezetekben volt róla szó, a nyílt munkaerő-piacon nem valósul meg a fogyatékos emberek egyenlő esélyű hozzáférése, napjainkban is magas a fogyatékosokkal szembeni diszkrimináció mértéke a munkáltatók körében, mely gyakran abból fakad, hogy speciálisabb körülményeket, feltételeket, munkakört igényelnek, amit nem tud/nem akar a munkáltató biztosítani, másrészt gyakran nincsenek tisztában a fogyatékos személyek képességeivel. A jelnyelvi tolmácsokkal készült *interjú* során kiemelték a szakemberek, hogy a munkáltatók általában félnek és nem nyitottak a hallássérültek foglalkoztatására, leginkább attól félnek, hogy nem tudnak kommunikálni velük. A munkáltatók nagy része nem akar hallássérültet alkalmazni, általában az az indok, hogy veszélyes a munkavégzésre nézve, ha nem hall a munkavállaló, és van olyan is, hogy a munkáltató alkalmazná, de az üzemorvos nem engedi, elutasítja a hallássérült személyt, mondván, hogy nem biztonságos a foglalkoztatása. Pedig a nyilatkozó szakemberek szerint alapvetően nagyon jó munkaerők, számos kompetenciájukban nagyon jók, pl. jobb a perifériás látásuk, jók az „antennáik”, érzékenyek, megérik az érzelmi állapotok, hangulatok változását, és sokaknak nagyon jó az iskolázottsága. A hallássérültek kapcsán említésre került még, hogy esetükben probléma, ha a munkahelyen hirtelen előre nem egyeztetett megbeszélést tartanak, nem véve figyelembe a hallássérült ember szükségleteit, gyakori, hogy ilyenkor jelnyelvi tolmács hiányában nem ért meg mindent pontosan a hallássérült munkavállaló, ez félreértésekre adhat okot.

A *fókuszcsoportos interjúk* alapján elmondható, hogy a nyílt munkaerő-piacon a legnagyobb elfogadás a mozgássérültek irányában tapasztalható, a legnagyobb elutasítás a halmozottan fogyatékos személyekkel, valamint az értelmileg sérült emberekkel szemben érvényesül. Ez utóbbi csoportokba tartozók nyílt munkaerő-piacon való munkához juttatása gyakorlatilag lehetetlen, nagyon kevés munkáltató nyitott irányukba, szinte egyáltalán nem tudnak munkát találni.

Jellemző tendencia az is, hogy nemcsak kevesen jutnak munkához a sérült emberek közül, hanem az is, hogy a magasabban kvalifikált, érettségivel vagy diplomával bíró fogyatékos személyek

messze nem a végzettségüknek megfelelő pozícióba kerülnek, sok esetben segéd- és betanított munkás státuszba tartozó feladatokat látnak el képzetlenebb társaikkal együtt.

Az interjú adatgyűjtésén kívül más tényszerű információ nincs a diszkrimináció mértékére vonatkozóan. Az előző időszakra vonatkozóan az Egyenlő Bánásmód Hatóság (továbbiakban EBH) adatszolgáltatása alapján megyei szinten álltak rendelkezésre számadatok arra nézve, hogy az EBH megyei illetékes referenséhez mennyi bejelentés érkezett melynek indoka a foglalkoztatás területén elszenvedett hátrányos megkülönböztetés volt. Napjainkban az EBH már nem működik külön szervként, 2021. január 1-jén beolvadással megszűnt, az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Egyenlő Bánásmóddal Felelős Főigazgatóságaként működik tovább. Országos szinten 2018-ban 19, 2019-ben 13, 2020-ban 15 jogesetet tárgyalt az EBH, melyben a fogyatékoság volt védett tulajdonságként megjelölve, ebből két esetben volt a bejelentés indoka a foglalkoztatás területén elszenvedett hátrányos megkülönböztetés (Egyenlő Bánásmód Hatóság <http://84.206.127.9/hu/jogesetek>).

Önálló életvitelt támogató helyi intézmények, szolgáltatások, programok

Minden olyan ellátás, szolgáltatás, intézmény, szervezet, amely az egyén otthonában történő maradását segíti elő, az önálló életvitel megvalósításában támogatja a fogyatékosággal élő személyeket. Ezek körébe tartoznak alapvetően a *szociális alapszolgáltatások*, de azok a szolgáltatások, programok is, amelyek az önálló életvitel megvalósításához szükséges *kompetenciák fejlesztéséhez* járulnak hozzá, vagy az önálló lakhatást, munkavégzést stb. támogatják.

Az Országos Fogyatékosügyi Program fontos szakpolitikai feladatnak tekinti a családban maradást, otthonmaradást elősegítő szolgáltatási környezet kialakítását, fejlesztését. Többek között az önálló életvitelt elősegítő szociális alapszolgáltatások, közösségi alapú szolgáltatások, támogató szolgálat bővítését, magas minőségű lakhatási szolgáltatások kiépítését (támogatott lakhatás), a fogyatékosággal élők otthonában nyújtott időszakos felügyeletet és segítségnyújtást biztosító szolgáltatások fejlesztését, továbbá a lakások és a lakókörnyezet akadálymentesítésére irányuló támogatási rendszer fejlesztését javasolja.

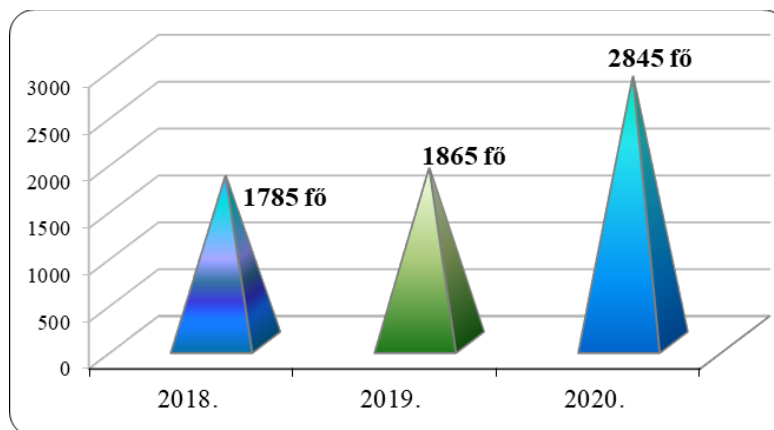
Győr város egyrészt az Önkormányzat fenntartásában működő EESZI keretében, másrészt a MMSZ szerepvállalása által biztosítja a fogyatékosággal élő személyek ellátásával összefüggő szociális alapszolgáltatási feladatokat. A szociális alapszolgáltatások közül a fogyatékosággal élők számára nappali ellátást kell biztosítani a tízezer főnél nagyobb népességszámú településeken, valamint étkeztetés, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, illetve támogató szolgáltatás igénybevételére kell lehetőséget adni.

Étkeztetés azon szociálisan rászoruló személyek számára hozzáférhető, akik önmaguk, illetve eltartottjaik részére koruk, egészségi állapotuk, fogyatékoságuk, pszichiátriai vagy szenvedélybetegségük miatt a napi egyszeri meleg ételt tartósan vagy átmenetileg nem képesek biztosítani. Igény szerint munkaszüneti napokon is biztosítják a szolgáltatást. A szolgáltatásnak nincs kapacitáskorlátja.

Az étkeztetés iránti igény magas, és a korábbi időszakhoz (2012-2017) képest jelentős mértékben és folyamatosan emelkedett, amelynek egyértelmű okozója a COVID-19 járványhelyzet volt (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2021).

Míg 2018 előtt 1300 fő körül alakult az ellátást igénybe vevők száma, napjainkra megközelíti a 3000 főt. Ugyanakkor arra nézve, hogy a szolgáltatást hány ember kéri fogyatékoságára nézve, nincs adat.

7.4. ábra: Az étkeztetést igénybe vevők számának alakulása, 2018-2020 (fő)

Forrás: Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió Felülvizsgálata (2021:13).

Az önmaguk ellátására saját erőből nem vagy részben képes személyek részére – gondozási szükséglet vizsgálata alapján – saját lakókörnyezetében biztosítható a szociális segítség vagy a szociális segítség tevékenységeit is magában foglaló *személyi gondozás* (kiterjed a háztartási segítségnyújtásra is). A *házi segítségnyújtásnak* a célzott segítség mellett célja a testi-lelki támogatás, a körülményekhez képest legjobb életminőség elérése, a családban, társadalmi státuszban való megtartás, visszailleszkedés. A szociális segítség során a mindennapi életvitelben, a személyes környezet rendben tartásában, a mindennapi ügyek intézésében is támogatást kap az érintett (pl. higiénés ellátások biztosítása, bevásárlás, ügyintézés stb.). Az EESZI az ellátást munkanapokon 7.00–15.30-ig, indokolt esetben hétköznap 15.30–19.00-ig, munkaszüneti napokon 7.00–19.00-ig biztosítja.

Az EESZI működési engedélye szerint az ellátható személyek száma 690, a létszám az előző időszakhoz képest (603 fő) emelkedett. 2018-2020 között adott esztendőben összesen bőven 700 fő felett volt az ellátottak száma (2018: 775 fő; 2019: 779 fő; 2020: 733 fő). A házi segítségnyújtást igénybe vevők döntő többsége személyi gondozásban részesül. Az intézmény kapacitásai évek óta teljes mértékben kihasználtak. Ugyanakkor évről évre emelkedik a magasabb gondozási szükséglettel rendelkező (rossz fizikai, egészségi és mentális állapotú) ellátottak száma, folyamatosan növekszik a napi többszöri látogatás iránti igény, és ettől nem függetlenül az egy ellátottra jutó gondozási óra mennyisége iránti igény is. Egyre nagyobb szükséglet mutatkozik a délutáni és hétvégi ellátásra is. A szociális ágazatban jelenlévő szakképzett munkaerő hiánya és fluktuáció, valamint az ellátást igénybe vevők szükségleteinek növekedése miatt az elmúlt évben az ellátásra várólista alakult ki. A várakozók száma 2020. december 31. napján 70 fő volt (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2021: 15-17).

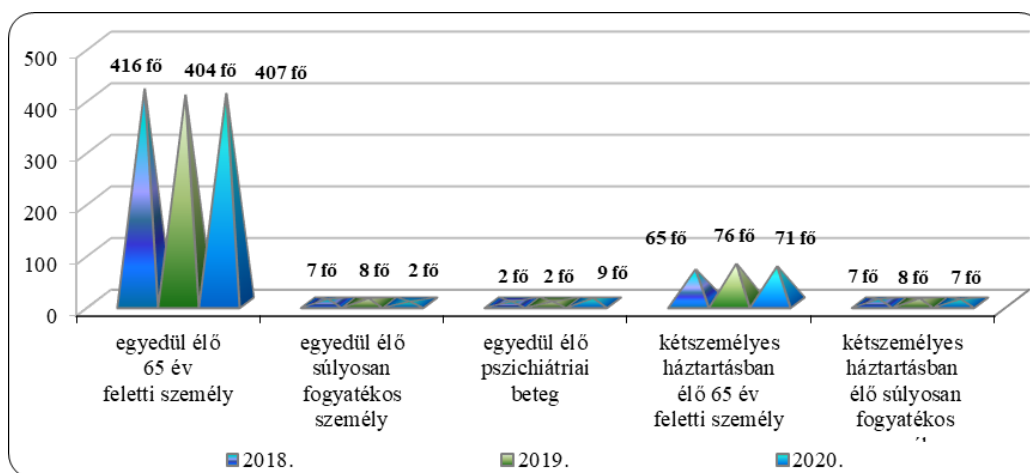
Nincs pontos információ arról, hogy az ellátottak mekkora hányada kéri fogyatékoságára hivatkozva a házi segítségnyújtást, elsősorban idős egyedül élő emberek kéri a szolgáltatást (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2021: 16).

A *jelzőrendszeres házi segítségnyújtást* az önkormányzat és a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság között létrejött feladat-ellátási megállapodás értelmében 2013. július 1-je után is az EESZI biztosítja Győrben és a Győr környéki településeken. Ellátandó célcsoport az intézmény ellátási területén élő, bejelentett lakó-vagy tartózkodási hellyel rendelkező, a segélyhívó készülék megfelelő használatára képes, egészségi állapotuk és szociális helyzetük miatt rászoruló személy, akik koruk, egészségi állapotuk, vagy a hirtelen egészségi állapot változásuk következtében kialakult krízishelyzet megszüntetéséhez segítséget igényelnek. A szolgáltatást az egyedül élő 65 év feletti személy, súlyosan fogyatékos vagy pszichiátriai beteg személy, vagy a kétszemélyes háztartásban élő 65 év feletti, illetve súlyosan fogyatékos vagy pszichiátriai beteg személy vehetik igénybe, amennyiben egészségi állapotuk ezt indokolja. Az ellátás célja az önálló életvitel fenntartása mellett felmerülő krízishelyzetek gyors elhárítása, a betegségük miatt bizonytalanságban élő

személyek biztonságérzetének növelése. Az ellátásra idős személyek, illetve fogyatékosággal, súlyos betegséggel élő személyek jogosultak.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás hívókészülékeinek száma az EESZI ellátási területén 500, a kapacitás 2015 óta teljes egészében kihasznált, várólista van. Éves szinten a 600 fő felett alakul az ellátást igénybe vevők száma (2018: 626 fő; 2019: 634 fő; 2020: 613 fő). A szolgáltatásra várakozók száma meghaladja az évi 30 főt, a készülékhez jutás ideje pedig a több hónapot is. A szolgáltatást igénybe vevők körében alacsony azon ellátottak száma, akik fogyatékoságuk/betegségük miatt kérik az ellátást: 2018-2020 közötti időszakban összességében évente 18 fő (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2021: 17-19)., ugyanakkor az előző időszakhoz (2015-2017: évente 12 fő) képest növekedés figyelhető meg (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2017: 15).

7.5. ábra: Jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők számának alakulása rászorultságuk alapján tárgyév december 31-én (fő)

Forrás: Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata (2021: 19).

A támogató szolgáltatás 2009. január elsejétől kikerült az önkormányzatok kötelező feladatai közül, az ellátás fontosságára és a szükségletekre való tekintettel a győri Önkormányzat azonban továbbra is ellátási szerződés formájában biztosítja a szolgáltatást a MMSZ által. Az ellátás finanszírozása pályázati úton, finanszírozási szerződésben meghatározott feladategységek alapján történik. A szolgáltatás fenntartásához az Önkormányzat évente 2 millió forinttal járul hozzá (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2021: 9). A támogató szolgáltatás személyes gondoskodást nyújtó szociális alapszolgáltatás, célja, hogy a fogyatékos személyeket saját lakókörnyezetükben segítsék, életvitelük megkönnyítése elsődlegesen a lakáson kívüli (köz)szolgáltatások elérésének segítségével, valamint önállóságuk megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosításával történik. A szükségleteknek megfelelő szolgáltatások egy része ingyenesen (pl. tanácsadás, információnyújtás), másik része az ellátott jövedelmi helyzetéhez igazított térítési díj ellenében vehető igénybe (személyi szállítás, személyi segítség). A személyi segítség magában foglal(hat)ja az alapvető ápolási, gondozási feladatok ellátása mellett az otthoni felügyeletet, az ellátást igénybe vevő háztartásának vezetésében való közreműködést is. A szolgáltatás működtetése hozzájárul a mozgásukban sérült emberek esélyegyenlőségének biztosításához, illetve nélkülözhetetlen egyes szociális szolgáltatások (pl. fogyatékosok nappali ellátása) fenntartásához is.

A szolgáltatást Győrben, valamint a Győri járás és a Pannonhalmi járás, valamint a Mosonmagyaróvári járás egyes településein az MMSZ Győr-Pannonhalma Járási Támogató Szolgálat biztosítja, napjainkban összesen 70 településen szolgáltatnak.

2020-ban az ellátott térségben 104 fővel kötöttek megállapodást támogató szolgáltatás biztosítására. A COVID-19 járvány első hullámában elrendelt lockdown azonban negatívan érintette a szolgáltatásnyújtást, a szállító szolgáltatásra az igény gyakorlatilag a nullára esett vissza, a szemé-

lyi segítői feladatokat is át kellett szervezni (Göcs-Füzi 2021). 2022-re a szolgáltatások iránti igény újra megnőtt, sőt a fókuszcsoporthoz interjún elhangzottak szerint a szállító szolgáltatás bővítésére lenne szükség. A kapacitás azonban a gépkocsik és a gépkocsivezetők száma miatt erősen behatárolt. Jelenleg 4 gépjárművel hétköznapiokon 8:00–16:00 között tudják biztosítani, késő délután és hétvégén nem elérhető a szolgáltatás, pedig lenne rá igény.

A Szolgálat ügyfeleinek többsége a szállító szolgáltatást veszi igénybe, legtöbb ellátottjuk mozgás-, illetve az értelmi fogyatékossgal rendelkezik.

Az MMSZ Győr-Pannónhalma Járási Támogató Szolgálaton kívül szállító szolgálatot és személyi segítséget nyújt Győr közigazgatási területén és 34 környező településen a MOVE Béta Rehabilitációs Ipari és Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft. fenntartásában működő MOVE Béta Egyenlőség Támogató Szolgálat is. Szolgáltatásaikat a családban vagy egyedül élő, önmaga ellátására egyáltalán nem vagy csak részben képes súlyos fogyatékossgal élő személyek vehetik igénybe. Személyi segítséssel, szállítással, információnyújtással és tanácsadással, a fogyatékossgal élő emberek önálló életviteléhez való hozzásegítése a céljuk. Az évek során kialakult ellátotti körökben az egyik legfontosabb feladatuk a fogyatékossgal élő gyermekek iskolába, kulturális, gyógyászati központokba való eljuttatása, illetve felnőtt fogyatékossgal élők lakókörnyezetükben való segítése, továbbá szállítása munkahelyükre, különböző ügyek intézésére, egészségügyi intézménybe stb.

A MOVE Béta Egyenlőség Támogató Szolgálat 2021-ben 13 főnek nyújtott támogató szolgáltatást.

A *fókuszcsoporthoz interjún* során mind a sérült embereket képviselő civil szervezetek képviselői, mind a szolgáltatásokat, ellátásokat nyújtó szervezetek szakemberei részéről elhangzott, hogy komoly gondot okoz az ellátások biztosításában a szociális ágazatban tapasztalható szakemberhiány, fluktuáció és forráshiány. Az alapszolgáltatások biztosításában hiányosságok vannak, pl. időben nagyon behatárolt az igénybe vételük lehetősége (lásd házi segítségnyújtás, támogató szolgáltatás), ennek bővítésére lenne szükség, illetve az étkeztetésen kívül gyakorlatilag minden várólistás. A szolgáltatások nyújtásánál szembesülnek azzal is a szakemberek, hogy nagyon sok ellátott személy küzd pszichés problémával is, melyre nem kapnak megfelelő pszichiátriai, mentálhigiénés, pszichológusi ellátást (e téren is nagyon kevés a szakember Győrben).

A célcsoport helyzetére irányuló adatgyűjtés során felmerült a *személyi asszisztencia* szolgáltatás mint az önálló életvitelt lehetővé tévő korszerű szociális szolgáltatás szükségessége, illetve az ez iránti igény hangsúlyozása is. A személyi asszisztencia (Personal Assistance) olyan innovatív, az önrendelkezést biztosító szolgáltatás, melyben a fogyatékos személy munkáltatói szerepben jelenik meg. Nem passzív, gyakorlatilag kiszolgáltatott ellátottja a szolgáltatásnak, hanem aktív munkáltatója a segítőjének, ami által lehetősége van arra, hogy ő kontrollálja az életét még abban az esetben is, ha fizikailag akár egyetlen tevékenységet sem tud önállóan kivitelezni. A személyi asszisztensek olyan személyi segítők, akik a szükséges időkeretben, akár napi 24 órában segítik a sérült embert a hétköznapi élet tevékenységeiben (tisztálkodás, étkezés, munkába járás, közlekedés, szabadidős tevékenységek), maximálisan a fogyatékos személy szükségleteinek, igényeinek megfelelően. Ez az önálló életvitelt maximálisan támogató szolgáltatási modell Magyarországon jelenleg nem vehető igénybe, külföldi tapasztalatok vannak (pl. USA, Németország, Svédország) (Sándor-Kunt 2020). A magyar rendszerben a támogató szolgáltatáson belül személyi segítségnek nevezett ellátási forma nem felel meg a személyi asszisztencia eredeti koncepciójának, „legfontosabb hiányossága, hogy nem érhető el magas támogatási szükséglet esetén a nap 24 órájában, a hét minden napján, nem az egyén választására alapoz, és nem a fogyatékos személy, hanem a fenntartó a munkáltató” (Sándor-Kunt 2020: 11).

A Freekey (The Key to Freedom) egy olyan szervezet, amely dolgozik azon, hogy elérhető legyen az igazi személyi asszisztencia szolgáltatás hazánkban is (<https://www.freekey.hu/what-are-we-doing>).

Hallássérült emberek esélyegyenlőségének, kommunikációs akadálymentesítésének megteremtése érdekében *jelnyelvi tolmácsszolgálatok* működnek az egész országban, megyei szinten szerveződve. Győr-Moson-Sopron megyében, Győrben van a szolgálat központja, de a szolgáltatást a

megye teljes területén biztosítják a szakemberek. A Győr-Moson-Sopron megyei szolgálat fenntartója a MMSZ, 3 képzett jelnyelvi tolmáccsal látják el a feladatokat. Van egy szolgáltatási rendjük, melyről az érintettek tájékozódhatnak a honlapjukon is (jeltolmaccs-gyor.hu).

A jelnyelvi tolmácsszolgálat segítségének igénybevétele minden hallássérült személy számára (károsodási szintjétől függően) alanyi jogon jár, illetve a szolgálat segítségét kérhetik hallássérültekkel kapcsolatba kerülő intézmények, szervezetek, vállalkozások is (pl. munkahely, egészségügyi intézmény, iskola, bíróság, hivatalok stb.). A regisztrált hallássérült ügyfeleknek évente 120 óra tolmácsszolgálat jár ingyenesen, ezen kívül a tanulói jogviszonnyal rendelkező diákoknak plusz speciális órakeret jár; a szolgáltatást óvodás korra is kiterjesztették⁵. A jeltolmácsolás során többféle segítségnyújtást tudnak biztosítani, pl. speciális jegyzetelést, írásos szövegek jelnyelvi adaptálását, illetve jelnyelvi megnyilatkozás írásos változatának elkészítését is, és most már van lehetőség video tolmácsolást is kérni, ennek lehetőségét a COVID-19 járványhelyzet kényszerítette ki. Az elérhető ingyenes szolgáltatáson túl térítéses szolgáltatást bárki megrendelhet a szolgáltatótól.

A szolgálat munkatársai Győrben közel 130 főnek nyújtanak segítséget, a tolmácsolást igénybe vevő győri lakosok száma 46. A három szakember kevés a teljes megye ellátására, munkaidőn túl ügyeletet is kell biztosítaniuk, ami hétvégén is elérhető.

Megemlíthető a MEREK Guruló Műhely és Logisztikai Központ, amely *gyógyászati segédeszközök kölcsönzésével* foglalkozik. A megfelelő segédeszközök, pl. járást segítő vagy különböző higiénés, vagy elektromos, illetve terápiás eszközök hozzájárulnak, támogatják a fogyatékos személyek önálló életvitelét. Az ezekhez való hozzájutás kölcsönzés által nagy segítség a rászoruló egyéneknek, családoknak.

Szinte minden fogyatékosági csoportnak működik Győrben *civil szervezete*, amelyek összefogják az adott sérültséggel élőket, ellátják érdekképviselőket, különböző programokat szerveznek számukra, de emellett segítenek önállóságuk megőrzésében is. Segítik társadalmi integrációjuk megvalósítását, támogatják munkához jutásukat, információkat, tanácsadást nyújtanak számukra (pl. a különböző ellátások igénybevétele, jogi tanácsadás), segítenek az ügyintézésben is. Egyes szervezetek nagyon komoly munkát fektetnek a társadalmi szemléletformálásba, érzékenyítő programokat szerveznek, ún. esélyórákat tartanak iskolákban, nagy hangsúlyt helyeznek a sérült és nem sérült emberek összehozására, közös tevékenységekre buzdítják őket integrált programok segítségével, illetve kiállnak az egyenlő esélyű hozzáférés, a fizikai, kommunikációs és minden téren megvalósítandó akadálymentesítés érdekében. Az utóbbi években létrejött alapítványok a halmozottan sérült, illetve autista gyermekeket, fiatalokat nevelő családok támogatására összpontosítanak.

A célcsoporttal kapcsolatos civil szervezetek Győrben:

- Mozgáskorlátozottak Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete
- SINOSZ Győri Szervezete
- Vakok és Gyengénlátók Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete
- Értelmileg Sérültek és Segítőik Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete
- CAMELOT Mozgássérült Fiatalok Győri Egyesülete
- „HétszínVirág” Közhasznú Egyesület
- Emberség DSE
- Gézengúz Alapítvány Győri Tagozat - Gézengúz Alapítvány a Születési Károsultakért Győr
- Egy a világunk Alapítvány (súlyosan halmozottan sérültek képviselője, támogatása)
- Más, de nem kevesebb - Olivér Alapítvány (autizmus spektrumzavar)

Említésre érdemes a szemléletformálás elősegítése érdekében kínált programjai következtében a belvárosban működő Szabaduláspince is, amely látássérült és mozgássérült érzékenyítő progra-

⁵ A szolgáltatás igénybevételeinek feltételeiről a magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról szóló 2009. évi CXXV. törvény rendelkezik.

mokkal bővítette tevékenységét (<https://szabadulospince.hu/jatekok>). A játékos foglalkozások segítik a látássérült és mozgássérült személyek életének megismerését, ezáltal társadalmi elfogadottságuk növelését.

Ugyanakkor a fogyatékossgal élők civil szervezetei számára is nagyon kedvezőtlen, hogy az elmúlt években megszűnt az önkormányzat civil szervezetek számára nyújtott pénzügyi támogatási kerete, melynek elosztásáról pályázati rendszerben döntöttek. Ez a keret évi 25 millió forint volt, melyre évente általában 100-150 civil szervezet nyújtott be pályázatot, köztük a fogyatékosügyi szervezetek. A támogatási keret megszűnése nehézséget okoz a helyi öntevékeny szerveződéseknek működésükben és szakmai programjaik megvalósításában.

2022. május 17-én 10 szervezet kezdeményezésére megalakult a Győri Fogyatékossgügyi Kerekasztal dr. Pergel Elza alpolgármester támogatásával. A Kerekasztal célja, hogy a fogyatékosügyi civil szervezetek közös fellépéssel, egymással együttműködve próbáljanak tenni a Győrben élő fogyatékos, egészségkárosodott, megváltozott munkaképességű emberek esélyegyenlősége és jóléte megvalósulása és igényeik, szükségleteik maximális figyelembevétele érdekében.

7.2. FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK PÉNZBELI ÉS TERMÉSZETBENI ELLÁTÁSA, KEDVEZMÉNYEI

A fogyatékossgal élő személyek által igénybe vehető, a fogyatékossgához, illetve egészségkárosodáshoz kötődő pénzbeli, illetve természetbeni és egyéb ellátások az alábbiak:

- fogyatékossgai támogatás: (18. életévét betöltött súlyosan fogyatékos személyek részére);
- magasabb összegű családi pótlék;
- vakok személyi járadéka (18. életévét betöltött erősen látássérült vagy vak személy kaphatja; 2001. július 1. óta nem állapítanak meg ilyen juttatást, aki korábban megkapta, annak jelenleg is folyósítják);
- Rokkantsági járadék: kaphatja, akinek a 25. életévének betöltése előtt keletkezett egészségkárosodása legalább 70%-os mértékű, és nyugellátásban, baleseti nyugellátásban vagy megváltozott munkaképességű személyek ellátásában nem részesül;
- közgyógyellátás;
- gyermekek otthongondozási díja (GYOD): 2019. január 1-jétől került bevezetésre, az önmagukat ellátni képtelen gyermeküket ápoló vér szerinti és örökbefogadó szülők számára biztosít támogatást. A támogatás az ápolat gyermek életkorától függetlenül megállapítható;
- ápolási díj: a tartósan gondozásra szoruló személy otthoni ápolását, gondozását ellátó nagykorú hozzátartozó részére biztosított anyagi hozzájárulás. Jogosultság: súlyosan fogyatékos, vagy tartósan beteg 18 év alatti személy otthoni gondozását, ápolását végzi, és nem jogosult a gyermekek otthongondozási díjára (GYOD)
- alapösszegű ápolási díj: a súlyosan fogyatékos (életkorra tekintet nélkül), vagy tartósan beteg 18 év alatti gyermek gondozását, ápolását végző hozzátartozó jogosult rá;
- emelt összegű ápolási díj: a fokozott ápolást igénylő súlyosan fogyatékos személy gondozását, ápolását végzi, de a kiemelt ápolási díjra való jogosultság feltételeinek nem felel meg;
- kiemelt ápolási díj: a komplex minősítés alapján a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvény szerinti „E” minősítési kategóriába sorolt hozzátartozójának gondozását, ápolását végzi, vagy olyan hozzátartozójának gondozását, ápolását végzi, aki után a magasabb összegű családi pótlékot meghatározott súlyosságú betegségre vagy fogyatékossgára tekintettel folyósítják;
- tartós ápolást végzők időskori támogatása;
- személyi jövedelemadó-kedvezmény (személyi kedvezmény) a súlyosan fogyatékos személy összevont adóalap adóját csökkenti, a havi minimálbér 5%-ának megfelelő összeget jelent;

- gépjárműadó fizetése alóli mentesség: a súlyos mozgáskorlátozott vagy egyéb fogyatékos-sággal élő személy, valamint a fogyatékos-sággal élő személyt rendszeresen szállító, vele közös háztartásban élő közeli hozzátartozó adóalanyt illeti meg;
- utazási kedvezmény: minden fogyatékos-ság típusnál a sérült személy és egy kísérőjük számára is biztosított a kedvezmény;
- utazási költségtérítés: a fogyatékos gyermek korai fejlesztését és gondozását, fejlesztő fel-készítését nyújtó intézmény igénybevételevel kapcsolatban felmerült utazási költségekkel kapcsolatos támogatás;
- személygépkocsi szerzési, illetve személygépkocsi átalakítási támogatás: súlyos mozgás-korlátozott személy kérheti;
- parkolási igazolvány;
- akadálymentesítési támogatás: új lakás építéséhez, lakás vásárlásához, illetve meglévő la-káson, lakóépületen végzett akadálymentesítéshez is igényelhető, legfeljebb háromszázezer forint (Tájékoztató fogyatékos-sághoz... 2019).

Nyújtható támogatások még:

- egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás;
- települési támogatás keretében nyújtható támogatás (pl. a 18. életévét betöltött tartósan be-teg hozzátartozója ápolását, gondozását végző személy részére biztosított ápolási támoga-tás);
- foglalkoztatást helyettesítő támogatás;
- baleseti járadék: üzemi baleset vagy foglalkozási betegség miatt 13 százalékot meghaladó mértékű egészségkárosodás esetén jár annak, aki a megváltozott munkaképességűek ellátá-saira nem jogosult;
- időskorúak járadéka.

A megváltozott munkaképességű személyek

- rehabilitációs ellátásban
- rokkantsági ellátásban részesülhetnek.

Az egyes ellátásokban részesülők számáról kevés információ áll rendelkezésre, ráadásul azok is, amelyek elérhetőek, nem tisztán csak a fogyatékos-sággal élőkre vonatkoznak, hanem némely ellátás esetében (pl. közgyógyellátás, ápolási díj, önkormányzati támogatás) tartalmazzák a más jogosultsági címen ellátásban részesülőket is.

A megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesítettek számáról már szó volt a 7.1. fejezetben. Fontos azonban megjegyezni, hogy az adatok rehabilitációs és rokkantsági bontás-ban nem elérhetőek.

7.4. táblázat: Egyes, a fogyatékos-sággal élő személyek által (is) igénybe vehető ellátásban részesítettek száma, Győr, 2016-2020

Pénzbeli és természetbeni ellátások	2016	2017	2018	2019	2020
Alanyi jogon megállapított ápolási díjban részesítet-tek havi átlagos száma (fő)	359	366	345	190	250
Alanyi jogon megállapított ápolási díjra felhasznált összeg (1000 Ft)	165 562	196 275	197 096	117 703	170 577
Egyéb önkormányzati támogatásban részesítettek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)	95	1574	992	849	772
Egyéb önkormányzati támogatásra felhasznált összeg (pénzbeli és természetbeni) (1000 Ft)	4 725	145 618	132 165	13 311	12 748
Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támoga-tásban részesítettek havi átlagos száma (fő)	192	219	210	213	205

Pénzbeli és természetbeni ellátások	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásra felhasznált összeg (1000 Ft)</i>	85 170	64 512	65 778	68 729	65 993
<i>Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek havi átlagos száma (fő)</i>	293	156	100	88	104
<i>Foglalkoztatást helyettesítő támogatásra felhasznált összeg (1000 Ft)</i>	80 288	42 671	27 419	23 264	27 675
<i>Gyermekek otthongondozási díjában részesítettek havi átlagos száma (fő)</i>				249	228
<i>Gyermekek otthongondozási díjára felhasznált összeg (1000 Ft)</i>				279 131	321 241
<i>Időskoriúak járadékában részesítettek havi átlagos száma (fő)</i>	31	34	31	31	34
<i>Időskoriúak járadékára felhasznált összeg (1000 Ft)</i>	10 214	11 395	10 853	10 905	11 865
<i>Közügygyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma (alanyi és normatív alapon kiadott) (fő)</i>	2 222	2 341	2 257	2 330	2 138
<i>Települési támogatásban részesítettek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)</i>	5 603	4 955	4 114	4 106	4 136
<i>Települési támogatásra felhasznált összeg (pénzbeli és természetbeni) (1000 Ft)</i>	234 457	217 800	197 702	204 138	221 631

Forrás: KSH T-STAR.

7.3. A KÖZSZOLGÁLTATÁSOKHOZ, KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉSHEZ, INFORMÁCIÓHOZ ÉS A KÖZÖSÉGI ÉLET GYAKORLÁSÁHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS LEHETŐSÉGEI, AKADÁLYMENTESÍTÉS

Különböző intézmények, szolgáltatások, programok, rendezvények stb. hozzáférhetőségének tekintetében fontos kérdés az akadálymentesítettség. Az info-kommunikációs akadálymentesítés hozzájárul a fogyatékos személyek tanulási, képzési, munkavállalási lehetőségeinek bővüléséhez, információkkal való ellátottságuk szélesítéséhez. A középületek, közutak, közösségi közlekedés akadálymentessé tétele a fogyatékossgal élő emberek számára egyenlő esélyű hozzáférést és részvételt biztosít a mindennapokban ügyeik intézéséhez, az önálló életvitel megteremtéséhez. A 2000-es évektől jelentős pozitív változások figyelhetők meg e téren, azonban számos esetben nem megfelelő színvonalon és hatékonysággal készülnek el az utólagos akadálymentesítések, ennek következtében használatuk problémákba, nehézségekbe ütközik.

Az Országos Fogyatékosügyi Program (2015-2025) az *egyetemes tervezés* elvének alkalmazását emeli ki, azaz, hogy a termékeket, az épített környezetet, a különböző ellátásokat és szolgáltatásokat oly módon tervezzék és valósítsák meg, hogy azok minden ember számára a lehető legnagyobb mértékben hozzáférhetőek legyenek, és ne utólag kelljen azokat átalakítani, akadálymentesítéssé tenni. E szemlélet legfőbb üzenete, hogy nem az a cél, hogy megszüntessünk akadályokat, hanem úgy hozzunk létre valamit, hogy ahhoz mindenki kortól, nemtől, fogyatékossgától függetlenül ugyanolyan eséllyel férjen hozzá, ha éppen szüksége van rá. Ahhoz, hogy az egyetemes tervezés elve természetessé váljon és minél több esetben érvényesüljön, illetve, hogy a fizikai és info-kommunikációs akadálymentesítés minél teljesebb körű legyen, folyamatos szemléletformálásra, érzékenyítésre is szükség van.

Fogyatékossgal élő, egészségkárosodott emberek számára alapvető fontosságú, hogy hozzáférjenek a különböző gyógyászati és rehabilitációs ellátásokhoz, kezelésekhöz és eszközökhöz, szűrővizsgálatokhoz. Ha ez bármilyen okból kifolyólag gátolt, nehezített, az súlyos egészségkárosodáshoz, állapotromláshoz vezethet.

Az *Európai Lakossági Egészségfelmérés (ELEF)* 2019-es adatai alapján országos szinten elmondható, hogy „az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést a súlyosan korlátozottak esetében elsősorban a közlekedési nehézségek, illetve a gyógyszerkiváltáshoz és a mentálhigiénés ellátáshoz kapcsolódó anyagi okok akadályozzák [...], melyen túl a hosszú várakozási idő jelent még gyakori problémát” (Gárdos-Földvári 2022: 696).

Gyógyászati segédeszközök jutás tekintetében kedvezőtlen változás, hogy 2022. július 1-től csökkent a *TB-támogatott segédeszközök* listája, ez egyrészt azt eredményezheti, hogy adott segédeszközt hosszabb ideig használnak, ami akár egészségkárosító is lehet. A korábban TB-támogatott eszközök teljes áron való beszerzése anyagilag megterhelő, különösen egy olyan célcsoportnak, amely körében a foglalkoztatottság és az iskolázottság mértéke alacsonyabb, a jövedelmi viszonyok kedvezőtlenebbek. Ezt támasztják alá a 2019-es ELEF adatai is: a fogyatékossgal élők, a súlyosan korlátozott lakosság körében felülreprezentáltak az alacsonyabb iskolai végzettségűek, az inaktívok, illetve körükben a legmagasabb azoknak az aránya, akiknek a háztartása az alsó két jövedelmi ötödbe tartozik (Gárdos-Földvári 2022: 695).

Gyógyászati segédeszközökhöz való hozzájutás tekintetében fontos kiemelni a Győrben is jelen lévő Rehab-Rába Kft.-t, mely gyógyászati segédeszközök gyártásával és forgalmazásával foglalkozik, telephelye és mintaboltja is van a városban. A cég kapcsolatban áll a Mozgáskorlátozottak Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülettel és a Camelot Mozgássérült Fiatalok Győri Egyesülettel is. Egyedi és speciális gyógyászati igényeknek megfelelő ellátást nyújtanak, egyedi méretvétel alapján gyártanak művégtagokat, ortéziseket, gyógycipőket, talpbetéteket, haskötőket, fűzőket. Emellett mintaboltjukban a házi betegápoláshoz, rehabilitációhoz szükséges egyéb kellékek is megvásárolhatók. Mozgásszervi betegségek esetében orvosi vizsgálatra (pl. ortopédia) és rehabilitációs kezelés (pl. gyógytorna, gyógymasszázs) igénybevitelére is van náluk lehetőség (<http://www.rehab-raba.hu>).

Otthonápolás, otthoni szakápolás terén a Harris Egészségügyi Szolgálat az egészségbiztosítási pénztár szerződött partnereként nyújt ellátást Győr-Moson-Sopron megyében, így Győrben is. Az otthoni szakápolást a beteg kezelőorvosa rendelheti el (házi orvos, szakorvos) abban az esetben, ha a szakápolás kórházi ápolást helyettesít vagy lerövidíti azt, hozzájárulva a sikeres rehabilitációhoz. Szakápolást (gondozást-ápolást), gyógytornát, fizioterápiát és logopédiai szolgáltatást nyújtanak a beteg egyéni igényeinek és szükségleteinek figyelembevételével, nem csupán a testi, hanem a lelki és szociális igényeire is kiterjedően (<https://harris.hu/>). Adatgyűjtés során az érintett célcsoportba tartozók felhívták arra a figyelmet, hogy az utóbbi időszakban normatívacsökkenés miatt sok rászoruló nem tud támogatott gyógytornát kapni, ami gátját jelentheti a sikeres rehabilitációnak, illetve akár állapotrosszabbodáshoz is vezethet.

A *fókuszcsoporthoz tartozók interjúja* során elhangzott az is, hogy az egészségügyi ellátások igénybevétele sok esetben problémás, nehézségekbe ütközik egyrészt a nem megfelelő fizikai kialakítás (pl. a vizsgáló/kezelő ágyak magasak, amire úgy kell feltenni a beteget), másrészt a nem megfelelő hozzáállás miatt, ami gyakran abból fakad, hogy a kórház/szakrendelő személyzete nincs felkészülve a helyzetre, fogyatékos személy vizsgálatára. Ez méltatlan helyzeteket tud eredményezni, számos esetben sérül a fogyatékos ember magán (intim) szférája, illetve sérülnek a jogai. Kritika érte a sürgősségi ellátást is abból a szempontból, hogy nem mindig veszik figyelembe, hogy fogyatékos embert, pl. halmozottan sérült vagy autista fiatal, vagy értelmi sérültet kell ellátniuk, adott esetben órákat kell velük is várni, holott számukra ez a helyzet szinte elviselhetetlen. A jelnyelvi tolmácsokkal készült interjú során pedig azt emelték ki a szakemberek, hogy sokszor probléma a kórházban/orvosi vizsgálatnál a jelnyelvi tolmácsok jelenléte, nem akarják őket beengedni a vizsgálatra, különösen a koronavírus-járvány helyzet idején volt ez kiélezett (csak egy kísérő lehetett). A

hallók tolmácsokkal szembeni visszautasítása valós és gyakori probléma, különösen az egészségügyben.

A fogyatékossgal élő emberekkel való megfelelő kommunikáció, viselkedési mód elérése érdekében Borsodi Erzsébet ötlete alapján a Petz Aladár Egyetemi Oktató Kórház, a Hit Gyülekezet Szeretetszolgálat (HISZ) és a MMSZ segítségével szemléletformáló rövidfilmek (látássérült, hallássérült, illetve mozgássérült személy a kórházban címmel) készültek 2019-ben arról, hogy az egészségügyi dolgozók hogyan tudnak a fogyatékossgal élő pácienssel hatékonyan együttműködni. Tervben van a kórházi személyzet számára érzékenyítő foglalkozás tartása is.

Kiemelésre került még, hogy a halmozottan sérült személyek, illetve az értelmi fogyatékosok fogászati ellátása megoldódni látszik, esetükben a beavatkozást csak altatásban lehet végezni. Győrben erre eddig nem igazán volt lehetőség, viszont már előzetes bejelentkezés esetén megoldja a kórház a fogászati beavatkozást.

Települési önkormányzati tulajdonban lévő középületek akadálymentesítettsége

A fogyatékos emberek civil szervezetei képviselőinek elmondása szerint a középületek, közterületek nagy része akadálymentes. Azonban számos esetben problémát jelent a lift hiánya vagy a segített keretek között való használata, azaz, hogy bár van lift, de az csak más segítségével használható vagy kerekesszékekkel alig lehet beférni, ez ugyanúgy elveszi az önállóság lehetőségét a fogyatékos személytől. Illetve számos helyen az ajtón való bejutás okoz problémát. Több helyütt bár az épületbe való bejutás megoldott, az épületen belül már korlátozott a mozgástér, nem lehet pl. feljutni az emeletre, illetve sok helyütt nem megoldott az akadálymentesített mellékhelyiség megléte. Az akadálymentesítés alatt még ma is gyakran elsősorban a mozgáskorlátozottak számára hozzáférhetővé tették az épületet, és nem gondolnak a látás- és hallássérültekre, az értelmileg sérültek vagy autisták infokommunikációs és fizikai akadálymentesítési szükségleteire, azokat szinte figyelembe sem veszik. Az infokommunikációs akadálymentesítés tekintetében szükség lenne vezető sávok kialakítására, figyelmeztető jelek kihelyezésére, Braille írásos tájékoztatókra, nagy betűs tájékoztatókra, nagybetűs űrlapokra, nagyító készülékek kihelyezésére hivatalokban, egészségügyi intézményekben stb. Figyelni kell arra, hogy a kialakított megoldások valóban használhatóak legyenek.

Az önkormányzat tulajdonában lévő nevelési-oktatási, kulturális-művelődési, szociális, egészségügyi alapellátási, sport- és szabadidős *létesítmények akadálymentesítettségével kapcsolatosan* elmondható, hogy:

- A közoktatási, köznevelési intézmények közül több intézmény is (pl. Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium; Fekete István Általános Iskola; Gárdonyi Géza Általános Iskola; Ménfőcsanak Petőfi Sándor Általános Iskola; Erzsébet ligeti óvoda) akadálymentesített, rámpával felszerelt. A 2016-2018 között felújított Erzsébet ligeti óvodában, melyben mozgássérült csoport is működik, megvalósult az akadálymentesítés, lift és mozgássérült mosdó is kialakításra került. Az értelmileg sérült gyermekek és fiatalok, illetve súlyosan halmozottan sérült gyermekek alapfokú gyógypedagógiai oktatását és nevelését ellátó Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskolában is működik lift. Az intézmény igazgatójának elmondása alapján azonban a lifttel minden évben vannak problémák, gyakran meghibásodik, a szolgáltató cég nem száll ki azonnal, ez konfliktust okoz az intézményben, hiszen a kollégáknak kell a sérült gyermekeket emelgetni. A helyzet kezelésére evakuáló székeket vásároltak. A Győri SZC Gábor László Építő- és Faipari Szakképző Iskola Szabóky Adolf Szakiskolai Intézményegysége szintén fogyatékos gyermekekkel (értelmi fogyatékos, autista, látássérült, hallássérült, mozgássérült fogyatékos, SNI-s) dolgozik, az intézmény részben akadálymentes, rámpák vannak, az alsó szint akadálymentesített, van mozgássérült WC is, de lift nem működik, így pl. kerekesszékes fiatal nem tudnak beiskolázni.
- Kulturális intézmények akadálymentesítettségét tekintetében elmondható, hogy a városban működő közkönyvtári épületek közül csak kevesek esetében biztosított az épületbe való bejutás a mozgásukban sérült személyek számára is (ilyen pl. a Marcalvárosi fiókkönyvtár;

a József Attila Művelődési Házban található fiókkönyvtár), a mosdó használata ezen egységekben is korlátozott.

- A Győri Nemzeti Színház, a Vaskakas Művészeti Központ (Vaskakas Bábszínház), a Richter terem, a Molnár Vid Községi Ház, a Kossuth Lajos Művelődési Ház részben akadálymentesítettek, az épületekbe be lehet jutni mozgássérült, kerekesszéssel közlekedő embereknek is, de a létesítmények csak korlátozottan használhatók számukra, mert pl. az emeletre való feljutás nem lehetséges, mivel lift egyik épületben sem működik. A Vaskakas Művelődési Központban kialakításra került akadálymentes WC, míg a többi említett kulturális intézményben ez nem biztosított.
- Szociális intézmények: Az összes bentlakásos időseket ellátó intézmény részlegesen vagy teljesen akadálymentesített, az FNO akadálymentesített, az idősek nappali ellátását biztosító idősek klubjai közül szinte mindegyik akadálymentesített, legalább részben. Az elmúlt időszakban (2016-2021) TOP-os komplex infrastruktúrafejlesztési projekteknek köszönhetően több bölcsődében nemcsak energetikai korszerűsítés valósult meg, hanem gyermekbarát infrastruktúrát és akadálymentes környezetet alakítottak ki (pl. Báthory utcai bölcsőde, Türr István utcai bölcsőde, Ménfőcsanakai bölcsőde, Zöld utcai bölcsőde) (Győr MJV Klímastratégiája 2021: 30-31).
- Az egészségügyi alapellátást megvalósító házi orvosi, házi gyermekorvosi szolgálat, védőnői szolgálat tekintetében elmondható, hogy gyakorlatilag minden rendelő esetében megvalósul legalább a részleges akadálymentesítés, azaz pl. van rámpa. Az épületek több mint felénél a teljes akadálymentesítettség is biztosított, így pl. akadálymentes mosdó is van. Az akadálymentes mosdókkal kapcsolatosan a súlyos, halmozottan sérült gyermekeket, fiatalokat nevelő családok érdekeit képviselő alapítvány jelezte, hogy azok az e sérültséggel élők esetében nem igazán használhatók, olyan megoldásra lenne szükség, ahol lehetőség van a sérültek lefektetésére is (pl. mint a lenyitható pelenkázó asztalok, csak erősebb, nagyobb kivitelben). Ez a probléma nemcsak az egészségügyi intézményekben merül fel, hanem minden akadálymentes mosdó esetében.
- Sport- és egyéb létesítmények: A Győr Projekt Kft. gondozásában lévő épületek (pl. Audi Aréna, Sport Aqua, Látogatóközpont, Kálóczy téri teniszközpont) az utóbbi kivételével akadálymentesek, az előírásoknak megfelelő akadálymentes kialakítással ellátottak. Külön érdemes kiemelni az Olimpiai Sportközpontot, mely a mozgássérült személyek sportolására is lehetőséget adó létesítmény.

Közzolgáltatásokhoz, köznevelési intézményekhez, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés lehetőségei, fizikai, információs és kommunikációs akadálymentesítettség, lakóépületek, szolgáltató épületek akadálymentesítettsége

A fogyatékossgal élő személyek számára speciális szükségleteiket figyelembe véve biztosítani kell a közzolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést, az akadálymentes, érzékelhető és biztonságos épített környezetet. Biztosítani kell számukra a közérdekű információkhoz való hozzájutást, információs esélyegyenlőséget. A kommunikációjukban jelentősen gátolt személyek (pl. hallássérültek, beszédzavar fogyatékossgal érintettek) számára a közzolgáltatások igénybe vételekor lehetővé kell tenni a tájékozódás és személyi segítség feltételeit. Már az előző fejezetben is szó volt a közintézmények akadálymentességéről, ami nagyban meghatározza a szolgáltatásaik hozzáférhetőségét.

Siket és nagyot halló emberek számára elérhető pl. a jelnyelvi tolmácsszolgálat, ami nagy segítség az érintettek számára mindennapos ügyeik intézésében, vagy akár az oktatásban és a munkavállalás során is. (A jelnyelvi tolmácsszolgálatról bővebben lásd 7.1. fejezetben.) A jelnyelvi tolmácsszolgálat munkatársai a velük készült interjú során hangsúlyozták, hogy munkájuk végzése közben szembesülnek azzal, hogy az ügyintézéskor (pl. bankban, orvosnál stb.) a hallók nem akarják elfogadni a tolmácsok jelenlétét, el akarják őket küldeni mondván, hogy ők nem kértek tolmácsolást, megértik az ügyfelet, ami valamilyen szinten igaz is lehet, hiszen sok hallássérült tud han-

gokat kiadni, ugyanakkor a hallássérült egyáltalán nem biztos, hogy megérti az ügyintézőt, orvost, vagy félreérti őt. A hallássérültnek alapvető joga, hogy igénybe vegyen tolmácsolást, a tolmács jelenléte szükséges, nem kényelmi, hanem emberi jogi és funkcionális szempontból is. Fontos lenne ezt tudatosítani a hallókban. Többféle lehetőség is lenne a megértés segítésére az ügyintézősek során, pl. a kormány több bankkal is kötött megállapodást kontakt jelnyelvi tolmácsolás biztosítására, azaz van az ügyintézőknél egy tablet, és a hallássérült ügyfél esetén csak hívnia kell ezen a tableten keresztül a tolmácsszolgálatot. A szakemberek felhívták a figyelmet arra, hogy akadálymentesítés szempontjából a hallássérülteket általában nem veszik figyelembe, „láthatatlan fogyatékosként” van jelen ez a sérültség. Különösen igaz ez a közművelődési és kulturális intézményekre, sok kulturális és szabadidős programból szorulnak ki az miatt a beszéd fogyatékos és hallássérült emberek, mert nincs biztosítva a jelnyelvi tolmácsolás. Lenne lehetőség pl. színházi tolmácsolásra is, több színházban működik, de Győrben jelenleg nem elérhető ez a szolgáltatás. Mindenképpen fontosnak tartanak a kulturális helyszínek akadálymentesítését a hallássérültek szempontjából (is), de lehetnének videófelvevételek a számukra, vagy alkalmazni lehetne a QR-kódos megoldást is. A virtuális/online világ nagy segítség a hallássérültek számára, kommunikációjukat nagyban megkönnyíti, ilyen megoldás pl. a video-chates ügyfélszolgálat, melyre már van lehetőség az E-ON-nál, és a gázszolgáltatóknál. Ez nagy segítség a hallássérült embereknek, mert a jelnyelvi tolmács is részt tud venni, így tud segíteni az ügyintézésben.

A *közművelődés intézményeinek* akadálymentesítése kiszélesíti a fogyatékossgal élők számára a közösségi művelődési lehetőségeket, a tanulás és művelődés, az informálódás és a közösségi részvétel lehetőségét. Egy új kezdeményezés a városi könyvtár (Dr. Kovács Pál Könyvtár és Község Tér) részéről a könyvfutár szolgáltatás, melynek keretén belül a 65 év feletti, vagy mozgásukban korlátozott olvasók részére Győr közigazgatási területén belül vállalják a kölcsönzött dokumentumok/könyvek ingyenes házhoz szállítását.

A tájékozódás és szabadidő eltöltés szempontjából a *média akadálymentes elérhetősége* is fontos, illetve a célcsoport nyilvánosságának biztosításában is szerepet játszhat, illetve kellene vállalnia. Ezzel kapcsolatosan több fókuszcsoporthozos interjúban is megfogalmazódott, hogy a város helyi médiája (Győr+) nem készít olyan médiatartalmat, ami a fogyatékos emberek életével foglalkozik, ezért javasolják, hogy a Győr+ TV-ben legyen olyan közéleti magazin, amely bemutatkozási lehetőséget biztosítana a fogyatékosügyi civil szervezeteknek, és a célcsoporttal dolgozó szervezeteknek, intézményeknek. A Győr+ TV műsorai nem akadálymentesítettek a hallássérült emberek számára (pl. feliratozás lehetősége, jeltolmácsolás).

A *köznevelési-közükatási intézmények* többsége nem akadálymentesített, az elsősorban csak a speciálisan sérült gyermekeket ellátó intézményekre jellemző. Győrben a korai fejlesztéstől kezdődően egészen a középiskolás korosztályig van lehetőség a sérült/fogyatékossgal élő gyermekek oktatási-nevelési intézményben való elhelyezésére. Ezen intézmények, szolgáltatások részben bemutatásra kerültek a 4.3. és a 4.4. fejezetekben, ugyanakkor, hogy teljes legyen a kép, itt is említésre kerülnek. A korai fejlesztést a Gézügüz Alapítvány Győri Intézete és a Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Győri Tagintézménye végzi. A Gézügüz Alapítvány elsősorban a központi és perifériás idegrendszeri sérült csecsemők és kisgyermekek fejlesztését végzi, de lehetőség van egészséges csecsemők, kisgyermekek mozgásos és értelmi képességeinek fejlesztésére is. 2018 óta szolgáltatásaik az arra rászorulóknak OEP-finanszírozással váltak elérhetővé. Az ellátott gyermekek száma magas, heti szinten 200 gyermek fejlesztését végzik, kapacitásaik teljes mértékben kihasználtak.

Speciális szükségletű gyermekek *bölcsődei ellátására* van lehetőség a Türr István utcai bölcsőde speciális csoportjában, amely maximális kihasználtsággal működik. Ugyanakkor a legtöbb bölcsődében jelen vannak sajátos nevelési igényű gyermekek integrált formában. A sajátos nevelési igényű gyermekekre főként a beszéd- és nyelvfejlődésben elmaradás, pszichológiai fejlődési zavar, pervazív fejlődési zavar, egy esetben mozgásszervi fogyatékossg volt jellemző (Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat Győr Átfogó szakmai értékelése 2021).

Az *óvodai ellátás* tekintetében elmondható, hogy az Erzsébet ligeti óvodában mozgássérült csoport működik, jelenleg 6 fővel, illetve Vuk óvodában és az Attila úti óvodában logopédiai cso-

port van (6-10 fővel). Az óvodában, csakúgy, mint a város többi intézményében megjelennek SNI-s, és autista gyermekek. A Pedagógiai Szakszolgálat munkatársának elmondása szerint egyre nagyobb számban jelennek meg az autizmus spektrum zavarral küzdő, illetve az SNI-s, BTM-s gyermekek. Óvodai elhelyezésük problémát okoz, sokkal több olyan intézményre lenne szükség, amely szakszerűen fogadni tudja a „problémás” gyermekeket. A nevelési-oktatási szakemberekkel folytatott fókuszcsoporthozos interjú során megfogalmazódott, hogy Magyarországon az igazi integráció, inklúzió feltételei nincsenek meg, így a speciális igényű gyermekek többsége inkább kárvalottja, sérültje lesz a jelenlegi formában megvalósuló integrációnak nevezett dolognak. Fontos tartanak, hogy a speciális igényű (pl. autista, BTM-es) óvodás gyermekeknek speciális kiscsoportokat hozzanak létre több óvodában. A Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola és Kollégiumban jelenleg 24 értelmileg sérült gyermek részesül óvodai nevelésben, 2020-ban számuk 17 fő volt.

Az általános iskolai oktatást tekintve elmondható, hogy a város összes közoktatási intézményében integráltan végzik az SNI-s, BTM-es gyerekek gyógypedagógiai oktatását-nevelését, némely intézményben kiemelkedő számban. Kimondottan sérült, autista, illetve súlyos nyelvi- és kommunikációs zavarral rendelkező tanulók oktatását végzi a Radó Tibor Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény. Az iskolában 2021-ben 161 fő volt a gyógypedagógiai oktatásban, nevelésben részesülő gyermekek száma, 47 fővel több, mint a 2016/2017-es tanévben (114 fő) (KIRSTAT 2021). A város másik speciális intézménye a Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola és Kollégium, amely a speciális nevelési szükségletű, közép-súlyos értelmileg sérült gyermekeket és fiatalokat fogadja. Óvodai nevelést, alapfokú gyógypedagógiai oktatást és nevelést biztosít, valamint az alapfokú oktatásból kikerülő fiatalok számára készségfejlesztő iskolát működtet, mely azonban a tanulmányok végén szakképesítést nem ad. A készségfejlesztő iskolában akár 23 éves korig is maradhatnak a közép-súlyos értelmi fogyatékos fiatalok. A tanulók körében 2005 óta súlyosan halmozottan sérültek is vannak, akik fejlesztő nevelés-oktatásban részesülnek, számukra biztosítják heti 20 órában a fejlesztéseket, azonban esetükben inkább gondozási feladatok vannak, tanulás szempontjából nem fejleszthetők, egy bizonyos szint fölé nem képezhetők. Az intézményvezető elmondása szerint tulajdonképpen a fejlesztő nevelés-oktatásban részesülők számára inkább felügyeletet biztosítanak, pedagógiai asszisztens és gyógypedagógusok segítségével, igazából számukra a szociális ellátásban és nem oktatási intézményben lenne az optimális elhelyezés. Ugyanakkor ez egy áthidaló megoldás, mivel a fogyatékosok nap-pali ellátásában csak 18 éves kortól fogadják a sérült fiatalokat. Jelenleg az intézmény 17 fő részére biztosítja a fejlesztő nevelést-oktatást (4 csoportban), a készségfejlesztő iskolában 68 fő tanul, számukra praktikus háztartási ismereteket oktatnak, illetve konyhai kisegítő, takarítói kisegítő, mézeskalács készítő munkákra készítik fel őket. Az általános iskolai oktatásban közel 70, óvodai nevelésben 24 fő részesül az intézményben. Van autista csoportjuk is, jelenleg 21 fővel. Kollégiumi elhelyezésre is lehetőség van, 2020-ban 36 fő vette igénybe (forrás: intézmény adatszolgáltatása). Az intézmény jelenlegi létszámadatai magasabbak, mint az öt évvel ezelőtti tanulólétszám.

Középfokú intézményként fogyatékos gyermekek oktatását végzi a Győri SZC Gábor László Építő- és Faipari Szakképző Iskola Szabóky Adolf Szakiskolai Intézményegysége. Több mint 10 évvel ezelőtt az iskolába szinte kizárólag enyhe értelmi fogyatékos fiatalok jártak, mára változott a helyzet, értelmi fogyatékosok mellett autista, látássérült, hallássérült, mozgásszervi fogyatékos, beszéd-fogyatékos, ADHD-s és SNI-s tanulók is vannak, illetve előfordulnak pszichés zavarokkal küzdő gyermekek is (skizofrén, Borderline szindróma). Nem mindenkinek ebben az iskolában lenne a helye, többeknek integráltan kellene tanulnia, illetve a pedagógusok nincsenek felkészülve pl. az autista gyerekek fejlesztésére. Az intézményben magas a tanulásban akadályozottak aránya (50%), van ún. „dobbantó osztály”, olyan 16 év felettiek, akik nem végezték el a 8 osztályt, őket műhely iskola formájában részs szakmákra készítik fel (részs zakképesítést kapnak). Fontos, hogy a fiataloknak minél tovább legyen tanulói jogviszonya, hiszen a munkaerő-piacra nem sok eséllyel kerülnek be. A tapasztalatuk az, hogy akiknek jók a szociális képességei, azok tudnak beilleszkedni a munka világába.

A halmozottan sérült gyermekeket, fiatalokat nevelő családokkal kapcsolatban álló civil szervezetek jelzése szerint egy súlyosan mozgássérült gyermek oktatási intézményben való integrált jelenléte komoly erőfeszítéseket kíván meg a szülőktől még olyan intézményekben is, ahol amúgy befogadóak. A gyermek mellé pedagógiai asszisztenst rendel ki az iskola, aki segíti, de a helyettesítése már nem megoldott. Gyakori, hogy az oktatás, közösségi programok szervezése során nem figyelnek a sérült fiatal speciális igényeire (pl. osztálykirándulások, programok szervezése, számonkérés stb.).

Oktatási intézményként megemlíthjük a Széchenyi István Egyetemet is, ahol törekszenek arra, hogy az intézmény elérhető legyen a fogyatékkal élő hallgatók számára is. Az egyetem épületei, a könyvtár, valamint a sportcsarnok alapvetően jól használhatóak a fogyatékkal élők számára. A kollégium bővítése során akadálymentes szobák is kialakításra kerültek, melyekben mozgássérült és látássérült hallgatók laknak (Czeiner-Szücs 2021).

Az *egészségügyi ellátások* tekintetében elmondható, hogy a háziorvosi rendelők mindegyike legalább részlegesen akadálymentes, a szakellátó intézmények esetében is problémát inkább a látás- és vagy hallássérült emberek számára szolgáló akadálymentesítés hiánya jelent. E tekintetben pozitívum, hogy több helyen már hangos és/vagy kijelzős hívók segítenek a kommunikációs akadályok legyőzésében.

A *sporttevékenységek, sportlétesítmények hozzáférhetősége* tekintetében elmondható, hogy az Országos Fogyatékosügyi Program (2015-2025) nemcsak a sportlétesítmények hozzáférhetőségének javítását tartja fontosnak, hogy a szabadidős testmozgás infrastrukturális keretei elérhetőek legyenek a sérült emberek számára is, de fontos fejlesztési iránynak jelöli meg az integrált sportegyesületek fejlesztését is. Győrben működik olyan szervezet, az Emberség Diáksport Egyesület, amely integrált sportfoglalkozásokat, sportrendezvényeket szervez fogyatékos gyermekeknek és fiataloknak.

Győr Megyei Jogú Város Sportkoncepciója (2021-2026) külön foglalkozik a fogyatékkal élők sportjával. A város sporttal kapcsolatos jövőképeinek vizionálása során megállapításra került, hogy az egészségkárosultak társadalmi beilleszkedését legkönnyebben a sport segítheti elő. A fogyatékos emberek számára is lehetőséget kell biztosítani a szabadidős és a versenysport gyakorlására. Fontos a sportlétesítmények akadálymentesítésének biztosítása, meghatározó a civil szervezetek szerepe is, a rehabilitáció és az egyéb szabadidős és versenyprogramok kapcsán szükséges, hogy együttműködések kezdődjenek a sportszervezetekkel.

A sportlétesítmények egyenlő esélyű hozzáféréseinek biztosítása szempontjából kiemelhető az Olimpiai Sportközpont, amely kialakítása kapcsán alkalmas fogyatékkal élő emberek tömeg- és versenysportjára is (pl. tenisz). Kialakítása során az akadálymentesség alapvető elvárás volt.

Ugyanakkor e pozitívumok mellett negatívumok is vannak a sport terén is. A testmozgás, rekreáció szempontjából fontos lehetőség a fogyatékkal élő személyek részére az úszás, illetve a gyógyvíz használata. Az egyes fogyatékosügyi civil szervezetek taglétszám arányosan az önkormányzat hozzájárulása kapcsán ingyenesen kaptak bérleteket a Rába Quelle Gyógy-, Termál- és Élményfürdőbe. Ezt a kedvezményt azonban a COVID-19 járványhelyzet és az energiaválság okozta nehézségek következtében már nem biztosítja az önkormányzat. Sok fogyatékkal élő embert kedvezőtlenül érint ez a helyzet, mivel a belépőjegy árának kifizetése nehézséget okoz, így elesik az úszás, gyógyfürdőzés jótékony rehabilitációs hatásától.

A *lakhatás* kérdéskörét illetően elmondható, hogy a város több pontján (Kálvária utca, Fészek utca, Zöld utca, Kossuth utca), összességében 26, méretét tekintve 39-57 m²-es, a mozgáskorlátozott emberek számára kialakított önkormányzati bérlakás van. A lakások a Győr-Szol Győri Közszolgáltató és Vagyongazdálkodó Zrt. fenntartásában vannak, azokra 5 évente pályázni kell, kedvezményes lakbért fizetnek az ott lakó mozgássérült személyek.

Munkahelyek akadálymentesítettsége

Ez év nyaráig támogatott foglalkoztatás szolgáltatást nyújtó Szt. Cirill és Method Alapítvány képviselője emelte ki, hogy a fogyatékkal élő munkaező-piaci elhelyezésének egyik meghatá-

rozó akadálya a *tömegközlekedési lehetőségek* nem megfelelő volta. Az Ipari park elérhetőségének nehézségét emelte ki, tömegközlekedéssel a kijutás nehéz, hosszadalmas, akár másfél óra is lehet oda, ugyanannyi vissza, ami egy négyórás munkaviszony esetében irreálisan hosszú utazási időt jelent. Egyéb ide vonatkozó adat nem áll rendelkezésre.

Közösségi közlekedés, járdák, parkok akadálymentesítettsége

A közlekedés különböző formáinak akadálymentessége a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés és a munkaerő-piacon való aktív szerepvállalás tekintetében is elsődleges tényező. Nemcsak a járművek akadálymentességére és a közlekedő járatok hozzáférhetőségére kell gondolni, hanem a kiszolgáló, utasforgalmi létesítményekre, illetve a hozzáférhetőséget elősegítő szolgáltatásszervezési lépésekre is. A közterületek biztonságos használata, elérhetősége a fogyatékos emberek társadalmi jelenlétének alapvető feltétele.

Győrben a *közösségi közlekedés* vonatkozásában a helyi járatos autóbuszok részben akadálymentesek, a buszpark egy része alacsonypadlós. A városi buszvonalak szinte mindegyikén közlekednek alacsonypadlós buszok. Hétvégén, szabadnapokon (szombat), illetve vásár- és ünnepnapokon gyakorlatilag minden buszvonalon minden járat alacsonypadlóként van jelölve, ugyanakkor tanítási napokon és tanszüneti munkanapokon már nem ilyen jó az arány, vannak vonalak, ahol a járatoknak csupán negyede, harmada elérhető mozgássérült emberek számára is, ugyanakkor a vonalak közel felén (44%) az 50%-ot meghaladja ez az arány (forrás: menetrend alapján saját számítás). Mindenképpen megkönnyíti a fogyatékos emberek, különösen a mozgássérültek közlekedését, hogy a menetrend külön jelöli az alacsonypadlós autóbuszok közlekedésének az időpontját. Az elmúlt években megvalósult a kommunikációs akadálymentesítés is, a forgalmasabb megállóknál ún. totemoszlopok kerültek kialakításra, melyek hangbemondással tájékoztatják az utazóközönséget a buszok érkezéséről, helyzetéről. Ezen túl az autóbuszok mindegyike hangbemondós, illetve fényfeliratos. A korábban megvalósult buszvonal-összekapcsolások megkönnyítik számos létesítmény (pl. kórház, szakrendelő, egyetem stb.) elérését, ami az utasok számára az utazási kényelem megnövekedését eredményezte, illetve a hozzáférhetőség szempontjából is kedvező (pl. nem kell átszállni). Ugyanakkor a látássérültek jelezték, hogy nehéz számukra a buszjegyek, bérletek megvásárlása a kihelyezett automatáknál, mivel a fogyatékoság okán járó utazási kedvezmény beállítása bonyolultabb lett, hosszas „nyomkodás” után jutnak csak el a megfelelő felületéhez, számukra (de gyakorlatilag mindenki számára) az lenne a megfelelő, ha minél egyszerűbb lenne a vásárlás folyamata. Szintén a látássérültek sérelmezték, hogy bár kiépítették a kommunikációs akadálymentesítéseket, azok mégsem működnek rendesen, a totemoszlopok sok helyütt le vannak halkítva, a buszokon nem mindenütt hallani a hangbemondást. Fontos lenne, hogy a megvalósult fejlesztések, akadálymentesítések rendeltetésszerűen működjenek. E tekintetben ismételt ki kell emelni a szemléletformálás, érzékenyítés fontosságát, hogy az ép emberek elfogadóak legyenek a sérült emberek szükségleteinek sajátos kielégítésével szemben, ugyanis az Északnyugat-magyarországi Közlekedési Központ Zrt.-től származó információk szerint több esetben a buszmegálló melletti házakban lakók kérték a totemoszlopok lehalkítását. Hasonló problémát jelent az, hogy a lámpás gyalogátkelőknél felszerelt hangjelző készülék hangerejét több helyütt a közelben lakók sokszor zavarónak tartják, így lehalkítatják, ami viszont így már nem hallható jól és nem tudja funkcióját betölteni egy látássérült, vak ember számára.

Mindenképpen említést kell tenni a *győri vasútállomás* épületéről, amely a MÁV Zrt. tulajdonában van. Az épületbe való bejutás akadálymentesítése megoldódott az előző időszakhoz képest, ugyanakkor a vágányok felé semmiféle, a közlekedést megkönnyítő eszköz nem segíti az utazókat (nincs lift, rámpa stb.). Ez nemcsak a mozgássérültek számára jelent problémát, hanem az idősek, illetve a bőröndökkel utazók számára is. Kerekesszékes utazás esetén előre be kell jelenteni az utazási szándékot, ám még ilyen esetben is előfordul, hogy elmarad a le- vagy felszállás előkészítése a vasúttársaság részéről.

A közlekedés kapcsán a fókuszcsoporthoz interjúkon felmerült a *parkolás* problémája is. Több parkolóhelyre lenne szükség a fogyatékos emberek számára, különösen például a lakóövezetekben, lakótelepeken merül fel ennek szükségessége.

A *közterületek egyenlő esélyű hozzáféréseinek biztosítása* kapcsán elmondható, hogy az elmúlt években több fejlesztés is történt Győrben. Ez évben (2022) átadásra került a város második akadálymentes játszótere, a Gerzson és Panka játszótér a Kálvária úton. Az akadálymentes közösségi és játszótér a korábbi, 2018-ban a Barátság parkban elkészült befogadó játszótérhez hasonlóan lehetővé teszi, hogy együtt játszhasanak a fogyatékosokkal élő és az ép gyermekek. A játszótér a Szerencsejáték Zrt. „A játék összeköt!” programjának keretében valósult meg a Győr-Szol Zrt. kivitelezésében (Földvári 2022).

A közterületi akadálymentesített *nyilvános illemhelyek* száma is bővült 2018-hoz képest, amikor is a Bisinger-sétányon készült el az első mozgáskorlátozottak által is biztonságosan használható nyilvános WC. Az elmúlt időszakban további hasonló létesítmények készültek hat különböző helyen a városban (Virágpiac tér [2018 nyár], Adyvárosi tópart [2019], Bem tér, Malom liget, Eötvös park [2021]; Dunakapu tér).

Fogyatékosokkal élő személyek számára rendelkezésre álló helyi szolgáltatások (pl. speciális közlekedési megoldások, fogyatékosokkal élő személyek nappali intézménye, stb.)

Ezen szolgáltatások, ellátások egy részéről volt már szó a 7.1. fejezetben (lásd pl. szociális alapelátások, támogató szolgálat, munkához jutást segítő szolgáltatások, jelnyelvi tolmácsszolgálat). E fejezetben a fogyatékosok nappali ellátásáról és a szakosított ellátásokról, másrészt az előző pontokban még nem érintett szolgáltatásokról lesz szó.

A fogyatékos személyek *nappali ellátását* két intézmény biztosítja Győrben, az EESZI és az MMSZ. A két intézményben összesen ellátottak száma a vizsgált időszakban évi 80 fő körül mozgott, ami magasabb, mint a 2012-2018 közötti létszám (70 fő körül).

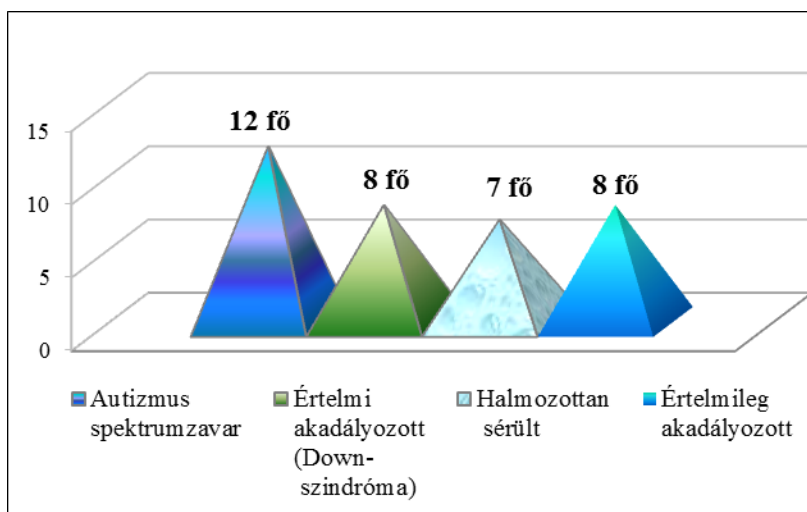
A fogyatékos személyek nappali ellátását jelenleg (2022) az EESZI 33 fő részére biztosítja az FNO működtetésével; az engedélyezett férőhelyek száma 32. Az ellátást a 18. életévet betöltött, értelmi vagy tanulásban akadályozott, érzékszervi, mozgásszervi, illetve halmozottan sérült vagy autista személyek vehetik igénybe. A FNO-nak helyet adó épület (Győr, Török István u. 1.) akadálymentes, korszerűen kialakított, a helyiségek, a berendezési tárgyak a fogyatékosokkal élők speciális szükségleteihez igazodnak. A szolgáltatást igénybe vevők szükségleteikhez, igényeikhez igazodó, gyógypedagógiai fókuszú fejlesztésben részesülnek, a nagyobb fokú önállóság elérésének támogatása érdekében különböző irányított, fejlesztő és szinten tartó foglalkozásokat biztosítanak számukra. Cél a sérültek társadalmi integrációjának elősegítése céljából a mindennapi élethez szükséges szokások kialakítása. Az intézmény igény szerint étkezést biztosít, illetve szükség esetén az orvosi ellátáshoz való hozzájutást is segíti (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2021).

A FNO kapacitása évek óta maximálisan kihasznált, az ellátásra sokkal nagyobb igény lenne, ezt mutatja, hogy a várakozók száma például 2020. december 31-én 14 fő volt, az előző évekhez hasonlóan, ugyanakkor a bekerülési idő több év is lehet (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2021). Az intézmény vezetője a fókuszcsoporthoz interjú során hangsúlyozta, hogy a bekerülés szempontjából problémát jelent, hogy a sérült fiatalot gondozó családok az iskolából való kikerüléskor keresik csak meg az FNO-t, nincsenek arra felkészülve, hogy nem automatikusan fog átkerülni egyik intézményből a másikba gyermekük.

Az ellátást igénybe vevők heterogén csoportot alkotnak az életkor, a sérülés súlyossága és jellege, így a gondozási szükséglet mértéke tekintetében is. Az ellátottak sérültsége autizmus spektrumzavar, értelmi akadályozottság (pl. Down-szindróma), halmozott fogyatékos és súlyosan halmozott fogyatékos, társult problémaként affektív vagy egyéb pszichiátriai kórképek is megjelennek. Az elmúlt évek tendenciája, hogy a szolgáltatást igénybe vevők körében egyre nagyobb arányban vannak a súlyosan halmozottan fogyatékos személyek (7.6. és 7.7. ábra). Életkori jel-

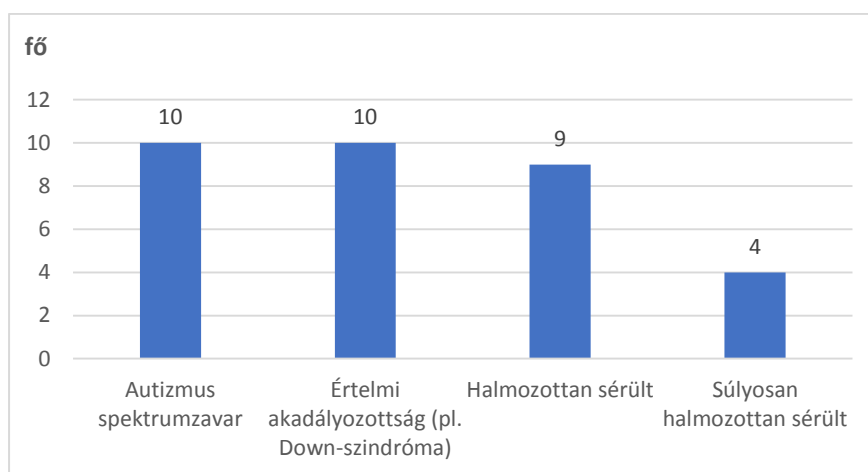
lemzőket tekintve az ellátottak körében legnagyobb számban a 18-39 évesek vannak jelen, de meghatározó a 40-59 évesek száma is.

7.6. ábra: Az EESZI FNO-ban fogyatékos személyek nappali ellátásában részesülő személyek sérültség szerinti megoszlása, 2020. december 31. (fő)

Forrás: Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata (2021: 26).

7.7. ábra: Az EESZI FNO-ban fogyatékos személyek nappali ellátásában részesülő személyek sérültség szerinti megoszlása, 2022. szeptember (fő)

Forrás: EESZI FNO vezetőjének adatszolgáltatása (2022)

Az EESZI-n kívül az MMSZ is nyújt fogyatékos személyek számára nappali ellátást. Az MMSZ Gondviselés Háza Fogyatékosok Napközi Otthona a Kálvária u. 2. szám alatt működik. Ellátási területe nem csak Győr városára terjed ki; a város önkormányzata 10 fő halmazottan sérült személy ellátására kötött még 1999-ben ellátási szerződést az MMSZ-el, ugyanakkor az ellátotti körben 10 főnél magasabb a győri lakóhelyűek száma. Az engedélyezett férőhelyek száma 35, jelenleg 40 fő ellátása történik a Gondviselés Házában, céljuk a halmazottan sérült személyek habilitációja, rehabilitációja, integrációja, re-integrációja.

Az intézmény csoportbontással funkcionál: sérültségük jellege és súlyossága alapján differenciálnak, az egyik csoportban a mozgáskorlátozott és értelmi fogyatékos, a másik csoportban a súlyos, halmazottan fogyatékos személyek ellátásával, fejlesztésével foglalkoznak. Az előbbi csoportban jelenleg (2022) 26, az utóbbi csoportban 14 ellátott van. Az ellátottak többségét férfiak, életkori szempontból pedig a 18-39 éves korcsoportba tartozók teszik ki (7.5. táblázat). Az intézmény mozgásfejlesztést, gyógypedagógiai és pedagógiai fejlesztést nyújt a fogyatékosok nappali ellátását igénybe vevők számára. De segítik a családokat a megfelelő ellátási formák igénylésében,

orvosok elérésében, adományokhoz jutásban, életvezetési tanácsadással is, melyben akár a mindennapi spórolás, vagy akár párkapcsolati kérdések is előkerülnek. Az ellátottak egy részének intézménybe jutását a MMSZ Támogató Szolgálat igénybevételevel biztosítják.

Az intézmény kihasználtsága maximális, ennek következtében várólista alakult ki (1-2 fő) (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2021). Komoly problémát okoz a szakemberek hiánya is, sok éve nincs konduktor az intézményben, kevés a gyógytornász, hiány van pszichológusból is. Tervben volt, hogy az intézményt szolgáltató központtá fejlesztik, de ez jelenleg kivitelezhetetlen vállalkozás lenne.

Táblázat. 7.3.1. Az MMSZ Gondviselés Házában ellátottak korcsoport és nemek szerinti megoszlása, 2022. szeptember

Korcsoport	Férfi	Nő
0-5	0	0
6-13	0	0
14-17	0	0
18-39	17	10
40-59	9	4
60-64	0	0
Összesen	26	12

Forrás: MMSZ Gondviselés Háza Fogyatékosok Napközi Otthona adatszolgáltatása alapján (2022. szeptember).

A COVID-19 járványügyi helyzet és annak következtében hozott intézkedések nagyban befolyásolták a fogyatékosok nappali ellátását biztosító mindkét intézményben folyó szakmai munkát. A lezárások elrendelése következtében ezen napközi otthonoknak is be kellett zárniuk, nem fogadhatták a sérült, fogyatékos embereket, így az állapotfenntartásuk érdekében nagyon fontos nappali ellátás biztosítása akadályozottá vált. A jelenléti fejlesztő és szinten tartó foglalkozások elmaradása újszerű kapcsolattartási módok kialakítását tette szükségessé. Az intézmények szakemberei napi szinten online tartottak kapcsolatot az ellátottakkal, így nyújtottak fejlesztő órákat, irányított foglalkozásokat. Ez az online kapcsolódás nagyon fontos volt az ellátottak és a családjaik testi, lelki, mentális egészségének megőrzése érdekében. Ugyanakkor az MMSZ Gondviselés Háza jelzése szerint komoly finanszírozási problémát jelentett, hogy erre a munkára nem kaptak normatív finanszírozást, mert a normatív támogatás csak a napközi otthonban történő jelenlét után jár (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2021).

Mindkét intézmény esetében tapasztalható, hogy problémát okoz az oktatási intézményekből kikerülő sérült fiatalok felvétele, hiszen maximális kihasználtság mellett működnek. A 7.3. fejezetben már jeleztük azt a problémát is, ami abból fakad, hogy a fogyatékos személyek nappali ellátásába 18 éves kortól kerülhetnek be az érintettek, ugyanakkor a tankötelezettség 16 éves korig tart, ennek következtében az oktatási intézményekben maradnak olyan súlyosan halmozottan sérült fiatalok is, akik bár fejlesztő nevelés-oktatásban részesülnek, de igazából egy bizonyos szint fölé nem képezhetők, inkább szociális ellátás keretein belüli ellátásuk lenne indokolt. Jelenleg az oktatási intézményekből kikerülő gyermekek és fiatal felnőttek elhelyezése a kapacitáshiányok miatt nem megoldott. A fogyatékos fiatalokat ellátó családok továbbra is családjukban, háztartásukban kívánnak gondoskodni gyermekeikről, segítséget ehhez a fogyatékosok nappali ellátása tud számukra nyújtani, hiszen a gyermekek és fiatal felnőttek napközbeni felügyelete, szükség szerinti gondozása, fejlesztése vagy szinten tartása e szolgáltatás keretein belül megoldható. A fogyatékosok nappali ellátásának igénybe vételére azonban a jelenlegi kapacitáshiány miatt többüknek nincs lehetősége.

A fiatalok beszorulása családjaikba azt is jelenti, hogy nem kapnak megfelelő fejlesztő foglalkozásokat, ami állapotuk szinten tartásához nagyon fontos lenne, így a közoktatás éveit elért fejlettségi szint romlik, visszafejlődés, leépülés tapasztalható, különösen igaz ez az autisztikus

spektrumzavarban szenvedők és az értelmileg sérültek esetében. Ezekben az esetekben nemcsak az ellátás nélkül maradt fiatal élettere szűkül be, hanem az őt gondozó családé is.

A fiatal felnőtt gyermekét otthonában gondozó szülő, amennyiben nem biztosított sérült gyermeke napközbeni ellátása, nem tud munkát vállalni, így hosszú távon a család anyagi helyzete biztosan romlik. A szakemberek, mind az oktatási, mind a szociális szakemberek mielőbbi megoldást sürgetnek, a kialakult helyzet szükségessé tenné a fogyatékossgal élők számára nyújtott nappali ellátás bővítését, specifikálását (pl. korcsoporti bontás: fiatal, 16-20 éves, vagy fogyatékossga típusa, jellege, súlyossága alapján: pl. külön autistáknak külön napközi otthon).

Győrben a fogyatékossgal élők számára csak nagyon korlátozottan elérhetők a *szakosított, bentlakásos ellátások*. Nincs fogyatékos személyek otthona (ápolást, gondozást nyújtó intézmény), nincs fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye és lakhatási szolgáltatás (támogatott lakhatás) sem elérhető. Az előbbi ellátási formák Győr közelében működnek, a Dr. Piróth Endre Mentálhigiénés (Szociális) Központ Töltéstava-Táplánypusztán, amely 350 fő pszicho-szociális fogyatékossgal élő, szenvedélybeteg és idős, demenciában szenvedő személyápoló, gondozó elhelyezését biztosítja szociális otthon formájában. Rehabilitációs intézmény Győr közelében, Koroncó Zöldmajorban található, amely 50 fő enyhe- és közép súlyos értelmi fogyatékossgal élő személy számára nyújt elhelyezést (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2021: 76-77). Győrben bentlakásos intézményként csak fogyatékosok gondozóháza található, amely átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény. A Győr-Moson-Sopron Megyei Dr. Piróth Endre Szociális Központ Átmeneti Gondozóháza jelenleg⁶ a Török István u. 1-ben működik, 10 fő értelmi és halmozottan fogyatékos személy átmeneti elhelyezésére, gondozására van lehetőség. Az ellátás iránti igény egyre nagyobb, folyamatosan maximális kihasználtsággal működnek, krízis elhelyezésre gyakorlatilag nincs lehetőség, várólista van. Mindenképpen szükség lenne az átmeneti elhelyezést nyújtó ellátás bővítésére, hogy a fogyatékos felnőtteket otthonaikban gondozó családok átmeneti tehermentesítése megoldható legyen (Szociális Szolgáltatástervezési... 2021: 79). Az intézmény klientúrájában egyrészt a Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola és Kollégiumból kikerülő fogyatékossgal élő fiatalok jelennek meg, akiknek a szülei nem tudják biztosítani az otthoni 24 órás ellátást és felügyeletet. Az igénylők másik részét az idősebb fogyatékossgal élők adják, akik eddig még családban éltek, de szüleik, hozzátartozóik már nem tudnak (betegség, időssé válás, elhalálozás miatt) a fogyatékossgal élő hozzátartozójukról napi szinten gondoskodni (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2021: 77).

A *fókusz csoportos interjúkon* részt vevő szakemberek jelzése szerint is hangsúlyosan merül fel annak problémája, hogy az idősebb, a negyvenes, ötvenes korcsoportba tartozó sérülteket otthonaikban gondozó szülők saját életkorukból, egészségi állapotukból kifolyólag egyre nehezebben vagy egyáltalán nem tudják vállalni gyermekük ellátását, illetve gyakran maguk is gondozásra szorulnának. A súlyosan halmozott fiatalokat gondozó családok esetében is komoly kihívást jelent a már felnőtté váló, sokszor mozgásukban teljesen korlátozott fiatalok ellátása, mozgatása stb. Megoldást kínálhatna az otthonápolást segítő házi segítségnyújtás kereteinek bővítése, illetve a személyi asszisztencia szolgálat kiépítése. Emellett szükség lenne a szakosított ellátásokon belül olyan specifikációra, amely önállóan, csak a sérült emberekre fókuszálva lehetővé teszi a családban gondozott fogyatékos személy átmeneti vagy tartós elhelyezését, továbbá a szintén gondozásra szoruló idős szülőjével való elhelyezését. Jelenleg az ápolásra-gondozásra szoruló fogyatékos személyeket gyakran az idősellátás keretein belül helyezik el, ami nem jó megoldás.

2018 áprilisa óta a CSGYK keretein belül, a Közösségi Tér épületében kialakított IKOP irodában (Információs és Koordinációs Pont) két fogyatékossgügyi tanácsadó dolgozik. Az *információs szolgáltatás* biztosítása a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.-vel való együttműködésben valósul meg. A tanácsadók fontos feladata az érintett személyek

⁶ A civil szervezetek képviselőivel folytatott fókusz csoportos interjú elhangzott, hogy úgy tudják, tervben van az intézmény elköltöztetése a Töltéstava-Táplánypusztára, ami egyértelműen negatívan érintené a győri ellátottakat, családokat. A z intézmény képviselője meghívásunk ellenére nem volt jelen egyik interjú alkalmán sem.

információkhoz, ellátásokhoz való hozzájutásának hatékony segítése, közösségszervezés, társadalmi érzékenyítés.

2020-ban összesen 3212 (halmozott adat) fogyatékos személynek nyújtottak segítséget munkaerő-piaci szolgáltatás, pénzbeli támogatás, hivatali ügyekben való eligazodás, segédeszközökkel kapcsolatos információkérés, egyéb fogyatékosügyei tanácsadás terén, 32 információs napot valósítottak meg és 14 külső szervezésű rendezvényen végeztek érzékenyítő és disszemináló feladatokat (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata 2021: 62). A fogyatékosügyei tanácsadók adatszolgáltatása alapján elmondható, hogy 2022-ben szeptemberig bezárólag 9 hónap alatt 2490 főt érintett a tanácsadási szolgáltatás, ebben a számba beszámításra kerülnek a szemléltetformáló órákon, rendezvényeken résztvevők is. Egyéni megkeresés általi tanácsadást 62 fő számára nyújtottak, akik között látássérült, értelmileg akadályozott, mentálisan, szellemileg sérült személyek, autizmus spektrumzavarral küzdők, illetve mozgássérültek is vannak. Elsősorban a 35-60 éves korosztályból, illetve a 60 év felettiek kérnek segítségnyújtást, tanácsadást, a fiatalabb korosztályok (pl. huszonévesek) kevésbé jelennek meg a klientúrában. A megkeresések nagyobb részt telefonon történnek, kisebb részben személyesen.

A tanácsadók az alábbi területeken nyújtottak ez évben (2022) tanácsadást, segítséget:

- szociális intézményben való elhelyezéshez szükséges információk kérése, ügyintézés, tanácsadás;
- pénzbeli szociális ellátásokhoz való hozzáférés lehetőségeiről való informálódás;
- egészségügyi problémák;
- segédeszközök kölcsönzésének, vételének lehetőségeiről tájékoztatás kérése;
- életmódbeli, életviteli tanácsadás, lelki gondozás;
- ügyintézésben való segítségkérés;
- adományok kérése, közvetítése.

Előnyben részesítés (hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások)

A 2015-2025 közötti időszakra vonatkozó Országos Fogyatékosügyi Programról szóló határozat kimondja, hogy „miután a fogyatékos személyek az őket mindenki mással egyenlően megillető jogokkal állapotukból fakadóan kevésbé tudnak élni, ezért indokolt, hogy előnyben részesüljenek.”

A 1993. évi III. tv. a szociális igazgatásról és szociális ellátásról (a továbbiakban: Szoctv.) 94/F §. értelmében a fogyatékos személyek jogainak érvényesülése érdekében figyelemmel kell lenni különösen:

- az akadálymentes környezet biztosítására,
- az információkhoz való hozzáférés biztosítására,
- a képességek, készségek fejlesztésére, illetve az állapotfenntartás vagy javítás, lehetőségeinek megteremtésére,
- az önrendelkezés elvére, a fogyatékossgal élő személy életvitelével kapcsolatos, döntéseinek tiszteletben tartására,
- társadalmi integrációjukhoz való jogra,
- más személyekkel való kapcsolat létesítésére, kapcsolattartásra, valamint,
- intézmények, szolgáltatások igénybevitelére, elérésére.

Ezen pontokkal összhangban lehetőség van arra, hogy hátrányaik kompenzálására előnybe részesítő szolgáltatást alkalmazzunk, akár pl. adott szolgáltatások, ellátások számukra való kizárólagos elérhetőségével. Ezen ellátások, szolgáltatások, programok többsége az előző pontokban bemutatásra került, mint pl. az utazási kedvezmény, utazási költségtérítés, jelnyelvi tolmácsszolgálat ingyenes igénybevétele, kedvezményes sportlétesítményhasználat (pl. Rába Quelle Gyógy-, Termál- és Élmenyfürdőbe szóló ingyenes bérletlehetőség, amit azonban jelenleg nem kapnak).

7.4. FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐK SAJÁTOS IGÉNYEINEK KIELÉGÍTÉSÉT CÉLZÓ PROGRAMOK A TELEPÜLÉSEN

Ezen szolgáltatások, programok többsége az előző pontokban bemutatásra került. Fontos megemlíteni itt is, hogy minden fogyatékosági csoportnak működik civil szervezete a településen, melyek számos programot szerveznek tagjaiknak sajátos igényeik figyelembevételével.

E pontnál teszünk említést a GyereGyőrbe Tematikus városnézések és Élményprogramok vezető idegenvezetőjének, Csobay Évának a kezdeményezéséről, aki rendszeresen tart városnéző sétákat különböző fogyatékosággal élő csoportok számára maximálisan figyelembe véve speciális igényeiket. Ezek a séták felejtethetetlen élményeket szereznek a résztvevőknek.

Az önkormányzat ezüst emlékérmét adományoz minden év december 3-án, a fogyatékosággal élők világnapján azoknak a főleg fogyatékosággal élő személyeknek, akik munkájukkal segítik a sorstársaik élethelyzetének, esélyegyenlőségének javítását. 2018-ban és 2019-ben adták át a díjat, 2020-ban és 2021-ben a járványhelyzet miatt sajnos az átadás elmaradt.

2022-ben az EMBERSÉG Diáksport Egyesület emlékdíjat alapított azzal a szándékkal, hogy a Győr-Moson-Sopron megye területén az egészségkárosult embertársaik számára kiemelkedő szakmai és közösségi tevékenységet nyújtó személyeket vagy kollektívájukat elismerésben részesítse. Az Emberség díj Gönczöl László emlékére minden év októberében az alapító halálának évfordulója alkalmából kerül átadásra.

7.5. A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐKET HELYI SZINTEN FOKOZOTTAN ÉRINTŐ TÁRSADALMI PROBLÉMÁK ÉS A FELSZÁMOLÁSUKRA IRÁNYULÓ KEZDEMÉNYEZÉSEK

Az alábbi problémák említhetők, illetve emelhetők ki, melyek a fogyatékosággal élőket fokozottan érintik, ugyanakkor ezek nagyrészt nem csupán Győrré jellemzőek, hanem *országos szintűek*, illetve nem feltétlenül csak a fogyatékosággal élő személyek számára negatívumok. E fejezetben elsősorban olyan problémák fogalmazódtak meg, amelyek nem vagy csak érintőlegesen kerültek eddig elő:

- COVID-19 járvány okozta ellátási nehézségek;
- általános szakemberhiány a szociális ágazatban és az oktatási intézményekben (pl. gyógypedagógusok, fejlesztő szakemberek);
- forráshiány, amit a jelenlegi elszabaduló energia-, élelmiszer-, stb. árak még inkább fokoznak – ez mind a személyek, családok, mind az intézmények és szervezetek (pl. civil szervezetek) esetében jelentkezik;
- ügyintézés széttagoltsága, az egészségügyi, szociális, oktatási intézmények nincsenek kapcsolatban egymással, holott a fogyatékosággal élő személy mindegyikben megjelenik, összehangolásra, összekapcsolásra lenne szükség; illetve a minősítő hatóságok összekapcsolási is szükséges lenne egymással és azokkal az intézményekkel, amelyben jelen van fogyatékos személy;
- információhiány, naprakészség hiánya ellátásokról, feltételekről, lehetőségekről, nemcsak az érintettek, hanem sokszor a velük kapcsolatba kerülő szakemberek részéről is (egészségügy, oktatási intézmények, önkormányzat) (gyakori, hogy nem frissek a honlapokon az információk, a nyomtatványok) – ennek kiküszöbölésére javaslatként merült fel, hogy a korábbi Szociális iránytűhöz hasonló tájékoztató kiadványra szükség lenne;
- bár sok területen folyamatosan érződnek pozitív változások, az egyenlő esélyű hozzáférés még mindig nem vagy nem teljeskörűen valósul meg. Ez megnyilvánul az akadálymentesítés felemáságában (nem minden fogyatékoságtípusra gondolnak, tényleges használatra nem megfelelő kialakítások stb.), a fogyatékos személyekkel kapcsolatos hozzáálláson, szemléleten, amiben még mindig nem általános, hogy figyelnek speciális igényeikre, szükségleteikre és ezekre nem mint nyűgként, neheztítő tényezőként tekintenek (pl. legkülönbébb szolgáltatások igénybevétele, kultúra, szabadidő-szórakozás, de egészségügy, oktatás, közlekedés, foglalkoztatás stb.), sőt gyakori, hogy azzal szembesülnek az érintettek,

hogy sokan nem értik, egyáltalán miért akarnak adott tevékenységet végezni (pl. kulturális programon részt venni, szórakozni, integráltan tanulni, társas életet élni stb.), vagy negatívan viszonyulnak a fogyatékossgal élő emberek sajátos szükségleteihez, annak kielégítési módjához (pl. buszmegállóban a beszélő totemoszlopok hangjának lehalkítását kérték a közelben lakók). Némely fogyatékossgátípus (pl. súlyosan halmozottan sérültek) esetén azt érzik az érintett személyeket gondozó családok, hogy egyáltalán nincsenek jelen a társadalomban, a közgondolkodásban, speciális szükségleteikre szinte sehol sem figyelnek. A fogyatékos gyermekeket, fiatalokat nevelők szülők egyébiránt gyakran azt érzik, hogy „magukra maradnak”. Nem kapnak támogatást, segítséget sem mentálisan, gyakran információkat sem, sem az érintettség kezdetétől (általában születéstől vagy, amikor később kiderül a probléma, pl. autizmus), akkor sem. Ezért nagyon nagy szerepe van a civil szervezeteknek, ahol az érintett személyek, családok egymásnak nyújtanak támogatást mindenféle téren. Ugyanakkor megfogalmazódott a fókuszcsoporthoz tartozók szerint, hogy a legjobb megoldás az lenne, hogy erre felépülne egy segítői rendszer, lehetnének ún. „gondozási mentorok”, akik az érintettség kezdetétől, ha ez a születés, akkor akkortól, folyamatosan kapcsolatban állnának a családdal, a sérülttel, segítséget, főképpen információkat nyújtanának számukra a lehetőségekről, egészségügyi és egyéb ellátásokról, az oktatási, illetve munkavállalási feltételekről, lehetőségekről. Ezt a „gondozási mentor szolgálatot” nem önálló intézményként képzelik el, hanem már meglévő intézmény (pl. CSGYK, EESZI) szolgáltatási kínálatához lehetne rendelni.

7.6. KÖVETKEZTETÉSEK: PROBLÉMÁK BEAZONOSÍTÁSA, FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK MEGHATÁROZÁSA

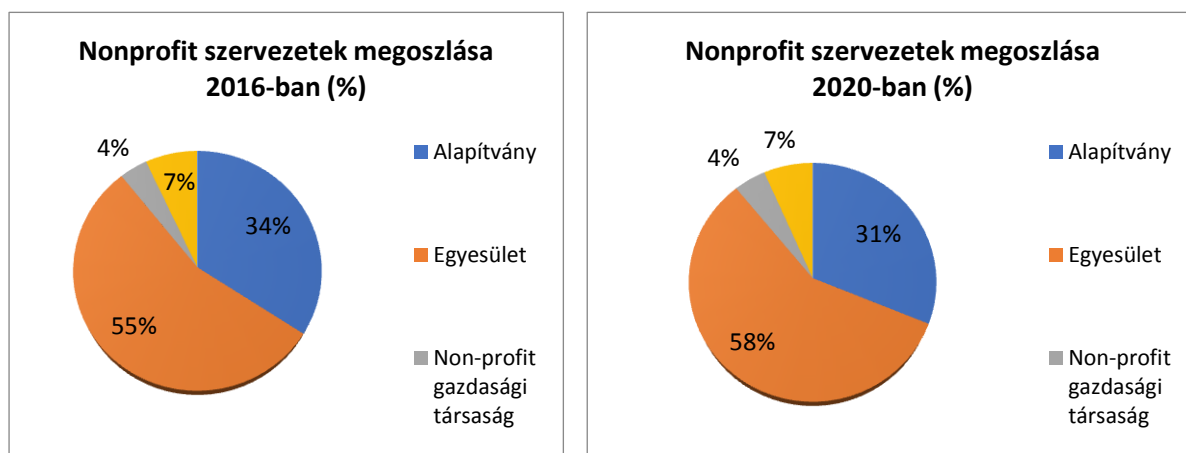
A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön	
<i>beazonosított problémák</i>	<i>fejlesztési lehetőségek</i>
A fogyatékosok nappali ellátására egyre nagyobb igény van, problémát jelent az oktatási intézményekből kikerülő fogyatékos fiatalok napközi otthonban való elhelyezése az intézmények maximális kihasználtsága miatt. Az átmeneti gondozás hozzáférése is rendkívül szűkkörű, nagyobb igény lenne rá. Továbbá problémát jelent az idősebb, a negyvenes, ötvenes korcsoportba tartozó sérültek családon belüli gondozása, sok esetben a szülők már életkoruk, egészségi állapotuk miatt egyre kevésbé tudják vállalni ellátásukat.	A nappali ellátás férőhelyeinek bővítése illetve a sérülés súlyossága és a társult problémák súlyossága alapján az ellátás további differenciálása. Az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény kapacitásainak kibővítése Az otthonápolást segítő házi segítségnyújtás kereteinek bővítése, illetve a személyi asszisztencia szolgáltat kiépítésének támogatása
Információhiány, elérhető információk nem naprakészek	Információhoz jutás segítése, naprakészség biztosítása,
Fogyatékoságban érintett személyek, családok körében „magára hagyottság”, elveszettség érzése	Érintett családok, személyek nagyobb mértékű mentális és információs támogatása, gondozási mentor szolgálat kialakítása
Kevés, esetleg téves információk a fogyatékos-sággal élőkről	Nagyobb fokú nyilvánosság biztosítása, szemléletformálás
Akadálymentesítés problémái, hiányosságok: bár az elmúlt időszakban jelentős fejlődés tapasztalható, még mindig nem teljesül számos területen a sérült emberek egyenlő esélyű hozzáférése	Akadálymentesítés folytatása, kiterjesztése minden fogyatékosági csoportra (pl. súlyosan halmozottan hátrányos személyek, autizmus spektrumzavarral küzdők szükségleteinek figyelembevétele); csak használható akadálymentesítési megoldások elfogadása
A fogyatékos-sággal élő emberek számára neheztelt a nyílt munkaerő-piacra történő bekerülés, megfelelő jövedelmek hiányában hiányt szenvednek szükségleteik ellátásában, kedvezőtlen jövedelmi viszonyok	A fogyatékos-sággal élő emberek munkához jutásának ösztönzése, támogatása, a 2022 nyarán központi-lag megszüntetett támogatott foglalkoztatás szolgáltatás vagy ahhoz hasonló szolgáltatás biztosításának felvállalása; másrészt a védett foglalkoztatást nyújtó cégek, szervezetek támogatása pl. az önkormányzat és az önkormányzat fenntartásában működő közintézmények általi termékmegrendeléssel. Továbbá a nyílt munkaerő-piac cégeinek ösztönzése a fogyatékos személyek foglalkoztatására, szemléletformálással, vagy egyéb módon, pl. „Fogyatékos barát cég” minősítés létrehozásával, ehhez valamilyen „juttatás, kiváltság” kapcsolása

8. HELYI PARTNERSÉG, LAKOSSÁGI ÖNSZERVEZŐDÉSEK, CIVIL SZERVEZETEK ÉS FOR-PROFIT SZEREPLŐK TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSA

8.1. CIVIL, EGYHÁZI, KARITATÍV SZERVEZETI SZOLGÁLTATÓ ÉS ÉRDEKVÉDELMI SZERVEZETEK, ÖNSZERVEZŐDÉSEK FELTÉRKÉPEZÉSE

A KSH adatai alapján a *nonprofit szervezetek száma* 2016. évet követően stagnált, majd 2019-re, valamint 2020-ra 1-1%-al csökkent. 2020-ban Győr városában 748 szervezet működött, ez az elmúlt tíz évet tekintve már 9%-os csökkenést jelent.

8.1. ábra: Nonprofit szervezetek megoszlása, 2016 és 2020 (%)

Forrás: KSH

A fenti két kördiagram a vizsgált években (2016, 2020) a városban összesen működő nonprofit szervezetek szervezeti forma szerinti megoszlását mutatja. Az látható, hogy százalékos arányban a Nonprofit gazdasági társaságok, valamint az egyéb kategóriába sorolt köztestületek, közalapítványok, munkavállalói érdekképviselőket, szakmai, munkáltatói képviselőket esetében nem történt változás. Az egyesületek és alapítványok esetében 3%-os eltérés mutatkozik 2016-hoz viszonyítva. Ez egyrészt jelentheti azt, hogy a megszűnt szervezetek között az alapítványok vannak többségében, másrészt azt is, hogy az újonnan létrehozott szervezetek egyesületi formában vannak jelen. A következőkben az öt célcsoportra fókuszál, Győrben működő szervezetek, valamint tevékenységük rövid bemutatására kerül sor, melynek alapjául a szervezetek honlapjai, alapító okiratai/alapszabályai szolgáltak.

Roma és mélyszegénységben élő emberekre koncentráló szerveződések

- Czinka Panna Roma Kulturális Egyesület egy 2005 óta működő szervezet, mely azon túlmenően, hogy a hátrányos helyzetű roma emberek megsegítésére, a roma kultúra, hagyományok népszerűsítésére vállalkozott, kiemelt feladatának tekinti az érdekvédelmet és érdekképviselést. Célja egy olyan hálózat kiépítése, mely együttműködést generál a roma emberek, valamint szervezeteik között.
- "Együtt a roma jövőért" Alapítvány a roma gyerekek pályaeorientációjával, oktatási feladatok ellátásával, tehetséggondozással, valamint a börtönbüntetésüket letöltött roma emberek reszocializálásával foglalkozik.
- Rom Po Drom Cigány az Úton Egyesület a Czinka Panna Roma Kulturális Egyesülethez hasonlóan a hagyományörzésre, érdekképviselőre, továbbá az oktatásra, pályázatokban való részvételre fókuszál. Fő tevékenységi körét azonban az integrációs törekvés alkotja, együttműködve a kisebbségi önkormányzattal, valamint a Megyei Munkaügyi Központtal

annak érdekében, hogy a célcsoport tagjai számára elősegítse a munkaerő-piacon való részvételt.

Gyermekek, nők, családok célcsoport szervezetei

- Szt. Cirill és Method Alapítvány – az 1992 óta működő szervezethez tartozik a 2001-ben megnyitott Gyermekek- és Családok Átmeneti Otthona. Míg előbbi 3-18 év közötti gyermekek számára ad teljes körű ellátást, addig utóbbi az anya és gyermeke részére nyújt -a lakhatás és ellátás segítésén túl- szociális szolgáltatásokat. Működteti továbbá a Rév Szenvedélybeteg-segítő Szolgálatot, mely alacsony küszöbű szolgáltatást biztosít a szenvedélybeteg, valamint hozzátartozóik részére. A családon belüli erőszak áldozatai az ún. krízis-ellátás keretein belül részesülhetnek segítségben oly módon, hogy titkos lakcímen helyezik el őket, ahol új életet kezdenek. Munkaerő-piaci szolgáltatást is nyújtanak a Támogatott Foglalkoztatás alapján aktív korú (16-65 év), megváltozott munkaképességű, fogyatékos-sággal élő és/vagy tartósan egészségkárosodott álláskereső, valamint munkáltatók számára.
- Iskolakultúráért – Esélyteremtésért Egyesület – a szervezet fő célja a hátrányos helyzetű gyermek tanulásának, továbbtanulásának segítése. Ennek érdekében szabadidős és szünidős programokat, játék- és sportprogramokat, kirándulást, vetélkedőket, táborokat szervez, illetve 2008 óta működteti a győri Tanodát. Szoros kapcsolatot tartanak a Fekete István Általános Iskola és Gyárvárosi Általános Iskola tanáraival. A Tanoda célja az iskolai lemorzsolódások, a végzettség nélküli iskolaelhagyások csökkentése, a gyermekek alapkészségeinek fejlesztése.
- Gézengúz Alapítvány Győri Tagozat - Gézengúz Alapítvány a Születési Károsultakért Győr – az alapítvány 1990-ben azért jött létre, hogy segítséget nyújthassanak azoknak a gyerekeknek, akik koraszülöttség vagy születéskori komplikáció következtében sérültek. A programok, terápiák egészségügyi, pedagógiai, szociális és pszichológiai segítséget nyújtanak, nem csak a csecsemők, kisgyermekek, de családjuk számára is. A kínált vizsgálatok tartalmazznak, szűrőprogramokat, diagnosztikai, neurológiai, fejlettségi vizsgálatokat. Ezek eredményeinek függvényében célzott kezelések alkalmazhatók, valamint kiemelten foglalkoznak tehetséggondozással.
- Győr-Újvárosi Gyerekekért Alapítvány – a Győri Kossuth Lajos Általános Iskola alapítványa; az iskolában magas a hátrányos helyzetű, roma tanulók jelenléte. Az alapítvány célja a tanulók iskolai munkájának, táborozásának támogatása, a kiemelkedő munka jutalmazása, diáksportkörök eszköztámogatása, tehetségfejlesztő szakkörök, fakultációk segítése, eszközigényük kielégítése.
- KÖPÉK Gyermekalapítvány – a korábbi Eötvös József Általános Iskola alapítványa, jelenleg a Radnóti Miklós Általános Iskola Gyepszél utcai telephelye. Az alapítvány célja a fentebb bemutatott szervezethez hasonlóan a hátrányos helyzetű, roma gyerekek segítése, eredményeik jutalmazása, ösztönzése, versenyek szervezése, tehetséggondozás.
- Família Nagycsaládosok Egyesülete – az 1987 óta működő szervezet fő tevékenysége a családsegítés, gyermek- és ifjúságvédelem, valamint közösségépítő programok szervezése legalább három gyermeket nevelő családoknak. Az egyesület a Nagycsaládosok Országos Egyesületének tagszervezeteként működik.
- Győriek Egészségéért Közhasznú Egyesület – célja Győr város lakói egészségének fejlesztése, életminőségének javítása, a gyermek- és ifjúsági korosztályra, valamint a szülőképes korú nőkre és családokra fókuszálva. A családok támogatása érdekében együttműködik az önkormányzattal, más civil szervezetekkel, oktatási, kulturális, szociális intézményekkel.
- LURKÓ Győri Kórház Gyermek Osztályáért Alapítvány – a 2002-ben alakult alapítvány a Petz Aladár Egyetemi Oktató Kórház Gyermekosztályán kezelt, valamint vizsgálatra várakozó gyermekek foglalkoztatására, betegségtudatuk feloldására hivatott. Szabadidős tevékenységekkel, játékkal igyekeznek küldetésüket teljesíteni önkéntesek bevonásával, valamennyi korosztályból.

- Egy a Világunk Alapítvány - a 2012-ben létrehozott alapítvány a halmozottan sérült és ép gyermekek számára szervez integrált programokat. Az integráción kívül további céljuk, hogy olyan programokat bonyolítsanak le, amiket nem tipikusan kerekesszékes, súlyos mozgássérült gyerekek rendeznek. Táncterápiát-, rehabilitációt tartanak, népi játékokat játszanak, színjátszó körben vesznek részt.

Idősek civil szervezetei, közösségi élete

- Arrabona Városi Nyugdíjas Egyesület – az egyesületet 51 nyugdíjas közösség alkotja, melyek összességében több mint 2000 tagot számlálnak. Céljuk az idősek esélyegyenlőségének pozitív irányba való elmozdítása, életkörülményeik javítása, információk szolgáltatása a célcsoport felé, programok, kirándulások, tanfolyamok szervezése, lebonyolítása, érdeképviselet, érdekvédelem.
- Őszirózsa Alapítvány - az alapítvány 1991 óta működik az EESZI keretei között. A szervezet célja élhetőbb környezet biztosítása az idősotthonokban élők számára. További cél a szakemberek továbbképzése, idősek ápolása, gondozása, programok szervezése.
- Napsugaras Őszutó Idősekért Alapítvány - a 2003 óta működő szervezet fő célja az Őszirózsa Alapítványhoz hasonló, célcsoportjuk azonban a saját otthonukban élő, egyedülálló, családi háttérrel nem rendelkező idős személyek életminőségének javítása.
- Ápolás Minőségéért Egyesület - a szervezet a szakemberek képzésére, továbbképzésére, az egészségnevelés színvonalának növelésére, tanulmányutak támogatására alakult 1997-ben, így közvetetten szolgálja az időskorúak egészségi állapotának javítását, szinten tartását.
- Győri Nemzeti Polgári Nyugdíjas Szövetség – 2001-ben alakult szervezet, amelynek 8 nyugdíjas klub a tagja.
- Győr-Moson-Sopron Megyei Pannon Nyugdíjas Szövetség (megyei szintű egyesület).

A fogyatékkal élő embereket összefogó és/vagy érdekeiket képviselő, társadalmi integrációjukat segítő civil szervezetek:

- Mozgáskorlátozottak Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesületének célja a Győr-Moson-Sopron megye területén élő (kivéve Mosonmagyaróvár és Sopron) mozgáskorlátozottak érdekvédelme, képviselete, társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése, jogvédelem, rehabilitáció. Feladatuk az ügyintézés támogatása a lakások akadálymentesítése érdekében, közösségteremtés-, szervezés, rekreációs lehetőségek biztosítása, munkaképesség fejlesztése, együttműködés az önkormányzatokkal.
- Camelot Mozgássérült Fiatalok Győri Egyesülete – a szervezet a baleset vagy betegség folytán mozgássérültté vált emberek számára biztosítja a mentális feldolgozás lehetőségét, elősegíti a mozgássérült személy társadalmi integrációját, szabadidős és sport programokat szervez, támogatja tanulási, illetve munkavállalási törekvéseiket, továbbá komoly társadalmi érzékenyítő szerepet vállal.
- SINOSZ Győri Szervezete – a városban élő siket és nagyothalló emberek társadalmi integrációjának előmozdításáért tevékenykedik. Ennek érdekében a jogszabályokban foglaltak megvalósításának szorgalmazásával segíti életminőségük javulását, valós szükségleteken és igényeken alapulva ösztönzi az akadálymentesítési folyamatokat, közösségi színtereket, szolgáltatásokat biztosít.
- Vakok és Gyengénlátók Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete – ellátja a működési területén élő látássérültek érdekvédelmét, elősegíti az ügyintézkést, betegségmegelőzési, szociális, kulturális tevékenységet végez, idősgondozást, családsegítést vállal, elősegíti a célcsoport munkaerő-piacon való megjelenését, képzését, tanfolyamokon való részvételét.
- Értelmileg Sérültek és Segítőik Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete – az egyesület célja, hogy összefogja a megye területén élő értelmileg sérült embereket és hozzátartozóikat. Segítik társadalmi integrációjukat, rehabilitációjukat, érdekeik érvényesítését. Törekednek a társadalmi megkülönböztetés csökkentésére, az állampolgári jogok védelmére, hiszen fejlesztéssel kialakítható a teljesebb értékű életvezetés.

- Méhecske Közhazsnú Alapítvány – a szervezet egyik fő célja az egészségügyi és szociális okok miatt nehéz helyzetbe került gyermekek, valamint az idősebb korosztály támogatása. Egészségesek és sérült gyermekek számára sportolási lehetőség biztosításával, valamint kulturális és tudományos rendezvények, táborok szervezésével foglalkozik a családsegítés, adománygyűjtés, egészséges táplálkozás népszerűsítése mellett.
- Emberség Diáksport Egyesület – a megye területén, fogyatékkal élő diákok és felnőttek számára teremtenek lehetőséget sportolásra akár csak szabadidős tevékenységként, akár versenyszerűen. További céljuk a fogyatékkal élő és ép emberek közötti kapcsolat kialakítása, egymás elfogadása a közös sporton keresztül.
- Győri SM Klub és SM Egyesület – Az egyesület célja, hogy a Győr-Moson-Sopron megyében és vonzáskörzetében élő sclerosis multiplex betegségben szenvedő embereket támogatja és összefogja.

8.2. HELYI ÖNKORMÁNYZATI, NEMZETISÉGI ÖNKORMÁNYZATI, EGYHÁZI, CIVIL SZEKTOR ÉS GAZDASÁGI SZEREPLŐK KÖZÖTTI PARTNERSÉG BEMUTATÁSA

Győr Megyei Jogú Város Civil Koncepciója 2018-2023 rögzíti az önkormányzat, valamint a városban működő civil szervezetek közötti együttműködés lehetőségeit, melynek törvényi kereteit a 2011. évi CLXXV. törvény (a továbbiakban: Civil tv.), valamint Mötv. adja. A felek közötti kapcsolattartás a civil ügyekért felelős alpolgármester, a Polgármesteri Hivatal civil ügyekért felelős munkatársa, az önkormányzati bizottságok, valamint a közgyűlés feladatkörébe tartozik. Az önkormányzat továbbra is szoros együttműködést tart fenn a Kisalföldi Vállalkozásfejlesztési Alapítvány működtette Civil Közösségi Szolgáltató Központtal, melynek feladatai:

- jogi és közhasznúsági tanácsadás,
- pályázati és forrásteremtési tanácsadás,
- pénzügyi, könyvviteli és adózási tanácsadás,
- adományozással és önkéntességgel kapcsolatos tanácsadás.

Az önkormányzat lehetőséget biztosít a civil társadalom érdekképviseletére, érdekérvényesítésére, ezért továbbra is támogatja Civil Szakmai Műhelyek létrejöttét, melynek érdekképviseleti funkciója van oly módon, hogy a civil szervezetek képviselői továbbítják, majd megvitatják a civil társadalmat érintő, sürgető problémákat, melyekre válaszul megoldási alternatívákat dolgoznak ki. A műhelyeken kívül ugyanezen célt szolgálja a Civil Kerekasztal is, mely olyan fórumot biztosít, ami a Szakmai Műhelyek képviselői, a felelős alpolgármester, valamint más kompetens személyek, osztályok képviselői közötti érdekegyeztetést szolgálja.

Egyéb szolgáltatóként működik a város honlapján elektronikusan elérhető Civil Paletta, ahol a civil szervezetek bemutatkozhatnak, a szervezeteket érintő változásokat bemutathatják. Ezen felül a honlapon biztosított a társadalmi nyilvánosság, valamint az önkormányzat lehetőséget ad a kapcsolatteremtésre, együttműködésre külföldi partnerszervezetekkel, melyhez szervezésbeli segítséget nyújt.

A szervezetek pénzügyi hátterét az 1%-os felajánlásokon kívül, főként más, magánszemélyektől, szervezetektől, gazdasági szereplőktől befolyó pénzbeli adományok, valamint pályázatok útján elnyert összegek biztosítják. Sajnálatos módon a COVID-19 járvány okozta pénzügyi nehézségek olyan intézkedéseket követeltek, mely során a civil szervezetek támogatására korábban létrehozott alap megszüntetésre került.

8.3. A NEMZETISÉGI ÖNKORMÁNYZATOK CÉLSOPORTOKKAL KAPCSOLATOS ESÉLYEGYENLŐSÉGI TEVÉKENYSÉGE

Győrben jelenleg négy kisebbségi önkormányzat működik (lengyel, német, örmény és roma). A HEP keretein belül a roma célsoporthoz igazodva a Roma Nemzetiségi Önkormányzat (a továbbiakban RNÖ) kerül középpontba. Az RNÖ szoros együttműködést ápol a Rom Po Drom- Cigány az úton

Egyesülettel, valamint a Lungo Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetséggel. A győri RNÖ a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény alapján az érdekvédelmi, öngazgatási feladatain túl segíti a városban élő roma népesség számára a roma kultúra és hagyományok megőrzését. A gyermekek számára karácsonyi ünnepséget szerveznek, évente megemlékeznek a roma holokauszt áldozatairól, továbbá lehetőséget kínálnak a nem roma származásúaknak a roma kultúrával való megismerkedésre, a romákkal való kapcsolatok kiépítésére, a roma gyerekek és felnőttek felzárkóztatására, a munka világába való bekapcsolódásra.

8.4. CIVIL SZERVEZETEK CÉLCSOPORTOKKAL KAPCSOLATOS ESÉLYEGYENLŐSÉGI TEVÉKENYSÉGE

A 8.1. fejezetben célcsoportonként felsorakoztatott civil szervezetek, azok tevékenységi köreinek feltérképezése során az érinteni kívánt terület részleteiben bemutatásra került. Esélyegyenlőségi tevékenységüket a hátrányos helyzetű csoportok megsegítésére szociális szolgáltatások, a munkaerő-piacra történő integráció, reintegráció, fejlesztés és rehabilitáció, érdekképviselés és érdekvédelem, életminőség javítására való törekvés útján gyakorolják.

8.5. FOR-PROFIT SZEREPLŐK RÉSZVÉTELE A HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI FELADATOK ELLÁTÁSÁBAN.

Győrben a *for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalása* (továbbiakban CSR) kevésbé irányul a jelen dokumentumban felsorakoztatott célcsoportokra. Többségében kulturális, illetve sporteseményeket, programokat, valamint győri sport klubokat támogatnak. Amennyiben meg is jelennek szociális, a közösség javát szolgáló kezdeményezések, azok leginkább a gyerekek és családjaik rövidtávú megsegítésére fókuszálnak. A *karitatív tevékenység* pénzbeli adományként jelenik meg, az esetek többségében a Petz Aladár Egyetemi Oktató Kórház javára, ami a célcsoportok érdekeit közvetetten szolgálja. Felfedezhető néhány olyan cég, ami civil szervezetekkel együttműködve segíti egyéni szinten beteg gyerekek szükségleteinek kielégítését, valamint csoportosan kirándulási lehetőséget biztosítanak olyan családok számára, akik nem engedhetik meg maguknak a költséges nyaralásokat.

Jelen helyzetben örömdetes kezdeményezés, hogy nagyobb élelmiszerláncok segítséget nyújtanak abban, hogy közeli lejáratú termékeket adnak át minden szerdán a győri Tanoda Klubnak, akiknek így lehetőségük van a hátrányos helyzetű családoknak adni előre összeállított élelmiszer-csomagokat. Összességében a városban működő vállalatok körében jelen van a CSR tevékenység, azonban annak során a hátrányos helyzetű csoportokra kevesebb figyelem irányul.

9. A HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM NYILVÁNOSSÁGA

A program elfogadását megelőzően, a *véleménynyilvánítás lehetőségének* biztosítása érdekében nyilvános szakmai fórum összehívására került sor. A véleményformálás lehetőségét biztosítja a HEP nyilvánosságra hozatala is, valamint a megvalósítás folyamatát koordináló HEP Fórum működtetése.

A nyilvánosság folyamatos biztosítására *legalább évente tájékoztatást kell adni* a program megvalósításában elért eredményekről, a monitoring eredményeiről a település döntéshozói, tisztségviselői, az intézményei és az együttműködő szakmai és társadalmi partnerek képviselői részére.

A HEP Fórum által végzett *monitoring vizsgálatok eredményeit nyilvánosságra kell hozni* a személyes adatok védelmének biztosítása mellett. A nyilvánosság biztosítására az önkormányzat *honlapja, a helyi média* áll rendelkezésre. Az eredményekre fel kell hívni a figyelmet az önkormányzat és intézményeinek különböző rendezvényein. A tolerancia és a befogadás elengedhetetlen a támogató szakmai és társadalmi környezet kialakítása érdekében.

HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM INTÉZKEDÉSI TERVE

1. A HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM INTÉZKEDÉSI TERVE (HEP IT) RÉSZLETEI

A helyzetelemzés megállapításainak összegzése

Az esélyegyenlőségi szempontból kiemelt fontosságú társadalmi célcsoportok esetében a helyzet-elemzés során az alábbi problémák beazonosítására és a hozzájuk kapcsolódó fejlesztési lehetősé-gek meghatározására került sor.

Célcsoport	Következtetések	
	problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel
Romák és/vagy mélyszegénységben élők	– Alacsony foglalkoztatottság a mélysze-génységben élők és romák esetében, kü-lönösen az alacsony iskolai végzettség-gel rendelkezők esetében, az inaktívak és általában a hátrányos helyzetűek kö-rében. – Rendszertelen iskolába járás. – Droghelyzet romlása, beazonosíthatat-lan szerek nyílt árulása közterületen, egyre több roma fiatal él tudatmódosító szerekkel. – Rossz egészségügyi állapot. – Rossz mentálhigiénés állapot, sok csa-ládi konfliktus. – Fiatalok alacsony önértékelése, depresz-szió, jövőkép nélkülség. – Rendkívül rossz lakhatás, zsúfoltság. – Szakemberhiány minden szociális terü-leten. – Szakemberek továbbképzése. – Folyamatos felügyeletet és ápolást igénylő hajléktalanok ellátását végző szolgáltató/szervezet. – Ukrán menekültek ellátása túlterheltsé-get okozott például a védőnői és szociá-lis területen. – COVID-19 járványhelyzet okozta gya-korlati feszültségek, többletfeladatok, nehézségek.	– Szaktudás, szakképzettség elérésének lehetőségét biztosítani ezen csoportok-nál. – Helyi sajátosságokat és a romák elvárá-sait figyelembe vevő pilot projekt indí-tása az oktatásban való részvétel elő-mozdítására. – Több rendőri jelenlét Újvárosban, több preventív intézkedés. – Külön szűrő és egészségfejlesztő prog-ram indítása. – Mentálhigiénés szakemberek bevonása. – Fiataloknak szóló speciális korosztályt célzó programok, projektek, tehetség-gondozási kezdeményezések. – Átgondolt lakókörnyezeti felméréseken alapuló, a romák kultúráját és igényeit összehangoló stratégia kidolgozása alapján konkrét tervek kialakítása. – A szociális szakmák vonzóvá tétele nem oldható meg helyi szinten, viszont sajá-tos győri pilot program indítása, mint lehetőség átgondolandó. – Romákkal foglalkozó szakemberek képzése, hogy a kulturális különbségek iránti fogékonyságukat növeljék, példá-ul kommunikációs tréninggel. – Szolgáltatás hajléktalanok folyamatos ápolására. – Felkészülés menekülteket kiszolgáló többletfeladatokra rendszerszinten a jö-vőben. – Krízishelyzetre való felkészülés munka-erő átszervezéssel, feladatmegosztással stb.

Célcsoport	Következtetések	
	problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel
Gyermekek	– SNI és BTM gyermekek és fiatalok továbbra is növekvő száma. – Gyermekek és ifjúsági közösségi tér hiánya Újváros területén. – COVID-19 járvány negatív hatásai. – Rezsziárak emelkedésének szolgáltatásokra gyakorolt negatív hatása (szolgáltatások bezárása, elérhetőség csökkenése). – Nem magyar állampolgárságú gyermekek számára nyújtott szolgáltatások, az őket érintő jogszabályi környezet összehangolása. – A jogszabályváltozások miatt rejtve maradó hátrányos helyzet és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek megtalálása. – Egyes városrészek szolgáltatáshiánya (védőnő, házi gyermekorvos stb.)	– Speciális lehetőségek fejlesztése (Gézenyűz Alapítvány, Pedagógiai Szakszolgálat által nyújtott ellátások fejlesztése; Tanoda fejlesztése; speciális oktatási módszerek bevezetése (KIP módszer, Pressley Ridge módszer stb.) az azt nem használó iskolákba, a közoktatás módszertani fejlesztése). – CSGYK működtetésében közösségi tér létrehozása Győr-Újváros területén a szociális városrehabilitáció keretei között. – Online (és/vagy hibrid) szolgáltatási rendszerek megalapozása a gyermekjóléti, gyermekvédelmi munkában, illetve az óvodai/iskolai szociális segítő tevékenységben. – Menedékes program a rezszi áremelkedéssel és élelmiszer áremelkedéssel sújtott szolgáltatások számára, melyek kötelező feladatai közé tartozik a gyermekek élelmezése és a meghatározott hőmérséklet biztosítása. – A számukra nyújtott egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatásokban dolgozó szervezetek képviselőinek kereszttárgy, protokoll kidolgozása az ügymenetet tekintve. – A jogszabályváltozások miatt rejtve maradó hátrányos helyzet és halmozottan hátrányos helyzet felfedését és kezelését segítő szolgáltatások (családsegítők munkája) megerősítése anyagi eszközökkel. – A lakosságszám és gyermekszám szempontjából dinamikus fejlődő városrészek helyi szolgáltatási rendszerének kialakítása.

Célcsoport	Következtetések	
	problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel
Idősek	– Kapacitáshiány az idősek házi gondozásában. – Megváltozott gondozási igények a napi ellátásban, a demens idősek számának növekedése. – Férőhelyek elégtelen száma a bentlakásos ellátásban. – Kapacitásproblémák a háziorvosi ellátásban. – Lakhatási problémák. – Az idősek közösségi tevékenységének, integrációjának erősítését célzó programok és az azokon részt vevők számának csökkenése.	– A házi segítségnyújtáshoz kapcsolódó tárgyi feltételek további javítása a szolgáltatásszervezés, a gondozottakhoz való eljutás lehetőségeinek fejlesztése. – Demens csoportok kialakítása, az ellátás feltételeinek megteremtése több idősklubban. – Demens otthon kialakítása. – A háziorvosi körzetek felülvizsgálata, az aránytalanságok csökkentése. – Nyugdíjas garzonlakások számának bővítése, lehetőség biztosítása a nagyméretű lakásokban egyedül élő idősek számára kisebb lakásba való költözésre. – A programokról szóló információk széles körben való terjesztése, az eljutás feltételeinek javítása.
Nők	– Munkaerő-piac nőket érintő szegmense: belső migrációból érkező női munkavállalók segítése. – Külső migrációból érkező női munkavállalók segítése. – Lakhatási gondok. – Nőkkel szembeni erőszak, bántalmazás. – Programok, szolgáltatások pályázati projektekhez kötöttsége.	– Munkaerő-piaci programok, speciális beavatkozási terv készítése és végrehajtása. – Nyelvi kompetenciák fejlesztése, munkaerő-piaci programok, kidolgozott eljárásrend, speciális beavatkozási terv. – Önkormányzati bérlakásrendszer fejlesztése, Félutas Házak létrehozása. – Krízisambulancia létrehozása. – Jó gyakorlatok átültetése és fenntarthatóvá tétele a projektek befejezése után is.

Célcsoport	Következtetések	
	problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel
Fogyatékossgal élők	– A fogyatékosok nappali ellátására egyre nagyobb igény van, problémát jelent az oktatási intézményekből kikerülő fogyatékos fiatalok napközi otthonban való elhelyezése az intézmények maximális kihasználtsága miatt. – Az átmeneti gondozás hozzáférése is rendkívül szűkkörű, nagyobb igény lenne rá. – Továbbá problémát jelent az idősebb, a negyvenes, ötvenes korcsoportba tartozó sérültek családon belüli gondozása, sok esetben a szülők már életkoruk, egészségi állapotuk miatt egyre kevésbé tudják vállalni ellátásukat. – Információhiány, elérhető információk nem naprakészek. – Fogyatékossgal érintett személyek, családok körében „magára hagyottság”, elveszettség érzése. – Kevés, esetleg téves információk a fogyatékossgal élőkről. – Akadálymentesítés problémái, hiányosságok: bár az elmúlt időszakban jelentős fejlődés tapasztalható, még mindig nem teljesül számos területen a sérült emberek egyenlő esélyű hozzáférése. – A fogyatékossgal élő emberek számára nehezített a nyílt munkaerőpiacra történő bekerülés, megfelelő jövedelmek hiányában hiányt szenvednek szükségleteik kielégítésében, kedvezőtlen jövedelmi viszonyok.	– A nappali ellátás férőhelyeinek bővítése, illetve a sérülés súlyossága és a társult problémák súlyossága alapján az ellátás további differenciálása. – Az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény kapacitásainak kibővítése. – Az otthonápolást segítő házi segítségnyújtás kereteinek bővítése, illetve a személyi asszisztencia szolgálat kiépítésének támogatása. – Információhoz jutás segítése, naprakészség biztosítása. – Érintett családok, személyek nagyobb mértékű mentális és információs támogatása, gondozási mentor szolgálat kialakítása. – Nagyobb fokú nyilvánosság biztosítása, szemléletformálás. – Akadálymentesítés folytatása, kiterjesztése minden fogyatékossgal csoportra (pl. súlyosan halmozottan hátrányos személyek, autizmus spektrumzavarral küzdők szükségleteinek figyelembevétele); csak használható akadálymentesítési megoldások elfogadása. – A fogyatékossgal élő emberek munkához jutásának ösztönzése, támogatása, a 2022 nyarán központilag megszűntetett támogatott foglalkoztatás szolgáltatás vagy ahhoz hasonló szolgáltatás biztosításának felvállalása; másrészt a védett foglalkoztatást nyújtó cégek, szervezetek támogatása pl. az önkormányzat és az önkormányzat fenntartásában működő közintézmények általi termékmegrendeléssel. Továbbá a nyílt munkaerő-piac cégeinek ösztönzése a fogyatékos személyek foglalkoztatására, szemléletformálással.

Győr Megyei Jogú Város átfogó esélyegyenlőségi jövőképe, víziója:

- A város *minden lakosa* kibontakoztathassa képességeit, sikeres és teljes életet élhessen,
- cél egy részvételen és egyenlő bánásmódon alapuló,
- az esélyegyenlőséget, a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférést és a közösségi prosperitást támogató,
- diszkrimináció- és szegregációmentes,
- szociális biztonságot nyújtó,
- befogadó, részvételen alapuló,
- integrált és méltányos közösségi alapú helyi társadalmi környezet biztosítása,
- amely nélkülözhetetlen bázisa a hosszútávon fenntartható, innovatív és sikeres gazdasági-társadalmi fejlődésnek, jövőépítésnek.

Győr Megyei Jogú Város célcsoport-specifikus esélyegyenlőségi jövőképe:

Célcsoport	Jövőkép
Romák	Olyan településen kívánunk élni, ahol a romákat nem éri diszkrimináció, így például a munkaerő-piacon a megüresedett álláshelyeket betölthetik. Szintén lényeges, hogy a romák olyan lakáskörülmények között élhessenek, hogy ne képződjenek szegregátumok (kiszorulva a város specifikus részeire), illetve gyermekeik számára a tanulás feltételeit a lakáskörülmények biztosíthassák (túlzsúfolt, gyermeknevelésre alkalmatlan kis lakások helyett). Fontos továbbá a cigányság kulturális önazonosság-tudatának erősítése, a roma kulturális rendezvények segítése révén. Külön kiemelt cél kellene legyen a romák által nagy számban lakott Kossuth utca környékén a drogok közterületi árusításának és használatának felszámolása, rendőrség bevonása ezen, szélsőséges helyzet megszüntetésére.
Mélyszegénységben élők	Fontos számunkra, hogy a mélyszegénységben élők kikerülhessenek a szegénységi csapdahelyzetükből, megfelelő, célzott támogatások, illetve hosszabb távon munkaerő-piaci elhelyezkedést lehetővé tevő képzések biztosításával. Szintén fontos cél azon mélyszegénységben élők számára, akik többszörösen hátrányos helyzetűek, külön célzott támogatásokban részesülhessenek (pl. lakhatási támogatás összegének megemelésével). Kiemelt cél kell legyen ezen csoporton belül az alacsony iskolázottságúak foglalkoztatása, munkaerő-piaci reintegrációja.

Gyermekek	Kiemelt területnek tartjuk a gyermekek (és családok) számára biztosított közösségi terek megteremtését és fenntartását, annak érdekében, hogy a jövő generációja egészséges, aktív, cselekvő állampolgárrá válhasson. Minden gyermek számára biztosítjuk a neki megfelelő, rugalmas oktatási utakat, a szabadidő hasznos eltöltéséhez és az egészség megőrzéséhez szükséges lehetőségeket. Fontosnak tartjuk a rejtve maradó hátrányos helyzetű gyermekek megtalálását és segítését, a gyermekek és családok számára szóló szolgáltatások biztosítását és fejlesztését, főként a jelzőrendszer megerősítése által. Folyamatosan odafigyelünk a speciális szükségletű gyerekekre, a nekik szóló ellátásokon, szolgáltatásokon belüli eszköztár bővítésére.
Idősek	Az időskorú népesség szempontjából kiemelten fontos feladat a szociális és egészségügyi ellátórendszer rugalmas reagálása a demográfiai folyamatokra, illetve az idősek fizikai és mentális állapotának általános változására. Ez magában foglalja az ellátórendszerben mutatkozó kapacitáshiány enyhítését, valamint a szakosított ellátások - elsősorban a demenciával élők esetében - bővítését. Fontosnak tartjuk, hogy a győri idősek a helyi társadalom hasznos, értékes és megbecsült tagjainak tekintsék magukat, amelynek elősegítése az aktív időskort célzó közösségi és munkaerő-piaci lehetőségek támogatásán keresztül érhető el.
Nők	Elengedhetetlennek tartjuk a nők esetén egy olyan befogadó, támogató, megtartó és segítő környezet létrehozását és fenntartható működtetését a városban, ami a lakhatás, a munka és a családi élet terén teremt biztonságos hátteret és emeli a jól-létet a városban élő és a városba a jövőben érkező és letelepedni kívánó nők esetében. A járványidőszak negatív tapasztalatait felhasználva a gazdasági recesszió okozta jövőbeni problémákra aktív válaszok kidolgozása szükséges a város részéről, amelynek érintene kell a lakhatást, a munka és a családi élet egyensúlyát egyaránt.
Fogyatékossgal élők	Elengedhetetlennek tartjuk a társadalom szemléletének formálását egy empatikus, nyitott, diszkriminációmentes, a fogyatékossgal élő személyeket teljes mértékben elfogadó és befogadó közösség megvalósulásához. Törekszünk a fogyatékossgal élő személyek és családtagjaik életminőségének javítására, helyzetük végigkísérésére és támogatására szüle-tésüktől kezdődően. Kiemelten fontosnak tartjuk a fogyatékossgal élő emberek esélyegyenlőségének megvalósítását, oktatási és munkaerő-piaci

	helyzetük javításával, védett vagy nyílt munkahelyeken való foglalkoztatásukkal, továbbá olyan személyes és intézményi szolgáltatások biztosításával, mellyel önálló és önrendelkező életet élhetnek.
--	---

2. ÖSSZEGZŐ TÁBLÁZAT - A HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM INTÉZKEDÉSI TERVE (HEP IT)

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- téseinben feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokkal	A cél kapcsol- dása ország- os szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határídeje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
	1. Mélyszegény- ségben élők és a romák esély- egyenlősége											
1.	Hátrányos helyzet- ben lévők foglal- koztatottságának elősegítése, képzé- sekkel, - csoport- okkal szembeni munkaerő-piaci diszkrimináció csökkentése	Alacsony foglal- koztatottság és alacsony iskolá- zottság, illetve általános diszkri- mináció e csoportok tagja- ival szemben.	Foglalkoztatott- ság növelése, ami kihat a családi élet stabilitására, a mélyszegénység csökkentésére és közvetve a gyermekek helyzetére	Foglalkozta- tási stratégia 2019. Győri Járási Foglalkozta- tási Paktum 2019. GYMJVÖ Gazdasági programja 2020-2025 Szociális Szolgáltatás tervezési Koncepció felülvizsgá- lata 2021. Győr Járási Esélyteremtő Programterv 2015.	Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 Új Roma Stratégia (2019-2030)	Foglalkoztatást segítő programok, felnőttek számára általános iskola befejezését támogató projektek, szakkép- zési, átképzési lehetőségek e cso- portok tagjai számá- ra. Érzékenyítési programok munka- adók, önkormányzati intézmények részére.	Polgármes- ter	Folyamatos	Foglalkozta- tottsági adatok monitorozása az érintett csoportok esetében, beiskolázási, képzési prog- ramokban való részvétel mérése.	Pályázati projek- tek és költségve- tési források becsatornázása.	Az intézkedés- ek nyomán előálló válto- zás önmagában megteremti a fenntarthatósá- got a foglal- koztatottság növelésével pl. kevesebb segélyre, támogatásra lesz szükség.	

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- téseiben feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcsol- dása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határídeje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
				GYMIVÖ Ifjúsági Koncepciója 2019-2024								
2.	Kedvezőtlen, zsúfolt lakhatási körülmények felszámolása	A mélyszegény- ségben élők és romák esetében a komfortfokozat nélküli lakások, zsúfolt- ság jellemző, ami a családok- ban feszültség- hez vezet, s a gyermeknek nincsen megfele- lő lakrész a tanuláshoz	Lakhatási körülmények fokozatos javítása	Új Roma Stratégia (2019-2030) Nemzeti Ifjúsági Stratégia (2009-2024) "Legyen jobb a gyermeknek- nek" Nemze- ti Stratégia (2007-2032)	Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 Új Roma Stratégia (2019-2030)	Lakáshelyzet javítá- sa, lakhatási támoga- tások és lakbértámog- atások növelése	Polgármes- ter	Folyamatos	Lakhatási körülmények javulása, családi kon- fliktusok csök- kenése, gyer- mekek tanul- mányi ered- ményeinek javulása - iskolázottság növekedése (összhangban a szülők munka- erő-piaci helyzetének javításával)		A lakhatási körülmények javulása indi- rekt módon hat ki több ténye- zőre, így az általános jól-lét szintjén növel- ve a pszichés és fizikai jólét állapotát.	
3.	Egészségi állapot javítása egészség- megőrző progra- mokon keresztül	Rossz egészségi állapot az érin- tett célcsoport körében, amely az életüket is nagyban befo-	Javuló egészségi állapot, jobb életkilátások	Győr Me- gyei Jogú Város Egés- ségfejleszté- si Terve 2022-2026.	Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030	Külön szűrő- és egészségfejlesztési programok indítása	Polgármes- ter	Folyamatos	Szűrő- programokon résztevők száma			

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- téseiben feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcsolódása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határideje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
		lyásolja		GYMJV Drogstraté- giája 2021- 2025. GYMJV Sportkon- cepció 2021- 2026 Szociális Szolgáltatás- tervezési Koncepció felülvizsgá- lata Győr 2021.	Új Roma Stratégia (2019-2030) Egészséges Magyarország 2021-2027							
4.	Szerfogyasztást csökkentő progra- mok szervezése	Nappal, a terüle- ten lévő közin- tézmények közeliében nyilvánosan árulnak drogokat és helyben fogyasztják is azokat, ami veszélyezteti a környéken élők biztonságérzetét és károsan hat az ifjúságra.	Drogárusítás felszámolása (üggyelve arra, hogy más városrészben se bukkanjon fel) városi és agg- lomerációs szinten is komp- lexen kezelendő.	GYMJV Ifjúsági Koncepciója 2019-2024 GYMJV Drogstraté- giája 2021- 2025. Győr Me- gyei Jogú Város Egés- ségfejleszté- si Terve	Egészséges Magyarország 2021-2027	Rendőri és polgárőri jelenlét fokozott növelése, drogáru- sítás visszaszorítására speciális intézkedé- sek meghozatala.	Polgármes- ter	Folyamatos	Közterületi drogárusítás és fogyasztás monitorozása.	Költségvetési források, rend- őrség bevonása (mint költségve- tési szerv) és speciális projek- tekre pályázat benyújtása	A lakosságot és a városrész- ben dolgozók biztonságérzet- ének és általá- ban a közbiz- tonságnak a javulása	

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- téseiben feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcsol- dása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határideje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
				2022-2026 GYMJV Helyi Esélyegyen- lőségi Prog- ramja 2018- 2023								
	2. Gyermek- esélyegyenlősége											
1.	Integrált nevelési programok biztosí- tásának ösztönzése SNI-s és BTM-es gyermek-ek számá- ra.	Az SNI-s és BTM-es fiatalok száma nő.	Integrált neve- lés, oktatás útján a neveléshez, oktatáshoz való jog biztosítása. Speciális szol- gáltatások létrehozása és fejlesztése számukra, hogy a társadalmi integráció megvalósuljon.	TOP-6.8.2- 15-GY1- 2016-00001 projekthez készült Megvalósít- hatósági Tanulmány felülvizsgál- ata Győr, 2019. szept- ember 30. Foglalkozta- tási Stratégia	„Legyen jobb a gyermekek- nek” Nemzeti Stratégia (2007-2032) Nemzeti Ifjúsági Stratégia (2009-2024)	Speciális lehetősé- gek fejlesztése (Gézőgáz Alapít- vány, Pedagógiai Szakszolgálat által nyújtott ellátások fejlesztése; Tanoda fejlesztése; speciális oktatási módszerek az azt nem használó iskolákban, a közok- tatás módszertani fejlesztése). Célzott szabadidős	Polgármes- ter	Folyamatos	SNI, BTM gyermek-ek közösségbe (iskolai, szoci- ális) való beilleszkedése. Iskolai lemor- zsolódás csökkentése, ezáltal társa- dalmi integrá- ció azonnal és felhívókorban	Pénzügyi erőfor- rás: pályázatok. Költségvetés lehetőségei szerint.	Az eredmé- nyek a szolgál- tatások folya- matos fenntar- tásával bizto- síthatók. A szolgáltatás fenntartásához elkülönített költségvetési forrás szüksé- ges.	

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- téseiben feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcsol- dása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határideje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
				2019. GYMJV Önkormány- zatának Gazdasági programja 2020-2025 Győr Járási Esélyteremtő Programterv 2015 GYMJVÖ Ifjúsági Konceptiója 2019-2024 Szociális Szolgáltatás- tervezési Konceptió felülvizsgá- lata Győr 2021		programok támoga- tása (konfliktuskeze- lés, kommunikációs tréning).			is. Bűnelkövetés csökkenése.			
2.	Professzionális közösségépítés gyermekek számá- ra.	Gyermek- és ifjúsági közös- ségek hiánya.	Szabadidős lehetőségek összehangolása. Többcélú (sport, kultúra, szabad- idő eltöltés)	GYMJV Integrált Településfej- lesztési Stratégia 2014-2020	„Legyen jobb a gyermekek- nek” Nemzeti Stratégia (2007-2032)	Részletes helyzet- elemzés, hatékony- ságmérés az egyes szabadidős progra- mok tekintetében. A programok egyez-	Polgármes- ter	Folyamatos	Hatékonyabb, több fiatal vonzó progra- mok. Közösségek kialakulása.	Pénzügyi erőfor- rás: pályázatok. Költségvetés lehetőségei szerint.	Az eredmé- nyek a szolgál- tatások folya- matos fenntar- tásával bizto- síthatók. A szolgáltatás	

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- téseiben feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcsó- lódása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határideje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
			közösségi terek kialakítása. Gyermekek, fiatalok bevon- zása a progra- mokra, közös- ségi terekre.	GYMJV Drogstraté- giája 2021- 2025 GYMJV Önkormány- zatának Gazdasági programja 2020-2025 Győr MJV Egészségfej- lesztési Terve 2022- 2026 Győr Járasi Esélyteremtő Programterv 2015 GYMJVÖ Ifjúsági Konceptiója 2019-2024 Kreatív Győr, GYMJV kulturális és	Nemzeti Ifjúsági Stratégia (2009-2024)	tetése, összehangolá- sa. Közösségi terek kialakításának folytatása Győr városában, a városi konceptiókkal összhangban. Marketingstratégia kialakítása a gyer- mekek, fiatalok bevonására.			Bűnelkövetés, drog- és alko- holabúzus csökkenése.		fenntartásához elkülönített kötségvetési forrás szüksé- ges.	

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- téseiben feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcsol- dása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határideje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
				kreatív gazdasági stratégiája 2019-2028 Sportkon- cepció 2021- 2026 Szociális Szolgáltatás- tervezési Koncepció felülvizsgá- lata Győr 2021								
3.	Jelzőrendszer és alapszolgáltatások, alapellátások működésének megerősítése.	Rejtve maradt hátrányos és halmozottan hátrányos hely- zetű gyermekek száma nő, egyre többnek esnek ki az ellátások jogköréből.	A jelzőrendszer és az alapszol- gáltatások, alapellátások együttműködé- sének fokozása, a jelzési hajlan- dóság növelése, a problémák felfedésének hatékonyabbá tétele.	Szociális Szolgáltatás- tervezési Koncepció felülvizsgá- lata Győr Megyei Jogú Város Ön- kormányzata 2021	„Legyen jobb a gyermekek- nek” Nemzeti Stratégia (2007-2032) Nemzeti Ifjúsági Stratégia (2009-2024)	Az alapellátásokban, alapszolgáltatások- ban és a jelzőrend- szer szolgáltatásai- ban dolgozók folya- matos továbbképzé- se, információval való ellátása az aktuális jogszabályi és szolgáltatási környezetről. Rendszeres fórum biztosítása a fenti rendszerekben dolgozók számára a tapasztalat megosz-	Polgármes- ter	Folyamatos	A problémával érintett gyer- mekek, fiata- lok, családok gyorsan a gyermekvé- delmi rendszer látókörébe kerülnek. A gyermek kiemelése, a család teljes elhehetetlenü- lése megelőz- hetővé válik.	Pénzügyi erőfor- rás: pályázatok. Költségvetés lehetőségei szerint.	Az eredmé- nyek a szolgál- tatások folya- matos fenntar- tásával bizto- síthatók. A szolgáltatás fenntartásához elkülönített költségvetési forrás szüksé- ges.	

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- téiben feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcs- lódása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határídeje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
						tásra.						
4.	Dinamikusan fejlődő városré- szek helyi szolgál- tatási rendszerének kialakítása.	Egyes városré- szek szolgálta- táshiányos területek (védő- női és házi gyermekorvosi ellátás szem- pontjából).	Szolgáltatások helyi elérhető- ségének, köny- nyebb igénybe- vehetőségének biztosítása. A várakozási idő csökkentése a szolgáltatások igénybevétele során, az egyes betegekre jutó idő növekedése, minőségibb szolgáltatás elérése.	Győr MJV Egészségfej- lesztési Terve 2022- 2026	„Legyen jobb a gyermekek- nek” Nemzeti Stratégia (2007-2032) Nemzeti Ifjúsági Stratégia (2009-2024) Egészséges Magyarország 2021-2027	Körzetek megosztá- sa, ahol szükséges. A fejlődő, de szol- gáltatáshiányos területeken épületek kialakítása a szolgál- tatások biztosítására.	Polgármes- ter	Folyamatos	Várakozási idő csökkenése a védőnői és házi gyermek- orvosi ellátás során. Egyes betegekre jutó idő növekszik.	Pénzügyi erőfor- rás: pályázatok. Költségvetés lehetőségei szerint.	Az eredmé- nyek a szolgál- tatások folya- matos fenntar- tásával bizto- síthatók. A szolgáltatás fenntartásához elkülönített költségvetési forrás szüksé- ges.	
	3. Nők esély- egyenlősége											
1.	Nők munkaerő- piaci helyzetének javítása	A tartós munka- nélküliség aránya a nők körében maga- sabb, a válságok a nők munkaerő- piaci helyzetét erőteljesebben	Továbbképzé- sek, átképzések, szemléletformá- lás a munkálta- tók körében.	Győr Járási Esélyteremtő Programterv 2015 GYMJV Önkormány- zatának Gazdasági	Nők és Férfi- ak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia (2010-2021)	A nők munkaerő- piaci integrációját ösztönző civil és önkormányzati programok megalko- tása. Párbeszéd a munkáltatókkal.	Polgármes- ter	Folyamatos	Munkaerőhi- ány csökkené- se. Női állás- keresők szá- mának csök- kentése krízis- helyzetben.	Pályázatok	Anyagi és szakmai felté- telek megléte	

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- tésein feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcsol- dása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határideje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
		érintik.		programja 2020-2025 Foglalkoztatási Stratégia 2019.	Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030							
2.	Lakhatási bizton- ság növelése	Egyszülős családok és a városban letele- pedni kívánók nehézségei lakhatás szem- pontjából	Piaci alapú lakhatást a városban megte- remteni nem tudó családok támogatása, gyermek családban tartásának elősegítése.	GYMJV Önkormány- zatának Gazdasági programja 2020-2025 Szociális Szolgáltatás- tervezési Konceptió felülvizsgálata Győr 2021	Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030	Finanszírozható önkormányzati bérletrendszer működtetése.	Polgármes- ter	5 év	Lakhatás miatt veszélyeztetett gyermek számának csökkenése. Családok Átmeneti Otthona telí- tettségének elkerülése.	Pályázatok, költségvetés. Piaci szereplők esetleges bevo- nása.		
3.	Nőknek szóló programok bővíté- se- Családbarát szolgáltatások adatbázisának létrehozása, mű- ködtetése	A programok során fellépő kontra-szelekció	A programok elérjék a való- ban rászoruló nőket. Egy helyen megta- lálhatók egye- nek a családba- rát szolgáltatá- sok.	Győr MJV Egészségfej- lesztési Terve 2022- 2026	Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia (2010-2021) Magyar Nemzeti	Marketing stratégia felállítása a nőket érintő programok tekintetében a rész- vétel fokozására és a programok össze- hangolására.	Polgármes- ter	Azonnal, folyamatos	A nagyszámú ingyenes pro- gram összehan- golása megtör- ténik, és minde- gyik program eléri a célcso- portot, be tudja vonzani a megfelelő	Költségvetés lehetőségei szerint (Város honlapjának használatával).		

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- téseiben feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcsol- dása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határideje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
					Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030				létszámú em- bert. A programokat nyújtó szerveze- tek közt az együttműködés javul.			
4.	Nők elleni erőszak problémájának kezelése	Növekvő mérté- kű abúzs szám	A témakör tudatosítása a helyi társadalom nyilvánosságá- ban, hosszú távon az abúzu- sok számának csökkentése.		Nők és Férfi- ak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia (2010-2021) Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030	Tanácsadás, érzéke- nyítő programok, speciális segítség- nyújtás.	Polgármes- ter	Folyamatos	Szociális-, egészségügyi és rendészeti szakemberek együttműködése A szolgáltatások személyesen vagy telefonon igénybevevők száma növeks- zik, a probléma kilép a látens körből, egyre több eset keze- lése válik lehetővé.	Humán erőforrás elkülönítése és képzése már működő szolgál- tatások keretein belül (Szt. Cirill és Method Alapítvány, MMSZ).	Az eredmények a szemléletvál- tás megtörténté- vel és az amúgy is működő programok kiegészítésével fenntarthatóvá válnak.	Mosonma- gyaróváron működő Krizisambu- lancia bevo- nása
	4. Idősek esély- egyenlősége											
1.	Bentlakásos ellá- tást nyújtó intéz-	A bentlakásos ellátásban nem	A bentlakásos ellátási formák	Szociális Szolgáltatás-	Tartós ápolás- gondozásra	Férőhelyi kapacitás bővítése a bentlaká-	Polgármes- ter	5 év	Férőhelyek száma a bent-	Jogszába- lyi előírásoknak	Anyagi és személyi	

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- téseiben feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcsol- dása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határideje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
	mények férőhelyi- nek bővítése	növekedett a férőhelyek száma az elmúlt időszakban, miközben a potenciális igénylőké jelen- tős mértékben nőtt.	kínálatának növelése, a várólisták csökkentése.	tervezési Konceptió felülvizsgálata Győr 2021 Konceptió az idők életminősé- gének javítá- sára Győr- ben 2020- 2024	vonatkozó stratégia 2030 Időügyi Nemzeti Stratégia 2009-2034	sos ellátásban.			lakásos ellá- tásban	való megfelelés.	feltételek folyamatos biztosításával.	
2.	Demenciával élők ellátását és gondozását biztosító intézményi hálózat bővítése	A demenciával élő idők száma jelentős növeke- dést mutat, az elmúlt időszak kapacitásfejlesz- tése egyrészt nem elégséges, másrészt pedig nem megfelelő a települési lefe- dettég.	Az ellátások jobb elérhetősé- gének biztosítá- sa a növekvő számú demens betegek részére.	Szociális Szolgáltatás- tervezési Konceptió felülvizsgálata Győr Megyei Jogú Város Ön- kormányzata 2021 Konceptió az idők életminősé- gének javítá- sára Győr- ben 2020-	Tartós ápolás- gondozásra vonatkozó stratégia 2030 Időügyi Nemzeti Stratégia 2009-2034	Demens ellátást biztosító részlegek, csoportok létrehozá- sa az idők klubjai- ban.	Polgármes- ter	5 év	Demens betegek szá- mára nappali ellátást nyújtó intézmények férőhelyi kapacitása		Anyagi és személyi feltételek folyamatos biztosításával	

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- tésein feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcsol- dása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határideje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
				2024								
3.	Az időskorúak lakhatási problé- máinak enyhítése	Egyre szélesebb körben jelent problémát az idősek számára a saját lakás fenntartása.	Lakhatással, lakásfenntartás- sal kapcsolatos terhek enyhítése az idősek köré- ben.	Koncepció az idősek életminősé- gének javítá- sára Győr- ben 2020- 2024	Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 Időügyi Nemzeti Stratégia 2009-2034	Idősek garzonházai- nak építése, bővíté- se.	Polgármes- ter	2 év	Idősek garzon- házaiban rendelkezésre álló lakások száma	Pályázati forrá- sok Piaci szereplők bevonása		
4.	A háziiorvosi ellátásban tapasztalható kapacitás- hiányok, illetve egyenlőtlenségek csökkentése	A háziiorvosok száma stagnál, miközben a városban népes- ségnövekedés tapasztalható. A háziiorvosi körzetek nem alkalmazkodnak a népességválto- zás eltérő város- részi dinamiká- jához.	A háziiorvosi ellátás minősé- gének és elérhe- tőségének javítása.	Győr Me- gyei Jogú Város Egés- ségfejleszté- si Terve 2022-2026 Koncepció az idősek életminősé- gének javítá- sára Győr- ben 2020- 2024	Egészséges Magyarország 2021-2027 Egészségügyi Ágazati Stratégia	A háziiorvosi körze- tek felülvizsgálata.	Polgármes- ter	Folyamatos	Háziiorvosok száma Egy körzetre jutó ellátottak száma		Folyamatos monitoring, rugalmas szolgáltatás- szervezés.	

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtéseiben feltárt probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A cél összhangja más helyi stratégiai dokumentumokkal	A cél kapcsolódása országos szakmai politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága	Önkormányzatok közötti együttműködésben megvalósuló intézkedés esetében az együttműködés bemutatása
5.	A szociális segítség és személyi gondozás adaptálása a megváltozott igényekhez	A munkaerőhiány miatt a házi segítségnyújtásban az egy gondozottra jutó idő elmarad az ideálistól. A gondozási szükségletek átalakulnak.	Megfelelő és igényekre szabott ellátás biztosítása a szociális segítségben és személyi gondozásban.	Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata 2021 Konceptió az idősek életminőségének javítására Győrben 2020-2024	Idősügyi Nemzeti Stratégia 2009-2034	Megfelelő és igényekre szabott ellátás biztosítása a szociális segítségben és személyi gondozásban.	Polgármester	Folyamatos	A házi segítségnyújtásban az egy gondozottra jutó gondozási idő	Képzőhelyekkel való együttműködés	A munkaerő folyamatos utánpótlásának biztosítása	
	5. Fogytékossággal élő személyek esélyegyenlősége											
1.	Személyes és intézményi szolgáltatások bővítése és differenciálása	A fogyatékosok nappali ellátására egyre nagyobb igény van, problémát jelent az oktatási intézményekből	Fogyatékos-sággal élő személyek és családjaik számára elérhető szolgáltatások bővítése és differenciálása	Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata Győr Megyei Jogú	Országos Fogyatékosügyi Program (2015-2025)	A nappali ellátás férőhelyeinek bővítése, illetve a sérülés súlyossága és a társult problémák súlyossága alapján az ellátás további	Polgármester	Folyamatos	Nappali ellátásban résztvevők száma. Támogató Szolgálatot igénybe vevők	Pályázati projektek és költségvetési források	Anyagi, szakmai és személyi feltételek folyamatos biztosításával	

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- téseiben feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcsolódása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határideje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
		kikerülő fogyatékos fiatalok napközi otthonban való elhelyezése az intézmények maximális kihasználtsága miatt. Az átmeneti gondozás hozzáférése is rendkívül szűkkörű, nagyobb igény lenne rá. Problémát jelent az idősebb, a 40-50-es korcsoportba tartozó sérültek családon belüli gondozása, sok esetben a szülők már életkoruk, egészségi állapotuk miatt egyre kevésbé tudják vállalni ellátásukat. Fogyatékoságban érintett személyek, családok köré-	sa	Város Önkormányzata 2021 Győr Járási Esélyteremtő Programterv 2015		differenciálása. Az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény kapacitásainak kibővítése. Az otthonápolást segítő házi segítségnyújtás kereteinek bővítése, illetve a személyi asszisztencia szolgálat kiépítésének támogatása. Támogató Szolgálat bővítése, 0-24 órában való biztosítása. Érintett családok, személyek nagyobb mértékű mentális és információs támogatása, gondozási mentor szolgálat kialakítása.			száma Személyi asszisztenciát igénybe vevők száma. Mentor szolgáltatásba bevont családok száma .			

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- tésein feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcsol- dása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határídeje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
		ben „magára hagyottság”, elveszettség érzése.										
2.	Információhoz jutás és juttatás, szemléletformálás	Az fogyatékos- ságban érintettek, illetve családtag- jaik nem rendel- keznek elegendő információval pl. az ellátásokról, lehetőségekről. Kevés, esetleg téves információk a fogyatékos-ság- gal élőkről; a lakosság, illetve a munkáltatók sok esetben negatívan viszonyulnak a fogyatékos-sággal élő emberek sajátos szükségle- teihez.	Információhoz jutás segítése, naprakészség biztosítása; szemléletformá- lással, érzéke- nyítéssel és edukálással a fogyatékos-ság- gal élők na- gyobb mértékű elfogadásának támogatása.	Szociális Szolgáltatás- tervezési Konceptió felülvizsgálata Győr Megyei Jogú Város Ön- kormányzata 2021	Országos Fogyatékos- ügyi Program (2015-2025)	Információhoz jutás segítése, informáci- ók naprakészségének biztosítása. Nagyobb fokú nyilvánosság biztosí- tása (a média által is), cégek, intézmé- nyek elérése, szem- léletformálás.	Polgármes- ter	Folyamatos	Információs pont szolgálta- tásait igénybe- vevők száma. Átadott infor- máció mennyi- sége. Szemléletfor- máló, érzéke- nyítő progra- mok száma. Bevont szerve- zetek, intéz- mények, cégek száma.	Pályázati forrá- sok, fogyatékosügyi civil szervezetek	Anyagi, szak- mai és szemé- lyi feltételek folyamatos biztosításával; fogyatékosügyi civil szerveze- tek kapcsolat- rendszerének fenntartásával	
3.	Akadálymentesítés folytatása	Akadálymentesi- tés problémái, hiányosságai,	Az egyenlő esélyű hozzáfé- rés, ezzel össz-	Győr Me- gyei Jogú Város Integ-	Országos Fogyatékos- ügyi Program	Akadálymentesítés folytatása, kiterjesz- tése minden fogya-	Polgármes- ter	Folyamatos		Pályázati projek- tek és költségve-	Anyagi, szak- mai és szemé- lyi feltételek	

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- téseiben feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcsolódása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határideje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
		még mindig nem teljesül számos területen a sérült emberek egyenlő esélyű hozzáfé- rése.	hangban az önálló életvitel biztosítása a lehető legtöbb területen.	rált Telepü- lésfejlesztési Stratégia 2014-2020. Kreatív Győr, GYMJV kulturális és kreatív gazdasági stratégiája 2019-2028	(2015-2025)	tékossági csoportra (pl. súlyosan halmo- zottan hátrányos személyek, autizmus spektrumzavarral küzdők szükséglete- inek figyelembevétel- e); csak használható akadálymentesítési megoldások elfoga- dása; tapasztalati szakértők bevonása (fogyatékosági csoportokból). Info-kommunikációs akadálymentesítés megvalósítása. Új beruházásoknál az egyetemes terve- zés alkalmazása.			tési források	folyamatos biztosításával		
4.	A fogyatékos-ság- gal élő emberek munkához jutásá- nak segítése és ösztönzése	A fogyatékos- sággal élő emberek számá- ra nehezített a munkaerő-piacra történő bekerül- és, megfelelő	A fogyatékos- sággal élők és a megváltozott munkaképessé- gűek foglalkoz- tatási és ezáltal jövedelmi	Győr Járási Esélyteremtő Programterv 2015 GYMJV Önkormány-	Országos Fogyatékos- ügyi Program (2015-2025)	A fogyatékos-ság- gal élő emberek munká- hoz jutásának ösz- tönzése, támogatása. A 2022 nyarán központilag meg-	Polgármes- ter	Folyamatos	Megváltozott munkaképes- ségű és fogya- tékos-ság- gal élő foglalkoztatot- tak száma.	Pályázati projek- tek, költségveté- si források, munkáltatói önrész vállalása.	Anyagi, szak- mai és szemé- lyi feltételek folyamatos biztosításával	

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
In- tézke- dés sor- szá- ma	Az intézkedés címe, megnevezé- se	A helyzetelem- zés következte- téseiben feltárt probléma megnevezése	Az intézkedés- sel elérni kí- vánt cél	A cél össz- hangja más helyi straté- giai doku- mentumokk al	A cél kapcsolódása orszá- gos szakma- politikai stratégiákhoz	Az intézkedés tartalma	Az intéz- kedés felelőse	Az intézke- dés megva- lósításának határideje	Az intézkedés eredményes- ségét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításá- hoz szükséges erőforrások (humán, pénz- ügyi, technikai)	Az intézkedés eredményei- nek fenntart- hatósága	Önkormány- zatok közötti együttműkö- désben megvalósuló intézkedés esetében az együttműkö- dés bemuta- tása
		jövedelmek hiányában hiányt szenvednek szükségleteik biztosításában. Kedvezőtlen jövedelmi viszo- nyok.	helyzetének javulása. Az érintett személyek állapotának és képességeinek megfelelő munkahelyhez jutás segítése (nyílt vagy a védett munka- erő-piacon).	zatának Gazdasági programja 2020-2025 Foglalkozta- tási stratégia 2019. A Győri Járási Fog- lalkoztatási Paktum 2019. Kreatív Győr, GYMJV kulturális és kreatív gazdasági stratégiája 2019-2028		szüntetett támogatott foglalkoztatás szolgáltatás vagy ahhoz hasonló szolgáltatás biztosí- tásának felvállalása. A védett foglalkozta- tást nyújtó cégek, szervezetek tamoga- tása pl. az önkor- mányzat és az önkormányzat fenntartásában működő közintéz- mények általi ter- mékmegrendeléssel. A nyílt munkaerő- piac cégeinek ösz- tönzése a fogyaté- kossággal élő szemé- lyek foglalkoztatásá- ra, szemléletformá- lással, edukálással, vagy egyéb módon, pl. „Fogyatékos barát cég” minősítés létrehozásával.			Megváltozott munkaképes- ségű és fogya- tékossággal élő személyt foglalkoztató cégek száma. „Fogyatékos barát cég” címet elnyert cégek száma. A korábbi támogatott foglalkoztatás szolgáltatáshoz hasonló szol- gáltatást nyújtó szervezetek száma; mento- rok száma, igénybe vevők száma.			

3. MEGVALÓSÍTÁS

3.1 A MEGVALÓSÍTÁS ELŐKÉSZÍTÉSE

Az önkormányzat az általa fenntartott intézmények vezetői számára *feladatul adja és ellenőrzi*, a településen működő nem önkormányzati fenntartású intézmények vezetőit pedig *partneri viszony során kéri*, a HEP valósítására, illetve támogatására.

Az önkormányzat ösztönzi intézményeit és partnereit, hogy vizsgálják meg és a program elfogadását követően biztosítsák, hogy az intézményük működését érintő és az esélyegyenlőség szempontjából fontos egyéb közszolgáltatásokat meghatározó stratégiai dokumentumokba és iránymutatásokba *épüljenek be és érvényesüljenek* az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó azon kötelezettségek, melyek az önkormányzat Helyi Esélyegyenlőségi Programjában részletes leírásra kerültek.

Az önkormányzat elvárja, hogy intézményei a HEP IT-ben szereplő vállalásokról, az őket érintő konkrét feladatokról *intézményi szintű akcióterveket és évente cselekvési ütemterveket* készítsenek. A HEP kidolgozására és megvalósítására, továbbá értékelésére, ellenőrzésére és az ennek során nyert információk visszacsatolására, valamint a programba történő beépítésének garantálására *Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórumot (a továbbiakban HEP Fórum) működtet*. A fentiekkel kívánja biztosítani, hogy az HEP IT-ben vállalt feladatok településünkön maradéktalanul megvalósuljanak.

3.2 A MEGVALÓSÍTÁS FOLYAMATA

A társadalmi *partnerség és együttműködés egyik eszköze* a HEP Fórumok szervezése lehet. HEP Fórumok segítségével a helyi állami, önkormányzati, egyházi és civil szervezetek között *hatékonyabb együttműködés* alakulhat ki a célcsoportok esélyegyenlőségi problémáinak a beazonosításában, a problémákra adekvátan válaszoló intézkedések megfogalmazásában, összehangolásában, valamint a HEP intézkedéseinek megvalósításában, megkönnyítve így az önkormányzatok esélyteremtő feladatainak ellátását.

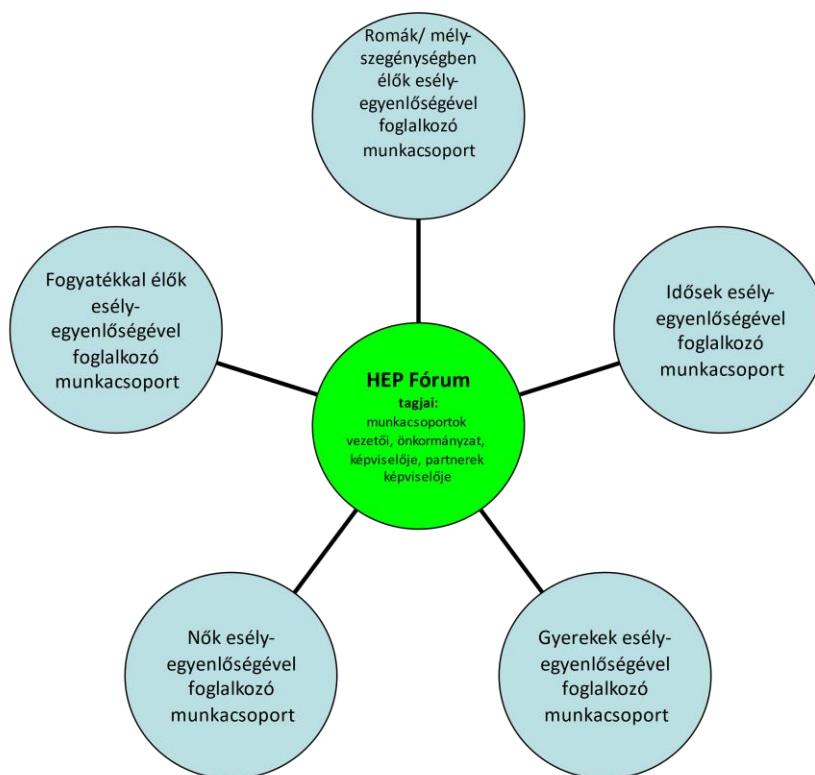
A HEP Fórum feladatai

- a célcsoportok esélyegyenlőségi problémáinak a beazonosítása, a problémákra adekvátan válaszoló intézkedések megfogalmazása, összehangolása,
- a HEP intézkedéseinek megvalósításában, a HEP IT megvalósulásának figyelemmel kísérése, a HEP IT-ben lefektetett célok megvalósulásához szükséges beavatkozások évenkénti felülvizsgálata,
- annak figyelemmel kísérése, hogy a megelőző időszakban végrehajtott intézkedések elősegítették-e a kitűzött célok megvalósulását, és az ezen tapasztalatok alapján esetleges új beavatkozások meghatározása,
- a HEP IT aktualizálása, az esetleges változások beépítése a HEP IT-be, a módosított HEP IT előkészítése képviselő-testületi döntésre,
- az esélyegyenlőséggel összefüggő problémák megvitatása,
- a HEP IT és az elért eredmények nyilvánosság elé tárása, dokumentálása, kommunikálása.

Az esélyegyenlőség fókuszban lévő célcsoportjaihoz a terület aktorainak részvételével *tematikus munkacsoportok* kerülnek kialakításra, az adott területen kitűzött célok megvalósítása érdekében. A munkacsoportok vezetői egyben tagjai az Esélyegyenlőségi Fórumnak is, a

munkacsoportok rendszeresen beszámolnak munkájukról az Esélyegyenlőségi Fórum számára.

Az Esélyegyenlőségi Fórum tagjai és munkacsoportjai

A HEP Fórum működése

A Fórum legalább kétfévente, a felülvizsgálatok és az új HEP elfogadása előtt, de szükség esetén ennél gyakrabban ülésezik. A Fórum működését megfelelően dokumentálja, üléseiről jegyzőkönyv készül. A Fórum javaslatot tesz az HEP IT megvalósulásáról készített beszámoló elfogadására, vagy átdolgoztatására, valamint szükség szerinti módosítására. A HEP Fórum egy-egy beavatkozási terület végrehajtására felelőst jelölhet ki tagjai közül.

A HEP Fórumok javasolt összetétele

Az Esélyegyenlőségi Fórum tagjainak és állandó meghívottjainak köre az alábbi személyekre/pozíciókra/felelősökre terjed ki:

Tagok

- a település polgármestere,
- a település jegyzője,
- helyi nemzetiségi önkormányzatok vezetői,
- beavatkozási területekhez kapcsolódó önkormányzati bizottságok képviselői,
- helyi/térsgégi releváns közszolgáltató intézmények képviselői,
- meghatározó helyi/térsgégi gazdasági szereplők, munkáltatók képviselői,

- a Szociálpolitikai Kerekasztal képviselői,
- helyi jelzőrendszeri felelős,
- a településen működő - a HEP célcsoportjai kapcsán érintett - civil szervezetek és egyházak képviselői,
- A HEP IT-ben szereplő intézkedések végrehajtásáért felelős intézmények, szervezetek képviselői,
- a település HEP referense,
- a rendvédelmi és közbiztonsági szervezetek képviselői,
- egyéb tagok (pl. tapasztalati szakértőként valamely célcsoportban érintett személy, vagy a településen aktív szerepet vállaló személyek).

Állandó meghívottak

- a település közgyűlésének tagjai,
- az illetékes esélyegyenlőségi mentor,
- tankerületi központ képviselője,
- környező települések önkormányzati szereplői,
- járási jelzőrendszeri tanácsadó,
- egyéb meghívottak (járási hivatalok beavatkozási területekhez és célcsoportokhoz kapcsolódó szervezeti egységeinek képviselői, térségi felzárkózási programok képviselői).

3.3 MONITORING ÉS VISSZACSATOLÁS

A HEP *megvalósulását*, végrehajtását a HEP Fórum *ellenőrzi*, és javaslatot készít a HEP szükség szerinti aktualizálására az egyes beavatkozási területek felelőseinek, illetve a létrehozott munkacsoportok beszámolóinak alapján.

3.4 NYILVÁNOSSÁG

A program elfogadását megelőzően, a *véleménynyilvánítás lehetőségének biztosítása* érdekében nyilvános szakmai fórum összehívására került sor. A véleményformálás lehetőségét biztosítja az HEP nyilvánosságra hozatala, valamint a megvalósítás folyamatát koordináló HEP Fórum ülésének összehívása.

A nyilvánosság folyamatos biztosítására *legalább évente tájékoztatót kell adni* a program megvalósításában elért eredményekről, a monitoring eredményeiről a település döntéshozói, tisztségviselői, az intézményei és az együttműködő szakmai és társadalmi partnerek képviselői részére.

A HEP Fórum által végzett *monitoring vizsgálatok eredményeit nyilvánosságra kell hozni* a személyes adatok védelmének biztosítása mellett. A nyilvánosság biztosítására az önkormányzat honlapja, a helyi média áll rendelkezésre.

3.5 KÖTELEZETTSÉGEK ÉS FELELŐSSÉG

Az esélyegyenlőséggel összefüggő feladatokért az alábbi személyek/csoportok felelősek:

A HEP végrehajtásáért az önkormányzat részéről a polgármester felel.

- Az ő feladata és felelőssége a HEP Fórum létrejöttének szervezése, működésének sokoldalú támogatása, az önkormányzat és a HEP Fórum közötti kapcsolat biztosítása.

- Folyamatosan együttműködik a HEP Fórum vezetőjével.
- Felelősségi körébe tartozó, az alábbiakban felsorolt tevékenységeit a HEP Fórum bevonásával és támogatásával végzi.
 - Felel azért, hogy a település minden lakója és az érintett szakmai és társadalmi partnerek számára elérhető legyen a HEP.
 - Figyelemmel kíséri azt, hogy az önkormányzat döntéshozói, tisztségviselői és intézményeinek dolgozói megismerjék és kövessék a HEP-ben foglaltakat.
 - Támogatnia kell, hogy az önkormányzat, illetve intézményeinek vezetői minden ponton megkapják a szükséges felkészítést és segítséget a HEP végrehajtásához.
 - Kötelessége az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben meg tenni a szükséges lépéseket, vizsgálatot kezdeményezni, és a jogsértés következményeinek elhárításáról intézkedni.

A település vezetése, az önkormányzat tisztségviselői és a települési intézmények vezetői

- felelősek azért, hogy ismerjék az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó jogi előírásokat, biztosítsák a diszkriminációmentes intézményi szolgáltatásokat, a befogadó és toleráns légkört, és megragadjanak minden alkalmat, hogy az esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismereteiket bővítő képzésen, egyéb programon részt vegyenek.
- Felelősségük továbbá, hogy ismerjék a HEP IT-ben foglaltakat és közreműködjenek annak megvalósításában.
- Az esélyegyenlőség sérülése esetén hivatalosan jelezzék azt a HEP IT kijelölt irányítóinak.
- Az önkormányzati intézmények vezetői intézményi akciótervben gondoskodjanak az Esélyegyenlőségi Programban foglaltaknak az intézményükben történő maradéktalan érvényesüléséről.

Szükséges továbbá, hogy a jogszabály által előírt feladat-megosztás, együttműködési kötelezettség alapján *a települési önkormányzattal kapcsolatban álló szereplők* ismerjék a HEP-et, annak megvalósításában aktív szerepet vállaljanak.

3.6 ÉRVÉNYESÜLÉS, MÓDOSÍTÁS

Amennyiben a kétévente előírt – de ennél gyakrabban, pl. évente is elvégezhető – *felülvizsgálat* során kiderül, hogy a HEP IT-ben vállalt célokat nem sikerül teljesíteni, a HEP Fórum megvitatja *a beavatkozási tevékenységek korrekciójára, kiegészítésére* vonatkozó intézkedési tervjavaslatát annak érdekében, hogy a célok teljesíthetők legyenek.

Az HEP IT-t *mindenképp módosítani szükséges*, ha megállapításaiban lényeges változás következik be, illetve amennyiben a tervezett beavatkozások nem elegendő módon járulnak hozzá a kitűzött célok megvalósításához.

Az *egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben* az HEP IT végrehajtásáért felelős személy megteszi a szükséges lépéseket, vizsgálatot kezdeményez, és intézkedik a jogsértés következményeinek elhárításáról.

4. ELFOGADÁS MÓDJA ÉS DÁTUMA

I. A Győr Megyei Jogú Város Helyi Esélyegyenlőségi Programjának szakmai és társadalmi vitája megtörtént. Az itt született észrevételeket a megvitatást követően a HEP Intézkedési Tervébe beépítésre kerültek.

II. Ezt követően Győr Megyei Jogú Város Közgyűlése a Helyi Esélyegyenlőségi Programot (melynek része az Intézkedési Terv) megvitatta és

.....

számú határozatával elfogadta.

Csatolt melléklet:

- Közgyűlés elfogadó határozatának kivonata

A kötelező táblák és az összefoglaló IT tábla nem a melléklete a HEP-nek hanem az egységes szerkezetbe foglalt HEP kötelező eleme!

Dátum

Aláírás

FORRÁSJEGYZÉK

Szakirodalom

- Czeiner-Szücs Anita 2021. A fogyatékossgal élőknek nincs akadály a Széchenyi István Egyetemen. <https://www.uni.sze.hu/post/a-fogyat%C3%A9koss%C3%A1ggal-%C3%A9l%C5%91knek-nincs-akad%C3%A1ly-a-sz%C3%A9chenyi-istv%C3%A1n-egyetemen>
- Csizmadia, Z. – Páthy, Á. – Tóth, P. 2015. A társadalmi rétegződés és komponensei egy magyar nagyvárosi régióban. Replika, 92-93 (2015/3-4.) 95-117.
- Csizmadia, Z. – Tóth, P. (szerk.) 2014. *Helyi társadalom és intézményrendszer Győrben*. Universitas - Győr Nonprofit Kft. ISBN: 978-615-5298-41-7. p. 308 https://szoc.sze.hu/images/e_kiadvanyok/helyi_tarsadalom_es_intezmenyr/Monografia_4_Czimadia_Toht_141223.pdf (letöltés dátuma: 2021.07.12.)
- Daczi Péter 2022. Az intelligens rehabilitációs álláskereső platform, az Érték vagy! portál bemutatása. *Gondoskodás*, 1., (3.), 22-29.o.
- EU MIDIS II. 2016. Az Európai Unió második felmérése a kisebbségekről és a hátrányos megkülönböztetésről. Romák – Válogatott eredmények https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-eu-minorities-survey-roma-selected-findings_hu.pdf (Letöltés dátuma: 2022. 09.04.)
- Földvári Gabriella 2022. Különleges játszótérrel gazdagodott Győr. Győr+ Média 2022.04.07. 12:05 <https://www.gyorplusz.hu/gyor/kulonleges-jatszoterrel-gazdagodott-gyor/>
- Gárdos Éva Beáta – Földvári Mónika 2022. Az egészségi okból fakadóan korlátozottak társadalmi helyzete, egészségi állapota és hozzáférése az egészségügyi szolgáltatásokhoz az ELEF2019 tükrében. *Statistikai Szemle*, 100., (7.), 671-713. o. DOI: <https://doi.org/10.20311/stat2022.7.hu0671>
- Göcs-Füzi Hajnalka 2021. Beszámoló az MMSZ Győr-Pannonhalma Járási Támogató Szolgálat 2020. évi munkájáról.
- Havas, G. 2008. Esélyegyenlőség, deszegregáció. In.: Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért szerk: Fazekas Károly et al. ECOSTAT Budapest 2008. 122-135. (Letöltés dátuma: 2021.09.08.)
- Páthy, Á. 2014. A társadalmi szerkezet belső területi sajátosságai. A győri városrészek és lakóövezetek társadalmi tagozódása. In: Csizmadia, Z. – Tóth, P. (szerk.) 2014. *Helyi társadalom és intézményrendszer Győrben*. Universitas - Győr Nonprofit Kft. ISBN: 978-615-5298-41-7. 48-74.
- Sándor Anikó – Kunt Zsuzsanna 2020. „A »gondozás« túlélést biztosít számunkra, a »személyi asszisztencia« életet” - A Személyi Asszisztencia Szolgáltatás szakirodalmi háttérének elemző áttekintése. *Szociálpolitikai Szemle*, 6., (1.), 5-26.
- Teller Nóra: Adaptációs csapdák – cigánytelepek és lakásutak in Romológia 14. szám. http://realj.mtak.hu/20001/1/romologia_2018_6_14_.pdf (Letöltés dátuma: 2022. 09.02.)

Koncepciók, stratégiák

- „Legyen jobb a gyermekeknek” Nemzeti Stratégia (2007-2032)
- Foglalkoztatási stratégia. A Győri Járási Foglalkoztatási Paktum foglalkoztatási stratégiájának és akciótevének elkészítése, Győr 2019
- Győr Megyei Jogú Város Drogstratégiája (2021-2025), Győr 2021.

- Győr Megyei Jogú Város Egészségfejlesztési Terve (2022-2026), Győr 2021
- Győr Megyei Jogú Város Egészségképe, Győr 2021
- Győr Megyei Jogú Város Helyi Esélyegyenlőségi Programja (2018-2023). Universitas - Győr Nonprofit Kft. Győr, 2018. május.
- Győr Megyei Jogú Város Ifjúsági Konceptiója (2019-2024), Győr 2019.
- Győr Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégia 2014-2020, Győr 2014
- Győr Megyei Jogú Város Klímastratégiája 2021-2030 közötti időszakra. Győr, 2021.
- Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata Sportkonceptió (2021-2026). Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Sport Osztály 2021.
- Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Konceptiója (2018-2023), Győr 2018.
- Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja (2020-2025), Győr 2020.
- Győr Megyei Jogú Város Településfejlesztési Konceptiója (2014-2030), Győr 2013.
- Győr-Moson-Sopron Megyei Esélyteremtő Paktum (2021), Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat.
- Győri Helyi Közösségi Fejlesztési Stratégia (2014-2020), Győr 2016
- Győri Járási Esélyteremtési Programterv Migrációs Helyzetelemzés és Stratégia, Győri járás, 2015. szeptember.
- Győri Járási Esélyteremtő Programtervhez 2015-ben mellékelt helyzetelemzés és stratégia. Győri járás, 2015. szeptember.
- Idősbarát Győr - Konceptió az idősök életminőségének javítására Győrben (2020-2024). Győr, 2019
- Idősbarát Győr - Városi állapotfelmérés az idősök helyzetéről - Idősök egészségképe. Győr, 2019
- Idősügyi Nemzeti Stratégia (2010-2022), (2023-2024)
- Kreatív Győr - Győr Megyei Jogú Város Kulturális és Kreatív Gazdasági Stratégiája (2019-2028), Győr 2018. november.
- Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030 (MNTFS 2030)
- Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II-t [1603/2014. (XI. 4.) Korm. hat.].
- Megalapozó vizsgálat Győr Megyei Jogú Város Településfejlesztési Konceptiójához és Integrált Településfejlesztési Stratégiájához (2014-2020), Győr 2014
- Nemzeti Ifjúsági Stratégia (2009-2024)
- Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiát [1430/2011. (XII. 13.) Korm. hat.]
- Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia (2010-2021)
- Országos Fogytékosságügyi Program (2015-2025), 2019
- Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata, Győr 2019
- Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata, Győr 2021
- Új Roma Stratégia (2019-2030)

Intézményi beszámolók, szakanyagok

- A Győri Rendőrkapitányság 2020. évi munkájáról, Győr város közbiztonságának helyzetéről, a közbiztonság érdekében tett intézkedésekről és az ezzel kapcsolatos feladatokról. Győr, 2021. április 9. Győri Rendőrkapitányság. <https://gyor.hu/easy-docs/609d186531c1a> (Letöltés dátuma: 2022.08.23.)

- A mélyszegénységben élők helyzete Magyarország legszegényebb kistérségeiben - Kutatási beszámoló. Autonómia Alapítvány Budapest 2013. május
- A romák helyzete Magyarországon
https://www.policysolutions.hu/userfiles/elemzes/28/a_romak_helyzete_magyarorszag_on.pdf Friedrich Ebert Alapítvány (Letöltés dátuma: 2022. 08.29.)
- Átfogó értékelés Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata 2020. évi gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatának ellátásáról. Győr, 2021. május 21. Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata. <https://gyor.hu/easy-docs/60d2d24b0e95d> (letöltés dátuma: 2022.08.15.)
- Beszámoló. A Győri Rendőrkapitányság 2020. évi munkájáról, Győr város közbiztonságának helyzetéről, a közbiztonság érdekében tett intézkedésekről és az ezzel kapcsolatos feladatokról. Győr, 2021. április 9. Győri Rendőrkapitányság.
<https://gyor.hu/easy-docs/609d186531c1a> (letöltés dátuma: 2022.08.15.)
- Család- és Gyermekjóléti Központ Győr 2021 évre vonatkozó, fenntartói ellenőrzéshez készített átfogó értékelése
- EESZI Győr, Védőnői és gondozotti létszám 2016-2022
- Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat Győr Átfogó szakmai értékelése 2018-2021
- Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat Győr Átfogó szakmai értékelése (2021)
- FabLab magyar nyelvű tájékoztató
- Gyakorlóiskola online Kisalföld, 2020. 05. 15
- GYMJ Város Győr-Újváros szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó társadalmi együttműködést erősítő komplex program, Akcióterületi komplex szociális-egészségügyi felmérés 2022
- GYMJV Polgármesteri Hivatala Humánszolgáltatási Főosztály Népjóléti Osztályának adatszolgáltatása, 2022
- Helyi foglalkoztatási együttműködés a Győri járásban TOP-6.8.2-16-GY1-2018-00001 - Megvalósíthatósági tanulmány. Győri Térségfejlesztési és Projektmenedzsment Kft. TOP-6.8.2-15-GY1-2016-00001 projekthez készült Megvalósíthatósági Tanulmány felülvizsgálata, Győr, 2019. szeptember 30.
- Széchenyi István Egyetem és CSGYK Győr Köznevelési csoport adatai az online önkéntességről 2020
- Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermek- és Családok Átmeneti Otthona Szakmai beszámoló 2019, 2020, 2021 évről
- Tájékoztató fogyatékosokhoz és egészségkárosodáshoz kötődő ellátásokról és szolgáltatásokról (2019) Budapest: Emberi Erőforrások Minisztériuma Központi Ügyfélszolgálati Iroda.

Jogszabályok (törvények, rendeletek)

- A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény.
- A gyermekek védelméről és a gyámsági igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény.
- A helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról” szóló 321/2011. (XII.27.) Korm. rendelet.
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény.
- A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény.
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény.
- Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény.

- Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény.
- Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény.

Önkormányzati rendeletek

- 5/2015 (II. 21.) önkormányzati rendelet A szociális igazgatás és szociális juttatások helyi szabályozásáról.
- 30/2018. (XII. 20.) önkormányzati rendelet Az önkormányzati tulajdonú lakások bérletéről, valamint a lakásvásárlás és -építés támogatásáról.

Internetes hivatkozások

<https://ak.sze.hu/emberseg-dij-dr-gonczol-laszlo-emlekere>

<https://harris.hu>

<https://www.freekey.hu/what-are-we-doing>

<http://www.rehab-raba.hu>

https://www.youtube.com/playlist?list=PLAGtpee_O-4mgAuApAUyXHcGT_NEBNdLO

MELLÉKLETEK

SZEMÉLYES INTERJÚK KÉRDÉSEI

MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK, ROMÁK

Interjúkérdések

Szervezet:

Név:

Időpont:

Helyszín:

A választási névjegyzék alapján 1184 fő roma Győrben (interjúalany véleménye ezen adatról)

1. Jövedelmi viszonyokról információ

- a) rendszeres jövedelem vagy egyéb bevétel
- b) alkalmi jövedelem
- c) egyéb bevételek, támogatások
- d) jövedelem mértéke, arányok

2. Vagyoni helyzet

- a) depriváltak esetében
- b) romák esetében
- c) mélyszegénységben élők esetében
- d) van-e jellemző vagyoni szint/helyzet
- e) jellemzően miből tevődik össze a vagyon mélyszegénységben élők és romák esetében

3. Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció

- a) jellemző változások az elmúlt 5 évben
- b) főbb tendenciák jellemzése
- c) alacsony iskolai végzettségűek foglalkoztatottsága (mérték, adat, információ, jellemző)
- d) romák/mélyszegénységben élők, egyéb deprivált csoportok jellemzése
- e) közfoglalkoztatás kérdése - munkaerő-piaci integráció, reintegráció
- f) foglalkoztatási programok
- g) közlekedés minősége, lehetőségei, távolságok
- h) információellátottság, tájékoztatás kérdése
- i) potenciális vállalkozási lehetőségek
- j) fiatalok foglalkoztatását és az oktatásból a munkaerő-piacra való átmenetet megkönnyítő programok lokálisan
- k) mélyszegénységben élők és romák önkormányzati tulajdonú cégekben való foglalkoztatottsága, lehetőségek
- l) diszkrimináció a foglalkoztatottságban
- m) digitális ismeretek kérdése, tudásvizonyok (3/c)

4. Lakhatás

- a) lakhatási körülmények romák esetében
- b) lakhatási körülmények mélyszegénységben élők esetében
- c) a lakhatás általános és specifikus jellemzői a vizsgált csoportoknál
- d) szociális lakhatás, támogatások
- e) eladósodottság, mint háttér, hitelcsapda
- f) nem lakóövezetben, külterületen élés, lakás
- g) a közszolgáltatásokhoz és közlekedéshez való hozzáférés
- h) közműellátottság és lakások minősége

5. Szegregátumok:

- a) telep, /szegregátum mint lakókörnyezet jellemzői (3/a)
- b) társadalmi jellemzők, kvalitatív jellemzők
- c) szegregációval veszélyeztetett társadalmi csoportok, azok földrajzi elhelyezkedése, tipikus jegyek
- d) települési átrendeződés jellemzői szegregáció kapcsán

6. Egészségügyi ellátás:

- a) hozzáférés: egészségügyi alapszolgáltatásokhoz, szakellátáshoz
- b) prevenciós és szűrőprogramokhoz, rehabilitációs ellátáshoz való hozzáférés;
- c) személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- d) közétkeztetés és egészséges táplálkozás szempontja

- e) drogprevenció kérdése
- f) szociális ellátásban az egészségügyi szolgáltatások jelenléte
- g) diszkrimináció megjelenése e szolgáltatások területén (pl. előnyben részesítési a szociális és az egészségügyi ellátórendszer keretein belül).
- i) bűnözés és közbiztonság kérdése

7. Közösségi viszonyok, helyi közélet

- a) a közösségi élet színterei, fórumai;
- b) helyi közösségi szolidaritás megnyilvánulási formái, jellemzői
- c) mélyszegénységben élők és romák közösségi életben való megjelenése, önszerveződése, kulturális jelenléte

GYERMEKEK

Interjúvázlat

1. Az ellátásban megjelenő gyermekek átlagos száma
2. Az ellátás kihasználtságának változásai az elmúlt 4 évben
3. HH és HHH, veszélyeztetett, fogyatékossgal élő, SNI, BTM gyermekek aránya
4. Tipikus problémahelyzetek, melyek a gyermekekkel kapcsolatban felmerültek az utóbbi 4 évben – tipikus problémahelyzetek változásai az elmúlt 4 év során
5. A szolgáltatáshoz való hozzáférés esélyei, problémái
6. Változások, amik az elmúlt 4 évben érintették a szolgáltatást
7. Előnyben részesítés, hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások az ellátórendszerek keretein belül
8. Jogtalan megkülönböztetés, elkülönítés a szolgáltatás igénybevétele során
9. Elmúlt években bekövetkező krízisek hatásai a szolgáltatásra: COVID-19 járvány, ukrán menekült gyermekek, rezszi- és élelmiszerárak emelkedése
10. Bármilyen, amit a témával kapcsolatban el szeretne még mondani

NŐK

Interjúvázlat egyéni és csoportos interjúhoz

Az alábbiakban a nők célcsoport kapcsán feltehető lehetséges kérdéseket vázoljuk a HEP által érintett témakörönként. Az egyes egyéni interjúk, illetve a fókuszcsoportok során csak azokat a témaköröket érintjük, amikkel kapcsolatosan a megkérdezett szakértők kompetens módon tudnak nyilatkozni.

1. Bevezető kör

- a. a kutatás fő céljainak bemutatása
- b. bemutatkozás, szakmai és intézményi háttérrel kapcsolatos információk

2. Nők gazdasági szerepe és esélyegyenlősége Győrben

- a. Mi a véleménye, milyen hatással volt a nők munkaerő-piaci helyzetére a COVID-időszak Győrben és környékén?
- b. A nők mely szociodemográfiai csoportját érintette a fenti változás erősebben?
- c. Mi a véleménye, tapasztalható-e bármilyen jellegű nemi megkülönböztetés a győri munkaerő-piacon? Ha igen, ennek milyen formájáról tud beszámolni?
- d. Az álláskereső nők csoportjában milyen jellegzetességek, mutathatók ki?
- e. Milyen beavatkozásokra lenne szükség, hogy a nők munkaerő-piaci helyzetében változást lehessen elérni? Ezen beavatkozások megvalósítója mely szervezet feladata kell, hogy legyen?
- f. Milyen, munkaerő-piaci fejlesztésekkel kapcsolatos, piaci szereplők által szervezett programokat, illetve pályázatokat ismer az elmúlt öt évből, ahol a női munkavállalók helyzetével kapcsolatosan jelentek meg programelemek?
- g. Tud-e olyan piaci szereplőről, ahol az elmúlt évben a női munkaerő speciális igényeinek megfelelően alakult a kiválasztás/ toborzás/ betanítás/ alkalmazás/ alternatív munkavégzés/javadalmazás szervezése?
- h. Mi a véleménye a munkaerő-piacon megjelenő Nyugdíjas Szövetkezetek által alkalmazott női munkaerő által betöltött munkahelyek működhetőségéről?
- i. Mi a véleménye az ukrán háború elől menekülő, Győrben ideiglenesen vagy hosszabb távon megtelepedő családok helyi munkaerő-piacba történő integrálhatóságáról?

3. Munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások fajtái, jellemzői *A kérdések egy része a gyermek célcsoport esetében elhangzik/elhangzott*

- a. A COVID-időszak milyen terheket rótt, milyen új kihívások elé állította az intézményrendszert? (bölcsődék, óvodák)
- b. A családi bölcsődék milyen szerepet játszanak, milyen piaci rést töltenek be a városban a segítő szolgáltatások területén?
- c. Mik az önkormányzati fenntartású bölcsődék előtt álló, megoldandó feladatok illetve kihívások a következő öt évben?
- d. Mik az óvodák előtt álló, megoldandó feladatok illetve kihívások a következő öt évben?
- e. Milyen plusz feladatokat kellett felvállalniuk az intézményeknek a ukrán háború miatt Győrbe érkezett menekült családok gyermekei kapcsán?
- f. Mennyire rugalmasan tudja kezelni az intézményrendszer a munkavállalók felől érkező speciális igények kezelését?
- g. Tud-e olyan piaci szereplőről, ahol az elmúlt évben a gyermekes női munkaerő speciális igényeinek megfelelően alakult alkalmazás/ alternatív munkavégzés/javadalmazás szervezése?
- h. Milyen, munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetésével kapcsolatos, piaci szereplők által szervezett programokat, illetve pályázatokat ismer az elmúlt öt évből, ahol a gyermekes női munkavállalók helyzetével kapcsolatosan jelentek meg programelemek?

4. Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe

A kérdések egy része a gyermek célcsoport esetében elhangzik/elhangzott

- a. A COVID-időszak milyen terheket rótt, milyen új kihívások elé állította az intézményrendszert? (védőnői szolgálat)
- b. Milyen, alulról jövő, civil kezdeményezéseket ismer a városban, amik a családtervezés, gyermekgondozás területén kiemelkedő munkát végeznek a városban?
- c. Felhasználhatók-e az itt összegyűlt tapasztalatok, kapcsolatok, szolgáltatások a városban intézményi szinten? Ha igen, hogyan?
- d. Milyen, családtervezéssel összeegyeztetésével kapcsolatos, piaci szereplők által szervezett programokat, illetve pályázatokat ismer az elmúlt öt évből?
- e. Milyen plusz feladatokat kellett felvállalniuk az intézményeknek a ukrán háború miatt Győrbe érkezett menekült családok kapcsán?

5. A nőket érő erőszak, kapcsolati erőszak

- a. Milyen trendek mutathatók ki a városban a nőket érő erőszak, kapcsolati erőszak tekintetében? Mennyire hasonló ez a trend az országos trendekhez?
- b. Milyen változást hozott a fenti trendben a COVID-időszak?
- c. Milyen a nőket érő erőszakkal kapcsolatos programokat, pályázatokat ismer az elmúlt öt évből?

6. Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások

A kérdések egy része a gyermek célcsoport esetében elhangzik/elhangzott

- a. Milyen fejlesztések lennének szükségesek CSÁO és a GYÁO tekintetében?
- b. Hogyan érintette a fenti intézmények működését a COVID-időszak?

7. A nők szerepe a közéletben

- a. Mi a véleménye a nők megfelelően vannak reprezentálva a győri közéletben?
- b. Mi a véleménye, a fent felsorolt kihívások, problémák megfelelő nyilvánosságot kapnak a városban?
- c. Melyek azok a női korcsoportok, csoportok, akikkel többet és nagyobb felületen kellene foglalkozni a helyi médiában?

IDŐSEK

Interjúvázlat – HEP idősök célcsoport, idősök nappali és bentlakásos ellátása

A. Nappali ellátási formák

1. Általános információk

- 1.1. Milyen feladatokat lát el/milyen szolgáltatásokat biztosít az intézmény?
- 1.2. Hogyan változott a kapacitás, illetve az ellátásokhoz kapcsolódó infrastrukturális háttér az elmúlt öt évben?
- 1.3. Milyen változások történtek az igénybe vevők számában, a kapacitáskihasználtságban az elmúlt öt évben?
- 1.4. Történtek-e változások (jogszabályi, szervezeti stb.) a szolgáltatások szervezésével, biztosításával kapcsolatban az elmúlt öt évben?

2. Személyi és tárgyi feltételek

- 2.1. Mi jellemzi általánosságban az ellátásban részt vevő alkalmazottakat (létszám, szakképzettség, fluktuáció, stb.), milyen változási tendenciák tapasztalhatók?
- 2.2. Milyen hatással vannak az egyes ellátási formák biztosítására a humán erőforrás tekintetében tapasztalható változások, hiányosságok?
- 2.3. Megfelelők-e az infrastrukturális feltételek (otthoni gondozási formák esetében jármű- és eszközállomány, klubok esetében létesítmények állapota, felszereltség) a szolgáltatások ellátásához?
- 2.4. Milyen fejlesztések történtek az infrastruktúra és eszközállomány tekintetében az elmúlt öt évben? Milyen, a jövőben megvalósuló, illetve tervezett fejlesztések várhatók?

3. Ellátottak jellemzői

- 3.1. Hogyan változott az ellátásokat igénybe vevők összetétele az elmúlt öt évben, milyen kihívásokat okoznak az esetleges változások?
- 3.2. Változott-e az otthoni ellátási formák esetében az ellátási igény (nagyobb időráfordítás, napi többszöri látogatás, stb.)?
- 3.3. (klubok esetében) Az 'elsődleges' funkciókon kívül milyen közösségi programokat tudnak biztosítani a klubok, és ezeknek milyen a fogadtatása az idősok részéről?
- 3.4. Mik azok a területek a nappali ellátásban, ahol nehézségeket okoz a feladatok ellátása, esetlegesen hiányosságok tapasztalhatók?
- 3.5. Milyen módon követik az ellátottak visszajelzéseit a szolgáltatásokkal kapcsolatban, és miként tudják figyelembe venni őket/reagálni rájuk?
- 3.6. Melyek azok a leginkább jellemző, az időskorúak mindennapjaiban jelentkező problémák, amelyeket az ellátásokat biztosító szakemberek tapasztalnak?

4. A járvány időszakának tapasztalatai

- 4.1. Milyen változtatások történtek az otthoni ellátások tekintetében a járványügyi korlátozások hatására? Az átszervezések milyen problémákat okoztak (logisztika, munkaerő szempontjából)?
- 4.2. Érezhetők-e hosszabb távon a klubok ideiglenes bezárásának, illetve a szolgáltatások és a kapacitás korlátozásának hatásai?
- 4.3. Mutatkozik-e változás az ellátási igényekben a járvány 'nagy' hullámainak lefutását követően?

5. Egyéb

Az interjúk felvétele során azonosított súlyponti problémák részletesebb kifejtése.

B. Bentlakásos ellátási formák

1. Általános információk

- 1.1. Milyen feladatokat lát el/milyen szolgáltatásokat biztosít az intézmény?
- 1.2. Hogyan változott a kapacitás, illetve az ellátásokhoz kapcsolódó infrastrukturális háttér az elmúlt öt évben?
- 1.3. Milyen változások történtek az igénybe vevők számában, a kapacitáskihasználtságban az elmúlt öt évben?
- 1.4. Történtek-e változások (jogszabályi, szervezeti, stb.) a szolgáltatások szervezésével, biztosításával kapcsolatban az elmúlt öt évben?

2. Személyi és tárgyi feltételek

- 2.1. Mi jellemzi általánosságban az ellátásban részt vevő alkalmazottakat (létszám, szakképzettség, fluktuáció, stb.), milyen változási tendenciák tapasztalhatók?
- 2.2. Milyen hatással vannak az egyes ellátási formák biztosítására a humán erőforrás tekintetében tapasztalható változások, hiányosságok?
- 2.3. Megfelelők-e az infrastrukturális feltételek a szolgáltatások ellátásához?
- 2.4. Milyen fejlesztések történtek az infrastruktúra és eszközállomány tekintetében az elmúlt öt évben? Milyen, a jövőben megvalósuló, illetve tervezett fejlesztések várhatók?

3. Ellátottak jellemzői

- 3.1. Hogyan változott az ellátásokat igénybe vevők összetétele az elmúlt öt évben, milyen kihívásokat okoznak az esetleges változások?
- 3.2. Milyen mértékben alakultak át a gondozási szükségletek (egészségügyi ellátás, pszichikai és lelki gondozás, stb.) az elmúlt öt évben?
- 3.3. Milyen közösségi tevékenységekre biztosított a lehetőség a bent lakók részére?
- 3.4. Melyek azok a területek a bentlakásos ellátáshoz kapcsolódóan, ahol a leginkább érzékelhetők a problémák, hiányosságok?

3.5. Milyen módon követik az ellátottak visszajelzéseit a szolgáltatásokkal kapcsolatban, és miként tudják figyelembe venni őket/reagálni rájuk?

3.6. Melyek azok a leginkább jellemző, az időskorúak mindennapjaiban jelentkező problémák, amelyeket az ellátásokat biztosító szakemberek tapasztalnak?

4. A járvány időszakának tapasztalatai

4.1. Milyen változtatások, korlátozások történtek a bentlakásos ellátás tekintetében a járványügyi korlátozások hatására?

4.2. Melyek azok a pozitív, illetve a munkát nehezítő következmények, amelyeket a járványhelyzet hozott és azóta is fennállnak?

4.3. Mutatkozik-e változás az ellátási igényekben a járvány 'nagy' hullámainak lefutását követően?

5. Egyéb

Az interjúk felvétele során azonosított súlyponti problémák részletesebb kifejtése.

FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐK

Interjúkérdések

Jelnyelvi tolmácsok számára

1. Milyen szolgáltatásokat nyújtanak a jelnyelvi tolmácsok?
2. Kik és hogyan vehetik igénybe a jelnyelvi tolmácsok szolgáltatásait?
3. Munkájuk során milyen problémákkal szembesülnek (a szakemberek)?
4. Milyennek látják a fogyatékossgal élők helyzetét (itt Győrben)?
 - a. Van-e rálátásuk a hallássérülteken kívül más fogyatékossgai csoport helyzetére is?
5. Milyen változások figyelhetők meg e tekintetben az elmúlt öt évben?
6. Tapasztalataik szerint az Önökkel kapcsolatban álló fogyatékossgal élők körében mennyire jellemző a szegénység, mélyszegénység?
7. Milyen változások történtek az elmúlt öt évben a fogyatékossgal élők **egyenlő esélyű hozzáférése** tekintetében a különböző területeken (foglalkoztatás, oktatás, egészségügy, közlekedés, hivatali ügyintézés, művelődés-kultúra, sport, szabadidő eltöltés)? (Amelyik terület nem kerül elő, rá kell külön kérdezni!)
8. Melyek azok a területek, ahol a legkevésbé valósul meg az egyenlő esélyű hozzáférés? Miért?
9. Melyek azok a területek, ahol leginkább megvalósul az egyenlő esélyű hozzáférés? Miért?
10. Érvényesül-e bármilyen területen **hátrányos megkülönböztetés** (diszkrimináció) a fogyatékossgal élőkkel szemben? Mely területeken és kik a legérintettebb csoportok?
11. Mennyire valósul meg az **akadálymentesítés** a közintézményekben, szolgáltató épületekben, lakóépületekben, közterületeken stb.? Milyen változások történtek e tekintetben az elmúlt öt évben?
12. Voltak-e az Önök környezetében a fogyatékossgal élők helyzetének, esélyegyenlőségének javítását célzó projektek, kezdeményezések? Melyek voltak ezek?
13. Elegendő-e a fogyatékossgal élők számára rendelkezésre álló helyi szolgáltatások? Mely területen lenne fejlesztésre, bővítésre szükség?
14. Mennyire képes a helyi oktatási rendszer a fogyatékossgal élő gyermekeket, ellátni/integrálni?
15. A korai fejlesztés intézményrendszere képes-e ellátni a városban az erre rászorulókat?
16. Milyen esélyeik vannak a foglalkoztatás terén a fogyatékossgal élőknek és/vagy megváltozott munkaképességűeknek?
17. Van-e ismeretük a jövőre vonatkozóan a fogyatékossgal élők és/vagy megváltozott munkaképességűekre irányuló munkaerő-piaci fejlesztésekről?
18. A fogyatékossgal élő személyek családtagjai (pl. szülei) milyen segítségben részesülnek?
19. Vannak-e olyan partnerségek, együttműködések a város különböző szervezetei, intézményei között (civil szervezetek, közintézmények, szociális intézmények, önkormányzat, egyházi szereplők, for-profit szereplők), amelyek célja a fogyatékossgal élők helyzetének javítása? Melyek ezek?
 - a. Milyen eredményeik, illetve törekvéseik vannak?
 - b. Milyen nehézségekkel, kihívásokkal néznek szembe ezek az együttműködések?
20. Milyen (további) fejlesztésekre, változásokra lenne szükség Győrben, hogy kedvezőbb legyen az itt élő fogyatékossgal élők helyzete, illetve esélyegyenlőségük javuljon?

FÓKUSZCSOPORTOS BESZÉLGETÉSEK KÉRDÉSEI

FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐK

Kérdések a fókuszcsoporthoz

fogyatékossgal élőkkel kapcsolatosan - foglalkoztatók, szolgáltatók

helyszín: AK, Tanácsterem

időpont: 2022. július 06. 13:00

1. Milyennek látják a fogyatékossgal élők foglalkoztatási helyzetét Győrben?
2. Milyen nehézségekkel kell szembe nézni a fogyatékossgal élők foglalkoztatása során?
3. Milyen változások figyelhetők meg a fogyatékossgal élők foglalkoztatásában az elmúlt öt évben?
4. Van-e ismeretük a jövőre vonatkozóan a fogyatékossgal élők és/vagy megváltozott munkaképességűekre irányuló munkaerő-piaci fejlesztésekről?
5. Tapasztalataik szerint az Önökkel kapcsolatban álló fogyatékossgal élők körében mennyire jellemző a szegénység, mélyszegénység?
6. Milyen változások történtek az elmúlt öt évben a fogyatékossgal élők egyenlő esélyű hozzáférése tekintetében a különböző területeken (foglalkoztatáson túl oktatás, egészségügy, közlekedés, hivatali ügyintézés, művelődés-kultúra, sport, szabadidő eltöltés)? (Amelyik terület nem kerül elő, rá kell külön kérdezni!)
7. Melyek azok a területek, ahol a legkevésbé valósul meg az egyenlő esélyű hozzáférés? Miért?
8. Melyek azok a területek, ahol leginkább megvalósul az egyenlő esélyű hozzáférés? Miért?
9. Érvényesül-e bármilyen területen hátrányos megkülönböztetés (diszkrimináció) a fogyatékossgal élőkkel szemben? Mely területeken és kik a legérintettebb csoportok? (különösen legyen hangsúlyos a foglalkoztatás területe)
10. Mennyire veszi figyelembe a város önkormányzata és egyéb szereplői a fogyatékossgal élőket a különböző kulturális, sport, egyéb események, rendezvények, programok tervezésekor?
11. Mennyire veszi figyelembe a város önkormányzata és egyéb szereplői (közintézmények, vendéglátóipari egységek, cégek stb.) a különböző fejlesztések során a fogyatékossgal élők problémáit? (pl. akadálymentesítés)
12. Mennyire valósul meg az akadálymentesítés a közintézményekben, szolgáltató épületekben, lakóépületekben, közterületeken stb.? Milyen változások történtek e tekintetben az elmúlt öt évben?
13. Milyen önálló életvitelt támogató szolgáltatások, programok vannak Győrben?
14. Milyen hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások segítik a fogyatékossgal élőket Győrben?
15. Voltak-e az Önök környezetében a fogyatékossgal élők helyzetének, esélyegyenlőségének javítását célzó projektek, kezdeményezések? Melyek voltak ezek?
16. Elegendő-e a fogyatékossgal élők számára rendelkezésre álló helyi szolgáltatások? Mely területen lenne fejlesztésre, bővítésre szükség?
17. Mennyire képes a helyi oktatási rendszer a fogyatékossgal élő gyermeket, illetve a növekvő létszámú sajátos nevelési igényű tanulókat ellátni/integrálni?
18. A korai fejlesztés intézményrendszere képes-e ellátni a városban az erre rászorulókat?
19. A fogyatékossgal élő személyek családtagjai (pl. szülei) milyen segítségben részesülnek?
20. Vannak-e olyan partnerségek, együttműködések a város különböző szervezetei, intézményei között (civil szervezetek, közintézmények, szociális intézmények, önkormányzat, egyházi szereplők, for-profit szereplők), amelyek célja a fogyatékossgal élők helyzetének javítása? Melyek ezek?
 - a. Milyen eredményeik, illetve törekvéseik vannak?
 - b. Milyen nehézségekkel, kihívásokkal néznek szembe ezek az együttműködések?
21. Milyen (további) fejlesztésekre, változásokra lenne szükség Győrben, hogy kedvezőbb legyen az itt élő fogyatékossgal élők helyzete, illetve esélyegyenlőségük javuljon?

Kérdések a fókuszcsoporthoz

fogyatékossgal élőkkel kapcsolatosan – civil szervezetek/érintettek

helyszín: AK, Tanácsterem

időpont: 2022. július 06. 10:30

1. Mekkora becslik Győrben a különböző fogyatékossgal élők, megváltozott munkaképességük létszámát?
2. A fogyatékossgal élők mekkora hányada képes önálló életvitelre? (részben vagy teljesen)
3. Milyen problémákkal keresik meg Önöket a fogyatékossgal élő ügyfelek, személyek, illetve családtagjaik?
4. Melyek a leggyakoribb problémák?
5. Milyennek látják a fogyatékossgal élők helyzetét (itt Győrben)
6. Milyen változások figyelhetők meg e tekintetben az elmúlt öt évben?
7. Tapasztalataik szerint az Önökkel kapcsolatban álló fogyatékossgal élők körében mennyire jellemző a szegénység, mélyszegénység?
8. Milyen változások történtek az elmúlt öt évben a fogyatékossgal élők egyenlő esélyű hozzáférése tekintetében a különböző területeken (foglalkoztatás, oktatás, egészségügy, közlekedés, hivatali ügyintézés, művelődés-kultúra, sport, szabadidő eltöltés)? (Amelyik terület nem kerül elő, rá kell külön kérdezni!)
9. Melyek azok a területek, ahol a legkevésbé valósul meg az egyenlő esélyű hozzáférés? Miért?
10. Melyek azok a területek, ahol leginkább megvalósul az egyenlő esélyű hozzáférés? Miért?
11. Érvényesül-e bármilyen területen hátrányos megkülönböztetés (diszkrimináció) a fogyatékossgal élőkkel szemben? Mely területeken és kik a legérzékenyebb csoportok? (különösen legyen hangsúlyos a foglalkoztatás területe)
12. Mennyire veszi figyelembe a város önkormányzata és egyéb szereplői a fogyatékossgal élőket a különböző kulturális, sport, egyéb események, rendezvények, programok tervezésekor?
13. Mennyire veszi figyelembe a város önkormányzata és egyéb szereplői (közintézmények, vendéglátóipari egységek, cégek stb.) a különböző fejlesztések során a fogyatékossgal élők problémáit? (pl. akadálymentesítés)
14. Mennyire valósul meg az akadálymentesítés a közintézményekben, szolgáltató épületekben, lakóépületekben, közterületeken stb.? Milyen változások történtek e tekintetben az elmúlt öt évben?
15. Milyen önálló életvitelt támogató szolgáltatások, programok vannak Győrben?
16. Milyen hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások segítik a fogyatékossgal élőket Győrben?
17. Voltak-e az Önök környezetében a fogyatékossgal élők helyzetének, esélyegyenlőségének javítását célzó projektek, kezdeményezések? Melyek voltak ezek?
18. Elegendő-e a fogyatékossgal élők számára rendelkezésre álló helyi szolgáltatások? Mely területen lenne fejlesztésre, bővítésre szükség?
19. Mennyire képes a helyi oktatási rendszer a fogyatékossgal élő gyermeket, illetve a növekvő létszámú sajátos nevelési igényű tanulókat ellátni/integrálni?
20. A korai fejlesztés intézményrendszere képes-e ellátni a városban az erre rászorulókat?
21. Van-e ismeretük a jövőre vonatkozóan a fogyatékossgal élők és/vagy megváltozott munkaképességükre irányuló munkaerő-piaci fejlesztésekről?
22. A fogyatékossgal élő személyek családtagjai (pl. szülei) milyen segítségben részesülnek?
23. Vannak-e olyan partnerségek, együttműködések a város különböző szervezetei, intézményei között (civil szervezetek, közintézmények, szociális intézmények, önkormányzat, egyházi szereplők, for-profit szereplők), amelyek célja a fogyatékossgal élők helyzetének javítása? Melyek ezek?
 - a. Milyen eredményeik, illetve törekvéseik vannak? Milyen nehézségekkel, kihívásokkal néznek szembe ezek az együttműködések?
24. Milyen (további) fejlesztésekre, változásokra lenne szükség Győrben, hogy kedvezőbb legyen az itt élő fogyatékossgal élők helyzete, illetve esélyegyenlőségük javuljon?

Kérdések a fókuszcsoporthoz
fogyatékossgal élőkkel kapcsolatosan – oktatás

helyszín: AK, Tanácsterem
 időpont: 2022. szeptember 21. 12:00

1. Kérem, bemutatkozásképpen mindenki pár mondatban mutassa be a képviselt intézmény fogyatékos/sérült gyermekekkel kapcsolatos tevékenységét,
 - a. milyen rendszerben dolgozik, milyen szolgáltatást/ellátást/fejlesztést nyújt a gyermekek vagy fiatalok számára?
 - b. mekkora létszámban és milyen sérültségű gyermekekkel dolgoznak?
2. Munkájuk során milyen problémákkal szembesülnek (a szakemberek)?
3. Mennyire képes a helyi oktatási rendszer a fogyatékossgal élő gyermekeket, ellátni/integrálni?

4. A korai fejlesztés intézményrendszere képes-e ellátni a városban az erre rászorulókat?
5. Elegendők-e a fogyatékossgal élők számára rendelkezésre álló helyi (Győrben) szolgáltatások? Mely területen lenne fejlesztésre, bővítésre szükség? NEMCSAK OKTATÁS!
6. A fogyatékossgal élő gyermekek/fiatalok szülei részesülnek valamilyen segítségben az intézmény által?
7. Tapasztalataik szerint az Önökkel kapcsolatban álló fogyatékos gyermeket gondozó családok körében mennyire jellemző a szegénység, mélyszegénység?
8. Összességében (nem csak a gyermekeket tekintve) milyennek látják a fogyatékossgal élők helyzetét (itt Győrben)?
 - a. Milyen változások figyelhetők meg e tekintetben az elmúlt öt évben?
9. Hogyan látják, történtek-e változások az elmúlt öt évben a fogyatékossgal élők **egyenlő esélyű hozzá-férése** tekintetében a különböző területeken (, oktatás, egészségügy, közlekedés, hivatali ügyintézés, művelődés-kultúra, sport, szabadidő eltöltés, foglalkoztatás: a szakképző iskolánál ez releváns!)? Mi jellemző e téren a városban?
10. Érvényesül-e bármilyen területen **hátrányos megkülönböztetés** (diszkrimináció) a fogyatékossgal élőkkel szemben? Mely területeken és kik a legérintettebb csoportok?
11. Mennyire valósul meg az **akadálymentesítés** a közintézményekben, szolgáltató épületekben, lakóépületekben, közterületeken stb.?
 - a. Milyen változások történtek e tekintetben az elmúlt öt évben?
12. Voltak-e az Önök intézményében, környezetében a fogyatékossgal élők helyzetének, esélyegyenlőségének javítását célzó projektek, kezdeményezések? Melyek voltak ezek?
13. Vannak-e olyan partnerségek, együttműködések a város különböző szervezetei, intézményei között (civil szervezetek, közintézmények, szociális intézmények, önkormányzat, egyházi szereplők, for-profit szereplők), amelyek célja a fogyatékossgal élők helyzetének javítása? Melyek ezek?
 - a. Milyen eredményeik, illetve törekvéseik vannak?
 - b. Milyen nehézségekkel, kihívásokkal néznek szembe ezek az együttműködések?
14. Milyen (további) fejlesztésekre, változásokra lenne szükség Győrben, hogy kedvezőbb legyen az itt élő fogyatékossgal élők helyzete, illetve esélyegyenlőségük javuljon?
15. Szakképző iskolánál releváns: Milyen esélyeik vannak a foglalkoztatás terén a fogyatékossgal élő fiataloknak/Önök intézményéből kikerülő fiataloknak?

HEP INDIKÁTOROK – STATISZTIKÁK (2015-2021)

TEIR HEP tábló adatai alapján <https://www.oeny.hu/oeny/TEIR/#/tablo/4>

<i>HEP indikátorok</i>	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Változás
<i>Demográfiai folyamatok</i>								
Lakónépesség (dec. 31.) (fő)	129 568	129 301	130 094	132 038	133 946	132 735	132 111	+
Állandó népesség (dec. 31.) (fő)	125 783	125 139	124 743	124 685	124 287	123 475	122 616	–
Állandó népesség; férfiak összesen (dec. 31.) (fő)	59 660	59 329	59 209	59 215	58 977	58 561	58 189	–
Állandó népességből a férfiak aránya (százalék)	47,43	47,41	47,46	47,49	47,45	47,43	47,46	=
Állandó népesség; nők összesen (dec. 31.) (fő)	66 123	65 810	65 534	65 470	65 310	64 914	64 427	–
Állandó népességből a nők aránya (százalék)	52,57	52,59	52,54	52,51	52,55	52,57	52,54	=
Állandó népességből a 0-2 évesek aránya (százalék)	2,73	2,67	2,61	2,65	2,63	2,63	2,63	–
Állandó népességből a 0-14 éves férfiak aránya (százalék)	7,28	7,21	7,13	7,17	7,12	6,97	6,93	–
Állandó népességből a 0-14 éves nők aránya (százalék)	6,85	6,84	6,86	6,82	6,75	6,67	6,53	–
Állandó népességből a 15-17 éves férfiak aránya (százalék)	1,24	1,3	1,38	1,39	1,39	1,45	1,53	+
Állandó népességből a 15-17 éves nők aránya (százalék)	1,23	1,26	1,29	1,32	1,35	1,42	1,51	+
Állandó népességből a 18-59 éves férfiak aránya (százalék)	28,63	28,41	28,36	28,29	28,28	28,33	28,31	=
Állandó népességből a 18-59 éves nők aránya (százalék)	29	28,61	28,32	28,17	28,1	28,05	28,04	=
Állandó népességből a 60-64 éves férfiak aránya (százalék)	3,24	3,22	3,16	2,99	2,74	2,57	2,49	–
Állandó népességből a 60-64 éves nők aránya (százalék)	4,22	4,22	4,06	3,86	3,58	3,27	3,08	–
Állandó népességből a 65-X éves férfiak aránya (százalék)	7,04	7,27	7,42	7,66	7,91	8,1	8,21	+

HEP indikátorok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Változás
Állandó népességből a 65-X éves nők aránya (százalék)	11,28	11,66	12,01	12,33	12,77	13,16	13,39	+
65 év feletti népesség, 100 fő 0-14 éves korú népesség (fő)	129,6	134,68	138,87	142,84	149,08	155,76	160,58	+
Belföldi vándorlási egyenleg, ezer lakosra (ezrelék)	2,77	0,57	4,36	10,7	7,89	-1,9	-2,08	–
Természetes szaporodás, fogyás (ezrelék)	-1,95	-1,66	-2,6	-1,92	-2,28	-3,22	-3,44	–
Foglalkoztatottság								
Nyilvántartott álláskereső férfi, 100 15-64 éves férfira (fő)	1,81	1,15	1,15	1,04	1,21	1,67	1,21	=
Nyilvántartott álláskereső nő, 100 15-64 éves nőre (fő)	2,17	1,6	1,33	1,23	1,35	1,84	1,38	=
Általános iskolai végzettségű nyilvántartott álláskereső (fő)	395	269	222	185	204	257	198	–
Általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettséggel rendelkező nyilvántartott álláskereső (fő)	67	34	22	21	15	12	14	–
Álláskeresői ellátásban részesülő nyilvántartott álláskereső (fő)	551	487	501	486	618	688	627	+
Szociális támogatásban részesülő nyilvántartott álláskereső (fő)	317	136	104	75	69	95	79	–
Ellátásban részesülő nyilvántartott álláskereső (fő)	868	623	605	561	687	783	706	=
Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközzel támogatottak (fő)	743	782	729	420	136	2 109	174	–
Nyilvántartott álláskereső összesen (fő)	1 691	1 158	1 031	935	1 042	1 411	1 034	=
Nyilvántartott pályakezdő álláskereső (fő)	96	75	46	52	24	57	34	–
Közfoglalkoztatásban részt vevő (havi adatok éves átlaga) (fő)	570	582	407	267	51	22	29	–
180 napnál hosszabb ideje nyilvántartott álláskereső aránya (százalék)	40,57	34,37	33,75	30,48	29,27	34,59	35,01	=
Nők aránya a 180 napon túli nyilvántartott álláskeresőkön belül (százalék)	58,02	58,79	58,91	56,84	54,75	52,87	53,04	–
Jövedelem								
SZJA adófizető, 100 lakosra (fő)	49,22	51,94	51,69	51,5	51,33	51,63		+

HEP indikátorok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Változás
SZJA adófizetők aránya évi 1 millió Ft alatti jövedelmi sávban (százalék)	26,32	28,21	26,28	24,23	21,64	21,43		–
Megváltozott munkaképességeknek járó ellátásban részesülő férfiak (fő)	1 535	1 464	1 378	1 293	1 233	1 182		–
Megváltozott munkaképességeknek járó ellátásban részesülő nők (fő)	1 955	1 832	1 752	1 616	1 530	1 464		–
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő férfiak (fő)	12 629	12 596	12 464	12 284	12 403	12 031		=
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő nők (fő)	21 037	20 930	20 811	20 701	20 790	20 602		=
Árvaellátásban részesülő férfiak (fő)	319	319	335	308	311	301		=
Árvaellátásban részesülő nők (fő)	357	352	330	327	330	327		=
Életkoron alapuló ellátásban részesülő férfiak (fő)	551	466	453	463	425	429		=
Életkoron alapuló ellátásban részesülő nők (fő)	372	92	88	75	64	57		–
Öregségi nyugdíjban részesülő férfiak (fő)	9 916	10 037	9 967	9 884	10 080	9 798		=
Öregségi nyugdíjban részesülő nők (fő)	17 680	18 003	18 017	18 108	18 329	18 242		=
Özvegyi és szülői nyugdíjban részesülő férfiak (fő)	41	40	56	47	48	44		=
Özvegyi és szülői nyugdíjban részesülő nők (fő)	480	457	436	380	347	330		–
Lakások								
Lakásállomány (db)	58 981	59 507	60 252	61 079	61 717	62 924	63 597	+
Közcsontrahálózatba bekapcsolt lakások aránya (százalék)	93,07	93,87	93,91	94,03	94,35	93,57		=
Közütemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (százalék)	95,3	96,05	96,02	96,11	96,46	95,62		=
Egy és két szobás lakások aránya (százalék)	53,57	53,32	53	52,7	52,49	52,3	52,29	–
Épített lakások (üdülők nélkül) (db)	505	592	829	893	679	1223	707	+
Az év folyamán épített lakás, 1000 lakásra (db)	8,56	9,95	13,76	14,62	11	19,44	11,12	+

HEP indikátorok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Változás
Oktatás, képzés								
Általános iskolai feladatellátási helyek (db)	36	36	34	34	34	33		–
Általános iskolai osztályok a gyógypedagógiai oktatásban (a nappali oktatásban) (db)	32	27	26	27	26	28		=
Általános iskolai osztályok a nappali oktatásban (db)	502	499	489	481	474	471		–
Egy osztályra jutó nappali tagozatos tanulók az általános iskolákban (fő)	22,19	22,47	22,96	23,18	23,38	23,15		+
A 8. évfolyamot eredményesen befejezte a nappali oktatásban (fő)	1 384	1 378	1 461	1 498	1 481	1 645		+
Más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya a nappali oktatásban (százalék)	17,64	18,61	18,44	19,06	19,05	18,64		+
Óvodai gyermekcsoportok (db)	215	216	218	220	219	214		=
Óvodai gyermekcsoportok a gyógypedagógiai nevelésben (db)	7	7	7	6	6	5		–
Óvodába beírt gyermekek (fő)	4 651	4 590	4 599	4 630	4 574	4 342		–
Óvodai feladatellátási helyek (db)	48	49	48	48	48	48		=
Óvodába beírt gyermek, egy gyermekcsoportra (fő)	21,63	21,25	21,1	21,05	20,89	20,29		–
Óvodai férőhelyek (fő)	5 975	6 022	6 030	6 131	6 136	6 123		+
Gyógypedagógiai oktatásban részesülő óvodás gyermekek (integráltan oktatott sajátos nevelési igényű gyermekek nélkül) (fő)	48	49	45	44	42	38		–
Hátrányos helyzetű óvodás gyermekek (fő)	37	35	65	64	31	30		=
Hátrányos helyzetű óvodás gyermekek aránya (százalék)	0,8	0,76	1,41	1,38	0,68	0,69		=
Hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók a nappali oktatásban (fő)	348	228	257	227	112	120		–
Hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók aránya a nappali oktatásban (százalék)	3,12	2,03	2,29	2,04	1,01	1,1		–
Hátrányos helyzetű gimnáziumi tanulók a nappali oktatásban (fő)	20	6	10	8	0	3		–
Hátrányos helyzetű gimnáziumi tanulók aránya a nappali oktatásban (százalék)	0,5	0,15	0,24	0,18	0	0,06		–

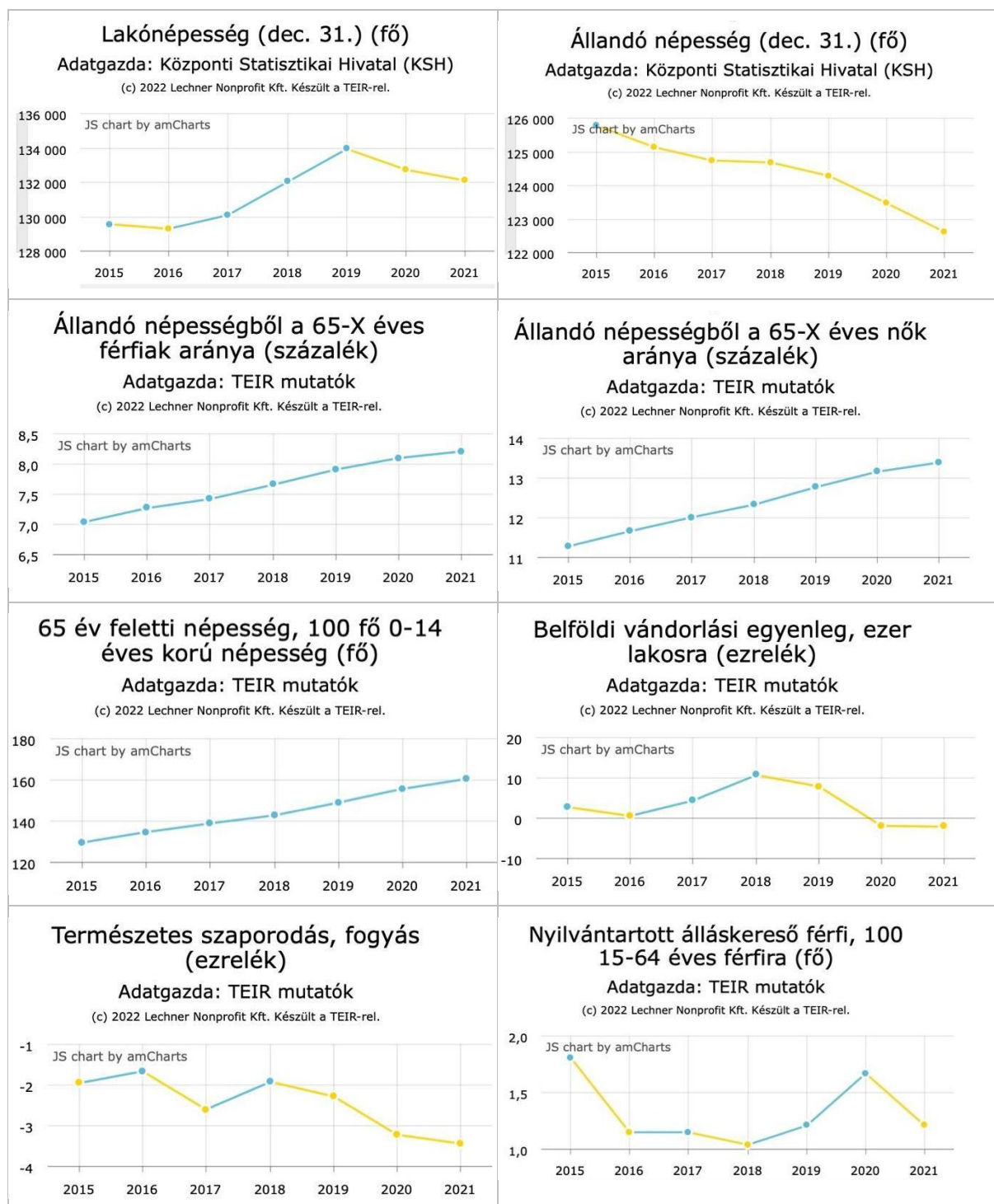
HEP indikátorok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Változás
Hátrányos helyzetű szakközépiskolai, szakiskolai és készségfejlesztő iskolai tanuló a nappali oktatásban (fő)		80	49	48	21			–
Hátrányos helyzetű szakközépiskolai, szakiskolai és készségfejlesztő iskolai tanulók aránya a nappali oktatásban (százalék)		2,68	2,22	2,2	0,97			–
Hátrányos helyzetű szakgimnáziumi tanulók a nappali oktatásban (fő)		27	98	33	7			
Hátrányos helyzetű szakgimnáziumi tanulók aránya a nappali oktatásban (százalék)		0,44	1,4	0,49	0,1			
Intézményi ellátottság								
Tornateremmel, tornaszobával ellátott köznevelési intézmények (székhely szerint) (db)	52	52	50	48	47			–
Közművelődési intézmények (db)	25	31	33	40	37	38		+
Egészségügy								
Házi gyermekorvosok által ellátott szolgálatok (db)	27	27	27	27	27	27	27	=
Betöltött védőnői álláshelyek (db)	69	70	68,6	69	71,5	72		+
Csak felnőttek részére szervezett háziorvosi szolgálatok (db)	58	58	58	57	56	56	55	=
Gyógyszertárak és fiókgyógyszertárak (db)	36	36	36	36	36	36	36	=
Gyermekjóléti ellátások, gyermekvédelem								
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek havi átlagos létszáma (fő)			1294	1035	906	855		–
Szünidei étkeztetésben részesült gyermekek (fő)		78	90	57	46	223	63	–
Megállapított halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek (fő)	109	77	75	48	35	49	52	–
Megállapított hátrányos helyzetű gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek (fő)	56	81	179	212	190	209	221	+
Veszélyeztetett kiskorú gyermekek (2016-tól érvényes módszertan) (fő)					316	325	273	–
Védelembe vett gyermekek (2016-tól érvényes módszertan) (fő)		110	93	106	83	69	101	=
Bölcsődébe beírt gyermekek (2017-től érvényes módszertan) (fő)			680	669	664	587	606	

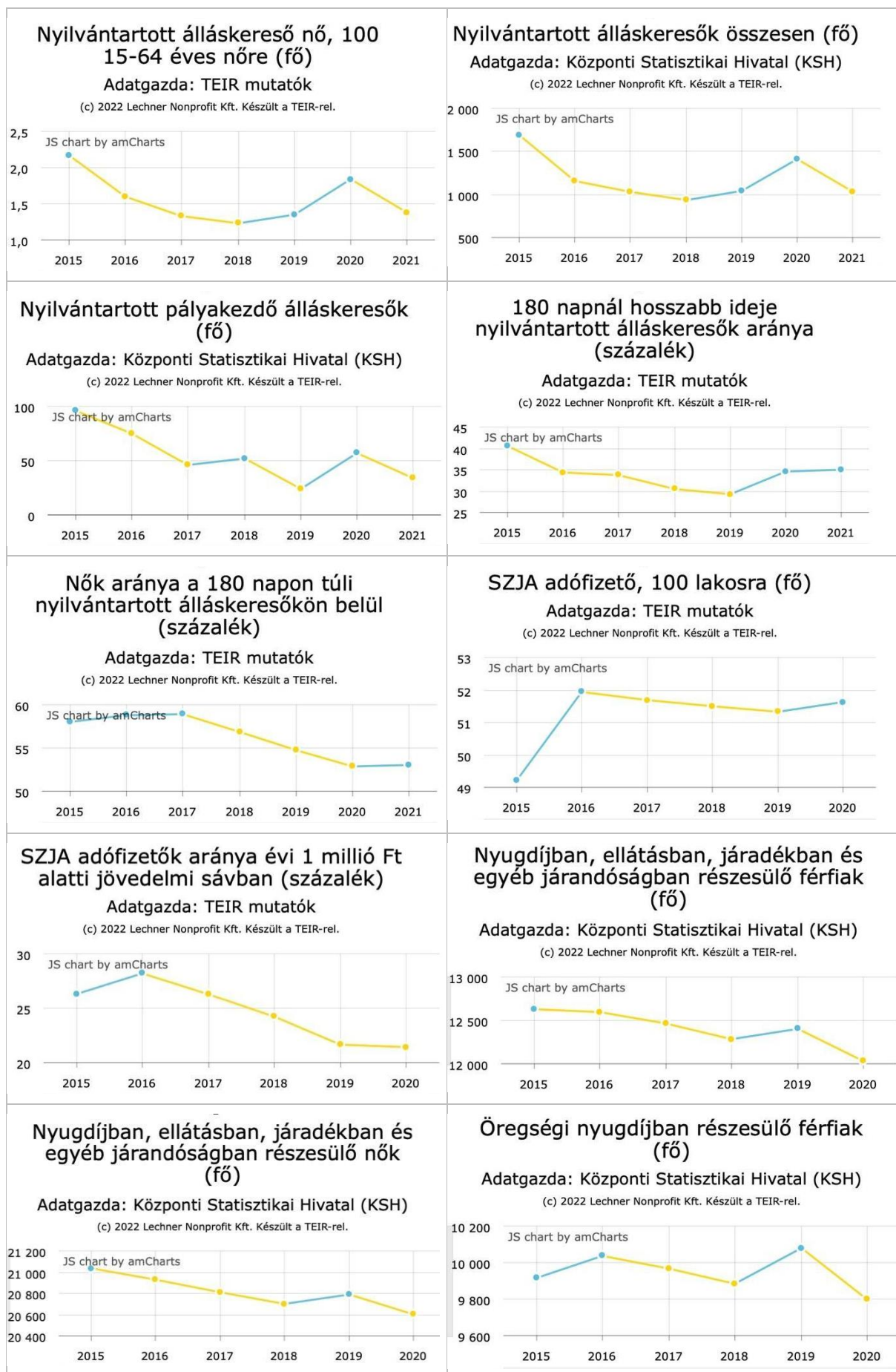
HEP indikátorok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Változás
Bölcsődébe beíratott gyermekek a családi bölcsődékben (2017-től érvényes módszertan) (fő)			86	88	90	76	116	
Működő bölcsődei férőhelyek (2017-től érvényes módszertan) (db)			635	644	644	613	646	=
Működő bölcsődei férőhelyek a családi bölcsődékben (2017-től érvényes módszertan) (db)			80	85	92	87	120	
Fogyatékosok nappali ellátásában részesülők (fő)	72	71	72	71	74	74	69	=
Idősek nappali ellátásában részesülők (fő)	343	351	326	332	342	308	284	–
Házi segítségnyújtásban részesülők (fő)	569	573	553	557	545	534	488	–
Szociális étkeztetésben részesülők (fő)	1 525	1 520	1 460	1 509	1 590	1 943	1 833	+
Közügygyellátási igazolvánnyal rendelkezők (alanyi és normatív alapon kiadott) (fő)			2 341	2 257	2 330	2 138		
Időskorúak járadékában részesítettek havi átlagos létszáma (fő)			33,66	31,16	31,34	33,67		
Alanyi jogon megállapított ápolási díjban részesítettek havi átlagos létszáma (fő)			365,63	344,66	179,79	250,45		
Települési támogatásban részesítettek (pénzbeli és természetbeni) (fő)			4 955	4 114	4 106	4 136		
Egyéb önkormányzati támogatásban részesítettek (pénzbeli és természetbeni) (1000 Ft)			1 574	992	849	772		

Forrás: TEIR HEP tabló adatai alapján <https://www.oeny.hu/oeny/TEIR/#/tablo/4>

HEP INDIKÁTOROK – VÁLOGATOTT ÁBRÁK (2015-2021)

TEIR HEP tabló adatai alapján <https://www.oeny.hu/oeny/TEIR/#/tablo/4>

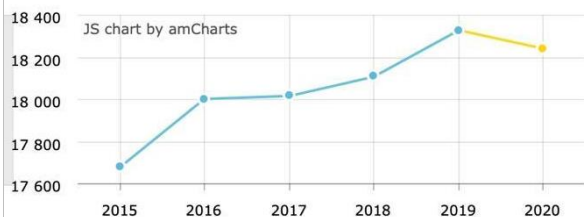

Öregségi nyugdíjban részesülő nők (fő)

Adatgazda: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

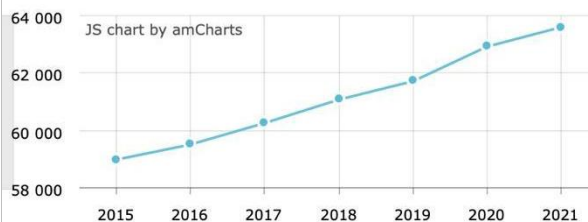
(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TEIR-rel.

Lakásállomány (db)

Adatgazda: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

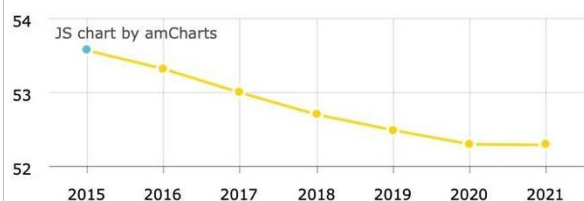
(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TEIR-rel.

Egy és két szobás lakások aránya (százalék)

Adatgazda: TEIR mutatók

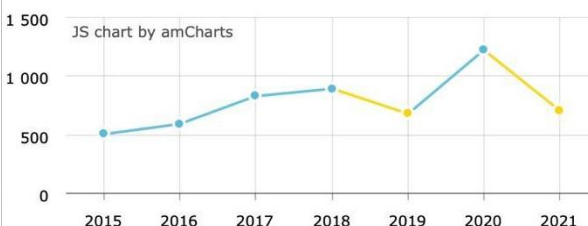
(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TEIR-rel.

Épített lakások (üdülők nélkül) (db)

Adatgazda: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

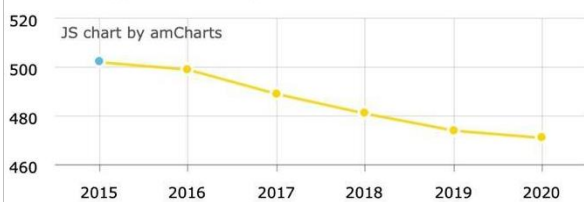
(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TEIR-rel.

Általános iskolai osztályok a nappali oktatásban (db)

Adatgazda: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

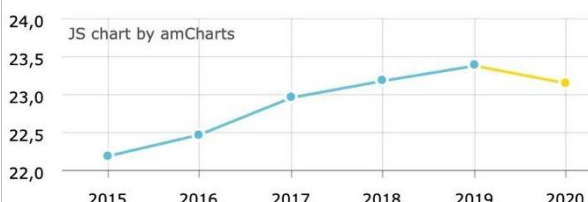
(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TEIR-rel.

Egy osztályra jutó nappali tagozatos tanulók az általános iskolákban (fő)

Adatgazda: TEIR mutatók

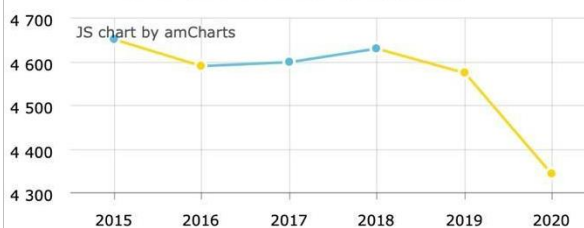
(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TEIR-rel.

Óvodába beírt gyermekek (fő)

Adatgazda: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

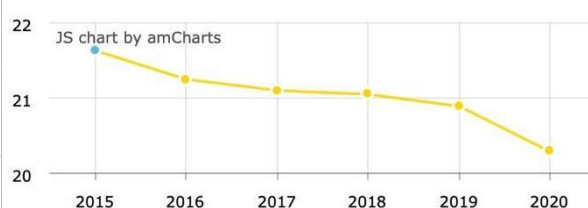
(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TEIR-rel.

Óvodába beírt gyermek, egy gyermekcsoportra (fő)

Adatgazda: TEIR mutatók

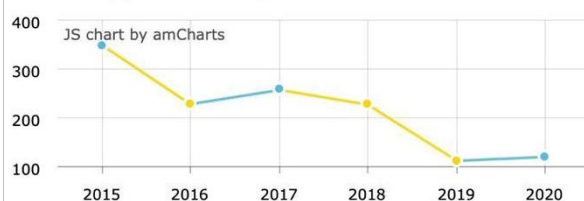
(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TEIR-rel.

Hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók a nappali oktatásban (fő)

Adatgazda: Központi Statisztikai Hivatal (KSH)

(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TEIR-rel.

Hátrányos helyzetű szakközépiskolai, szakiskolai és készségfejlesztő iskolai tanuló a nappali oktatásban (fő)

Adatgazda: TEIR mutatók

(c) 2022 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TEIR-rel.

